

The Project Gutenberg eBook of Pikku haltijoita, by Harriet Beecher Stowe

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Pikku haltijoita

Author: Harriet Beecher Stowe

Release date: October 25, 2005 [EBook #16944]

Most recently updated: December 12, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PIKKU HALTIJOITA ***

Produced by Tapio Riikonen

PIKKU HALTIJOITA

Kirj.

Harriet Beecher-Stowe

Englannin kielestä suomeksi Saimi Järnefelt

Werner Söderström, Porvoo, 1900.

SISÄLLYS.

Maton tuhotyöt

Koti ja talous

Mikä on koti

Kauneus ja säästäväisyys

Tulen kohentaminen

Nainen, joka suorittaa itse askareensa

Mitä Amerikka voi tuottaa

Säästäväisyys

Palvelijat

Keittotaito

Talomme

Uskonto kodissamme

I.

Maton tuhotyöt.

1.

"Voi, kultaseni, kuinka se on halpaa!"

Näihin sanoihin puhkesi vaimoni, istuessaan brysselimattokääröllä, herrain Ketshem & C:ön myymälässä. "Kuinka se on halpaa!"

Milton [englantilainen runoilija] sanoo, että maineen himo on viimeinen synti, johon ylevä sielu lankee. Minäpä luulen hänen siinä erehtyneen. Pelkäänpä melkein, että viimeinen synti on huokean tavaran himo. Käsitä minut oikein. En tarkoita sellaista turhaa, prameilevaa korua, joka jäljittelee hyvää ja arvokasta tavaraa. Ei, sellainen ei voi järkeviä ihmisiä viehättää, vaan tarkoitan noita onnen sattumia, jotka tarjoavat meille polkuhinnasta hyvän ja arvokkaan kapineen — kuka kuolevainen voi sellaista vastaan sotia?

Brown ystävälläni on oikea Murillo [kuuluisa espanjalainen maalari, jonka taulusta tässä on puhe], joka on hänen sydämensä riemu ja silmiensä valo, mutta sitä näyttäessään kertoo hän taulun suurimpana ansiona — miten hän osti sen polkuhinnasta Etelä-Amerikassa, jossa se riippui eräässä konttorihuoneessa savuttuneena ja piilossa, miten hän sai sen välitteenä eräässä kaupanteossa, ja kuinka hän sen puhdistettuaan huomasi sen oikeaksi Murilloksi. Ja sitten ottaa hän sikarin hampaistaan ja näyttää sinulle kaikki pikkuseikat taulussa; hän asettaa uutimet niin, että valo olisi hyvä ja tasainen; hän kulettää sinua edestakaisin huoneessa, ja koko ajan on sinun myönnettävä, että taulun halpa hinta, kymmenen dollaria, suuresti enentää sen viehätystä. Brownilla on tauluja, joista hän on maksanut tuhansia, ja jotka ovatkin sen arvoisia, mutta tämä eksynyt karitsa, jonka hän sai miltei ilmaiseksi, tuottaa hänelle salaisen arvon hänen omissa silmissään, arvon, joka vastaa taulun oikeata hintaa.

Entäs rouva Croesus eilisillan kutsujaisissa, mitenkä hän vaimolleni lateli kallisarvoisten pitsiensä uskomattoman halpaa hintaa. — "Sain ne melkein ilmaiseksi, kultaseni!" — Ja hänelle vastasi ihailevain kuulijain moniääninen kaiku: "Onko moista *kuultu*? Minä en ainakaan eläessäni ole sellaista kuullut", ja rouva Croesus pöyhistelihe kuin olisi hän kruunattu maailman kaikilla hyveillä, ja hänen atlassikenkensä tuskin koskettivat maton kukkasellista pintaa. Olenpa itsekin hyvin ylpeä, omistaessani kappaleen "Kadotetun paratiisin" [Miltonin teos] ensimmäistä painosta, jonka ostin yhdellä shillingillä erästä kirjakojusta Lontoossa, ja vakuutan usein, etten luopuisi siitä sadastakaan dollarista. En ole siis minäkään tavallisia kuolevaisia parempi.

Mutta vaimoni istuu yhä mattokääröllään, katsoen minua silmiin suostumusta anoen, ja Maria ja Jenny kuiskaavat alituisesti korvaani: "Kuinka kaunis! Kuinka aistikas! Aivan kuin rouva Teedleumin!"

"Ja hän maksoi kaksi dollaria seitsemänkymmentäviisi omastaan, jota vastoin tämä —"

Vaimoni pani kätensä suunsa eteen ja kuiskasi tuon uskomattoman summan pyhällä pelvolla, jota naiset aina tällaisina jännittävinä hetkinä tuntevat. Herra Ketshem, joka seisojina rakastettava hymy huulillaan, lausui toivomuksenaan, ettei vaimoni kertoisi muille maton hintaa, sillä se oli todellakin niin alhainen, että muut ostajat voisivat siitä närkästyä; mutta tämä oli viimeinen tätä mallia, ja hän möisi mielellään loppuun vanhan varastonsa. Sitäpaitsi olimme aina tehneet siellä kauppaa, ja hän piti suuressa arvossa appeani, joka aina oli ollut asioissa heidän kanssaan, ja kun nyt ilmestyi tilaisuus osoittaa myötätuntoisuutta vanhoja ostajia kohtaan, hän tietysti — herra Ketshem kumarsi miellyttävänä mittapuun ylitse vaimolleni, ja minä suostuin.

Niin, suostuin; mutta aina kun jälestäpäin tätä hetkeä muistelen, olin minä mielestäni kuin Adam, ottaessaan Evalta omenan, ja vaimoni mattokääröllä muistuttaa klassillista Pandoraa aukaisemassa onnetonta lipastaan.

Niin, toden totta, siitä asti kun olin myöntävästi vastannut herra Ketshemin huomautuksiin ja sanonut vaimolleni ystävällisesti, joskin arvokkaasti: "No niin, ystäväni, koska se on sinulle mieleen, lienee parasta, että sen otat", — tuntui sielussani raskas paino, pahaa-aavistava tunne, jota ei tyttöjeni hyväilyt eikä vaimoni enemmän hillitty mielihyvä kyennyt poistamaan. Ennustin surua ja kärsimyksiä, ja kaikki ennustukseni kävivät toteen.

Luokaamme pieni katsaus siihen kotiin, johon matto ostettiin, jotta lukijani oikein ymmärtäisi mitä tapahtui.

Vaimoni ja minä olimme kauan eläneet yhdessä, kotimme oli appeni meille varustanut niinä hyvinä vanhoina aikoina, jolloin huonekalut valmistettiin niin, että ne kestivät polvesta polveen. Kaikki oli vahvaa ja mukavaa — raskasta mahonkia, joka ei kaivannut uudenaikaista vernissaa, yksinkertaista, vankkaa työtä, joka oli riippumaton muodin oikuista. Taloutemme oli kalliolle perustettu, eikä hiedalle juoksevalle. Ja niin asetuimme uuteen kotiimme sillä vakaumuksella, että koti on asuttavaksi ajottu ja huonekalut käytettäviksi. Järkevä, kunnan vaimoni oli samaa mieltä kuin minäkin — hänestä, kuten minustakin, koti oli meitä varten eikä vieraita varten, — meillä ei ollut mitään juhlahuoneita, joita käytettiin pari kertaa vuodessa, asuessamme itse nurkissa ja sopukoissa — ei mitään hienoa salia, jonne pääsö oli kielletty, — ei mitään pöytähopeaa pankinholveissa suuria juhlia varten säilytettävänä, syödessämme itse halvoista fajanssiastioista.

"Hankkikaamme kaikki yksinkertaista, hyvää ja kestävä", sanoin silloin vaimolleni, tarjotkaamme ystävillemme mitä meillä itselläkin on, ei parempaa eikä huonompaa; — ja vaimoni hymyili minulle hyväksyväisesti.

Hymyili! Se oli enemmän kuin hymyä! Vaimoni muistuttaa noita kuperia peilejä, joita joskus olen nähnyt. Kaikki ajatukset, jotka lausun julki selvästi ja yksinkertaisesti, heijastuvat uudestaan hänestä tuhansissa pienissä väreissä; hän muodostaa kömpelöt käsitteeni niin häikäisevän hyväksi, että tuskin enää tunnen niitä omikseni. Sydämeni lämpenee, ajatellessani kuinka hauskalta kotimme tuntui jo hänen ensi kerran sinne astuessaan. Suuri, laaja ja ilmakas huoneemme kaari-ikkunoineen oli nyt niin lämmin ja valoisa, oikea auringon mielipaikka. Siellä ei tuntunut sitä koleaa ja vieroittavaa uutuutta, joka tympäisee miehen tovereita ja panee heidät ajattelemaan: "ei, Crowfieldille ei ole menemistä arkivaatteissa, he voisivat loukkaantua." Ei, meidän vierashuoneemme ei tehnyt sellaista vaikutusta; se kertoi siellä asuvan iloista, luontevaa ja vieraanvaraista väkeä. Niin, vaikkapa Tuomas Brown olisi tullut metsästyslaukkuineen ja koirineen, ei miehen eikä koiran olisi tarvinnut tässä huoneessa arastella, sillä jokainen tunsi, että täällä sitä ollaan kuin kotona.

Toisella puolella uunia oli kirjahyllynä ja kirjoituspöytäni sekavine papereineen, toisella puolella vaimoni suuri, tilava sohva ja kodikas työpöytä; siinä istuin ja kirjoitin artikkeleita aikakauskirjaani, ja siinä hän käänteli, ratkoi ja paikkaili vaatteitaan, siinä oli virkkaus, kudin ja koruompelu parsimakorin vieressä, sisarellisessa sovussa kirjakauden viimeisen kirjan kanssa, jota vaimoni selaili, levätessään päivällisen jälkeen sohvallaan. Kaari-ikkunalla visersivät kanaarilintuset ja kukki alati raittiita kasveja, taulujen ympärillä seinällä kiemurteli muratti. Mutta suloisin kaikista oli kumminkin kodin alttari, leimuava liesi, jonka rattoisa räiske tekee majamme niin lämpimän kodikkaaksi. Minä yhdyn täydellisesti erääseen amerikkalaiseen kirjailijaan, joka pitää avonaista takkaa isänmaanrakkauden alttarina. Olisivatko vallankumoukselliset esi-isämme verissään ja avojaloin kahlanneet lumessa hiili- ja koksikamiineja puolustaakseen? Enpä luule. Se oli muisto avonaisesta takasta, kuivine, pilkkomattomine puineen, räiskyvine liekkineen, leimuavine tulikielimeen, joka talven kinosten läpi valoi heihin rohkeutta ja lämmitti heidän sydäntään tuhansilla suloisilla muistoilla.

Ystävämme nauttivat istuessaan leimuavan takkamme ääressä — itsellään heillä ei ollut varaa, sanoivat he, sellaiseen ylellisyyteen, puut kun olivat niin kamalan kalliita. Mutta varaa heillä kyllä oli perhearvon ylläpitämiseksi sisustaa komeita vierashuoneita, joissa istuivat vain kutsujaisissa, ja joissa tietysti avonainen takkavalkea ei ollut paikallaan.

Kun lapsia alkoi ilmestyä kotiimme, järjesti vaimoni oivallisena emäntänä heidän kamarinsa parhaimman mukaan: hän antoi heille lämpöisen, valoisan ja ilmakkaan huoneen, jossa oli kaikkia mitä nouseva polvi tarvitsee huvikseen ja hyödykseen, mutta kumma oli, kuinka siitä huolimatta pikku jalat vastustamattomasti tassuttivat vierashuoneeseemme.

"Voi, kultaseni, miksi kuletat palikkasi tänne yläkertaan?"

"Mamman lookke, mamman lookke", vastasi pienokainen huuli lerpallaan, eikä muuta puolustusta tarvittu.

Sitäpaitsi oli tämä pikku väki saanut päähänsä, että heidän aarteensa olivat paremmassa tallessa äidin sohvassa ja isän kirjoituspöydän alla kuin salaisemmissakaan piilopaikoissa heidän omalla alueellaan. Minun kirjoituspöytäni oli laivaveistämönä Artturin uudelle laivalle, tallina Tommin kirjavalle hevoselle ja vaunuliiterinä Kaarlon uusille ajopeleille, kokonaisen paperinukkearmeijan majaillessa äidin sohvan nurkassa.

Vähitellen seurasi pienokaisia lauma kotieläimiä leimuavan takan ääreen. Pojilla oli komea newfoundlandilainen koira, jota juhlallisesti olimme kieltäneet tulemasta vierashuoneeseen; mutta kuinka olikaan, Artturin ja Tommin rukoukset ja Roverin sääliittävä alakuloisuus, sen katsellessa ikkunaruuutujen läpi kylmältä, pimeältä verannalta lämpimään huoneeseen, saivat sydämemme sulamaan, ja Rover hankki itselleen pysyvän paikan leimuavan lieden ääressä, jossa se senjälkeen aina sijaitti perheen ollessa koossa. Sitten tuli vuorostaan tyttöjen pieni ruskea rottakoira ja villainen

puudeli, joka lekotti vaimoni sohvankulmassa; jokaista eläintä puolusti joku lapsen ääni, ja pikku sydämmet olivat pakahtua, jos niitä vähänkin ahdistettiin. Vaimoni ja minä saimme alistua kohtaloomme ja elää tässä eläintarhassa, varsinkin kun itse asiassa salaisesti olimme hyvin kiintyneet näihin nelijalkaisiin lapsiin. Näin me siis kasvoimme ja vaurastuimme yhdessä, — lapset, koirat, linnut, kukat ja kaikki tyyni; ja vaikka vaimoni usein emännyyden innossa, johon parhaimmatkin naiset joskus lankeavat, vakuutti, että me näissä oloissa emme koskaan voi vieraita vastaanottaa, lohdutin häntä aina kääntämällä hänen huomionsa siihen vierasvirtaan, joka tulvaili vierashuoneeseemme, ja josta päättäen ihmiset kovin mielellään kävivät luonamme. Tuttavamme tuntuivat viihtyvän hyvin siellä; siellä oli hauskaa ja kodikasta, vapaata ja lämmintä, ja keskustelu sujui hyvästi. Lasten kasvaessa oli meillä kotona aina jotain hauskaa tekeillä. Artturi ja Tommi kulettivat meille koulutovereitaan, jotka heti niin kotiutuivat, että pidimme heitä perheeseen kuuluvina. Tyttöillä ei ollut mitään omaa vierashuonetta, missä vastaanottaa nuoria miestuttaviaan, vaan kaikki suosion — ja lemmenosoitukset tapahtuivat laajassa huoneessamme, joka sohvineen, nojatuolineen ja kodikkaine pikku soppineen oli kodin lämpimänä keskustana; ja tällä vapaalla ja luontevalla seurustelutavalla on ollut mainiot seuraukset, sillä tätä kirjoittaessani, ovat jo kaksi tyttäristäni naimisissa, kolmannen leikitellessä kissaa ja hiirtä hyvin ihailevaisen, tuttavapiiriimme kuuluvan nuorukaisen kanssa.

Niin lujat kuin huonekalumme olivatkin, alkoi niissä jo näkyä ajan merkkejä, muistuttaen, että kaikki maallinen on katoavaista. Omasta puolestani täytyy minun sanoa, ettei minua sellaiset pikku viat lainkaan häiritse. Laajassa, hauskassa ja vieraanvaraisessa huoneessa, jossa kaikki esineet vähitellen ja huomaamatta ovat yhdessä vanhenneet, on rauhallinen ja sopusointuinen leima, joka minua suuresti miellyttää. Mitäpä siitä, jos suuri, mukava nojatuoli, jossa niin monta ystävää on istua lekottanut, vähän ravistuukin liitoksissaan? Tai jos pienoinen reikä ilmestyy mukavan sohvamme hauskassa päällisessä. Suvaitsenhan hyväntahtoisesti onnellisen elämämme todistajain, vanhain palvelijaimmekin puutteita. Sillä nämä puutteet ovat vain merkkejä, joita onnen luode ja vuoksi ovat murtaneet kotirintamme kallioon. Yhtä vastahakoisesti annan parannella vanhaa, kulunutta huonekalustoa, kuin antaisin uudenaikaisen töhrijän uudistaa vanhaa, hienoa maalausta.

Näin me miehet — mutta naiset eivät aina ole samaa mieltä. Oivallisimmissakin naisissa asuu ilkeä hävityksen haltija, joka usein puhkee esiin aivan odottamatta. Niinpä olivat Maria ja Jenny, jotka yhdessä olivat valikoineet sisustuksen Marian uuteen kotiin, usein moittineet vanhoja huonekalujamme, vertaillen niitä uudenaikaiseen tyyliin, joka nykyisissä kodeissa vallitsee.

"Oikein hävettää meidän kotimme", kuulin kerran toisen heistä selittävän äidilleen, "entäs tämä vanha mattoriepu!"

Minua tämä puhe loukkasi. Tiesin kyllä, että nukkainen vaate, joka peitti laattian keskustan, oli ostettu ja naulittu siihen — juhlallisen perhekokouksen jälkeen — peittämään liian näkyviä parsimia, joita onnellisten vuosien kuluessa oli karttunut vahvaan, vanhaan, kodikkaaseen ystäväämme, kolmivartiseen mattoon, joka oli kudottu silloin kun kolmivartiset vielä olivat muodissa.

Oli iloinen ja eloisa se päivä, kun brysselimatto viimein, tuuliaispään jälkeen, jota naiset nimittävät suursiivoamiseksi — tuotiin sisään ja naulittiin laattialle. Ihastuksen hyminä kulki suusta suuhun. Vanhat ystävämme tulivat sitä ihmettelemään, ja kaikki oli paikallaan, mutta sisässani vaan asui selvä ja epämääräinen aavistus tulevista onnettomuuksista.

"Meidän pitää hankkia rullakartiinit", sanoi Maria, nuoruuden avomielisyydellä, "matto pilaantuu tällaisessa auringonpaisteessa".

"Ja tämä siivoton, pikkuinen kanaarilintunen pitää muuttaa kyökkiin", sanoi Jenny; "se laittaa sellaista siivoa ja levittää siemeniään yltympäri, ja kylpiessään loiskuttaa se vettä matolle. Ja, tiedätkö, äiti, ei minusta sovi pitää kasvia tässä huoneessa. Niistä vuotaa aina vettä matolle, putoaa kukkia ja kuivia lehtiä, ja vahingosta saattaa ruukku särkyä tuhansiksi kappaleiksi. Ei silloin hätää, kun vanha matto vielä oli olemassa, mutta tätä täytyy varoa".

Äiti puolusti kukkia, — monivuotisia sydänkäpyjään —, mutta rupesi epäröimään ja keskustelemaan niistä tavalla, joka aiheutti uusiin hyökkäyksiin.

Tunnustan että vapisin, sillä hurjista hurjimpia ovat naiset, jotka ovat saaneet päähänsä uudistaa ja siivota kotia. Pyhä tuli, jumalallinen vimma palaa heidän rinnassaan, he ovat kuin Pythiat, ja jokainen tuoli, jolla he istuvat, muuttuu paikalla lohtivaksi kolmijalaksi. Siksipä me miehet niin pelkäämmekin niitä tuhoatuottavia kevät- ja syksymyrskyjä, joita kutsutaan suursiivoamiseksi. Ken tietää minne nämä raivottaret karkoittavat ystävälliset kotihaltijamme, mitkä synneistämme tulevat päivänvaloon, ja mitkä vapaudet ja myönnytykset, jotka vaimomme tavallisena kuolevaisena ollessaan meille antoi, otetaan meiltä pois? Jos olen saanut luvan pitää tohveliparkani salaisessa nurkassa ja anastanut takan viereisen tuolin hajanaisille papereilleni ja aikakauskirjoilleni, riistetään minulta nämä mainiot edut, paperit sullotaan komeroihin ja tohvelit passitetaan "oikealle paikalleen", saampa vielä pisteliään

muistutuksenkin siitä epäjärjestyksestä, jossa miehet voivat viihtyä.

Samana iltana kun brysselimatto naulittiin vierashuoneen laattialle. näin profeetallisen unen. Taidearteittemme joukossa löytyi pieni vaskipiirros, erään englantilaisen taiteilijaystäväni tekemä, joka esitti kotihaltijain temmelystä kirjastohuoneessa, talon asujanten vaivuttua uneen. Pikku väki on jos jommoisissakin hauskoissa asennoissa. Muutamat ovat kiivenneet suuren nojatuolin selkänojalle ja katselevat sieltä alas kuin vuoren huipulta, toiset valtaavat hiilihangon, toiset taas käyvät noitapiiriin ja tanssivat riemuiten vielä kiiluvalla liedellä. Käyskentelevätpä jotkut kirjoituspöydälläkin. Yksi oli istunut mustepullolle puhellen jalat ristissä kynänpyyhkimellä istuvan toverinsa kanssa, kolmannen velikullan heihin katsellessa hiekkakupista. Se oli hauska pikku kuva, ja herätti minussa ajatuksen, jonka usein kerroin vaimolleni. Rupesin nimittäin kuvailemaan että se erityinen turvallisuuden, rauhan ja viihtymisen tunne, joka vallitsee monessa huoneessa ja kodissa, syntyy tämän haltijaväen aavistamattomasta läsnäolosta, tämä ajatus oli niin juurtunut minuun, että se melkein tuli minulle uskonkappaleeksi,

Mutta nyt kerron uneni. Sinä iltana jolloin matto oli tullut kotiimme, torkahdin vaimoni ja tyttäreni levolle käytyä, sammuneen hiiloksen eteen nojatuolissani, ja katso! Omassa vierashuoneessani oli kovaa liikettä ja hommaa. Pieniä harmaita olentoja liikkui siellä edestakaisin, mutta peräti hämillään. Heille oli jotain pahaa tapahtunut, sillä he touhusivat ja kuiskuttelivat keskenään, kuin puuhaisivat jotain erinomaista. Kaari-ikkunalla oli niitä koko joukkonen, käsissään reppuja ja pusseja kuin matkalle lähtiessä. Kirjoituspöydälläni oli myöskin kokous mustepullon ympärillä, jossa kiihkeästi keskusteltiin, toisten kootessa ja sullolessa pikku säkkeihin kaikenmoista noitatavaraa. Kaikkiällä huoneessa oli sama sekamelska, vaimoni sohvalla ja työkorissa, kaikkiällä suuri tyytymättömyys ja hämminki. Se oli selvää, kotihaltijat puuhasivat suurta, yhteistä muuttoa, he aikoivat jättää majamme. Minä huokailin, ja ojentaen käteni rupesin juuri hieromaan sovintoa, kun koko näky hävisi ja heräsin siihen, että vaimoni seisoi vieressäni, kysyen olenko sairas, vai ahdistiko minua painajainen kun niin huokailin. Kerroin hänelle uneni ja nauroimme sille yhdessä.

"Täytyyhän meidän vähän taipua tyttöjen mielen mukaan", sanoi hän. "Onhan luonnollista, että he tahtovat vähän seurata uutta muotia. Ja onhan meidän vierashuoneemme hyvin rapiolla, ajatteleppas, kuinka kauan olemme täällä asuneet ilman minkäänlaista uudistusta."

"Vihaan uudistuksia", huomautin koko sieluni katkeruudella. "Vihaan kaikkea uutta".

Vaimoni vastasi maltillisesti ja valtioviisaasti, myöntäen olevani oikeassa. Hän kyllä oli samaa mieltä. Mutta eihän siltä tarvitse suvaita reikiä sohvaa ja nojatuolien päällisissä; eihän siinä mitään pahaa, jos lähetämme ne verhoilijan luo päällystettäväksi, omasta puolestaan hän mielellään antoi muuttaa kukkasensa pieneen etelänpuolella olevaan suojaan, ja kanaarilinnulla oli aivan tarpeeksi hyvä kyökissä, olinhan usein itse valittanut sen elämöimistä lukiessani ääneen.

Siis sohvamme vietiin verhoilijalle, mutta verhoilija oli kauhuissaan, nähdessään kömpelön ja vanhanaikaisen huonekalun ja neuvoi vaimoani ennen ostamaan uuden, kuin parantelemaan tätä vanhaa, ja näytti toisen, uutta kuosia, joka olisi meille soveltunut. Voisihan sitä vähän korjaamalla vielä käyttää ruokasalissa — mutta vierashuoneessa, — hän lausuu vain puolueettoman mielipiteensä — hän ainakaan j.n.e. j.n.e.

Sanalla sanoen ostimme uuden sohvaa; tuolit, kukkaset ja lintuset karkoitettiin ja viheriäiset rullakartiinit hankittiin sulkemaan aurinkoa vierashuoneesta, siunatut auringonsäteet pääsivät sinne vain silloin kun perheeni poissaollessa voin kiertää rullakartiinit ylös ja antaa päivän lämmittää ja valaista kotiani kuten entisinä aikoina.

Mutta pahin tuli viimeiseksi. Uudet huonekalut ja uusi matto vetivät liian paljon huomiota puoleensa. Olen täysin vakuutettu siitä, että jokaisen pienen kotihaltijan sijaan, joka poistui rakkaitten vanhojen tavaroittemme mukana, tuli joukkonen pieniä ilkeitä tonttuja. Nämä pienet olennot takertuivat aina vaimoni ja tyttöjeni vaatteisiin, työnsivät heitä kyynäspäihin, istuttivat heihin tyytymättömyyttä ja panivat heidät vertailemaan ostamiaan uusia, tyylikkää tavaraita entispäivien jäännösparkoihin. He hylkäsivät kirjoituspöytäni ja panivat sen nurkkaan häpeämään, he työnsivät syrjään vanhanaikaisen lepotuolin, joka vuosikausia oli ollut äidin valtaistuimena; karkoittivat työpöydän ja suuren parsimakorin, ja kaikki tapahtui siitä syystä, ettei uusi ja vanha sulannut toisiinsa.

"Meillä ei ole mitään vierashuonetta", sanoi Jenny kerran. "Meidän vierashuoneemme on aina ollut kaikkea sekaisin, työhuoneena, kirjastona, lastenkamarina ja kasvihuoneena aivan kuin mikäkin markkinapaikka. Ei missään muualla näe semmoista sekamelskaa kuin meillä."

"Niin, ja tämä avonainen takka on aina niin tomuinen, ja jokainen tomuhiude näkyy tällä matolla, sitä täytyy aina niin varoa."

"Miksihän ei isällä koskaan ole ollut omaa työhuonetta; ihan varmaan hän viihtyisi paremmin omassa huoneessa, kuin meidän kanssamme, Suuri huone ruokasalin vieressä olisi oivallinen, siellä saisi hän viskellä papereitaan mielin määrin ja lämmitellä takkansa edessä, jota hän niin rakastaa, ja viihtyisi mainiosti. Me taas puolestamme nostaisimme uunin pois, panisimme nojatuolit nurkkaan, ja äiti voisi viedä tavaransa lastenkamariin, ja niin meillä vihdoinkin olisi vierashuone, jota ei tarvitsisi hävetä."

Kuulin kyllä tämän keskustelun, vaikka pienet villikissat luulivat minun aivan vaipuneen saksalaiseen kirjaani, jota selailin.

Välistä tuntuu miehestä kuin naiselementti hänen talossaan olisi niin vahva, että se uhkaa häntä sortaa. Nämä viehättävät olennot, jotka niin monessa suhteessa luottavat sinuun, näkevät sinussa äkkiä avuttoman, yksinkertaisen miehen, jota pitää hyväillen ja mairitellen johdattaa luontaisesta sokeudesta heidän toiveittensa luvattuun maahan.

"Eiväthän miehet, äiti hyvä, ymmärrä tällaisia asioita", sanoivat puuhaavat tyttäreni. "Mitä he tietävät talousasioista ja huoneiden sisustuksesta? Eihän isä käy missään, hän ei tiedä eikä välitä muusta maailmasta, eikä huomaa kuinka toisella tavalla me elämme, kuin kaikki muut ihmiset."

"Ahaa, pikku naikkoseni, niin pitkälläkö sitä ollaan?" ajattelin; ja sisässäni päätin voimaini takaa hajoittaa tämän salaliiton.

"Jos aiotte muuttaa kirjoituspöytäni tästä nurkasta, olkaa hyvät ja ilmoittakaa minulle ensiksi."

Niin puhuin sokeudessani ja hulluudessani. Yhtähyvin olisi Jupiter voinut pysyä valveilla Junon nukuttaessa häntä Venuksen vyöllä, kuin voisi joku meistä kömpelöistä miehistä selvittää naisviekkauden sokkeloisesta labyrintista.

No niin, ennen vuoden kuluttua oli kaikki käynyt heidän mielensä mukaisesti, ilman kinaa, hälyä tai kiivautta, tuskin tiedän milloin ja miten se kävi; he ottivat huomioon kaikki toiveeni, koettivat parhaansa mukaan asettaa niin, etten häiriytyisi, ja jos vain toisin tahtoisin, he kyllä muka alistuisivat.

Niinmuodoin tulin itse syypääksi tähän mullistukseen, "sattumain oikkujen" kautta, kuten Napoleon niin sattuvasti kutsui sitä vanhaa, tuttua logiikkaa, jonka mukaan sen, joka sanoo a, täytyy myös sanoa b, ja sen joka sanoo b, täytyy sanoa koko kirjaimisto.

Vuoden sisässä siis meillä oli vierashuone, jossa oli hieno sohva ja kuusi tuolia, nurkissa uudenaikaiset nojatuolit ja suuri seinäpeili sekä kamiini, joka oli aina suljettu ja josta lämmin virtasi vain luukun kautta. Ikkunoissa riippui suuret, raskaat uutimet, jotka himmensivät senkin vähän valon, minkä viheriäiset rullakartiinit päästivät huoneeseen.

Vierashuoneemme oli nyt yhtä hieno ja muodinmukainen kuin kenenkään naapurin, ja tuttaviemme tullessa meitä tervehtimään, otimme heitä hapuillen vastaan tässä pimeässä ja kolkossa suojassa, vedimme hiukan vain uutimia syrjään, että näkisimme toisiamme, ja olimme parhaissa vaatteissamme heitä vastaanottaessamme. Vanhat ystävämme kapinoitsivat ja kysyivät, mitä olivat rikkoneet meitä vastaan, koska heitä niin kohtelimme. He valittivat niin haikeasti, että vähitellen ilmaisimme heille salaisuuden, että meillä oli suuri aurinkoinen huone minun työhuoneenani, jossa kaikki istuimme, jossa vanha matto oli laattialla, johon päivä paistoi sisään suuresta ikkunasta, jossa vaimoni kukat rehoittivat ja kanaarilintunen lauloi; siellä oli vaimoni sohva nurkassa ja avonaisessa takassa räiskyi leimuava tuli, — lyhyesti maja, jonne kaikki kotihaltijat olivat paenneet.

Kun ystävämme kerran saivat tästä vihiä, emme enää saaneet heitä vierashuoneeseen istumaan. Olin varta vasten nimittänyt uuden huoneen työhuoneekseni, saadakseni kaikki käskijän oikeudet siellä, vaikka avosylin otin vastaan kaikki, jotka vain halusivat sinne tulla. Niinpä tapahtui usein, että, istuessamme illalla tulen ympärillä huoneessani, joku tytöistä sanoi:

"Miksi aina istumme täällä? Menkäämme vierashuoneeseen?"

Mutta silloin kaikki, koko perhe ja perheen ystävät näyttivät hyvin vastahakoisilta.

"Armahda meitä!" sanoi Artturi; "vierashuoneella on puolensa, mutta anna meidän olla täällä, jossa viihdymme ja voimme liikkua ja olla kuin kotonamme", ja tähän yhtyivät myös Artturin ja Tommin toverit.

Ja tosi oli, ettei kukaan enää viihtynyt vierashuoneessa. Se oli kylmä, säännöllinen ja täydellinen, mutta haltijat olivat sen hyljänneet, — ja kun haltijat pakenevat huoneesta, ei siinä kukaan viihdy. Taulut, esiriput, sohvat ja kaikki muu hienous eivät vastaa niitten läsnäoloa. Ne ovat oikullista sukua; toisissa huoneissa ne viihtyvät mainiosti, toisista taas pakenevat — mutta missään emme viihdy ilman heitä.

Kuten ehkä lukijani on huomannut, olen suora ja avosydämminen mies, siksi pä luinkin kirjoitukseni matosta vaimolleni ja tyttärilleni, ennenkun lähetin sen aikakauskirjaani, ja nauroimme sillä makeasti kaikki. Vaimoni ja tyttäreni kelpasi kyllä nauraa, sillä he olivat päässeet tahtonsa perille, he olivat nyt muitten ihmisten kaltaiset. Heillä oli synkkä ja suljettu vierashuone, hienoine mattoineen, ikkunaverhoineen, nojatuolineen ja marmoripöytineen — kaikki niin hienoa, ettei sitä saanut arkena lähestyä, ja tästä rauhoittuneena, olivat he vieraineen aina minun työhuoneessani, jatkaen entistä hauskaa elämäntapaansa, sillä tiesihän jokainen vieras nyt, ettei tämä ollut paras huone, että heillä oli vierashuone, jonne mennä, jos niin tahtoivat.

"Entäs jos pitäisimme kutsut", sanoi Jenny, "eikö vierashuoneemme olisi kaunis lampun valossa! Tosin meillä ei koskaan ole kutsuja, mutta jos nyt sattuisi — esimerkiksi häät, ymmärräthän."

Sehän kyllä oli pätevä syy ja siihen oli kyllä syytä uhrata ne neljä tai viisisataa dollaria, jotka olin maksanut vierashuoneen kaikesta ylellisyydestä.

"Tiedän kyllä, ettei isä hyväksy meitä", sanoi Maria, "ja hän keksii kaikista tehdä hauskoja juttuja. Eikö siis koskaan saisi hankkia itselleen uutta mattoa? Pitääkö vanha kuluttaa ihan repaleiksi ensin?"

Sellainen on se ajatuksenkulku, jolla kaunis sukupuolemmme aina itseään puolustelee. He unohtavat kaikki sivuseikat ja tuovat esiin alastoman tosiasian, käyttäen sitä aseena meitä vastaan.

"Niin juuri, eikö koskaan saisi ostaa uutta mattoa?" säesti Jenny.

"Kultaseni", sanoin, "asia on nyt kerta niin, että uusi ja vanha harvoin sulavat yhteen, ja se, joka ostaa uutta vanhaan, pyhään perhesuojaan, jossa kaikki esineet ovat samalta aikakaudelta, saa noudattaa yhtä paljon huolta ja älyä kuin arkkitehti, joka uudistaa holvin tai kaaren jossain vanhassa, hienossa rauniossa. Teidän mattonne oli eri tyyliä kuin kaikki muu huoneessa, ja esiintyi siinä niin räikeänä vastakohtana, että kaikki muu teki rappeutuneen vaikutuksen. Sen väri ja laatu oli aivan toisenlaista elintapaa varten ja vaatii alituisia muutoksia. Olettehan nähneet, että se on karkoittanut ja raivannut ulos koko huoneen sisustan, ja minussa asuu salainen pelko, ettei se vieläkään ole rauhoittunut, vaan vaatii yhä uusia muutoksia, kunnes koko talo on uudestaan sisustettu."

"Voi, rakkaani, elähän toki!" huudahti vaimoni nuhdellen; mutta Jenny ja Maria punastuivat, joskin nauroivat makeasti.

"Tunnustakaa pois", sanoin, katsellen heitä, "ettekö ole salaliitossa eteisen mattoa vastaan."

"Kuinka sen arvasit, isä? Minä vain sanoin Marialle, että eteisen kömpelöt villamatot hyvin huonosti soveltuvat vierashuoneen brysselimaton kanssa; ja muistathan, äiti, minkä kauniin mallin Ketshem ja C:o näytti meille — ihan samaa tyyliä kuin vierashuoneen matto".

"Kyllä muistan, tytöt", sanoi vaimoni; "mutta sanoinhan heti, ettei sellaista ole ajattelemistakaan."

"Kuulkaappa tytöt", sanoin, "kerron teille jutun, jonka kerran kuulin hyvin järkevästä papista Uudessa-Englannissa. Hän, kuten papit tavallisesti, oli vähissä varoissa, mutta aina tyytyväinen. Siihen aikaan käytettiin vielä polvipöksyjä ja pitkiä sukia ja tälle kunnan miehelle tarjottiin kerran lahjaksi komeat mustat silkkisukat. Mutta hän kieltäytyi niitä käyttämästä, sanoen, ettei hänellä ole varaa siihen.

"Mitä, ei ole varaa?" sanoi ystävä; "minä *annan* ne sinulle."

"Niinpä kyllä; mutta se maksaa minulle ainakin kaksisataa dollaria, enkä sitä voi."

"Kuinka niin?"

"Heti pantuani ne jalkaani, sanoo vaimoni minulle: 'Ystävä kultani, sinun pitää ostaa uudet polvipöksyt', ja niin saan ne ostaa. Sitten sanoo vaimoni: 'Mies parkani, miltä takkisi näyttää, sinun pitää ostaa uusi', ja niin täytyy tehdä; ja sitten hän sanoo: 'Ei raukkani, tuo hattu ei kelpaa, ja niin saan uuden hatun'."

"Ja sitten sanon minä vaimolleni: Vaimo kultani, miltäs nyt näyttää, että minä olen näin hieno ja sinä olet vanhoissa vaatteissasi, ja niin saa vaimonikin uuden hameen; uusi hame vaatii uuden hatun ja saalin. Mutta ellen nyt vastaanota näitä hienoja silkkisukkia, emme kaikesta tästä tarvitse mitään, sillä me olemme tyytyväiset, ja vanhat vaatepartemme tulevat mainiosti toimeen keskenään."

Tytöt nauroivat tälle jutulle, ja minä lisäsin hyvin päättäväisesti:

"Ilmoitan teille edeltäpäin, tytöt, että olen päättänyt henkeni takaa puolustaa vanhaa rappumattoa.

En tahdo, että minua suljetaan pääkäytävästä ja että päästäkseni makuuhuoneeseeni minun täytyy kiivetä erityisiä tikapuita, sillä sitä tapaa tulen käyttämään niin pian kuin ostatte uuden maton."

"Mutta isä kulta!"

"Vai eikö? Ettei matto haalistuisi, karkoitatte auringon vierashuoneesta. Takkavalkeaa siellä ei saa syyttää tomun pelosta, eikä saa istua sohviin ja tuoliin niitä kuluttamaan. Jos te hankitte uuden maton eteiseen ja rappusille, olen pakoitettu käyttämään tikapuita mennessäni makuuhuoneeseen."

"Eihän toki, isä kulta", sanoi Jenny viattomasti, "voimmehan ostaa käyntimattoja päälle, niin se ei kulu ollenkaan."

"Peittäkää sitten vanha matto niillä, niin kaikki tuttavamme luulevat alla olevan uuden."

Koko naisvalta nauroi tälle ehdotukselleni ja sanoi sen olevan niin miesten kaltaista.

"Entä jos olisikin", sanoin valmiina puolustamaan sukupuoltani, "miehen mietteet naisaskareista ansaitsevat myöskin vähän huomiota. Älykäs, sivistynyt mies, joka vuosikausia on ajatellut ja innolla tutkinut jotain asiaa, on siinä myös niin selvillä, että kannattaa kuulla mitä hänellä on sanomista. Olen kirjoittanut uuden artikkelin aikakauskirjaani, jonka tahdon teille lukea."

"Isäkulta, odota hetkinen, niin otamme työmmä", sanoivat tytöt, jotka, totta puhuen, suureksi mielihyväskeni aina halukkaasti kuuntelivat isän kirjoituksia, eivätkä koskaan keskeyttäneet niitä kuiskuttamalla ristipisteistä ja silkkilangoista, kuten naisten yleinen tapa on. Kaikki semmoiset asiat järjestävät minun naiseni edeltäpäin. Jane, tai Jenny, kuten häntä kutsun hyvällä tuulella ollessani, lisäsi pesään pulskan pähkinäpuun, joka leimusi niin kirkkaasti ja levitti niin suloisia lämmintä, etten vaihtaisi sitä kaneelipuuhun, jolla upporikkaat huoneitaan lämmittävät.

Minun täytyy ilmoittaa sinulle, rakas lukijani, että minulla on salainen noitavoima, jolla loihdin pölyä naisväkeni silmiin, etteivät koskaan älyä niitä persoonallisia viittauksia, jotka kohdistuvat heihin näissä artikkeleissani. Keskinäisen sopimuksemme kautta loihtivat muste- ja kynähaltijat verhon heidän silmiinsä minun lukiessani ääneen; muutoin voisi se tuttavallinen tapa, jolla kaikessa vapaudessani kerron sinulle heidän sisimmät asiansa, suuresti loukata heidän naisellista hienotunteisuuttaan.

Siis voin, rakas lukijani, kuiskata korvaasi, että pikku Jennyssäni, joka niin uutterasti kohentaa tulta ja huolellisesti korjaa kaiken tuhan takan edestä, että pikku Jennyssäni piilee emännyyden salainen lahja. Se tuntuu hänen pienten kätensä jokaisessa liikkeessä, päännätkähdyksessä ja silmien viisaassa katseessa — koko hänen pieni olentonsa henkii kodin tuoksua, joka on suloisempi koko maailman ruusutuoksua. Hän on siisti, tarkka ja puhdas, soma ja hieno kuin valkoinen kissa sekä aina vireä kuin mehiläinen, ja, jos sieluoppiin voi luottaa, oli ajan, mitan ja suhteitten tajunta tarkasti merkittynä hänen päähänsä. Sitäpaitsi oli pikku Jennylläni paljon tervettä järkeä, joka usein voitti mielikuvitukseni ja runolliset käsitykseni, milloin eivät olleet hyvillä perusteilla.

Sellaisille naisille on ihanteellinen kasvatustarpeellinen, muuten muodostuvat he vanhoina oikeiksi kotifarisealaisiksi ja kotityranneiksi. Mutta heitä pitää opettaa rakastamaan taidetta, sekä kauneuden kaikkia muotoja, ja silloin ovat he viehättäviä. Nämä pikku naikkoset ovat hyvin tarpeelliset ja välttämättömät, heissä asuu se sentripetaalivoima, joka johtaa kaikki kodin kiertotähdet oikealle radalleen — ja oikealla kasvatuksella täyttävät he kodin järjestyksen kauneudella ja sopusoinnolla. Jennyn kasvatustarpeellisenä olin siis kirjoittanut artikkelin, jonka luin ja jonka nimeksi panin: *Koti ja talous*.

II.

Koti ja talous.

Moni nainen osaa hoitaa talouttaan, mutta harva perustaa *kodin*. Taloudenhoito tuntuu usein vaikealta, mutta sen voi helposti oppia, sillä se on aineellista ja vaatii käytännöllistä toimintakykyä, jossa mitta, paino ja värit ovat määrääviä vaikuttimia. Mutta kodin ylläpito on yläpuolella kaikkea tätä, siinä tarvitaan älyä ja henkevyttä.

Tällä kohdalla meni pähkinäpuu uunissa kahtia, palat pudota romahtivat erilleen toisistaan, levittäen hiiliä ja tuhkaa ympärilleen. Jenny kiiruhti avuksi harjoineen. Takkavalkealla on se paha puoli, että se

on aina hoidon tarpeessa, mutta mitäpä siitä, nämä pienet keskeytykset eivät meitä lainkaan häiritse — ne ovat kuin sukkelan ystävän päähänpistoja hauskassa perhekeskuudessa.

Jenny laski maahan harjansa ja sanoi:

"Isä, sinä alat liikkua metafysiikassa."

"Koko ajatuksellinen puoli luodussa maailmassa on metafyyssillistä", huomautin, koettaen herättää hänen kunnioitustaan. "Jokaisella asialla on kaksi puolta, subjektiivinen ja objektiivinen."

"Siinä sinä isä taas tuot esiin subjektiivisen ja objektiivisen. Minä puolestani en koskaan tunne eroa niitten välillä."

"Nyt muistan", sanoi Jenny, "vanha lastenhoitajamme kutsui sitä sisäpuoliseksi ja ulkopuoliseksi — siitä minä olen päässyt niiden perille."

"No, lapset", sanoi vaimoni, "antakaa isän lukea", ja minä luin kuten seuraa:

Nuornamiesnä ollessani muistan, miten kerran kävin hyvän ystäväni Bill Carberry'n kanssa katselemassa hänen kotiaan, johon hän aikoi muutaman viikon kuluttua tuoda morsiamensa. Bill oli hauska ja avosydäminen poika, ystäväpiirimme ydin, ja meille ystäville oli hänen naimisensa hyvin vastenmielinen, sillä pelkäsimme hänet kadottavamme. Sillä tiesimmekö, mille kannalle hän oli asettuva meidän suhteemme kerran purjehdittuaan avioliiton "tuntemattomaan maahan". Mutta Bill vain nauroi epäluuloillemme.

"Tiedätkö Kristo", sanoi hän juosten iloisesti ylös rappusia ja avaten tulevan asuntonsa oven, "miksi valitsin tämän talon? Siksi, että se on niin kodikkaan ja lämpimän näköinen. Katsoppas vain", sanoi hän, vetäen minut huoneeseen, — "katsele noita suuria ikkunoita etelänpuolella, joista aurinko loistaa koko päivän; katsoppas tuota mainiota nurkkaa tuolla, minne nojatuolin voi asettaa; kuvaile meitä täällä, kirjat ja paperit vapaasti ympärillämme ja Katri kulkien kuin päivänsäde suoja lämmittämässä. Tulen oikein runolliseksi, kuten näet. Ja oletko koskaan nähnyt parempaa ja avarampaa ruokahuonetta? Ajattele, kuinka täällä juhlimme! Mitä ihania iltahetkiä täällä vietämme. Kaikki niin avarata ja vapaata — juuri sellaiseksi olen aina kotini haaveksunut. Tiedätkö, Kristo, että yläkerrassa on pieni huone, ja sinä ja Tom Innis saatte oman avaimen, niin että saatte tulla ja mennä, milloin vain haluatte. Ja tässä on kirjasto — siinä tulee olemaan kirjoja, etsauksia ja puupiirroksia katosta laattiaan saakka. Tänne tulette, milloin vain päähänne pälkähtää, ja olette aivan kuin kotonanne."

"Mutta mitä Katri ajattelee tästä kaikesta?"

"Katri on teidän paras ystäväne ja hän voi saada vieraansa viihtymään. Oi, Katri valmistaa tästä niin pehmoisen pesän, senpä vielä näette!"

Parin päivän perästä kuletti Bill minut jälleen asuntoonsa, veti minua pakkilaatikkojen, olkien ja paperien välitse katsomaan komeata vierashuoneen sisustusta — josta hän iloitsi kuin pieni lapsi uudesta lelustaan.

"Katsoppas näitä tuolia", sanoi hän, "granaattipunaista, kukkasellista silkkiä, sohvat ovat aivan samaa tyyliä, samoin uutimet ja matot. En eläissäni ole näin kaunista nähnyt. Appi-isä sisustaa kotimme, ja anoppi hyörii ketteränä kuin mehiläinen, saadakseen meidät järjestykseen."

"Mutta Bill kulta", sanoin, "asuntosi on ruhtinaallinen. Pelkään, että elämäsi tulee liian kalliiksi, sillä lakimiehen ura on pitkälinen, vanha ystäväni."

"No, ymmärräthän, että kaikki olisi ollut toisenlaista, jos itse olisin maksanut laskut; mutta kun Katrin suku kustantaa kaiken — niin olkoon menneeksi — tyttö, joka menee naimisiin, tahtoo tietysti uudessa kodissaan noudattaa sitä elintapaa, johon hän on totunut."

Olin vaiti, mutta sisäissäni tunsin masentavan aavistuksen, tunsin, että tämä ylellisyys pian tukahduttaisi kotoisen vapauden, jota ystäväparkani niin haaveksi.

Häät vietettiin oikealla ajallaan, ja häiden jälkeen oli nuorilla kutsut, joihin kaikki menimme; me saimme nähdä Billin täydellisen kodin suurenmoisesti valaistuna ja kuulimme kaikkein kadehtivan hänen onneaan; mutta se oli miltei ainoa kerta, jolloin siellä kävimme. Kotiutumisesta, jokapäiväisestä käynnistä ja omista avaimista ei puhuttakaan, me tunsimme olevamme heistä niin kaukana, kuin olisi nuori pariskunta asunut Tuulleriessä.

Katri, joka aina oli ollut reipas ja vallaton tyttö, alkoi heti kehittää emännöysohjeita ja osoittaa mielipiteitä, jotka niin erisivät hänen entisyydestään, kuin vanha hiipivä kissa vallattomasta kissanpojasta.

Katri oli itse asiassa hyvä tyttö. Hän oli hyväsydäminen, naisellinen, ystävällinen ja avulias; mutta sen ohessa äärettömän tarkka ja niin tunnollinen, että talouden huolet olivat hänet melkein näännyttää, ja hänen perheessään pidettiin taloudenhoitoa korkeampana taidetta ja tiedettä — se oli heillä uskontona. Katrin äiti, tädit ja isoäidit olivat kuulut mainiosta taloushoidostaan. Heitä olisi voinut luulla niitten hollantilaisten jälkeläisiksi Broeckin kaupungissa, joita Washington Irving kuvaa, ja jotka sitoivat lehmiensä häntään sinisiä nauharuusuja ja maalailivat polttopuunsa päät valkoisiksi. Hän kertoo, mitenkä eräs kuuluisa saarnaaja ei voinut poistaa naisväen huomiota maallisista askareista, ennenkuin hän rupesi saarnaamaan taivaallisen kaupungin puhtaudesta, sen muurien kirkkaasta kristallista ja katujen kultaisista kivistä — silloin heti kääntyi kaikkien emäntien mieli Zioniin. Näin juhlallinen ja totinen katsantokanta on jo silloin raskas, kun tyttörukalla ensi hoidettavanaan on vain yksinkertainen ja halpa koti, saatikka sitten, kun hänen pitää huolehtia komeista huonekaluista, kun kalliit kristallit painavat hänen mieltään, kun peilit heijastavat hänen velvollisuuksiaan, ja koi ja ruoste saattavat tunkeutua huoneisiin ja kaappeihin.

Äiti ja tädit varoittivat Katria juhlallisesti — he varoittivat häntä koista, torakoista, kärpäksistä ja pölystä; kaikki huonekalut verhottiin kylmällä hollannin liinalla, joten ne muistuttivat liinoin käärittyjä ruumiita — uutimien tupsutkin saivat oman pienen verhonsa — ja tyttörukan päähän sullottiin ohjeita ja määräyksiä kaiken tämän komeuden hoitamisesta, kunnes se oli niin täynnä, ettei sinne paljon muuta mahtunutkaan.

Bill rukka huomasi pian kotinsa liian täydelliseksi ja tarvitsevansa asumista ja olemista varten toisen talon, sillä talon ja kodin välillä on suuri eroitus. Parin vuoden perästä perustimme vaimoni ja minä kotimme aivan toisten periaatteiden mukaan ja Bill pistäysi usein meillä, venyttelihe mukavassa nojatuolissa kirjoituspöydän ja sohvan välillä, huokaili ja nautti hauska ympäristöstämme, ihaili lämmintä avotakkaamme, geraniumia, ruusuja ja lintuja. Mies poloinen oli oikein hyvillään saadessaan ojentaa jalkojaan ja liikkua vapaasti, kotonaan pelkäsi hän aina särkevänsä tai hävittävänsä jotain. "Katri on kunnan tyttö", sanoi hän, "ja tahtois tehdä minun mieleni mukaan, mutta hän ei saa seurata tahtoaan. He antavat hänelle niin paljon neuvoja ja sälyttävät hänen päällensä niin raskaan taakan, että tyttö rukka on nääntyä, hän onkin jo ihan laihtunut ja sairaan näköinen. Sitten asuu Saara täti meillä ja vahtii koko taloa kuin poliisi; on siinä ihmisparkea ihan helisemässä. Huoneet ovat kyllä komeat, mutta niin jyhlät ja kolkot! — ei auringonsädettä eikä valoa nimeksikään, vieraan tullessa kohotetaan hiemäsen rullakartiinia. He pelkäävät niin sanomattomasti kärpäsiä, ja kaikki peilit ja taulunpuitteet ovat harson peitossa maaliskuusta joulukuuhun. Kyllä meidän huoneissamme ei ole paikkaa, mihin kärpänen iskisi!"

"Mutta," sanoin, "laittakaa itsellenne arkihuone, jossa saatte olla mielin määrin vapaudessanne."

"Siitä ei tule mitään. Katri ja Saara täti ovat asettuneet makuuhuoneeseemme ja siellä majailevat he kaiken päivää, kunnes joku vieras tulee. Silloin Katri pukeutuu ja tulee alas. Saara täti väittää sen olevan ainoan keinon järjestyksen ylläpidoksi, silloin voivat rullakartiinit olla alhaalla, ja kaikki pysyy paikoillaan; siellä kertoo hän tyttörukalle kaikenmoisia jonninjoutavia juttuja mummoista ja tädeistä, joilla oli sellainen järjestys talossaan, että he pilkkosten pimeässä olisivat löytäneet kaikki tavaransa ilman tulenvaloa. Ja sen voisivat he meilläkin tehdä. Voisi luulla, että olemme aikeessa lähteä Englantiin ja että koko talo on lukossa matkaa varten — ei näy kirjaa, ei paperia, eikä hansikasta, ei mitään jälkeä ihmisolennosta. Piano on suljettu, kirjakaappi lukossa, piirrookset piilossa — kaikki, kaikki sileätä, kiintonaista, lukittua.

"Jos menen jonkun ystäväni kanssa kirjastoon, löyhkää siellä ensinnäkin ihan kellarilta, sitten saan suurella vaivalla kiskoa ikkunat auki, avata ja riuhtoa puolentunnin aikaa, ennenkuin löydän mitään, ja koko ajan tiedän Saara tädin vahtivan oven takana valmiina järjestämään ja sulkemaan kaikki jälkeeni. Kaikki halu seurusteluun ja kanssakäymiseen sammuu sellaisissa oloissa. Entäs suuri, valoisa ruokahuoneemme suurine ikkunoineen — luuletko että saamme siitä iloita, — ei, Saraa täti ajaa meidät sieltä jo huhtikuun alussa, sillä kärpäset tahraisivat seinämaalaukset ja porsliinit, ja niin saamme aterioida pienessä pimeässä putkassa, jonka ikkunat ovat takapihalle päin, ja Saara täti on siitä kovin innoissaan, hän sanoo Katrin pääsevän niin paljon vähemmällä, että minun jo senkin tähden pitäisi suostua syömään putkassa vaikka koko elinaikani. Siitä näet, Kristo, että tilani on perin tukala, ja koko Katrin suku on siinä vahvassa luulossa, että mies on tuhmin ja kauhein olento koko luomakunnassa; ja jos hän jotain saa päähänsä, pitää sitä vastustaa minkä jaksaa. Kuulisit Saara tädin tuomion meistä: me olemme kaikki härkiä porsliinipuodissa, valmiit puskemaan, riistämään ja raastamaan kaikkia ja hävittäisimme koko komeuden, ellei meitä kytkettäisi ulkokuoneeseen. Hän väsyttää tuiki Katriparkaa, ja hänen lopetettuaan alkaa äiti. Joskus tuodessani oman mielipiteeni esiin, purskahtaa Katri itkuun ja sanoo, ettei hän tiedä mitä tehdä. Ketään ystävästäni en voi kutsua päivälliselle, sillä eihän heitä sovi viedä pimeään putkaan. — Oi! ei koskaan! Saara täti, anoppi ja koko suku pitäisivät perheen kunnian ikuisesti häväistynä. Emme voi kutsua heitä, elleimme avaa ruokahuonetta, käytä parasta porsliiniamme ja tuota hopeatamme kotia pankista, ja jos niin teemme, valvoo Saara täti yönsä koko viikon ajan ennen, valmistuksia tehden, ja jalestä valvoisi hän toisen viikon saadakseen kaikki järjestykseen. 'Mutta',

selittäisi hän minulle, 'saattaa niin paljon vaivaa Katrille hänen nykyisessä tilassaan, on kerrassaan inhottavaa.' Jos taas kutsun tovereitani ravintolaan päivälliselle, itkee Katri, ja hänen äitinsä sanoo, ettei naiseen miehen sovi syödä julkisissa paikoissa; mutta, hitto vieköön, pitäähän minulla jossain olla vapautta."

Vaimoni viihdytteli hänen kiihoittuneita hermojaan ja sanoi meidän mukavan nojatuolimme aina häntä odottavan uunin ääressä. "Ja te tiedätte", jatkoi hän, "huonekalumme ovat niin yksinkertaiset, ettei meidän koskaan tarvitse niitä varjella; ja mattomme niin halvat, että aurinko mielellään saa niille paistaa, ja niin elämme päivänsäteitten ja kukkien keskellä."

"Niinpä niinkin", sanoi Bill katkerasti. "Mutta haalistuneet matot ovat Saara tädin kauhu. Hän luulee, että ensimmäinen pykälä taloudenhoidossa on auringon karkoittaminen. Mikä hupakko olinkaan, iloittessani aurinkoisista ikkunoistamme! Miesparka, nämä ikkunat ovat kolminkertaisesti teljetyt kaikilta päivän säteiltä. Ulkoapäin markiisit, sisälläpäin ensin tiiviit luukut ja sitten raskaat, paksut, vuoratut damastiuutimet, jotka ulettuvat syvissä poimuissa laattiaan asti. Mitä varten on minulla tauluja? Ne riippuvat kyllä huoneessa, mutta mikä häly ja touhu, ennenkuin saan niihin hiukankin valoa."

"Mutta illalla tulen valossa, silloin kai huoneesi ovat kirkaat ja valoivat."

"Illalla! Luuletko vaimoni viihtyvän siellä illalla. Hänellä on sanainsa mukaan niin paljon ompelemista, että heidän täytyy Saara tädin kanssa pysyntyä makuuhuoneessa, sillä eihän vierashuoneessa voi työskennellä. Senhän arvannet. Ei mitään työnnäköistäkään saa sinne kulettaa. Ajattele jos langanpätkiä sattuisi putoamaan matolle! Silloin saisi Saara täti seuraavana aamuna murtaa ikkunavarustukset ja ryömiä pitkin laattioita niitä etsimässä. Ei, illalla kaasu on puoliliekillä, ja jos kierrän sen korkeammalle ja tuon ilmoille sanomalehteni tai otan hyllyltä jonkun kirjan, tunnen laattian läpi missä kiihoitustilassa Saara tädin hermot ovat. Hänen päänsä näkyy ovella kello kahdeksan, neljänneksen yli, puoli yhdeksän, kello yhdeksän ja kymmenen, katselemassa, joko olen lopettanut, saadaksean kaikki järjestykseen tämän suuren rauhanrikkojan jälkeen. Ei kenenkään päähän pälkähtäisi tulla meille iltaa viettämään. Naimisemme ensi aikoina tuttavamme kyllä pistäisivät luonamme, mutta kotimme jylyys heidät pian vieroitti. Kaikki ovat huvonneet, ja Saara täti on siitä ikuisesti kiitollinen, sillä nyt saavat huoneet olla rauhassa. 'En ymmärrä', on hänellä tapana sanoa, 'mitenkä rouva Crowfield voi elää sellaisessa pyörteessä, aamusta iltaan siellä juoksee ihmisiä. Katri ei kestäisi mokomata elämää; mutta kaikki ihmiset eivät ole yhtä huolellisia. Katri on kasvanut perheessä, jossa huolellinen taloudenhoito on naisen kunnia.'"

Vaimoni huulilla liikkui hymy, tuo tyven, lempeä ja leikillinen hymy, joka oli valaissut hänen ympäristöään niin monen monituista vuotta.

Bill jatkoi katkerasti:

"Enhän voi — kuten mielisin, — heittää hiiteen kaikki nämä naiset taloudenhoitoineen, silloin Katri itkisi viikkokauden ja joutuisi epätoivon partaalle. Eihän se ole tyttöraukan syy; joskus koetan puheillani saada hänet järkiinsä, mutta puhuppas nyt koko suvun kanssa — olen ihan varma, että hänen terveytensä pilaantuu — he uuvuttavat hänet tuiki. Katri, joka oli piirimme sielu! Ja nyt näännyy hän kotoisiin huoliinsa. Hän käy alituudessa tuskassa aamusta iltaan, talo on niin täynnänsä kaikenlaista tavaraa, että aina saattaa joku vahinko tapahtua ja palvelijamme ovat niin perin kömpelöitä. Istuessamme yhdessä kuulen vain valitusvirsiä kyökkityöistä. He vaihtuvat alinomaan, särkevät ja hävittävät niin paljon, ettemme enää uskalla käyttää tavaroitamme. Siinä ei vielä mitään, että syömme pimeässä putkassa, mutta syömme rikkinaisista lautasista ja laseista ja juomme teetä korvattomista kupeista, jotka töintuskin ovat säilyneet tästä hävityksen kauhistuksesta. Ilolla suostuisinkin näin vaatimattomasti elämään, ellen tietäisi parempaa löytyvän, enkä ymmärrä, miksei meidänkin pöytämme voisi näyttää herraspöydältä, mutta Saara täti sanoo, että se maksaisi tuhansia, ja että on yhdentekevä, miten eletään, kun ei sitä kumminkaan kukaan muu näe. Hänestä, näet, ei löydy mitään välimuotoa hienon porsliinin ja särkyneitten astiain välillä. Mitenkähän kaiken tämän käy, kun saamme lapsia? Toivon lasten pehmittävän vanhukset ja saattavan kodin lämpimämmäksi."

Lapsia karttuikin vuosien kuluessa. Ensin syntyi Tom, harteava, vilkas, palleroinen Tom, oikea isän kuva; sitten Kaarle, Jim, Lovisa, Katri ja Frank — kaikki hyviä, iloisia ja rakastettavia lapsia. Mutta koko heidän lapsuutensa oli alituinen taistelu huonekalujen kanssa, jossa taistelussa huonekalut aina pääsivät voitolle. Kotityrannit valitsivat tietysti ikävimmän ja kolkoimman huoneen, mitä talossa oli, lastenkamariksi ja sulloivat sen täyteen vanhaa pahanpäiväistä huutokaupparomua, ja sinne sitten kasvava polvi teljettiin.

Itsekukin tietää kuinka paljon kurinpitoa, ohjeita ja neuvoja lastenkasvatus vaatii, ennenkuin lapsista tulee vilpittömiä, suoria, jalomielisiä ja uskonnollisia ihmisiä. Se vaatii enemmän ohjeita, kuin mitä vanhemmat jaksavat antaa ja lapset voivat sulattaa. Tähän kasvatustyöhön he eivät voi uhrata kaikkia

voimiaan, siis on tarkasti määrättävä mihin suuntaan se on johdettava.

Saara tädin ja hänen hengenheimolaistensa mukaan lasten huomio on etupäässä kiinnitettävä huonekaluihin ja niiden säilyttämiseen, ja Billin lapset saivat siis kasvatuksen, joka oli yhtäpitävä näitten periaatteitten kanssa. Se kasvatus oli pääasiassa seuraava: Pahat lapset juoksentelevat paraatiportaissa, istuvat hienolla sohvalla, koskettelevat kirjoja kirjastossa, ottavat kaapista hyviä kuppeja ja laseja.

Ja miksi halusivat he sentään tehdä tätä kaikkea? Jos vain paratiisissa olisi yksikin kielletty omena, eivätkö nuoret Adamimme ja Evamme antaisi alttiiksi ruumistaan ja sieluaan, saadakseen sitä maistaa? Pikku Tom oli urhea ja yrittäväinen, kuin itse Kolumbus ja käytti kekseliäisyytään kaikenmoisiin löytöretkiin luvattomilla alueilla. Hän anasti Saara tädin avaimet, aukasi laatikot ja kaapit, katseli, koski ja maisteli kaikkia ylvästellen synneistään.

"Tiedätkö Tom", sanoi lastenhoitaja hänelle kerran, "kun olet noin paha ja vallaton, kiusotat äitiraukkaasi? Hän on sairas, ja kuolee varmaan, ellet ole kiltti."

"Kuoleeko hän?" sanoi Tom miettivänä.

"Niin saattaa käydä."

"Silloin", sanoi Tom, kääntyen kantapäällään, — "silloin saan juoksennella paraatiportaissa."

Niinpian kuin tämä rasavilli oli kouluijässä, lähetettiin hän täysihoitoon erääseen poikakouluun, ja kaikenmoiset esteet ehkäisivät sittemmin hänen kotiintuloaan. Keväällä hän ei voinut tulla suursiivoamisen tähden, ja syksyllä oli myös suursiivoaminen estämässä; ja niin poikaruukka vietti lupa-aikansakin koulussa, ellei joku kunnan toveri, jolle onnetar oli antanut oikean kodin, säälistä kutsunut häntä luokseen. Hänen äitinsä tiesi hänen tovereistaan, elämästään ja ajatusmaailmastaan yhtä vähän, kuin olisi hän lähettänyt poikansa Kiinaan, Saara täti nautti siitä rauhasta, joka nyt vallitsi kotona pojan poistuttua, ja sanoi vain odottavansa sitä aikaa, jolloin Kaarle ja Jimkin tulisivat siihen ikään, että heistäkin pääsisi; Kaarle ja Jim taas, karkoitettuina äidin ja isän läheisyydestä, ja inhoten pimeätä ja yksinäistä leikkihuonettaan, vetelehtivät pitkin katuja, rautatieasemalla ja laivasilloilla. Jos ei koti sulje helmaansa poikiaan, voivat vanhemmat olla varmat, että he hakevat muita turvapaikkoja, jotka useimmiten ovat vahingollisia. Kyllä muualla on lämpimiä, iloisia, hauskoja ja hilpeitä paikkoja turvana niille pojille, jotka eivät kotona saa oleskella äidin hienoissa huoneissa. Pahoja ihmisiä löytyy yllinkyllin kuiskuttelemassa heidän korviinsa juttuja, jotka eivät ole aiotut äidin kuultaviksi, ja naureskelemassa heille heidän kohottaessaan heikot äänensä häpeällisiä ja syntisiä lauluja renkuttamaan.

Katriparka, joka tyttönä oli niin reipas, iloinen ja elokas, oli keski-ikäisenä näivettynyt ja kuivunut teräväksi, luisevaksi naiseksi — joka murehti paljon, mutta unohti, että yksi on tärkein. Yksi pojista karkasi merille, enkä luule, että he sittemmin ovat hänestä mitään kuulleet. Tom esikoinen vietti ensin hurjaa elämää sekä koulussa että yliopistossa, ja palatessaan kotia hän melkein mursi äitinsä sydämen julkealla ja vaativalla käytöksellään. Äiti, joka ei ymmärrä vallata lapsensa sydäntä sen pienenä ollessa, saa usein sen kalliisti maksaa. Jos hän lapsiaan laiminlyö heidän pieninä ja avuttomina ollessaan, kostavat he tämän välinpitämättömyyden, tultuaan suuriksi ja voimakkaiksi. Tom saattoi kaikki ympärillään epäjärjestykseen, loikoili sohvilla, sylkäsi pitkin mattoja, viskeli kirjoja ja piirroksia sinne tänne ja pani kaikki vanhat perhemuistot ylösalaisin. Kaikkea tätä ei hän koskaan olisi tehnyt, ellei hänen lapsuutensa olisi ollut pelkkää kieltäytymistä ja kurissapitoa. Hän oikein vihasi järjestystä, hienoutta ja aistia — ja oli oikea poroporvari.

Bill ystävänä taas oli iloisesta, hauskaasta velikullasta muuttunut äreäksi ja juroksi jöröpääksi. Kerrassaan oivallinen on Benjamin Franklinin sananparsa: "Silkki ja sametti sammuttavat tulen takassa." Silkki ja sametti — ylellisyys kodissa — sammuttaa usein muutakin kuin tulen takassa, se sammuttaa pyhemmänkin liekin, kotoisen rakkauden tulen. Miehen ja lasten suurin onnettomuus on *kodittomuus*; monella miehellä on komea talo, mutta ei mitään *kotia*."

"Isä", sanoi Jenny, "sinun pitää kirjottaa meille kodinhoidosta."

"Lapsi", sanoin, "ajattele äitiäsi ja mitenkä hän on sinut kasvattanut."

Onnellisena aviomiehenä tahdon saattaa selväksi vaimoni järjestelmän ja ensi kirjoitukseni on:

Mikä on koti ja sen hoito.

III.

Mikä on koti?

Ikuisena salaisuutena keskenämme olkoon, rakas lukijani, että näillä kirjoituksillani, paitsi julkista tarkoitustaan, on toinen, yksityinenkin, koetan, näet, niillä vaikuttaa omaan perheeseeni.

Se ei rajoitu ainoastaan salahyökkäyksiin kuuluisaa mattoa ja vierashuonetta vastaan, mutta se tähtää niitä uusia kotejakin, jotka ehkä kohoavat ympärillämme.

Sillä kuten jo ennen näin meidän kesken olen maininnut, oli Mariamme oman pesän valmistamisen hauskoissa puuhissa.

Olen huomannut, että kun perheessä sellaista on tekeillä, on jokainen perheen naisolento kuumeentapaisessa jännityksessä, — jokainen naikkonen, vanha ja nuori, tuntee emännän vaistot heräävän itsessään; ja silloin on meidän, toisen sukupuolen, liikuttava suurella varovaisuudella ja lausuttava ajatuksemme hyvin arasti kunnioittaen niitä salaisia voimia, jotka hallitsevat naiselementtiämme.

Vahingosta viisastuneena en koskaan mennyt suoranaisia neuvoja antamaan, sillä suloiset äänet olisivat pian minut nolanneet ja tukkineet minulta suun. Mutta olin vaimoni käytettäväksi antanut sen pienen summan, jonka taisin uhrata Marian myötäjäisiin, ja siitäkös nyt puuhaa — Jenny ja Maria olivat peräti tottumattomat rahanhoitoon ja neuvottelivat lakkaamatta väsymättömän äidin kanssa, kuinka rahat parhaiten olivat käytettävät. Sanon Maria ja Jenny, sillä vaikka Marian olisi pitänyt olla keskuspuheenä näissä hommissa, lankesi kumminkin kaikki Jennyn päätettäväksi, hänen utteruutensa ja intonsa tähden, joka aina tuli näkyviin tällaisissa kotoisissa puuhissa.

Pikku Jenny on niin virkeä ja teräväpäinen ja keksii ja suunnittelee kaikenmoista hauskaa ja hyödyllistä. Jos vieras sattuisi kuulemaan näitä jokapäiväisiä keskusteluja, tulisi hän ihan varmaan siihen päätökseen, että hän järjestää omaa kotiaan. Maria on lempeä, ajattelevainen ja tyyni tyttö, joka ei tuhlaa sanoja; mutta, lähemmin tutustuessasi häneen, huomaat pian, että hän, vaikka harvapuheinen, on luonteeltaan luja ja taipumaton. Kaikissa perhekokouksissa antaa hän puheenvuoron Jennylle ja äidille, mutta lyhyt, harkittu: "niin", tai "ei", jonka Maria lausuu, tekee ratkaisevan päätöksen joka asiassa.

Tähän perhetauluun täytyy minun vielä liittää oivallisen Rob Stefensin, tulevan aviomiehen, kuva, hänen, jonka hyväksi kaikki nämä neuvottelut pidettiin.

Rahalliseen puoleen nähden oli hän niitä nuorukaisia, joista runoilija laulaa:

"Hällä viisautta, arvoa,
Vaan muuta ei".

Mutta Rob oli lahjakas, hyväsydäminen poika, jolla oli monta oivallista ominaisuutta. Hän oli mainio duettilaulaja — tenoori — taitava näyttelijä, ja keskustelussa oli hän sukkela ja vilkas sekä hyvin perehtynyt kirjallisuuteen. Mutta eniten minua miellytti hänen edistyksensä virka-uralla; hän oli nim. etevä lakimies, ja hänen tulevaisuutensa oli hyvin lupaava verrattuna muihin pyrkijöihin tällä samalla alalla.

Nuoret olivat tietysti korviaan myöten rakastuneet; mutta mitenkä he taloutensa hoitaisivat, hankkisivat polttopuut ja ruoka-aineet, maksaisivat hyyryn, valon ja verot, oli minulle oikea arvoitus, sillä siinä suhteessa olivat he yhtä viisaat, kuin kaksi linnunpoikasta.

Mutta koska linnunpoikasetkin kaikesta huolimatta oppivat pesimään, kuten vanhempansa, voimmehan jokaiselta ihmislapseltakin toivoa samaa. Se on pahan onnen sattuma vaillinaisessa elämässämme, että nuoret rakentavat pesänsä ja tulevaisen kotinsa siinä pyhässä yksinkertaisuuden tilassa, joka ei todellisia tarpeita tunne.

Jos pariskunnalla on hyvät tulot ja varaa korjata erehdyksiään, ei kodin järjestämisen tarvitse tuottaa heille paljon päänvaivaa; jos he ovat järkeviä, puhdistavat he pian kotinsa niistä epäonnistuneista laitoksista, joilla ensi innossaan koristelivat sitä ja sisustavat sen kehittyneemmän aistinsa mukaisesti.

Mutta suurelle enemmistölle, joka ahtaissa oloissa ottaa tämän ensimmäisen askeleen perhe-elämässä, ovat nämä erehdykset vakavampaa laatua. Heidän täytyy vuosikausia nähdä kodissaan perin tarpeettomia kapineita ja saavat turhaan haikaella monta välttämätöntä asiaa, vain siitä syystä, että alusta järjestivät kaikki niin epäkäytännöllisesti pyhässä yksinkertaisuudessaan.

Olin ollut sanattomana kuulijana monessa vilkkaassa keskustelussa nuoren parimme välillä, joissa he tavallisesti neuvottelivat siitä, mitä tarvitsisivat ja mitä voisivat ostaa, he keskustelivat varovaisuudesta ja säästäväisyydestä ja toistelivat monta hyväntahtoista neuvoa, joita meitä monin kerroin rikkaammat sukulaiset ja tuttavat olivat heille antaneet. Ne, jotka itse ovat hyvillä päivillä, ovat aina hyvin nopsat neuvomaan toisille säästäväisyyttä. Ja miltä korkeudelta he antavat neuvojaan kokemattomille vasta-alkajille! Jolla on kymmenentuhannen vuotuiset tulot, voi uhrata aikaa mietteisiin; ja tämä hieno joutilaisuus sallii myös hänen tyynesti arvostella taloudessa tarpeellista säästäväisyyttä; siitä saavat nämä yläluokan tyttäret sen varmuuden, jolla rohkaisevat vähäosaisempia kanssasisariaan.

"Usko pois, kultaseni", sanoi täti Sofia Suruton. "Suurin säästö on aina kalliimman tavaran osto. Se maksaa alussa, mutta sitten se kestääkin. Nämä samettimatot laattiallani ovat olleet siinä yhtämittaa kymmenen vuotta, ja katso kuinka hyvät ne yhä ovat! En koskaan käytä halpoja mattoja talossani — en edes arkihuoneissakaan. Sametti, ja brysselimatot ovat ensin tosin kalliimmat, mutta ne ovat niin vahvat. Enkä voi käsittää kuinka voi käyttää uushopeata hopean asemesta. Uushopea kuluu pian, ja sitten sitä pitää kiilloittaa, ja siten tulee se yhtä kalliiksi kuin hopeakin. Jos minä olisin Marian sijassa, eroittaisin myötäjäissummasta tuhat dollaria hopeaan, ja tyytyisin muutoin yksinkertaisempaan. Huonekaluni ottaisin kaikki David ja Saulilta. Sitä kauppaa sanotaan kalliiksi, mutta sen tavarat tulevat ajan pitkään sittenkin halvimmiksi, ja ne ovat aina niin hienot ja tyylikkää. Tietysti ei pidä mennä äärimmäisyyksiin — yksinkertaisuus on suuri kaunistus."

Perheen rauha häiriytyi, kun Jenny, innosta hehkuen, kertoi tämän keskustelun. Vaimoni vertaellen kokeneena emäntänä yksinkertaisimpia tädin ehdottamia korutavaroita siihen summaan, joka oli käytettävissä, venähtyivät tyttöjen kasvot melkoisesti.

"Mutta kuinka ihmiset *saattavat* pitää taloutta", sanoi Jenny, "jos kaikki on niin kallista."

Vaimoni huomautti tyynesti, että olimme eläneet hyvin mukavasti omassa kodissamme, — olimme vastaanottaneet lukemattomia ystäviä, vaikka meillä oli vain ihan halpoja mattoja arkihuoneissamme ja kolmivartinen vierashuoneessa, eikä kukaan vieras ole siitä välittänyt eikä sitä paheksinut; ja mitä kestävyteen tulee, on täti Suruton useammin uusinut mattojaan kuin me, sillä huolimatta halpuudestaan ovat meidän kestäneet kauemmin kuin hänen.

"Mutta, äiti, kaikki on mennyt eteenpäin sinun nuoruudestasi lukien. Täytyyhän sentään seurata aikaansa ja sisustaa huoneensa, kuin muutkin ihmiset."

Vaimoni vastasi tavallisella tyynellä tavallaan ja puolusti suhteellisuutta koko taloudessa. Huonekalujen, kyökkiastioitten, porsliinien ja liinakaappien hintain tulee suhteellisesti vastata toisiaan niin, ettei mistään makseta enemmän toisen kustannuksella, ja niin laski hän tyynesti kuinka pitkälle Marialle myönnetty summa riittäisi, ja missä ylipääsemätön raja kulki. Ei mikään ole niin omiaan tukahuttamaan nuoruuden innokkaita aikeita, kuin numeroitten selvä ja vakuuttava logiikka. Kuinka suloista ja lohduttavaa on kuvitella, että juuri ne tavarat, joista *pidämme*, ovat halvimmat, ja että joku ankara velvollisuus pakottaa meidät juuri niitä ostamaan, tuottakoot ne vaikka suuriakin uhrauksia meille. Ainoastaan kertoma- ja yhteenlaskun avulla voit päästä tästä harhaluulosta ja saada selville, mitä sinun on ostettava ja mitä ei.

Vaimoni numerot kumosivat tuiki täti Suruttoman vakuutukset, ja nuorisomme rauhoittui joksikin ajaksi, vaikka huomasi Jennyssä salaisen levottomuuden. Kuulin heidän puuhaavan retkiä jos jonnekin, väliin hyvinkin kauas, katselemaan korutavaroita, joita myytiin alennettuihin hintoihin. Milloin oli kullattu peili, milloin taas samettimatto sattumalta niin halpa, että se miltei kosketti äidin tekemiä rajoja. Ajattelin vierashuonettamme ja rukoilin hyviä haltijoita estämään heitä erehdyksistä.

"Koeta saada vähän tervettä järkeä tyttöihin, jos voit", sanoin vaimolleni, "eläkä anna pienen lemmittymme hukata rahojaan ja ostella kaikenmoista turhaa, joka häntä sitten jälestäpäin vain harmittaa."

"Kyllä koetan", sanoi hän. "Mutta Maria on, kuten tiedät, kokematon, ja Jenny taas niin innokas, toimielias ja herkkäuskoinen. Pelkäänpä, että molemmat pitävät meitä vähän vanhanaikaisina. Mutta ystäväni, olen huomannut, että sinun kirjoituksesi ovat paikallaan ja oivalliset heidän silmiään avaamaan. Jenny jo kysyi eilen illalla, milloin luet ensi kirjoituksesi. Tyttö on järkevä ja teräväpäinen ja kätkee sydämeensä sen, minkä kuulee."

Näin mairiteltuna ryhdyin kirjoittamaan; ja samana iltana tulenvalolla luin pienelle naismaailmalleni seuraavan kyhäelmän:

Mikä on koti ja sen hoito?

Olen jo osoittanut teille, että talo, jossa mies ja nainen asuvat ja pitävät taloutta, ei aina ole koti. Mikä siis koti on? Sana koti sisältää jokaiselle naiselle ja miehelle jotain sanomatonta — jotain, jota he

haluavat ja kaipaavat.

"Koti," huokailee tyytymätön nuorimies, väsyneenä ravintolaelämään ja napittomiin paitoihin. "Koti!" kuiskaa vaeltaja vieraalla maalla, ajatellen äidin-, vaimon-, sisaren- ja lapsenrakkautta. Niin, sillä sanalla on vielä korkeampi, uskonnon pyhittävä merkitys, ja kristittyjen kuvaillessa toiveitaan paremmasta elämästä, puhuvat he *kodista* tuollapuolen hautaa. Sana koti käsittää rakkautta, lepoa, pysyväisyyttä ja vapautta; mutta siinä sivussa koti kasvattaa meitä ja kehittää meissä löytyvät puhtaat tunteet ylevämpiin muotoihin, korkeampaa elämää varten. Mestari otti pienen lapsen kodin helmasta polvelleen, tulkitessaan opetuslapsilleen kuningaskuntansa salaisuuksia.

Koti on niin pyhä ja kallis asia, ja sen luominen kysyy niin suurta kykyä, että se voittaa kaikki muut ominaisuudet. Kuvanveistäjää, joka loihtii kylmästä marmorista elävän olennon, maalaria, joka kiinnittää kankaalle kuolematonta kauneutta, arkkitehtiä, joka rakentaa tuomiokirkkoja ja kohottaa Pyhän Pietarin kupoolin maan ja taivaan välille, ei voi ansiossa ja pyhydessä verrata vaatimattomaan taiteilijaan, joka niistä köyhistä aineksista, joita tämä valheellinen, oikullinen ja itsekäs maailma hänelle tarjoo, luo kodin turvallisen Edenin.

Todellinen koti on ylevin taideteos, minkä ihmisolento voi luoda, sillä se kuvaa sielun suurinta rauhaa ja onnea.

Vanha kristin kirkko vaatikin avioliittoon pyrkiviltä hyvin totista ajatuskantaa menneestä elämästä, katumusta ja ajatuksissa, puheissa ja töissä tehtyjen syntien tunnustamista sekä pyhän sakramentin nauttimista; sillä siten mies ja vaimo, jotka lähestyvät ylevää tointa, kodin perustamista, muistavat sen pyhyttä ja kauneutta.

Tällaista kotia varten on minulla, kuten Euklideksellä, aksioomeja, muutamia varsin tärkeitä periaatteita, ja ensimmäinen kuuluu: *Ilman rakkautta ei synny kotia.*

Kaikki rahan, sovinnaisuuden ja puhtaasti ruumiillisen intohimon vaikuttamat avioliitot tekevät oikean kodin perustamisen jo alusta mahdottomaksi. Rakkaus on tämän uuden Jerusalemin perustus, rakkaus, joka on taivaasta kotoisin ja vaihtelee monissa eri väreissä kuin ihanimmat jalokivet. Rakkaudelle on kaikki mahdollista, mutta ilmaa rakkautta emme mitään mahda.

Ulkomailla kuulemme usein puhuttavan sovinnais-avioliitoista, joita mieluummin voisi nimittää yhtiöiksi. Rahat lasketaan kummallakin puolella; molemmat asianomaiset panevat rahoja liikkeeseen, hoitaen kukin omaansa. Rakkaus ei tule kysymykseen, mutta suuri kohtelijaisuus. Kaikki on niin lainmukaisesti ja kauttaaltaan järjestettyä, ettei tulevaisuudessakaan voi mitään selkkauksia syntyä. Herralla ja rouvalla on kullakin omat huoneistonsa, ajoneuvonsa, palvelijansa, sisääntulonsa, ystävänsä ja harrastuksensa — ja he täyttävät mielestään pyhän avioliittolupauksen kohtelemalla toisiaan hienosti ja säädyllisesti niinä harvoina kertoina, jolloin heidän tiensä pakosta yhtyvät.

Olisipa hyvin surullista, jos meidänkin maassa sellainen katsantokanta avioliiton suhteen pääsisi vallalle. Se on hyvin epäjalo ja osoittaa pakanallista käsitystä siitä suhteesta, jossa mies ja nainen yhtyvät yhdeksi. Se on molemmin puolin kurja ja alhainen keksintö, joka täydellisesti pudistaa pois kotisivistyksen suuren työn, kotikasvatuksen ylevät surut ja urhoolliset vaivat — kasvatus, jossa vanhemmat oppivat enemmän kuin opettavat.

Omituisena seikkana mainittakoon, että niissä maissa, joissa tällainen avioliitto on tavallinen, puuttuu kielestä meidän koti-käsitettämme vastaava sana. Monelle Euroopan kielelle ei voisi tarkasti kääntää lausetta, jolla alotin kyhäelmäni — lausetta, että ihmisen *talo* ei aina ole hänen *kotinsa*.

Elämäntapa niissä maissa, joissa järki eikä rakkaus solmii avioliitot, sulkee pois kotikäsitteen.

Mitenkä näissä maissa siis eletään? Tyttö saa käskyn palata luostarista tai koulusta, sillä hänen isänsä on löytänyt hänelle miehen. Vastustusta hänen puoleltaan ei otaksuta; ja harvoinpa sitä tehdäänkään, sillä lapsi on innoissaan saadessaan kauniita vaatteita ja vapautta, joita hänen käsityksensä mukaan ainoastaan naiminen antaa. Ja nämä edut hän aina saa — olkoon sitten mies kaunis tai ruma, viisas tai tuhma.

Kuinka sietämätön mahtaa sellainen avioliitto olla! niin meistä tuntuu. Mutta heistä se ei ole sietämätöntä, sillä se sallii heidän käydä kunkin omaa tietään välittämättä toisistaan. Poika tai tytär, joka ilmestyy tähän talouteen, viettää lapsuutensa hoitajan helmassa, nuoruutensa täysihoidokoulussa ja kypsyttyään naitetaan hänet vuorostaan samalla tavalla, ja niin jatketaan samaa elintapaa toista sukupolvea varten. Sillä aikaa elävät isä ja äiti herran rauhassa ja hoitavat kukin huvituksiaan. Sellainen on se järjestelmä.

Huoneistot, jotka rakennetaan tällaista elintapaa varten, muistuttavat enemmän ravintolaa kuin yksityiskotia, ja jos meikäläinen asettuisi pariisilaiseen huoneistoon asumaan, mahtuisi hän tuskin sinne

lukuisine lapsineen. Yksityisiä poikkeuksia tästä säännöstä tietysti löytyy. Sekä Ranskassa että Italiassa löytyy viehättäviä koteja, joissa jalot luonteet joko sattuman tai isän valinnan kautta yhtyneinä vuodattavat valoa ja lämpöä siihen kylmään sovinnaisuuspiiriin, jossa elävät. Joka kansankerroksessa löytyy luonteita, joilla on niin vahva kodin tarve, että he missä oloissa elänevätkin, usein hyvinkin epäedullisissa, tietävät luoda itselleen kodin. Ihmisluonne on niin lemmenthaluinen, että rakkaus, jota ei häihin kutsuttu, usein hiipii jälestä kuokkavieraaksi, ja minne se hiipii, seuraa koti kintereissä.

Seuraava aksioomi on: *Ilman vapautta ei synny todellista kotia.*

Kodin oikea käsite on: turvapaikka, jossa saamme vapaasti kehittää persoonallisia halujamme ja taipumuksiamme. Siellä nautimme ateriamme, milloin ja miten tahdomme. Menemisemme ja tulemisemme on täysin vapaa. Meillä on pieniä lepopaikkoja; kirjamme ja piirroksemme saamme pitää, missä tahdomme, ja yleensä asettaa elämämme oman mieleemme mukaiseksi. Kultainen vapaus, sinä olet kodin suurin viehätys! "Tässä on minun hyvä olla", huokaisee päivätyönsä päättänyt, astuessaan kotikynnyksen yli. "Tässä odottavat minua tohvelini ja kotitakkini sekä nojatuolini takan ääressä. Kaikki käsittävät minua täällä kotosalla ja iloitsevat käyttäessäni vapauttani."

Sellainen on *ihannekoti*. Mutta jos muuten hyvässä kodissa ei aina vallitse vapaus, on syy usein kodin sisustuksessa, sillä vapaus ei viihdy *liian hienossa* ympäristössä.

Amerikassa ei arvo eikä sääty määrää, mihin muotoon koti on asetettava. Kaikki mikä Vanhassa Maailmassa on tunnustettu, käy täällä täydestä, ja sitä käyttävät eroituksetta kaikki.

Nuori pariskunta, joiden varat sallivat heidän pitää korkeintaan kaksi palvelijaa, asettuvat usein — jos myötäjaisrahat riittävät — asumaan niin suurenmoisesti, etteivät palvelijat riitä. Englannissa olen tavannut perheitä, joissa on kuusi palvelijaa, mutta joiden huoneisto ja sen sisustus ei ole ollenkaan komeampi, kuin yksinkertaisen amerikkalaisen perheen, joka töintuskin jaksaa pitää kolmea palvelijaa.

Tämä palvelijain puute Amerikassa tulee vielä paljon muuttamaan elintapaa siellä; se on ja on kauan oleva edistysaskeleena uusiin pyrintöihin; ja tämä kotoinen työ voi vielä kohottaa miestä ja naista johonkin korkeampaankin.

Me amerikkalaiset olemme ankaria matkailijoita; olemme tunteellisia, vastaanottavaisia ja uutuuden ihailijoita, valmiit omistamaan ja omaan elämäämme sulattamaan kaikki, mikä meitä vieraisissa kansoissa miellyttää. Naistemme puvut jäljittelevät täysin ranskalaista kuosia — ja kotimme ovat täyteensullotut kaikenmoista rihkamaa, jommoista yksinkertaiset esi-isämme eivät edes unissaankaan nähneet. Kleopatra ei purjehtinut Niilin virtaa komeampana, kuin nuoret tyttäremme astuvat uuteen kotiinsa. Heidän vaatesäiliönsä ovat täynnään harsoa, silkkiä, pitsiä, rintaröyhelöitä; talo kaikkine pikkutavaroineen on täydellinen museo, mutta kaiken tämän hienon, heikon ja hennon keskellä on hän itse ehkä kaikkein heikoin.

Mutta perästäpäin kuuluu. Nuori vaimo saa pienoisen, joka anastaa äidin tykkönään viereensä, niin ettei hän saata valvoa huolimattoman Briitan toimia. Briitta ruostuttaa silläaikaan hienot veitset ja liottaa elfenluiset veitsenkahvat tulikumassa vedessä — hopeat huuhtoo hän rasvaisessa suopavedessä antaen niille tuontuostakin aika kolauksen, joka koukistaa teekannun nokan tai irroittaa kahvan jostain toisesta hienosta astiasta. Hauras porsliini saa runsaasti naarmuja ja lentää sinne tänne pesupäivän hyörinässä, Briitalla kun on kiire kyökkipalvelijan apuun vaatteita kuivamaan. Maija lakaisee vierashuonetta karkealla harjalla ja tyhjentää tuhan uunista peittämättä silkkiä sohvia ja tuolia, joten ne pian ovat niin harmaat ja kuluneet, kuin olisivat huutokauppatavaraa. Kun nuori vaimo viimein vapautuu lastenkamarista ja väsyneenä ja heikkona alkaa tarkastella valtakuntaansa, huomaa hän surukseen ja mielihakukseen kaiken olevan ylösalaisin, koko myötäjaiskomeuden rappiolla, lapsenvaatteet huiskin haiskin. Voi pientä prinsessaparkaa! Hänellä on ruhtinaallinen vaatevarasto, hänen lapsensa on pikku herttua, ja koko talo sisustuksineen vastaa suuruskuisen loordin komeata asuntoa. Mutta tätä kaikkea hoitamassa on vain kolme palvelijaa, jotka saavat toimittaa kokin, lakeijan, viinurin, pesijän, lastentytön, sisäkön ja kamarineitsyen tehtävät. Sillä näin suurilukuinen miehistö Vanhassa Maailmassa palvelee moista taloa.

Siis tulemme siihen päätökseen, että kaikki tässä talossa on *liian hienoa*, — ei kauneuden kannalta — mutta oloihin, vapauteen ja mukavuuteen nähden.

Mikä on sellaisen kodin seuraus? Vaimon epätoivoissaan koettaessa saada kaikki sujumaan, ovat hänen hermonsä alituisessa kiihoitustilassa. Koti, jossa kaikki on kovin kallista ja hienoa, on jäykkä ja epämielinen. Elämä on täynnä huolia ja vastuksia, aina on jotain vinossa ja väärässä, aina on pilvi kotia painamassa. Mies on raskaalla mielellä kotilietensä ääressä, ja kaikki korukapineet hänen ympärillään tuntuvat hänestä maanalaisilta miinoilta, valmiina räjähtämään millä hetkellä tahansa.

Tosin en väitä kullattujen peilien ja samettimattojen karkoittavan rauhaa ja kodintunnetta, en

suinkaan, ne saattavat olla yhtä hauskat, kotoiset ja lämpimät, kuin karkea hirsitalo kaukaisessa Lännessä; mutta silloin on omistaja upporikas, hän uudistaa ja korvaa kaikki vahingot helpommin, kuin meikäläinen hankkii vaatimattoman kotitarpeen itselleen. Ei, jos tavaroitamme jätämme käyttämättä tai käytämme niitä pelvolla ja vavistuksella, on parempi olla ilman moisia kalleuksia, joskin onnen sattuma ne meille tuottaisi.

Mutta liika hienous ei ole ainoa, joka karkoittaa kotoisen vapauden. Se voi livistää tiehensä muistakin syistä, nimittäin Martan liian tunnollista ja tarkkaa täsmällisyyttä peljäten.

Voi teitä rakkaita, herttaisia olentoja, kuinka usein olen nähnyt teidän nousevan ennen aamun koittoa kiilloittamaan ikkunaruutuja ja huolellisesti pyyhkimään jokaista tomuhiudetta huoneissamme. Ja sitten suljetaan tiiviisti ikkunaluukut ja rullakartiinit, ettei vaan aurinko päästäisi karpäsiä sisään pujahtamaan ja siivottomuutta tekemään. Rakas Sofia täti! suokoon sinun varjosi minulle anteeksi julkeuteni! Mutta kuinka monta kertaa nuoruudessani karkoititkaan minut sanomalehtineni verannalle, kyökkiin, vieläpä latoonkin asti — jonne auringonsäde pääsi lämmittämään, koko talon ollessa suljettuna ja pimeänä.

Kuinka usein vapisimme vilusta, kun vierashuoneen uuni kevätsiivoamisen jälkeen oli sisästä siististi peitetty silkkipaperilla. Niin, rakas, hyvä sielu, kaikessa hellyydessäsi ja vieraanvaraisuudessa teit kodistamme kolkon haudan. Ihmeteltävä oli kärsivällisyytesi istuessasi ompelemassa ikkunan ääressä, josta kapea valokuuva virtasi sisään rullakartiinin alapuolelta.

Koko tässä siistissä talossa ei tietysti löytynyt mitään, josta pieni poikanen olisi saattanut riemuita. Kuinka vapisin lähestyessäni Sofia tädin kiiltäviä tina-astioita niitten riippuessa kammoittavassa kirkkaudessaan; ja millä pelvolla pyysin häntä antamaan minulle vasun mansikoita poimiakseni! Jos sain piparikakun, täytyi minun piiloutua salaisimpiin paikkoihin sitä syömään. Tunsin itseni oikeaksi tattariksi ja merirosvoksi liikkeessani kotona; ja ihmettelin sitä suunnatonta hävityksen henkeä, joka minussa asui ja joka aina sai minut särkemään ja repimään jotain tai saattamaan siivottomuutta tällä järjestykselle pyhitetyllä alueella. Välistä valtasi minut vakuuttava tunne siitä, että huoneet sisustuksineen, pestyt laattiat, valkoiset uutimet, kiiltävät tina- ja vaskiastiat ovat suuria, pelottavia, pysyväisiä elämän tosiasioita — ja että ihmiset, mutta erittäinkin lapset, ovat tämän jumalallisen järjestyksen luvattomia häiritsijöitä, joiden jäljet viipymättä ovat puhdistettavat ja haihdutettavat. Saatuani tämän selväksi, selvisi minulle myöskin, että talot olisivat vieläkin täydellisemmät, ellei niissä kukaan asuisi, mutta koska nyt niin hullusti oli asiat, pitäisi niissä asua niin vähän kuin mahdollista. Minun käsitykseni mukaan oli talo täynnänsä pauloja ja ansoja ja syntisiä viettelyksiä, ja lukiessani merimiesten vapaasta elämästä merellä, paloi mieleni sinne. Mutta jättäkäämme nämä muistot ja palatkaamme kyhäelmäni.

Kodinvapaus virkistää miestä, mutta lapsille on se välttämätön. Vapaudella emme tarkoita vallattomuutta. Pikku John ei saa kosketella kalliita kuvateoksia rasvaisilla sormillaan, eikä pikku neiti rummuttaa pianoa taikka piirreskellä nuppineulalla kuvioita vernissattuihin huonekaluihin. Mutta perhehuoneet eivät saa olla liian hienot perheen oleskeltaviksi, ei liian hienot niille pienille onnettomuuksille, joihin hyvinkin kasvatetut lapset usein tekevät itseään syypäiksi.

Isän ja äidin vierashuoneen tulee vaikuttaa ystävällisesti, eikä vihamielisesti pikku väkeen, sen tulee vähitellen kehittää heissä järjestyksen ja kauneuden rakkautta ja huolenpitoa miellyttävästä ympäristöstään. Lapsille on kovin vahingollista tulla suljetuiksi huoneeseen, joka on heidän nimellään epäjärjestyksensä vuoksi — ja jossa otaksutaan heidän yhä edelleenkin pitävän pahaa siivoa. Kuinka usein näemme näitten pikku uhrien kaiholla kurkistavan omalta alueeltaan hienoon vierashuoneeseen, kunnes kotoinen poliisi kaappaa heidät käsiinsä ja passittaa lastenkamarin sekamelskaan. Vaikka lapset matkaansaattavatkin epäjärjestyksestä siistissä huoneessa, eivät he siltä viihdy epäjärjestyksessä. Heille on kuten aikuisillekin kauneus ja järjestys mieleinen ja epäjärjestys tuskallinen, mutta he eivät vielä ymmärrä luoda järjestystä, eikä välttää pahaa siivoa; heidän elämänsä on täynnä kokeita, ja usein juuri koettaessaan saavuttaa järjestystä, loppuvat nämä kokeet pahimpaan siivoon. Vaikka näin puhunkin heidän puolestaan, en suinkaan ole sitä mieltä, että koko perheen tulee alistua lasten tahdon alaiseksi. En suinkaan, sillä nämä pikku tyrannit voivat olla kauheat — mutta joka talossa, jossa lapsia on, tulee vanhempien, joskin lasten tietämättä, *kaikissa teoissaan visusti ottaa huomioon heidän parastaan*.

Tässä, kuten kaikessa taidossa, pitää vanha latinalainen motto paikkansa "*Ars est celare artem*" [taito on kätkeä taito]. Lapset, jotka vanhempiensa levottomista katseista ja sanoista ja koko perhekomennosta huomaavat kuinka tärkeänä heidän kasvatustaan pidetään, kehittyvät pianaikaan oikullisiksi, teeskenteleviksi ja itsetietoisiksi. Tähdet eivät voi poiketa radaltaan eikä seisahtua meidän tähtemme, se olisi lasten ajoissa opittava. Lasten tulee voida vapaasti ja itsenäisesti liikkua ja kehittyä kotonaan häiritsemättä kodin sopusointua; ja vanhempain valvova silmä tehköön havaintojaan niin salaisesti kuin mahdollista.

Aurinkoisin ja ilmakkein huone valittakoon heidän suojakseen ja sisustettakoon miellyttävästi, joskin

yksinkertaisesti, sillä onhan luonnollista, että huoneen, jossa pienoiset vuosikautia oleskelevat ja vastaanottavat vaikutuksiaan, tulee olla kodikkaamman ja lämpimämmän kuin vierashuoneen, jossa joku matkustaja silloin tällöin majoittuu päivän tai pari. Pienet matkat kehittävät suuresti lapsukaisia — samoin on tärkeää valita heille hyvää seurustelua. Mutta kaikki tämä on puuhattava lasten tietämättä, sillä vahingollista on pienokaisten kasvaa ympäristössä, jonka koko huomio on kiinnitetty heihin, he kehittyvät helposti siten itsekkäiksi. Näennäinen ja tahallinen välinpitämättömyys on hyvin terveellinen lastenkasvatuksessa, kun sen alla piilee todellinen huolenpito.

Kasvatus on kodin korkein silmämäärä — niin vanhempain kuin lastenkin kasvatus, ja todellisessa kodissa, jossa huolenpito, vieraanvaraisuus ja rakkaus vallitsee, saavuttavat mies ja vaimo sen ylevän täydellisyyden, johon täällä maan päällä voi kohota, sillä maailma ei voi heille enempää opettaa.

Kotikasvatus ei ole täydellinen, ellei se opeta vieraanvaraisuutta ja ihmisrakkautta. Vieraanvaraisuus on apostolinen hyve, jota jo Pyhä Raamattukin meille opettaa, mutta Amerikassa on se laiminlyöty. Kaikki hienouden ja sopivaisuuden käsitykset olemme saaneet Vanhasta Maailmasta. Emme uskalla rehellisesti olla kunnan amerikkalaisia, emme vielä ole oppineet, että päivällisiä ja muita pitoja ei pidetä parin kolmen palvelijan avulla, niiden tuottamatta huolta ja vaivaa, jotka miltei näännyttävät emäntäparan ja panevat hänet pelkäämään moisia laitoksia. Amerikassa, jossa ihmiset yleensä ovat jotenkin samalla varallisuuden asteella, pitäisi yhteiskunnallisen elämän olla paljoo yksinkertaisempaa kuin Vanhassa Maailmassa.

Vähävaraiset perheet kyllä käsittävätkin tämän — elävät hiljakseen. huomaamattomina — mutta he eivät rohkene jakaa jokapäiväistä leipäänsä ystävänsä tai matkustavan vieraan kanssa, kuten arabialainen telttansa ja intialainen maissikeitostaan.

"Ei meidän käy seurusteleminen kenenkään kanssa", sanovat he. Miksikä ei? Mikä puuha ottaa esiin kaikki paraat astiat ja taas asettaa ne paikoilleen? Mutta elä puuhaa suotta. Anna vieraasi tulla jokapäiväiseen kotiin, tarjoa hänelle sija pöytäsi ääressä ja pyydä häntä istumaan kotilieden luo, ja vaikka teekupista puuttuukin korva tai lautasessa on halkeama, ei hän siitä välitä, häneltä pääsee helppoituksen huokaus, ja hän ajattelee: "Kas, muillekkin tapahtuu vahinkoja, minä en ole ainoa", ja hän tuntee vain lähestyvän sinua ja kutsuu sinut omaan pöytänsä juomaan haljenneista teekupeistaan, ja näin lohdutatte toisianne maallisen tavaran katoavaisuudesta. Jos sellaisissa tuttavallisissa keskusteluissa käykin ilmi, että lapsesi eivät aina ole siistejä, että paisti toisinaan palaa pohjaan ja että sisäkkö on kömpelö sekä unohtaa veitset ja kahvelit pöydältä, ei vieraasi sinua siitä tuomitse. Hän tuntee, että ymmärrätte toisianne, ja että hän vapaasti voi avata kotinsa sinulle.

Vieraiden vastaanotto lisää aina kustannuksia! mutta jokapäiväinen vieraanvaraisuus — sija ystävälle pöytäsi ääressä — on meno, joka ei paljonkaan tunnu talon tilikirjoissa, mutta tuottaa sinulle vain iloa ja huvia.

Ottakaamme esimerkki. Englannista tulee matkustaja, joka haluaa tutustua amerikkalaisiin oloihin. Hän tahtoo perehtyä meikäläisten kotitapoihin ja saada selville, mikä niissä on alkuperäistä amerikkalaista. Smilax elää jotenkin ahtaissa oloissa, hän muistelee sitä vieraanvaraisuutta, jota tämä sama matkustaja hänelle Englannissa osoitti — ja levottomuudella kiintyvät hänen ajatuksensa järjestettyyn kotiin, moitteettomaan pöytään ja siisteihin, täsmällisiin palvelijoihin. Smilaxilla on vain kaksi palvelijaa, jotka jakavat talon työt keskenään. Mitä on hänen tekeminen? Sanokoon hän ujostelematta ja miehekkäästi: "Hyvä ystävä, iloitsen tulostasi. Elän vaatimattomissa oloissa, mutta parhaan kykymme mukaan pidämme sinua hyvänä, vaimoni ja minä. Syö päivällistä luonamme muutaman ystäviemme seurassa." Ystävä tuleeekin. Rouva Smilax ja palvelijat panevat parhaat voimansa liikkeelle, ja niin syntyy päivällinen, yksinkertainen, mutta hyvä. Se ei jäljittele englantilaisia eikä ranskalaisia ruokia, eikä missään suhteessa eroa siitä juhla-ateriasta, jolla rouva Smilax vastaanottaa matkalta palaavan isänsä tai veljensä. Näytä hänelle avomielisesti kotisi ja puhu siitä peittelemättä hänen kanssaan, aivan niinkuin hänkin Englannissa näytti sinulle komean kotinsa ja kallisarvoiset kapineensa. Jos ystäväsi on suora mies, on hän sinulle kiitollinen näistä vaatimattomista ja vilpittömistä tervetuliaisista; jos hän taas on pintapuolinen herrasmies, ei rouva Smilaxin kannata tuhlata voimiaan hänen makuaan tyydyttääkseen. Mies, jolla on sydän paikallaan, antaa suurempaa arvoa kotoisalle tunnelmalle perheessäsi kuin kaikille muille varustuksillesi. Ranskalaisia ruokalajeja saa hän tarpeekseen ravintoloissa, hienoja viinejä ensiluokan hotelleissa; mutta huolimatta rikkaudestaan ja mukavasta kodistaan, on hän ihminen, kuten sinäkin, ihminen, joka kaipaa todellista, oikeata perhe-elämää, johon ei kylmän hotellielämän leimaa ole painettu. Kenties hänen haluttaisi näyttää sinulle vaimonsa valokuvaa tai pienen kymmenvuotiaansa pyöreällä lapsen käsialalla kirjoitettua kirjettä, jonka hän tänään sai. Hänen silmänsä vettyvät vain niitä ajatellessaan.

Tässä mielentilassa tulee hän luoksesi, haluten kodinlämpöä, mutta sinä otatkin hänet vastaan jäykässä juhlahuoneessasi, jonka sisustuksessa on tyystin seurattu verhoilijan aistia, ja joka yksityiskohtiin asti muistuttaa kaikkia muita kaupungin vierashuoneita. Päivällisen tarjoavat vuokratut

vahtimestarit, ja tämän aterian valmistuksiin on rouva Smilax parka uhrannut koko viikon vaivat — ja vielä toinenkin viikko kuluu, ennenkuin hän selviää tästä pyörteestä. Pikku vauva on saanut toria ja on suurella melulla karkoitettu näkyvistä, ja pikku nelivuotias on viety tätien luo.

Vieras syö päivällisen ja pitää sen ala-arvoisena ja epäonnistuneena jäljennöksenä. Tuttavasi luona hän kenties vielä arvosteleeikin laitoksiasi; sinä satut sen kuulemaan ja katkeroituneena päätät olla kutsumatta ketään muukalaista luoksesi. Mutta jos olisit avannut hänelle sydämesi, jakanut hänen kanssaan kotisi lämpöä ja tunnelmaa — näyttänyt hänelle vauvaa ja antanut hänen kiikuttaa pikku nelivuotiasta, sekä syödä kanssasi arkiaterian — tokko hän olisi silloin ollut vilpillinen sinua kohtaan? Eipä suinkaan. Hän luuli saavansa nauttia kotitunnelmaa — mutta sinä tarjosit hänelle näytelmän — ja näytelmä kiihoittaa aina arvostelemiseen.

Paitsi vieraanvaraisuutta on kodilla toinenkin kutsumus s. o. ihmisrakkaus. Vanhassa Maailmassa on olemassa oiva asetus, joka koskee kaikkien suurten taideteosten omistusoikeutta, määräten ne kaikkien niiden yhteiseksi omaisuudeksi, jotka haluavat niistä nauttia. Hienot palatsit avaavat määrä-aikoina ovensa yleisölle — maalaukset ja kuvanveistokset ovat nähtävinä, ja tätä sanon ihmisrakkaudeksi. Niinpä niittenkin onnellisten olentojen, jotka ovat päättäneet suurimman inhimillisen taideluoman, tulisi käyttää sitä pyhää ihmisrakkauden käskyä noudattaen. Kuinka monta henkisesti väsynyttä, eksynyttä, kykenemätöntä raukkaa onkaan kodinlämpö lohduttanut ja lieventänyt! Lähetettyään poikansa kaukaisen kaupungin kiusauksiin, on äidin niin suloista ja rauhallista kuulla pojan tavanneen jonkun hyvän, tyynen perheen, jossa hän on *kuin kotonaan*. Kuinka monta nuorta miestä onkaan hyvä nainen pelastanut viettelyksistä ja haaksirikoista kodin rauhaisaan satamaan! Köyhä taiteilija, harhaileva nero, joka on eksynyt maailmassa ja haparoi lapsen tavalla elämän kylmässä todellisuudessa — lukuisat miehet ja naiset, joilla on huoneet mutta ei kotia — näkevät kaukaa synkän ja kolkon matkansa varrelta turvallisen kotilieden valon, ja sen lieden ääressä lämmiteltyään jähmettyneitä jäseniään, jatkavat he vaellustaan uusilla voimilla. Antakoon hän, joka on tämän kauniin ja täydellisen työn luonut, sen runsaasti vaikuttaa ympäristöönsä. Elköön hän sulkeko oviaan, elköön peittääkö ikkunoitaan; sillä hän ei tiedä, eikä tule tietämään, ennenkuin tulevassa elämässä, kuinka paljon hyvää hän vaikuttaa harjoittamalla tätä suurta ihmisrakkautta kodin piirissä.

Paljon puhutaan naisen rajoitetusta toiminta-alasta, puhutaan monesta voimakkaasta, siteistään vapautuneesta ja suurenmoisesta naishengestä, joka ei sovellu talouden jokapäiväisiin askareihin. Moni nainen tosin lienee liian viisas, ylevä ja suurihenkinen pelkkään taloudenpitoon, mutta kuka on se nainen, joka olisi liian viisas, ylevä tai suurihenkinen kodin luomiseen? Mikä tehtävä on tätä jumalallisempi, korkeampi tai ylevämpi? Niistä kodeista lähtee uljuutta, innostusta ja suuria tekoja. Sellaiset äidit ja kodit kasvattavat sankareja ja marttiroita.

Kodin taideteos on tykkönään naisen hengen luoma. Mies on *avuliaana* tässä työssä, mutta nainen johtaa; jos *kuningatar* puuttuu, on mehiläispesä aina sekaisin. Mutta kuinka suuri onkaan se nainen, joka tämän tehtävänsä täyttää oikein! Hänen vaikutuksensa ulottuu kaikkialle, hän tasoittelee ja järjestelee kaikkea, rauhoittaa mielet ja eri luonteet, yhdistäen vastakkaiset ainekset lämpimän hiilloksen luona. Järjestys kulkee hänen kantapäillään, lempeyteen kätkeyty ja verhottu järjestys, eikä tämä hänen järjestyksenrakkautensa loukkaa eikä soimaa ketään, ei sorra kenenkään oikeuksia, sillä hän tietää, että järjestys on olemassa perhettä varten eikä päinvastoin. Ääneti ottaa hän korjatakseen muiden laiminlyömiset ja tasoittaa tyynesti toisten tekemän epäjärjestyksen. Kaikki hänen ympärillään hengittävät keveästi tuntiessaan vapauden suloista tunnetta. Kuivakin oksa alkaa hänen lämmittämänään puhjeta nuppuihin ja kukkiin. Niin hiljaisesti liikkuu hän töissään ja toimissaan, ettei kukaan huomaa kodin sopusoinnun hänestä lähtevänkään; mutta kun hän on poissa, voi sitä epäjärjestyttä ja sekaannusta, joka kodissa vallitsee, ja silloin vasta näyttätyy, kuka se hymysuin heikolla kädellään kaikkea johti.

Voikohan kukaan nainen luoda sellaista kotia ilman rakkautta? Ei. Luottakoon hänen sielunsa Jumalaan, oikean kodin, uuden Jerusalemin lähde on Jumalassa. Mutta sellaisen kodin luominen on tehtävä, niin korkea ja suuri, että sen tulisi tyydyttää *jokaista* naista.

Vielä sananen. Täydellisyyttä saavuttaaksemme on meillä *risti* kannettavana. Ristin yli ei kukaan pääse, kiertää sitä ei kukaan voi. Ilman vaivaa ja kieltäytymystä eivät Rafael, Michel Angelo, eikä Newton olisi maailman kuuluja neroja. Oikeata kotia ei koskaan synny, elleivät mies ja vaimo alusta pitäen suostu uljaasti kamppailemaan elämän kanssa, kärsimään vaivoja ja uhrauksia. Ainoastaan täten voimme maailmassa luoda kodin, joka on heijastus taivaasta.

IV.

Kauneus ja säästäväisyys.

Näin kerran kuukaudessa kanssasi keskustellessani, rakas lukijani, sattuu helposti, ettei pakinoimisemme aina jatku juuri siltä kohdalta, jossa se katkesi. Salli minun siis huomauttaa sinulle, että istumme tulen ääressä, luettuani perheelleni lukuni kodista ja sen hoidosta.

Tuli oli palanut loppuun, ja suuret, kokonaiset hiilet kiiluivat uneksien vastaamme untuvaisesta, valkoisesta tuhasta — aivan kuin olisi joku kotoinen haltija vilkuttanut silmiään, katsellen meihin puoliunissaan.

Kyhäelmäni loppupuoli, joka puhuu hyvästä perheenäidistä, näytti liikuttaneen kuulijakuntaani. Maria oli hiipinyt lähelle äitiään ja painanut päänsä hänen syliinsä, ja vaikkapa Jenny istui suorana kuin sotamies, oli hänen työnsä solunut polvelle, ja näin kyöneleen kimaltavan tytön vilkkaassa, eloisassa silmässä, — niin toden totta, kirkas pisara putosi sukkakutimelle; mutta hän hyökkäsi heti pystyyn, sanoen tulen vaativan lisää puita; ja sitten alkoi hän liikutella hiiliä ja kohennella puita sellaisella voimalla ja kiivaudella, että kyllä huomattiin Jennyn mielessä jotain liikkuvan.

Kun kaikki oli valmista, istuutui hän jälleen, tuijottaen liekkiin, joka iloisesti räiskyi ja leimusi, heitti valovivahduksia huoneeseen sekä väreili tauluilla ja kirjoilla ynnä perheen vanhoilla huonekaluilla, joihin se tuntui eloa ja liikettä panevan.

"Se oli hyvä kirjoitus", sanoi hän päättävästi. "Mitä asioita sietäisi meidän tuumia."

Jenny oli nuorin lapsemme, siksipä vaimoni ja minä yhä pidimmekin häntä "pikku tyttönä". Tämä lyhyt, päättävä, pikkuvanha tapa lausua ajatuksiaan oli hänelle niin luonteenomaista, niin "Jennymäistä", kuten minulla oli tapana sanoa, että me vain keskenämme hymyillen vaihdoimme silmäyksiä hänen päänsä ylitse.

Yleensä halveksi Jenny suuresti kaikkia miehisiä mielipiteitä naisten hommista; mutta isä sai usein kokea hänen puoleltaan suojelevaista hyväntahtoisuutta, ja tämmöinen puuska oli varmaankin nyt kohonnut korkeimmilleen, sillä hän jatkoi:

"Minusta isä on oikeassa, — taloudenpito ja kodinhoito ovat vakavia asioita, mutta ihmiset, jotka niihin ryhtyvät, ajattelevat hyvin vähän niitä. Vaan minäpä luulen näiden seikkain miettimistä sietävän."

"Isä", sanoi Maria, "sanoppas suoraan, mitenkä *sinä* käyttäisit kodinsisustusta varten minulle antamasi rahat. Haluaisin kuulla ajatuksesi."

"Niin juuri", huudahti Jenny kiihkoisasta; "sillä, kuten isä kyhäelmässään sanoo, tekee älykäs, ajattelevainen ja kokenut mies, tietysti naistenkin asioissa havaintoja, jotka ansaitsevat huomiota. Se on ihan varma."

Vastaanotin kohteliaisuuden syvästi kumartuen. "Oi isä", sanoi Maria, "en sille mitään mahda, mutta kyllä minä vaan tahtoisin olla niin rikas, että saisin kotini kauniiksi. Ikävä, että se tulee niin kalliiksi ja vaatii niin paljon huolenpitoa, sillä minä todellakin kaipaen sitä. Rakastan kaunista ympärilläni. Ihailen pehmeitä mattoja ja hienoja huonekaluja, hienoa porsliinia, kristallia ja hopeata. En voi sietää keskinkertaisia ja jokapäiväisiä huoneita. Oi! kuinka tahtoisin kotini kauniiksi!"

"Kotisi ei tarvitse tulla rumaksi ja keskinkertaiseksi, — kotisi on tuleva kauniiksi", vastasin. "Olisipa synti ja häpeä, ellei niin kävisi. Kotia järjestäessä on aina seurattava kauneuden lakia kaikissa suhteissa. Olisinpa kreikkalainen, tyhjentäisin ensimmäisen kotoisan uhrijuoman kauneudelle; mutta koska olen kristitty, huomautan vain, että se, joka sisustaa kodin, pitämättä kauneutta silmämääränään, ei seuraa hyvän Isämme esimerkkiä, joka on varustanut maailman niin paljon ihanuudella."

"Mutta isä kulta, mistä rahat!" sanoi Jenny, ravistaen pikku päätään viisaannäköisenä. "Sitä ette te miehet koskaan ajattele. Te vaaditte esim. meiltä tytöiltä mallikelpoista säästäväisyyttä, mutta aina pitää pukumme olla uusi ja kaunis; te inhootte likaisia hansikkaita ja kuluneita kenkiä, mutta uusiin tarvitaan aina rahaa. Niin myös taloudenhoidossa. Te istutte nojatuolissanne rakentaen kaikenmoisia tuulentupia, mutta kun äiti tulee tilikirjoineen laskemaan hintoja, minnekkä tuulentuvat silloin häviävät?"

"Sinä erehdyt, kultaseni, ja puhut kuin nainen ainakin", — (tämä oli ainoa tapani kostaa) — "teet johtopäätöksiä olematta oikein asioitten perillä. Minä puolestani väitän, että sekä huoneitten sisustuksessa että naisten puvuissa noudatetaan suurinta säästäväisyyttä pitämällä kauneutta silmällä."

"Siinä taas yksi isän paradokseja!" sanoi Jenny.

"Niin", sanoin, "tämän minun väitteeni olen naulitseva tuonne uunille, kuten Luther naulitsi omansa

kirkon ovelle. Jo on aika sammuttaa tuli; mutta huomenillalla luen teille kyhäelmän, jonka nimenä on:

"Kauneus ja säästäväisyys."

* * * * *

"Nyt saamme kuulla isän paradoksin", sanoi Jenny, lopetettuumme teenjuonnin.

Meille oli tullut tavaksi juoda teetä minun huoneessani. Teenjuonti itsessään ei ole mitään, mutta ne hauskat, runolliset seikat, jotka siihen yhtyvät — sen lämpö ja tuoksu sekä tuttavallinen seura sen yhteydessä tekevät sen niin viehättäväksi. Mitä yksinkertaisemmin tee nautitaan, sitä paremmin nämä kodikkaat ominaisuudet esiintyvät.

Piirissämme näkyivät tänä iltana Rob Stefensin iloiset kasvot; hän istui luonnollisesti lähellä Marian työkoria.

"Niin, Rob", sanoi Jenny, "isä on luvannut meille todistaa, että kaunis on aina halvinta."

"Sepä hauskaa", sanoi Rob, — "olen iskenyt silmäni erääseen vanhakuosiseen kirjakaappiin ja työpöytäni, ja jos niitä vain jollain tavalla käy todistaminen halpahintaisiksi —"

"Ei isä niin tarkoita", sanoi Jenny, istuutuen työnsä ääreen, "hän tarkoittaa jossain epämääräisessä, runollisessa merkityksessä. Isä on puoleksi runoilija, ja, jos sovitat hänen totuuksiaan tosioloihin, huomaat ne vain kaunopuheisuuden luomiksi kuviksi."

"Maltappas pikku neitiseni", sanoin, "muistappas väitettäni, että kaunis on halvinta; sen minä todistan kelle hyvänsä, enkä kaunopuheisuudella, vaan laskuopilla. Tulen kokonaan pysymään todellisissa ja jokapäiväisissä oloissa, sekä pitämään yhteenlaskutaulua tarkasti silmällä. Väitteeni valaisemista varten kerron esimerkin, joka on tosielämästä otettu."

Kauneus ja säästäväisyys.

Ystävykset Filip ja John ostivat kumpikin itselleen uuden talon Bostonissa. Filip oli rikas, ja hän maksoi talonsa hinnan puhtaassa rahassa tuntematta mitään vajausta kukkarossaan. John, joka oli uuttera nuorukainen ja vast'ikään aloittanut lupaavan liikkeen, pani kaikki monivuotiset säästönsä talon kauppaan. Loppusumman, mikä hinnasta uupui, hankki hän talonsa kiinnityksellä ja toivoi voivansa suorittaa tämän summan liikkeensä vaurastuttua ja tuottaessa voittoa. Filip sisusti talonsa kuten rikkailla on tapana. Hän kulki puodista toiseen, tilaten kaikkea, mitä hänen teki mieli ja mitä hänen seurapiirissään pidettiin "asiaankuuluvana". Johnilla oli perin vähän rahaa. Hänellä oli vaimo ja kaksi pienokaista, ja hän oivalsi, viisaasti kyllä, miten tarpeellista mukava koti avonaisella, terveellisellä paikalla, lämpöjohtoineen ja kylpylaitoksineen olisi, mutta niihin menisikin kaikki hänen varansa.

Seuratkaamme askel askeleelta Filipiä, hänen vaeltaessaan tyytyväisenä nuoren vaimonsa keralla puotiloissa ostamassa tarpeita uuteen kotiinsa. Alkakaamme seinäpaperaista. Heillä on kaksi suurta vierashuonetta kaksoisovineen. Toisessa on kaksi ikkunaa kadulle ja toisessa kaksi pihalle päin, kuten kaupunkitaloissa ainakin. Otaksukaamme näihin huoneisiin tarvittavan kolmekymmentä rullaa seinäpaperia. Filip ostaa paksua ranskalaista kultakukallista samettipaperia ja maksaa neljä dollaria rullalta. Mutta, kun parhaat verhoilijat vihdoin ovat paperoinneet huoneet ja varustaneet ne kultareunuksilla, kuten tapa vaatii, kohoo niiden hinta aina kahteensataan dollariin.

Nyt jatkavat he retkeään mattomyymälään, jossa palvelevaiset puotilaiset levittävät heidän eteensä mattoja niin kirjavia, kuin olisivat tropiikan kukkatarhat liittäneet heidän ohitseen. Siinä oli somia arabeskeja — ruusuja, galloja, syreenejä — kiehkuroissa, kimpuissa, köynnöksissä, sinisine, tulipunasine ja kultaisine reunoineen, häikäiseviä värinsä ja mallinsa puolesta. Hinnasta ei puhettakaan, heistä oli aivan yhdentekevä, maksoiko kyynärä neljä vai kuusi dollaria, ja niin siis viisisataa dollaria maksava satumainen kukkatarha pian peittää heidän laattiansa. Jos tähän lisäämme vielä kaksi komeata, viidenkymmenen dollarin sänkymattoa, niin on yksin seinäpaperi- ja mattolaskumme kohonnut kahdeksaansataan dollariin. Sitten ostetaan suuret peilit neljälläsadalla dollarilla, ja huoneemme yhä edistyvät. Verhoilija ottaa mitan ikkunoista sulkeakseen ne, kuten hänen ammattinsa vaatii, ilmalta ja päivänpaisteelta. Nämä varustukset kaikkine lisätarpeineen, nyörineen, tupsuineen ja liistoinen maksavat likimain kaksisataa dollaria ikkunaa kohti. Ne tosin synkistivät ja pimittivät huoneet haudankaltaisiksi, mutta olivathan niin uhkeat. Koettakoonpa vain joku päivänsäde heijastaa niihin, kyllä sille pian selviää, mitä on taistelemisen ylivaltaa vastaan. Voiko löytyä mitään plebeijimäisempää, kuin raitis ilma ja auringonpaiste!

Nyt on siis kahteen huoneeseen saatu paperit seinille, matot ja uutimet kahdellatuhannella dollarilla; nyt ne ovat sisustettavat sohvilla, nojatuoleilla, nurkkahyllyillä, pikkupöydillä, varjostimilla ja kaikennäköisillä ja -kuosisilla istuimilla, joista täytyy lisätä summaan ainakin tuhat dollaria. Kahden

vierashuoneen sisustus on nyt kohonnut kolmeentuhanteen dollariin, ilman yhtäkään taulua, kuvanveistosta tai muuta taideteosta, ja ilman minkäänlaista valaistusta. Meidän bostonilaisten verhoilijain ja huonekaluntekijäin kunniaksi mainittakoon, että heillä yleensä on varsin hyvä aisti, ja että huoneissa, jotka umpimähkään uskotaan heidän sisustettavikseen, näkee yksityisiä esineitä, jotka ovat hyvinkin aistikkaat. Mutta Filipin kotiin olivat kaikki tavarat ostetut toisistaan tai huoneista riippumatta, ja koottuina yhteen eivät ne tehneet kokonaista eikä sopusointuista vaikutusta. Jos kysyn sinulta, mitä pidät Filipin vierashuoneista, vastaat:

"Kuten yleensä tämänkaltaisista vierashuoneista — siellä oli tietysti kaikkea, mitä sellaiseen kotiin kuuluu — komeat matot, veistellyt huonekalut, suuret kuvastimet, vaskiset uunikoristukset y.m." Mutta vieras, odottaessaan näissä puolihämärissä huoneissa, ei niistä saa muuta vaikutusta kuin sen, että omistaja on rikas ja kykenee ostamaan itselleen hienoja, kauniita kapineita, kuten muutkin hänen varoissaan olevat.

Ystävämme John kuuluu samaan seurapiiriin kuin Filip, heillä on yhteiset ystävät — ja talot ovat saman mallin mukaan rakennetut; miten nyt John viidelläsadalla dollarilla voi sisustaa kotinsa niin, ettei se kovin paljon eroa Filipin komeasta ja hienosta asunnosta.

Nyt tulemme kauneuden säästäväisyyteen. Ystävämme saa turvautua kauneuden jumalattariin — sillä, elleivät he voi häntä pelastaa, ei hän ole pelastettavissa. Johnilla oli arvaamaton aarre — vaimo, jolla on Venuksen vyö, ei vyötäisillään, vaan, jos niin saan sanoa, sormenpäissään. Hän tuo rauhaa ja sopusointua kaikkeen, mihin hän koskee. Hänellä on tarkka silmä väriin ja muotoon; hyvät haltijat ovat hänelle lahjottaneet tuon kaunistamis- ja järjestämiskyvyn, joka muutamia naisia seuraa, ja jonka aineellista arvoa voi miltei punnita rahassa. Seuraa meitä, niin näet pariskunnan hyöriävän kalustamattomissa huoneissaan, puuhaavina ja onnellisina kuin lintupari, joka poimii olkia ja korsia pikku pesäänsä.

"Tässä on meillä kaksi etelän ikkunaa", sanoo hyvä haltija mielihyvällä. "Siinä viihtyvät kukat kaiken talvea."

"Niinpä kyllä", sanoo John. "En koskaan tahtoisi asua varjossa. Aurinko on talon paras kaunistus, ja siitä kannattaisi maksaa vaikka tuhansia."

"Entäs seinäpaperit", sanoo haltija. "Joko olet niitä kysellyt, John?"

"Olen kyllä, voimme saada hyvin sievät kolmellakymmenelläseitsemällä sentillä rullalta. Pääasiahan on, että ovat hyvänä taustana tauluille ja piirroksille, ja että valo huoneessa on miellyttävä."

"Jaakko eno sanoo teräsharmaan soveltuvan hyvin, — mutta minua ei tuo kylmä, siniharmaa väri miellytä."

"Eikä minuakaan", sanoo John. "Jos otamme harmaata, pitää siinä ainakin olla seassa kultaisia tai ruusuisia värivivahduksia, kuten iltaruskon pilvissä."

"Se on minunkin mielipiteeni", vastasi vaimo; "mutta mieluummin haluaisin jotain kellertävää; — sen lämpimät vivahtelut tekevät niin aurinkoisen vaikutuksen, ja pilviselläkin ilmalla saattaa se meidät luulemaan päivän paistavan; ja illalla tulen valossa on se niin iloista ja kirkasta. Tiedätkö, John, sähminkeltainen on juuri se väri, joka meidän huoneisiimme soveltuu."

"Senväristä kyllä löytyy, hyvää amerikkalaista tavaraa, jonka hinta vaihtelee kolmestakymmenestäseitsemästä sentistä neljäänkymmeneen. Mutta tärkein kysymys on reunat, sillä niitten mukaan ovat matto, tuolit y.m. määrättävät. Minkä valitsemme huoneittemme perusväriksi?"

"Meillä on vain kaksi valittavana", sanoo rouva, — "viheriä ja kastanjanruskea, mikä on edullisempi taulullemme?"

"Luulen", sanoo John, silmäillen seinää, kuin taulu jo riippuisi siinä, — "ruskean samettireunan ja ruskeitten huonekalujen parhaiten soveltuvan tauluun."

"Kyllä varmaan", arvelee hyvä haltija; "ja sitten otamme tuon ihanan ruskean- ja punasenkirjavan maton, jonka näin Lowesilla; — se ei tosin ole brysseliä, mutta se on samaa mallia, siinä on sammalviheriäistäkin, ja väri on niin lämmin ja voimakas. Päällystettyäni sohvut ja vanhat nojatuolimme kastanjanruskealla ripsivaatteella, tulee kokonaisvaikutus olemaan kerrassaan kaunis."

"Entäs kun taulumme tulee paikoilleen", muistutti John, "se on niin kaunis, että se soristaa koko huoneen. Kaikki riippuu taulusta."

Taululla on oma juttunsa, jonka nyt tahdon kertoa. John oli kaiken ikänsä ollut kauneuden ihailija ja jumaloitsija, ja mennessään työpaikkaansa pysähtyi hän aina taidemyymälän ikkunoihin katselemaan

sen aarteita.

Kerran valtasi hänet eräs syysmaisema kauneudellaan; punaisine vaahteroineen, purppuran- ja karmosiinipunaisine tammineen oli se utuiseen syysilmaan verhoutunut. Etäisellä kummulla seisoi suuri, keltainen pähkinäpuu niin luonnollisena, että John vaistomaisesti tunsi sormensa syhyvän halusta päästä poimimaan sen ruskeankiiltäviä pähkinöitä. Syksyinen tunnelma oli siinä niin elävä, purppuraiset asterit ja tulipunaiset köynnöskasvit etualalla niin kirkkaan kauniit.

John meni myymälään tiedustelemaan. Taulun oli tehnyt tuntematon ranskalainen taiteilija, joka hiljakkoin oli tullut Amerikkaan tutkimaan maisemiamme, ja tämä oli ensimmäinen työ, jonka hän tarjosi myytäväksi. John oli juuri nostanut palkkansa; hän muisti talous- ja pesulaskuja, huokasi ja tarjosi siitä viisikymmentä dollaria.

Hänen hämmästykseseen myöntyi kauppias heti ja taulu oli hänen. John luuli uneksivansa. Hän tutki aarrettaan sivuseikkoihin asti ja tuli siihen vakuutukseen, ettei se ollut minkään vasta-alkavan taiteenharrastajan töhrimä, vaan harjaantuneen, totisen taiteilijasielun luoma. Hän meni tapaamaan taiteilijaa hänen atelieeriinsa ja pyysi anteeksi, että hän oli anastanut niin ylevän helmen sellaisesta polkuhinnasta.

John tutustui taiteilijaan ja tutustutti ystäviäänkin, joiden kukkaro oli paksumpi — tähän muukalaiseen maalariin. Tämän jälkeen alkoivat hänen taulunsa mennä hyvästi kaupaksi, hänellä oli enemmän tilauksia, kuin jaksoi valmistaa. Hän kuvasi kankaalle amerikkalaisia maisemia hienon, ranskalaisen taiteilijaluonteen käsityksellä, — kesämaisemia, syksyisiä, väririkkaita tunnelmakuvia, lumisen talven uinailevaa, utuista hienoutta. Joka ei minua usko, kysyköön Morvillierin vaatimatonta atelieeria Maldenissa, nuolenampuman päässä Bostonista.

Tämä taulu oli aina ollut ylin aarre Johnin kotona, kauniin koristus hänen poikamiehen asunnossaan; ja nyt hänen varustaessa huoneitaan elämänsä kumppania varten oli taulu aina kaiken keskuspiirteenä. Sillä tositaiteilijan teoksella, taiteilijan, joka tutkii luontoa tarkasti ja tunnollisesti on jotain yhteistä hurmaavan maaemon kanssa, sama tenhovoima luoda eri tunnelmia eri valaistuksissa. John vaimoineen oli tutkinut taulua joka hetkellä päivässä; miten aurinko aamulla valaisi tulipunaiset vaahterat ja kultasi siniset vuoret, miltä se näytti iltapäivän viileässä varjossa, taas lämmeten ilta-auringon valossa, kunnes se salaperäisesti hälväsi hämärään. Nytkin näitä suurempia huoneita sisustaessaan oli taulu koko ajan heidän puuhiensa ja toiveittensa keskustana.

"Tiedätkö John", sanoi hänen vaimonsa epäillen. "Pelkäänpä tosiaankin täytyvämmen ostaa ainakin muutamia uusia tuoleja ynnä yhden sohvan vierashuoneeseemme? Tuonne vastapäätä kannetaan niin komeata tavaraa, että oikein häpeän puolestamme, sillä kyllä meidän huonekalumme oikeastaan ovat hyvin rappiolla — oikeata romutavaraa."

"Ovatpa niinkin", sanoi John nauraen, "huutokauppakamarissa saisimme kaikista yhteensä tuskin viisikymmentä dollaria enempää, mutta meillä täyttävät ne mainiosti paikkansa, ja, Mary kulta, lopullisen päätöksen asiassa tekee se juttu, *ettei meillä enää ole rahaa.*"

"No, ellei ole, koettakaamme saada nämä kuntoon hyvien haltijain avulla", sanoi Mary. "Annamme puusepän tarkastella kalujamme ja kiilloittaa niitä; tuolin käsinoja on liimattava paikoilleen ja kaikki uudestaan vernissattava. Olen löytänyt niin kaunista lämpimän ruskeata ripsivaatetta, vähän punaiseen vivahtavaa, ja kun kaikessa on uusi päällys, sohvut, lepotuolit ja kaikki samannäköiset, tuntuvat ne hyvin kodikkailta."

"Aivan varmaan, Mary! Olen tavannut erään kunnan naisen, joka on perehtynyt verhoilijan työhön, ja joka työskentelee päiväpalkasta ja tekee kaikki sinun aistisi mukaan."

"Kuinka mainiota! Olen melkein iloissani siitä, ettemme voi ostaa mitään uutta. Ja kuinka hauskaa saada vanhat kuntoon!"

"Katsoppas, Mary kulta", sanoi John, istuutuen tyhjälle laatikolle ja vetäen esiin muistiinpanokirjansa, "olen tarkoin laskenut kaikki varamme ja keksinyt keinon, miten huoneemme tulevat kauniiksi ja miellyttäväksi, vaikkemme tuhlaa ropoakaan uusiin huonekaluihin."

"Annappas kuulla."

"Keinoni on peräti yksinkertainen. Hankkikaamme kotiimme esineitä, jotka kiinnittävät huomiota puoleensa, niin ystävämmen unohtavat silmäillä huonekalujamme, sillä ihmiset eivät koskaan katsele huonekaluja, jos vain on muuta katsottavana. Napoleonista kerrotaan seuraava kasku: Kun keisarille eräällä sotaretkellä ilmoitettiin kansan olevan peräti tyytymättömän, kirjoitti hän seuraavan vastauksen: 'kullatkaa *invaliditalon kupooli*'. Niin tapahtuikin, ja katsellessaan sitä unohti kansa kaiken muun."

"En ollenkaan ymmärrä", sanoi Mary, "mitä tarkoitat tällä kaunopuheisuudellasi."

"Niinpä selitän sen sinulle. Uudet, aistikkaat pähkinäpuu-huonekalut, moitteettomat ja hienot tyyliiltään, maksaisivat ainakin kolmesataa dollaria, ja niitä minulla ei ole. Siis kuinka teemme? Meidän täytyy pitää hyvänämmen vanhat aarteemme ja tutkia varastomme. Sieltä löydämme ihanan milolaisen Venuksen pään, nuo kuusi kaunista valokuvaa Roomasta, jotka Brown meille toi, suuren saksalaisen kivipiirroksen sikstiiniläisestä madonnasta ja kaksi ihanaa enkelinpäätä; onhan meillä sitäpaitsi suloinen Headen hämäräkuva, Bradfordin merivalokuvat ynnä Billingin kaunis kynäpiirros — ja onhan meillä 'taulumme'. Turhaanko olisimme kaiken ikämme vartioinneet kauneuden porttia. Helytyhän jumalatar vähemmästäkin, raotti oveaan ja viskeli meille silloin tällöin leipäkannikan ensimmäiseen hätäämme. Näetkös, Mary kulta, meidän on nyt sisustettava huoneitamme aivan kuten kaunis, varaton nainen hoitaa vaatevarastoaan. Hän suoristaa ja silittää vanhat nauhansa, katsoo, soveltuvatko ne hänen silmiensä ja hiuksiensa väriin, pistää nauharuusun somistavaan kohtaan ja tekee siellä täällä pieniä muutoksia, kunnes hän aivan häikäisee meidät kaunistusvarastollaan, jonka luulemme loppumattomaksi.

"Huoneemme ovat uudet ja itsessään kauniit; seinäpaperit reunoineen sulautuvat niin hyvin mattojen ja huonekalujen kanssa, kohottaen niitten vaikutusta. Suunnitelkaamme hiukan järjestämistäpaan ja aloittakaamme kadunpuoleisella huoneella. Kirjahyllyni asetamme nurkkiin tulisijan kummallekin puolelle toista kyynärää korkealle laattiasta, ovathan ne vain pelkkää petäjätä, mutta hyvin maalatut, eikä luulisi kenenkään neulalla koettelevan, ovatko ruusupuuta. Ylimmäinen hylly päällystetään samalla vaatteella kuin huonekalut, ja reunustetaan karmosiinipunaisilla ripsuilla. Toiselle hyllylle asetamme ylevän Venuksemme, toiselle ostan ihanan Klytemnestran. Sitten menen Williams ja Everettiin ostamaan kaksi väripainosta, joissa ilmenee parhaan englantilaisen suunnan tyyli ja viehätys. Amalfin lumoavan merilahden ripustan Venuksen ja Komojärven Klytemnestran yläpuolelle. Mutta keskellä, tulisijan yläpuolella, on 'meidän taulumme' paikka, Kummankin oven päälle asetamme 'sikstiiniläisen' enkelinpään, varjelemaan ulos- ja sisäänkäyntiämme. Kuulun madonnan lapsineen sijoitamme vastapäätä Milon Venusta, osoittamaan, mitenkä kreikkalainen ja kristitty yhtyvät ylevimmän naistyyppin kuvaamisessa. Ja lyönpä vetoa, että saatuaamme kaikki kivipiirroksemme ja kuvamme puitteisiin, kasvimme kukkimaan, murattisi sulavasti kiemurtelemaan ja kaarteilemaan huoneen seinillä sekä pikku esineesi, näkinkenkäsi ja maljakkosi asetetuiksi juuri sinun aistisi mukaisesti, tulevat huoneemme hauskuutensa ohella oikein kauniiksikin. Ja ihmiset tulevat ovellamme huudahtamaan: 'Oi, kuinka kaunis koti!' jota tuskin tekisivät, jos olisimme tuhlanneet kolmikertaisen hinnan uusiin huonekaluihin."

Sinä vuonna kuulin usein puhuttavan John Mertonin kodista: "Kuinka kauniit huoneet! — ja aistikas sisustus, — menepäs katsomaan. Enkä ymmärrä miksi ne ovat niin paljon miellyttävämmät, kuin Filipin, vaikka siinä kodissa ei ole rahoja säästetty." Niin puhuivat tuttavat keskenään — sillä enimmäst ihmiset tajuavat kyllä kauniin kokonaisvaikutuksen, mutta eivät kykene arvostelemaan missä sen lähde on. Toiset huoneet tuntuvat kyllä synkiltä, ikäviltä ja jylhiltä, toiset taas iloisilta, ilmakkailta ja kauniilta, mutta he eivät näe syytä tähän eroitukseen.

Johnin vierashuoneessa kuultiin niin usein huudahdus: "Oi kuinka kaunista!", että se jo oli tullut sananparreksi perheessä. Rahallisessa suhteessa olivat eri esineet hyvinkin ala-arvoisia, mutta näin ryhmitettyinä ja asetettuina muodostivat ne viehättävän kokonaisuuden. Vaikka kuvanveistokset olivatkin kipsiset ja valokuvat sekä väripainokset hyvin helppohintaisia, oli jokaisella oma arvonsa, ollen hyvä jäljennös jostain suuresta mestariteoksesta. Hyvä kipsivalaus, vaikkapa se maksaakin vain kuusi dollaria, on hyvin tarkka kuva alkuteoksesta, joka tuskin rahallakaan olisi saatavissa. Väripainos, jonka ostat viidellä tai kymmenellä dollarilla, tulkitsee mainiosti etevien, nykyaikaisten taiteilijaimme tyyliä ja värisuhteita, alkuteoksen maksaessa tuhansia. Kivipiirroksiset Rafaelin kuolemattomista maalauksista tuovat esiin kokonaisen aikakauden taiteellisen kulttuurin, ja ne voit hankkia itsellesi hyvin vaatimattomalla hinnalla. Sellainen taulu lastenkamarin seinällä kehittää pienen silmää lapsuudesta alkaen, mutta moni pitää itseään liian köyhänä hankkimaan tällaisia taideteoksia lapsilleen, vaikka kyllä uhraa viisi dollaria heidän koruvaatteisiinsa.

Johnin koti oli lapsille perin mukava, sillä he taisivat liikkua siellä esteettömästi. Vaikka se olikin kaunis, ei siinä ollut tuskallisen kallista komeutta, eikä hauraita pikku leluja. Taulut seinillä, kuvanveistokset jalustoillaan puhuivat lapsille mykkää kieltään, mutta eivät olleet heidän sormiensa saavutettavissa, eivätkä kaatuneet heidän hyppäyksistään. Ne eivät porsliinin ja kristallin tavalla ole palvelijain pahoinpitelemisen alaisina, ne eivät kulu, eivätkä vahingoitu pölystä, eikä niitä koikaan syö. Se on pysyväistä kauneutta, ja kun äiti on sairas ja suljettu huoneeseensa, ei häntä vaivaa pelko, että sillä aikaa kaikki särjetään ja hävitetään. Tämänkaltainen kauneus on kaikessa halpuudessaan kasvatuksen ja sivistyksen välikappaleena.

Onko koskaan kuultu brysselimatton tai sohvapöydän virittäneen lapsessa lukemisen halua? Ei, mutta taulut, valokuvat ja hienot kuvanveistokset synnyttävät tuhansia ajatuksia ja kysymyksiä, kiihoittaen silmiä ja pikku käsiä. Lapsi istuu usein piirtämässä, pyytää kirjan, jossa kerrotaan Venetsiasta tai

haluaa kuulla kerrottavan Rooman Forumista.

Mutta kirjoitukseni venyy liian pitkäksi. Kirjoitan toisen, jossa puhun kotisisustuksen siveellisistä ja henkisistä vaikutuksista.

"Olen todistanut väitteeni, Jenny neiti, vai kuinka? Taloa sisustaessa on säästäväisintä ottaa lukuun kauneutta."

"Niin isä kulta", sanoi Jenny; "minun on alistuminen."

V.

Tulen kohentaminen.

Meillä on kotona hauska tapa, jota sanomme *tulen kohentamiseksi*. Tuokio ennen maatapanoamme vetäydymme liki toisiamme viimeisten hiilosten ja kekäleitten ympärille, joita liikutamme ja kohentelemme, saadaksemme muutamia tulenkieliä ja leimuja jäähyvästiksi. Ja silloin helittää kielten side. Kerromme kutsujaisista, — keskustelemme kirjoista, joita olemme lukeneet, vaihdamme ajatuksia ihmisluonteista — lausumme mielipiteitämme kaikenlaisista eri aineista, esteettillisistä, uskonnollisista, jopa tieteellisistäkin — tilapäinen kuulija varmaan ihmettelisi kuullessaan tätä iltapakinoimista. Väliin innostumme niin keskustelemaan, että joka tulenkipuna kerkiää sammua uunissa, ja vasta tuntiessamme olkapäittemme värisevän vilusta muistamme maatapanoa.

Luettuani viimeisen kirjoitukseni, oli meillä taas "tulen kohentaminen", — Jennyllä, Marialla, Rob Stefensillä ja minulla, — vaimoni istui yhä työskennellen pöydän ääressä takanamme.

Jenny tietysti aloitti puheen.

"Mutta sano, mitä sanonetkin, isä, minusta olisi hyvä aisti rahan yhteydessä parempi kuin yksin. Ihailen suuresti aistikasta kokonaisuutta, kirjoja ja taideteoksia, mutta luulen niiden esiintyvän vielä edullisemmin hienossa ympäristössä."

"Kuka sitä vastaan väittää?" sanoin. "Olipa minulla kultatynnyri, josta kolikoita ammentaa, kylläpä ei kävisi vaikeaksi huoneita sisustaa ja somistaa. Sama aisti, joka senteillä ja hopearahoilla luo kodin ihanaksi, saa tietysti vielä suurempia aikaan dollareilla ja kultarahoilla. Puhuinkin vähävaraisista ja niistä, joilla ei ole rikastumisen toivoa, mutta kumminkin kaipaavat kaunista kotia; ja väitän, että kauneutta pitää kunnioittaa, rakastaa ja hellyydellä hoitaa, — *väitän, että kauneus on halpaa, halvin asia kodissasi*, sillä monessa suhteessa se korvaa rahamenoja. Jos nainen, jolla on kauneudenaistia, asettaa huoneeseen tuoksuavia kukkia, kauniita kasveja, muutamia puupiiroksia hauskoissa kotitekoisissa puitteissa, kuvanveistoksia ja hyvän valikoiman kirjoja, on vaikutus usein niin lämmin ja viehkeä, että poistut huoneesta huomaamatta, että nojatuolin tynny oli kulunut ja sohvapöydän pinta täynnä naarmuja.

"Minulla on ystävänä koulunjohtajatar, joka eleskelee pienessä mökissä. Ilman kauneudenjumalattaria olisi se hyvinkin kurja ja viheliäinen, mutta hiukkanen kukkaissiemeniä sekä puhdistus ja kitkeminen keväällä teki sen niin suloiseksi olinpaikaksi, että ohikulkijat vastustamattomasti jäivät sitä katselemaan. Vesitynnyri räystään alla vaivasi alussa hänen kauneutta rakastavaa sieluaan, mutta se oli välttämätön paha, sillä siitä ammensi hän kaiken pehmeän veden, minkä tarvitsi taloudenhoitoon. Mutta herättipä muuan sulotar hänessä oivan ajatuksen. Hän istutti elämänlankoja tynnyrin pohjan ympärille, nautitsi pikku nupeja sen ylireunaan ja pingoitti lankaa pitkin tynnyrin sivuja alhaalta ylös. Jonkun viikon kuluttua pujotteleikivat pitkin lankaa kukkivat köynnökset. Joka aamu puhkesi niissä uusia monivärisiä kukkia, joiden tulessa huojuvat haarat kuvastuivat veteen. Vesitynnyristä tuli niinmuodoin oivallinen puutarhan kaunistus naapurien suureksi huviksi ja hauskuudeksi."

"Niin", sanoi Jenny, "mutta kaikilla ei ole äidin taitoa kukkainhoidossa. Muutamille ne onnistuvat, toisille ei. Ei kukaan saa selville, mitenkä äiti kukkia hoitaa, mutta aina ne ovat raittiit, rehevät ja uhkeat, ne kukkivat hänen määräyksestään ja versovat aivan hänen mielensä mukaan. Toiset ihmiset taas puuhaavat ihmeesti kukkiensa vuoksi, sirottavat niihin tuhkaa ja pesevät niitä jos jonkinlaisilla vesillä saamatta niitä viihtymään. Täti Suruton esim. ostaa alinomaa kasveja kasvihuoneista, mutta ne kellastuvat, pudottavat lehtensä ja ovat niin viheliäisen näköiset äidin kukkasten yhä rehoittaessa."

"Minäpä selitän, miten äitinne saa kukat viihtymään", sanoin, "miten hän saa lapsensa viihtymään ja

koko kodin niin lämpimäksi — hän antaa niille — sydämmensä. Hän rakastaa niitä; hän elää niissä ja tuntee myötätuntoisuutta niitä kohtaan. Hän seuraa niiden elämää, kuin olisi hän itse kasvi; hän muistaa niitä ja pitää niistä hellää huolta ilman melua ja ponnistusta; tuskin hän itseään muistaa milloin hän niitä hoitaa, — mutta sata kertaa päivässä uhraa hän niille tuokion. Hän muuttaa ne lähemmäksi ikkunaa — tai kauemmaksi, — keksii jonkun madon ja kaivaa juuria, tutkiakseen näivettymisen syytä, hän huuhtoo lehtiä ja ripsuttaa vettä toisiin — ja kaiken tekee hän rakkauden hellällä huolella. Äitisi ei itseään tiedä, miksi hänen kasvinsa versovat; ainoastaan kirjailija ja filosofi, kuten minä, voi sen selvittää."

Vaimoni hymyili työkorinsa ääressä, vastatessaan:

"Minunkin täytyy pian kirjoittaa aikakauskirjaan, isälle aina jää viimeinen sana, vaikka kyllä luulen hänen osuneen naulan päähän."

"Tietysti", sanoi Maria. "Mutta tiedätkö, äiti, en uskaltaisi soristaa kotiani yksinomaan kukilla, sillä pelkään, ettei minulla olekkaan sinun taikavoimaasi, — ja huonosti hoidetut, lakastuneet kasvit tekevät kodissa perin surkean vaikutuksen."

"En neuvoisi ketään nuorta emäntää", sanoin, "hankkimaan kodin kaunistukseksi liian paljon kukkia, ellei hän tunne rakkautta niitä kohtaan ja kokemuksesta tiedä onnistuvansa niitten hoidossa; sillä kasvit eivät viihdy unohtuneina ja laiminlyötyinä saaden vain satunnaista hoitoa; sanon kuten Maria, lakastuneet kasvit tekevät surkean vaikutuksen."

"Mutta, isä kulta", sanoi Maria, "Johnin mallikodissa luit suurimman osan kodinsuloa kukkain ansioksi."

"Johnin kodin viehätyksen voi selvittää aivan kemiallisesti", vastasin. "Ensinnäkin asuu siellä aurinko, joka aina vaikuttaa vahvistavasti hermoihin. Kuinka iloinen onkaan ihminen nähdessään pitkällisen myrskyn jälkeen taasen päivänväliteitä. Miksi on mieleemme niin kevyt kirkkaina aurinkoisina päivinä? Aurinko tuo taloon tuhansia ihania, vaihtelevia valo- ja varjovivahduksia, — heittää huoneeseen pehmeän, kimaltelevan sädelöistön, joka heijastuu kaikkialla, kirjoilla, tauluilla, kukkasilla ja huonekaluilla. Onneksi Johnilla ei ollut varaa ostaa brokaadi-utimiamia — eikä hän olisi ostanutkaan niitä, vaikka olisikin ollut rahoja, sillä hän rakasti aurinkoa ylinnä kaikkea muuta. Hän oli seurustellut paljon taiteilijapiireissä ja tiesi hyvin, että raskaat damastiutimet pimentävät juuri ikkunan yläosaa, josta edullisin valo tauluille ja kuvanveistoksille virtaa. Muodikkaat uutimet päästävät päivän valaisemaan ainoastaan tuolinjaljoja ja mattoja, jättäen huoneen yläosan varjoon. Johnin ikkunoissa oli uutimet, jotka hän mielensä mukaan saattoi vetää ylös ja laskea alas, joten huoneissa aina oli hyvä ja miellyttävä valo."

"No isä", sanoi Maria, "mikä on kemiallisen selvittelysi seuraava pykälä, mikä seuraa aurinkoa?"

"Seuraava", sanoin, "on värien sopusointu. Seinäpaperien, huonekalujen ja mattojen värien pitää sulautua toisiinsa. Sopusointu sulostuttaa aina huoneen, mutta useimmiten se laiminlyödään."

"Usein olen nähnyt huoneita, joissa tuntuu siltä, kuin kaikki olisivat riidassa keskenään, seinäpaperit riitelevät maton kanssa, matto riitelee takasin, ja kaikki kapineet koko sisustuksessa riitelevät keskenään. Sellaisen epäsovun vallitessa näyttää kaikki nololta ja ikävältä, olkootpa eri esineet vaikkapa kuinkakin kallista alkuperää. Toiselta puolen taas olen nähnyt hyvin halvasti, miltei köyhästi sisustettuja huoneita, jossa vaistomaisen väriäistin kautta kaikki oli sopusointuista ja vaikutti hienoudellaan."

"Kerran matkustaessani Lännessä läpi laajojen erämaisten seutujen, asetuimme toverini ja minä yötä viettämään eräaseen syrjäiseen uudiskylään. Astuimme tavalliseen hirsitaloon, joka näytti olevan kylän ainoa majatalo. Tullessamme vierashuoneeseen, hämmästytti meitä sen somuus, vaikka emme heti voineet löytää syytä siihen. Mutta syynä olikin aivan yksinkertaisesti ihme, minkä värien sopusoinnalla voi aikaansaada aivan halvoista aineksista. Joku nainen oli siellä hommatessaan jättänyt leimansa huoneeseen. Sohva, halvat puiset kiikkutuolit ja muutamat lepotuolit (varmaan pakkilaatikoista tehty) olivat kaikki halvalla, pehmeällä keltaisenruskealla hampupunkaalla päällystetyt ja sinisellä kattuunilla reunustetut. Uutimet, pöytäliina ja pinovaate olivat kaikki samanväriset. Halpa olkimatto peitti laattian, kirjat pöydällä, kukat maljakoissa ja joku piirros seinällä tekivät huoneen kodikkaan, jopa hienonkin näköiseksi, ja se erosi jyrkästi toisista, tavallisesti huolimattomasti ja mauttomasti sisustetuista majatalohuoneista. Kaikki ainekset tässäkin kokonaisuudessa olivat mitä halvinta laatua — siinä oli vain seurattu sopusoinnun lakia, joka aina on yhteydessä kauneuden kanssa. Erinomaisen väririkkaan vaikutuksen teki minuun kerran huone, jonka koko sisustus oli turkinpunaista pumpulivaatetta ja jonka laattialla oli samaan väriin vivahtava matto."

"Olen saanut siitä vihiä, tytöt, että puuhaatte samettimattoja Marian kotiin ja siinä seuraatte

ainoastaan sitä näkökohtaa, että matto on samettia, että sen hinta on halvempi kuin samettimattojen tavallisesti, ja että malli on hieno."

"Kas isä, kuinka tarkka korva sinulla onkin. Me kun luulimme sinun koko ajan lukevan!"

"Kyllä tiedän, mitä aiot sanoa", sanoi Maria, "ettemme ota lainkaan lukuun sitä seikkaa, jonka pitäisi etupäässä vaikuttaa maton valinnassa — mitenkä sen värisuhteet soveltuvat muihin esineihin. Mutta, näetkös, isä, emme vielä ollenkaan tiedä, minkälaisia huonekaluja ostamme."

"Niin", sanoi Jenny, "täti Suruton sanoi, että hinta on kovin alhainen samettimaton hinnaksi."

"Olkoon kuinka halpa tahansa, se on kumminkin toista puolta kalliimpi muita mattoja."

"Onpa kyllä."

"Ettekä ollenkaan voi ta'ata, että sen vaikutus kodissanne on suurempi kuin sopivan villamaton."

"Saattaa niinkin olla", sanoi Maria miettivänä.

"Mutta tiedätkö, isä", sanoi Jenny. "Täti Suruton sanoo, että niin halpa hinta on ennen kuulumatonta, ajattele, kaksi dollaria kyynärältä *samettimatosta!*"

"Miksi on se niin halpa? Onko kauppias persoonallinen ystävänne, joka lahjoittaa teille dollarin kyynärää kohti, vai onko matossa joku vika?" kysyin.

"Katsoppas, isä, hän sanoo, etteivät suurimalliset nykyään enää mene hyvin kaupaksi."

"Totta puhuakseni", sanoi Maria, "ei se malli koskaan ole minua oikein miellyttänyt; värien puolesta soveltuu se vaikka mihin huoneeseen, sillä siinä on kaikki sateenkaaren värit."

"Se on tuota loistavata kukkaismallia", sanoi Jenny.

"No, Maria, kuinka monta kyynärää tätä ihmeellisen halpaa mattoa tarvitsisit?"

"Tarvitsemme kuusikymmentä kyynärää kumpaankin huoneeseen", sanoi Jenny, jolla jo oli laskut valmiina.

"Se tekee satakaksikymmentä dollaria", sanoin.

"Niin kyllä", myönsi Jenny; "olemme sen kyllä laskeneet yhdessä ja tulleet siihen päätökseen, että säästämällä muissa kohdin, voimme ne ostaa. Täti Suruton sanoo niiden somistavan huonetta niin, ettei paljon muuta tarvitakkaan."

"Maria, jos haluat miehen mietteitä tässä asiassa, olen valmis neuvomaan."

"Sitäpä juuri haluankin."

"Kuuleppas siis, kultaseni, valitse ensin seinäpaperit ja reunukset; sen tehtyäsi valitse hyvä villamatto, joka on sopusoinnussa niihin, ja samoin huonekalut. Niillä kuudellakymmenellä dollarilla, jotka siten säästyvät mattohinnastasi, voit kaunistaa seinäsi piirroksilla, väripainoksilla tai tosihyvien taideteoksien valokuvilla."

"Isä, niinpä teenkin", sanoi Maria.

"Sydänkäpyseni, isälläsi on kyllä silmät auki, vaikka luulette häntä vanhaksi, uniseksi kirjatoukaksi. Luuletteko, etten tiedä, miksi teidän pukujanne kehutaan aistikkaimmiksi koko kaupungissa?"

"Elähän nyt, isä!" huusivat molemmat tytöt yhteen ääneen.

"Se pitää paikkansa!" sanoi Rob pontevasti, suoristaen viiksiään.

"Kaikki puhuvat puvuistanne ja ihmettelevät kykyänne ja aistianne."

"No niin", jatkoin, "otaksun, ettette osta nauhanpätkää syystä, että kauppias antaa sen teille puolesta hinnasta, ettekä pane sitä päällenne koettelematta, soveltuuko se ihoonne, silmiinne, hiuksiinne ja pukunne väreihin?"

"Tietysti emme!" vakuuttivat tytöt yhteen ääneen.

"Sitähän minäkin. Kuinka usein olenkaan nähnyt teidän tulla tipsuttavan alas rappusia, puku täydellisessä sopusoinnussa, hansikkaihin ja jalkineihin asti? Eikö koti siedä yhtä paljon huolenpitoa, kuin naisenpuku?"

"Olen varma", sanoi Jenny, "että isän sisustama huone tulisi kauniimmaksi, kuin täti Suruttoman; mutta täti sanoi tämän maton tulevan niin *halvaksi*, se kun kestäisi kaksi sen vertaa, kuin tavallinen villamatto."

"Se on käsittämätöntä", sanoin, "jos se kerran maksaa kahden maton hinnan. Mieluummin minä puolestani kahdenkymmenen vuoden kuluessa otan kaksi kaunista villamattoa, jotka soveltuvat värinsä ja mallinsa puolesta huoneisiini, kuin kidutan itseäni kaiken ikäni räikeällä samettimattolla, joka on toista maata kuin kaikki muut tavarat talossani."

"Alistun", sanoi Jenny; "alistun, isä kulta."

"Käsittäkää minut vaan oikein, lapseni", sanoin; "en ollenkaan tuomitse brysseli- ja samettimattoja. Myönnän kyllä, että ne usein kohottavat vaikutusta huoneissa enemmän, kuin vaatimattomat villamatot. Olisin hyvin onnellinen, jos voisin antaa Marialle rajattoman vallan raha-asioissa, jotta hän saisi ratkaista väriongelman sametissa ja silkissä. Tahdon vain huomauttaa, että oli aineet halpoja tai kalliita, on vaikutus useissa väriyhdistyksissä likimain sama."

"Miellyttävä, sammalviheriäinen matto kirjaston laattialla, joka soveltuu seinäpapereihin ja muuhun sisustukseen, voi melkein yhtä hyvin olla villainen kuin samettinen, ero ei siinä paljonkaan tunnu. Myymälöissä on kumpikin laji asetettu vierekkäin, malli niissä on aivan sama, ja molemmat vastaavat yhtä hyvin tarkoitustaan. Eräs nainen, jonka tunnen, pyysi moniaita vuosia sitten erästä taitelijaa auttamaan itseään kodin järjestämisessä. Lopetettuaan freskomaalaukset ja saatuaan seiniin mielensä mukaisen värin, tuomitsi hän kalliit samettimattot huutokauppakamariin ja vaati toisia seiniin soveltuvia. Kun hän ei kyennyt löytämään senvärisiä ja -kuosisia, joita halusi, tilasi hän ne viimein erästä läheisestä tehtaasta, jossa kudottiin ainoastaan villamattoja. Tässä tapauksessa ainakin noudatettiin etupäässä sopusoinnun vaatimuksia."

"Sivumennen sanoen tapahtui tämä aikana, jolloin ei Bigelowin nero vielä ollut paljastanut Amerikassa matonkutomisen salaisuuksia, mikä seikka nykyään sallii jokaisen tilata itselleen mattoja mitä mallia ja lajia hän suinkin halajaa."

"Mutta palatkaamme Johnin huoneisiin."

"Niitten kodikasta näköä lisäsivät suuresti kirjat. Monet ihmiset kohtelevat kirjojaan samoin kuin lapsiaan, valitsevat huoneen, jonne ne kaikki työnnetään. Mutta kirjat, jos mitkään, luovat huoneeseen kotoisan, lämpimän ja hienon tunnelman. Ne poistavat vierashuoneesta tavallisen kolkon leiman ja tekevät sen asutun, turvallisen ja rauhallisen näköiseksi. Taulujen jälkeen ovat minusta kirjat monivärisille siteineen ja kultauksineen kodin paras kaunistus."

"Mutta Maria", sanoi Rob, "sittenhän olemme rikkaat. Onhan minulla klassikkoni ja englantilaiset runoilijani, onhan minulla Scott, Thackeray, Macaulay, Prescott, Irving, Longfellow, Lowell, Hawthorne ja koko joukko muita. Onpa siinäkin jo jotakin."

"Olet onnellinen, Maria", sanoin, "saadessasi lukea niin monta hyvää kirjaa. Tyttö, joka on kasvanut kodissa, missä on yllin kyllin kirjoja ja joka on tottunut selailemaan mielikkipaikkojaan milloin toisen, milloin toisen kirjailijan teoksissa, ei arvaa, kuinka kylmä kirjaton koti voi olla."

"Sen kyllä uskon", sanoi Maria, "äidin kanssa laskimme tässä aarteitamme kerran. Tiedätkö, että minulla on hyvin hieno, vanha puupiiirros, jota Rob kehuu hyvin arvokkaaksi; sitten on minulla vielä tuo kynäpiiirros, jonka Schöne teki minulle kuukautta ennen kuolemaansa — se on todellinen taideteos."

"Ja minulla on muutamia Landseerin luonnoksia", sanoi Rob.

"Olen varma, että teidän huoneenne tulevat kauniiksi", sanoin, "sillä te olette oikealla tolalla."

"Mutta isä", sanoi Maria, "yksi asia minua vaivaa. Minun kauneuden rakkauteni uletuu kaikkialle. Himoitsen kauniita pöytäastioita — mutta, kuten sanoit, palvelijat ovat niin huolimattomia, ettemme voi käyttää niitä kotitarpeissa."

"Minä puolestani", puhkesi vaimoni puhumaan, "puolustan aito porsliinia, jos sitä vain huolellisesti säilytetään ja käytetään ainoastaan juhlapäivinä; ehkäpä se on taikauskoa, mutta minä puolustan sitä. Elköön sitä koskaan otettako esiin, ellei emäntä itse ole valvomassa, että sitä varovaisesti käsitellään. Äitini pesi aina itse porsliininsa, oli hauska nähdä hänen teenjuonnin jälkeen istuvan meidän keskeisämme pesemässä kauniita kuppejaan, pyyhkien niitä hienoon damastipyyheeseen."

"Rakasta kaiken mokomin aito porsliiniasi", sanoin, "ja kunnioita sitä — sehän on varsin rakastettava, kodikas tunne, ellei se vain tympäse vieraanvaraisuuttasi ja estä sinua kutsumasta ystäviäsi teelle, syystä, että sinun täytyy kiivetä ottamaan astiat alas, pestä ne ja jälleen asettaa ne paikoilleen."

"Mutta mitä pöydänkattamiseen tulee, toistan samaa, minkä sanoin talonsisustuksestakin, että kauneus on välttämätöntä ja halpaa. Kaunista voit hankkia itsellesi tavalla tai toisella. Jollei sinulla ole varaa arkipäivinä käyttää haurasta porsliinia ja kristallia, jota kömpelöt ja huolimattomat palvelijat pahoin pitelisivät, ei sinun siltä tarvitse syödä rumista, mauttomista astiapahasista, komeitten astioitten odottaessa juhlapäivällisiä.

"Jos valkoiset, siistit pöytäastiat sievästi asetetaan lumivalkealle pöytäliinalle, jos lasit ovat kirkaat, ja järjestys sekä aisti muuten vallitsee, ei lainkaan kaipaa aito porsliinia. Eikö ole tärkeämpää, että perhepöytä arkena on hauska ja kukilla koristettu, kuin että se kerran kuukaudessa pyntätään vieraita varten."

"Minäpä tiedän kokemuksesta kertoa teille, tyttöni", sanoi vaimoni, "että hienoa porsliinia ja muita kalliita pöytäkaluja saatatte hankkia itsellenne, jos itse pidätte niistä huolen. Niin pian kun siihen kyllästytte ja jätätte aarteenne muka luotettavien palvelijainne käsiin, voitte olla varmat, että joku kiltti hyvänsuopainen sielu pahottaa sekä teidän että oman mielensä murskaamalla kalliin mielikkimaljanne, eikä tytön mieletön epätoivo suo teille edes torumisen tuottamaa huojennusta."

"Luulen varmaan", sanoin, "että löytyy häijyjä pikku haltijoita, jotka viettelevät hyviä naisia syntiin ja vartioivat porsliinikaappia. Jos kuulet kyökin puolelta säräyksen ja huutoja, et koskaan epäile melun syntyvän vanhan kivivadin tai hirveän, korvattoman soppamaljan tähden, jonka olet vuosikausia toivonut särkyvän pirstaleiksi, ei, tiedät paikalla, että ihana, maalattu porsliinivatisi elämänlanka- ja hernekukkaköynnöksineen tai kaiverrettu lasimaljasi on sirpaleina. Porsliiniuhrit varmaan suuresti auttavat naista pyhimysarvon saavuttamiseen. Pope, muistaakseni, mainitsee naisen ylimpänä avuna itsensähillitsemisen porsliinin särkyessä."

"Silloin olisin minäkin pyhimys", arveli äiti; "sillä elämäni aikana on minulta särkynyt niin paljon lempikapineita tapaturmissa, jotka aina kummallisen kohtalon oikun kautta kohdistuivat kauniimpiin aarteisiini, että nykyään katselen kaikkia kauniita, hauraita porsliiniesineitä melkein pyhällä kunnioituksella."

"Ellei ole rikas", sanoi Maria, "ei tosiaankaan kannata kiinnittää rahojaan niin hupenevaan tavaraan."

"Mutta", sanoin, "kauneus on kenties kaikkein kiehtovin ollessaan pöytäkumppalinamme. Ruokasaliksi olisi valittava hauska ja aurinkoinen suojia, jossa värit ovat iloiset ja jonka seiniä kaunistavat sievät taulut. Inhoon huoneita, jotka ovat sisustetut ravintolatyyliin ja ainoastaan syömistä varten. Ruokahuoneen pitää olla viihtyisän, että voisimme siellä viettää joitakuuta hetkiä päivässä. Pehmyt sohva, nojatuoli ja pari kirjaa tekevät jo lämpimän vaikutuksen. Silloin nautitte aterianne hauska ympäristössä. Ja jos vielä emäntä aterian jälkeen itse pesee kauniit astiansa, käy tämä perheen koossaoleminen kahta vertaa rattosammaksi.

"Pöydänkattamisen suhteen, Maria, annan sinulle neuvon. Osta kauniita pöytäliinoja, somista pöytäsi aina vereksillä kukilla ja seuraa jokapäiväisissäkin asioissa hyvää aistiasi; eläkö koskaan osta mitään rumaa, jos vähällä vaivalla voit hankkia itsellesi kaunista. Joskus kovasti himoitessasi kristallia ja hienoa porsliinia, joka on niin katoavaista, mene taidemyymälään ja ilahuta sieluasi ripustamalla seinällesi sitä kauneutta, joka ei muserru eikä haalistu, joka ympäröi sinua vuosikausia. Siinä neuvoni, Maria.

"Sulkumerkkien sisässä tahdon mainita, eitä vaimoni, jonka heikkoutena on hieno porsliini, samana iltana ilmaisi minulle, ollessamme kahden, tilanneensa salaisesti Marialle morsiuslahjaksi teevehkeet, joiden kuppeihin hänen määräyksensä mukaan oli tarkasti maalattu Amerikan metsäkukki. 'Ne kestävät koko hänen ikänsä', sanoi vaimoni, 'ne ovat hänelle suurena ilona — kaunis teepöytä on ihana näky!' Niin puhui kyynelsilmin rouva Crowfield, jonka rakkautta aito porsliiniin monen monituiset tapaturmat eivät olleet haihduttaneet. Kyllä on nainen tosiaankin tuhatkielinen kannel!

"Mutta palatkaamme aineeseeni. —

"Kuvaillessani Johnin viehättäviä huoneita, mainitsen viimeiseksi pääasian — niitten *kodikaisuuden*, sen sanomattoman tunteen, joka ilmaisee huoneen *tosiaankin* olevan kodin. Tätä viehätystä ei mikään taitavuus voi esiin loihia. Eräs Ranskan kuningas sanoi kerran pojalleen:

"'Poikani, sinun tulee *näyttää* rakkautta kansaasi kohtaan.'

"'Isäni, mitenkä voin *näyttää* rakkautta sitä kohtaan?'

"'Poikani, sinun pitää rakastaa kansaasi.'

"Jotta huoneet näyttäisivät kodikkailta, pitää sinun itse olla niissä kotiutuneena. Muutamista huoneista puuttuu peräti valo ja lämpö, niistä heti näkyy, että ne ovat kylmillään, eikä niissä kenenkään

ole hyvä olla. Turhaan siirtelee sisäkkö sohva ja tuolia; turhaan emäntä liikuttelee sohvapöydässä olevia kirjoja, saadakseen näennäistä epäjärjestystä toimeen.

"Kirjoihin, joita käsitellään, luetaan ja selaillaan, ja tuoleihin, joita vilkkaassa kanssapuhessa on liikuteltu sinne ja tänne huoneessa — jää jonkun verran ihmishenkeä; ja huone, jossa eletään ja riemuitaan, eroaa yhtä paljon suljetusta, asumattomasta huoneesta kuin elävä nainen vahakuvasta.

"Aistitonkin huone voi sinua joskus viehättää vain siksi, että jo ovella tunnet olevasi kotipiirissä, perheen helmassa, eikä missään asumattomassa 'esikartanossa'.

"Me seurustelemme vuosikausia ihmisten kanssa, tietämättä heidän tunteistaan, tavoistaan ja mielihaluistaan enemmän, kuin jos he asuisivat Kamtschatkassa! Ja mikä on siihen syynä? Luulenpa, että niinkutsuttu vierashuone, jossa tapaamme toisemme, on niin omiaan sitä meiltä salaamaan. Arkihuoneissaan he työskentelevät, juttelevat ja lueskelevat. Kun palvelija on saattanut sinut vierashuoneeseen ja nostanut hiukan ikkunaverhoja, odotat, kunnes he saavat pukua muutetuksi ja voivat esiintyä, ja istut miettimässä mitenkähän he elämänsä viettävät. Jostain kaukaa kuulet lapsen naurua, tai kanaarilintusen viserrystä, sitten ovi pikaisesti suljetaan. Rakastavatkohan kukkia? Kirjoittavatko kirjeitä? Ompelevatko, virkkaavatko ja tekevätkö kauniita koruompeluksia? Ovatkohan he koskaan iloisia ja leikkilisiä? Mitä he lueskelevat? Tokkohan he piirustelevat ja maalailevat? Kaikkiin näihin kysymyksiin mykkä ja verhottu huone ei mitään vastaa. Sohva ja kuusi tuolia, kaksi äskettäin verhoilijan luota palautettua lepotuolia, brysselimatto, sohvapöytä kullattuine korukansikirjoihin, pariisilainen pöytäkello ja pronssiset kukkamaljakot — kaikki nämä vastaavat kysymyksiisi kolkolla äänellä: 'tämä on paras huoneemme', siinä kaikki. — Pian tipsuttaa huoneeseen emäntä parhaassa puvussaan, pyytää anteeksi viipymistään, kysyy äitisi terveydentilaa ja huomauttaa lopuksi, että ilma on hyvin kaunis. Näin jatkuu tätä tuttavuutta vuosikausia. Hetkinen arkihuoneessa kasvien, kanaarilinnun ja lasten kanssa olisi ehkä tehnyt teistä elinaikuiset ystävät, mutta nyt ette välitä toisistanne enemmän kuin tuosta kullatusta pendyylistä peilipöydällä.

"Ja nyt, tytöt", sanoin, vetäen esiin paperin taskustani, "tietäkää, että isänne alkaa saavuttaa mainetta näillä kyhäelmillään. Luen teille kirjeen, jonka vasta sain":

"Korkeasti kunnioitettava herra Crowfield.

"Teidän aatteenne ovat tunkeutuneet perhepiiriimme ja herättäneet vastakaikua sydämissämme. Olemme vakuutetut niiden totuudesta ja ihastuneet siihen tapaan, jolla käsittelette ainettanne. Te olette ottanut puheeksi aineen, joka on lähellä sydäntämme, ja esitätte sen nerokkaasti, maltillisesti ja vakuuttavasti. Kaikkein täytyy tunnustaa, että mielipiteillänne on suuri vaikutus heidän mielikuvitukseensa — jospa vain todellisessa elämässä voisimme luottaa niihin! Siinäpä juuri pulma.

"Eräästä kirjoituksessanne löytyvästä seikasta tahtoisin keskustella kanssanne. Olette tähän asti (tietysti en tiedä mihin suuntaan tulette jatkamaan) puhunut ainoastaan kodeista, joiden johto riippuu palvelijoiden avusta. Periaatteenne, kuten olemme käsittäneetkin, soveltuvat kyllä kaikkiin kansankerroksiin; mutta useimmat ihmiset tahtovat nähdä itsensä selvästi kuvattuina. Pyytäisimme siis, että kääntäisitte huomionne meidän puoleemme, jotka emme viljele palvelijoita, vapauttamalla *meitäkin* muutamista taakoista, joita terveestä järjestämme huolimatta, emme uskalla viskata luotamme. Jos esim. meille tulee vieras kaukainen ystävä, (kenties rikaskin) pappi tai joku muu hänen arvoisensa. Mitä silloin teemme? Otammeko vastaan vieraamme kodikkaan vieraanvaraisesti ja vapaasti? Emme; me (talon naiset) juoksemme edes takasin, järjestäen ja anteeksi pyytäen, ettemme olleet valmistuneet hänen tuloonsa. Saatuamme hänet vierashuoneeseen istumaan, rupeamme suuriin päivällis- tai illallispuuhiin, kuten olisi taloon tullut suurikin herkkusuu. Näihin ruokahommiin sekä astiain pesuun kulutamme suurimman osan siitä ajasta, jonka vieras meillä viettää, sillä tahdomme näyttää hänelle, mitä voimme saada aikaan. Mikä hyödytön ja turha työ! Hyvä herra Crowfield, sinä köyhien ja epätoivoisten ystävä, astuos alas kiirastuleemme ja kerro maailmalle ne surulliset muistot, jotka siellä mieleesi jäävät. Opetä meitä, joiden on pakko kuten halukin itse suorittaa askareemme, miten kodissamme harjoittaisimme yksinkertaista, lämmintä vieraanvaraisuutta, ja kestitsisimme ystäviämme ilman puuhaa, touhua ja huolta, sillä eihän syöminen ole ihmisen ylin ilo. *Tahdotteko* tehdä tämän, herra Crowfield?"

Nöyrin palvelijanne.

R. H. A.

"Mikä oivallinen kirje", sanoi Jenny.

"Vastaatko siihen, isä?"

"Ensi numeroon tulee vastaus. Se kansanluokka, joka itse suorittaa työnsä on voimakkain, suurilukuisin — ja aivan yhtä sivistynyt, kuin mikä muu luokka hyvänsä. Se on maamme omituisuus —, merkillinen piirre siinä uudessa yhteiskunnassa, joka meillä on nousemassa, ja jos seuraamme

kansallista kutsumustamme, on tämä luokka enentyvä eikä vähenevä. Koitan parastani, vastatessani näihin järkeviin ja tärkeihin kysymyksiin."

Huomasin Marian värisevän ja kääriytyvän saaliinsa Jennyn haukotellessa. Vaimoni kääri kokoon valmiin työnsä ja kello löi kaksitoista.

Rob vihelsi hiljaa. "Joko niin myöhäinen?" huomautti hän.

"Nyt olemme puhuneet tulen sammuksiin", sanoi Jenny.

VI.

Nainen, joka suorittaa itse askareensa.

"Kristo kultani", sanoi vaimoni, "koska kirjoitat ensi kyhäelmäsi?"

Istuin mukavasti nojatuolissani, lueskellen Hawthornen "Sammalia vanhasta kartanosta" tai "Tunnettuja taruja", ainakin sadatta kertaa, — nämä kirjat kulettivat minua aina satumaailmaan, jossa liitelin utuisissa unelmissa ja jossa unohdin maailman touhun, jauhojen ja hiilten hinnan, kurssit ja muut jokapäiväiset asiat. Kuinka pienen pieniksi supistuvatkaan kaikki nämä seikat, vaeltaessani Paduan lumotuissa yrttitarhoissa, jossa Rappaccini hoitelee lumottuja kasvejaan, hänen upean tyttärensä kertoessa meille luonnottoman kohtalonsa salamyhkäisyyttä.

Vaimoni taas edusti perheessämme ajan, paikan ja numeroitten voimaa, niinpä hän nytkin oli selvillä kuukauden päivästä, muistuttaen minua lempeästi ajan olevan käsissä valmistaa kirjoitusta kesäkuun numeroon.

"Olet oikeassa, ystäväni", sanoin, laskien vastahakoisesti kirjan kädestäni. "Mistä olikaan taas minun kirjoittaminen?"

"Kuinka, etkö muista, että sinun piti vastata tuolle rouvalle, joka itse suorittaa askareensa."

"Niinpä niinkin!" sanoin, tarttuen innokkaasti kynään; "löysit vastaavan lauseen:

"Nainen, joka suorittaa itse askareensa."

Amerikka on ainoa maa, jossa sellaista tapahtuu — ainoa maa, jossa hienot naiset suorittavat itse askareensa. Hienolla naisella tarkoitamme sivistynyttä, hienontunutta naista, aistiltaan ja ajatuksiltaan kehittynyttä naista, jonka pelkkä olento ja esiintyminen heti osoittaa hänet hienoksi naiseksi, liikkukoon hän missä seurapiirissä tahansa.

Se luokka on aivan omituinen amerikkalaiselle yhteiskunnalle — selvä seuraus yleisen tasa-arvoisuuden periaatteesta.

Mihin eri kansanluokkiin siirtolaiset kuuluivatkaan ja mitä ylimyksellisiä ennakkoluuloja heissä liikkuikaan, tullessaan tähän maahan, erämaiden opetus pian istutti heihin kansanvaltaisia ajatuksia. Herrasmies kaatoi hirtensä yhdessä talonpojan kanssa, ja lihasten sekä jänteiden voima vei voiton kaikesta muusta. Se oli miesten mies, joka kaasi korkeimman puun metsässä. Samoin kodin sisäisessä piirissäkin. Emäntä ja palvelija ovat toverit keskenään, ja väliin katsotaan rivakkaa palvelustyttöä emäntää enemmän. Luonnollisesti ryhtyvät lapset työhön niin aikaisin, kuin vain siihen pystyvät. Tästä kasvoi älykäs sukupolvi, jota välttämättömyys pakoitti ruumiilliseen työhön, mutta joka myös kohdisti siihen kehittyneiden aivojen terävyyden. Emäntä, joka jänteissä ja lihaksissa oli alakynnessä, oli taas henkisesti palvelijaansa sukkelampi ja taitavampi. Ellei hän jaksanut nostaa vesiämpäriä, keksi hän keinon, joka teki nostamisen tarpeettomaksi, — ellei hän jaksanut käydä sata askelta, tiesi hän asettaa niin, että toimitti saman asian vähemmällä.

Orjuus tosin voitti jonkun verran alaa Uudessa Englannissakin, mutta se ei koskaan ottanut siellä syviä juuria, ei sulannut kansan henkeen, eikä päässyt tukahuttamaan oman työn hyvää kylvöä. Useat vastustivat orjuutta omantuntonsa vaatimuksesta — toiset taas taloudelliselta kannalta sekä rakkaudesta perusteelliseen ja hyvään työhön, halveksien orjan karkeata, taitamatonta raatamista. Kansa, joka oli tottunut vapaan, kehittyneen ja ajattelevan hengen siistiin ja kauniiseen työhön, ei voinut sietää orjan kömpelyyttä. Siksipä maalaiskansa Uudessa Englannissa tavallisesti tekikin itse työnsä sekä ulkona että sisällä. Jos talossa olikin musta mies tai nainen, olivat he vain apulaisia, jotka

nöyrästi seurasivat emännän ja isännän jälkiä, keventäen heidän kuormaansa. Herra ja rouva lapsineen suorittivat tärkeimmät tehtävät.

Vanhassa Maailmassa naurettiin makeasti, ensimmäisten englantilaisten matkustajain kertoessa, että palvelijoita Amerikassa sanotaan *apulaisiksi*. Mutta tämä nimitys tulkitsee mainiosti Amerikan yhteiskunnallista tilaa. Siellä oli vähän palvelijoita sanan eurooppalaisessa merkityksessä, siellä oli sivistyneitä työntekijöitä, jotka kaikki olivat yhdenvertaisia, ja jos yhdessä perheessä puuttui voimia, pestattiin *apulainen*, eikä palvelijoita. Rouva Browne, jolla on kuusi poikaa, mutta ei yhtään tytärtä, tekee suostumuksen rouva Jonesin kanssa, jolla taas on kuusi tytärtä mutta ei yhtään poikaa. Rouva Browne pestaa yhden rouva Jonesin tyttäristä hyvästä palkasta auttamaan itseään kotoisessa työssä ja lähettää Jonesille yhden pojistaan auttamaan heitä. He tulevat kaikin puolin perheen jäseniksi, ja täten tulee työ yhteiskunnassa tasaisesti jaetuksi. Tämän työnjaon kautta syntyi yhteiskuntajärjestys, joka paremmin kuin mikään muu seikka, on selittänyt korkeimman sielunsivistyksen ja korkeimman ruumiinvoimain yhdistämisprobleemin.

Siihen aikaan nousivat perheen kauniit, vahvat tytöt ilolla ja riemulla aikaisin aamulla sisätöihinsä — mikä lakaisi laattioita, mikä sytytti tulen, mikä valmisti aamiaista isälle ja veljille, heidän lähtiessään ulkotöihinsä; koko aika puheltiin hartaasti kirjoista, luvuista ja käsitöistä, keskusteltiin viimeisestä uudesta runosta tai jostain historiallisesta aineesta, tai kenties maalaistanssijaisista, jotka olivat tulossa viikon kuluessa. He kehräsivät, kirja värttinään sidottuna, kutoivat kankaita, tekivät hienoja käsitöitä, nypläsivät pitsejä ja maalailivat kukkia. Toimeliaina ja kekseliäinä ryhtyivät he kukoistavalla terveydellään jokaiseen työhön, josta olivat lukeneet tai kuulleet. Siihen aikaan toi morsian myötäjäisiksi itsekutomiaan lakanoita ja pöytäliinoja, neulottuja peitteitä ja korutöitä, joita hän yhdessä sisartensa kanssa oli valmistanut. Ne käsityöt, jotka joutilaat tytöt meidän päivinämme tekevät, eivät likimainkaan vastaa niitä määriä, joita tytöt vanhaan hyvään aikaan valmistivat muitten karkeimpien askareittensa ohella.

Monta vuotta jatkui tätä uutteraa elämää useimmissa pikkukaupungeissamme, ja se on vieläkin yleisenä tapana eräässä kansanluokassa, joka ehkä ei kumminkaan ole yhtä onnellinen ja tyytyväinen kohtaloonsa kuin ennen vanhaan. Ihmisluonto on ennen kaikkia — laiska. Jokainen kyllä tunnustaa, että sekä ruumiin että sielun voimia kysyvä ponnistus on meille perin terveellinen, mutta käytännössä teemme kaikki voitavamme päästäksemme siitä, ja ylipäänsä teemme vain sen, johon olot meitä pakoittavat. En kyhäisi minäkään tätä kirjoitusta, ellei sanomalehti minua ahdistaisi. Lukisin Hawthornea, Emersonia ja Holmesia, haaveksien nojatuolissani ja sommitellen pilventakaisia juttuja, jotka muuttelevat ja vaihtuvat kuin sumu auringossa. Vaikka jokapäiväinen ruumiillinen työ olisi kuinkakin kunnioitettava, vahvistava ja toivottava, kulkee vieressämme aina ilkeä haltija viekoittelemassa meitä sitä välttämään tai kantamaan sen kuormaa nyrpeällä, äreällä mielellä.

Otakun, että niitten perheiden joukossa, jotka lukevat nämä vaatimattomat rivini, löytyy ainakin joku satakunta, jossa perheenmäntä itse tekee kaikki työt ilman palvelijaa. Uskallanpa väittää, etteivät nämä perheet ole sivistyksessä eivätkä hienoudessa rahtuakaan alapuolella niitä koteja, joissa palvelijat askaroivat. Lisäänpä vielä senkin, että nämä samat naiset ennättävät lukea, kirjoittaa, piirustaa ja tehdä korutöitä aivan yhtä paljon kuin nuo toisetkin, ja että heidän terveytensä, elämänhalunsa ja itseluottamuksensa on monta vertaa suurempi kuin palvelijoita pitävien naisten. He voivat asettaa kaikki kodissaan aivan mielensä mukaan. Ja kumminkaan *en* uskalla väittää heidän olevan tyytyväisiä elämäntapaansa, vaan pelkään, että he paikalla haluaisivat muuttaa sitä, jos vain voisivat. He tuntevat salaisesti itsensä osattomiksi ja tuomituiksi liialliseen työhön tässä maailmassa ja kadehtivat noita toisia naisia, jotka vain käskyllään saavat kaikki sujumaan. Kun tilaisuus tarjoutuu ja varat myöntävät, astuvat he rivistä jättäen työnsä palkatulle palvelijalle. Itsetunto tekee kapinaa. Onkohan meidän elämäntapamme oikein sopiva? Olemme tosin tottuneet siihen; olemme sen hyvin järjestäneet ja saaneet sen hyvälle tolalle ja oma työmme tyydyttää meitä enemmän kuin palkkapalvelijain. Kun otamme palvelijan, käymme tyytymättömiksi ja pahoitamme mieltämme, — sillä kukaan ei tee töitämme, niinkuin me itse teemme. Mutta kun vieraita tulee! mikä puuha ottaa esiin parhaat astiat ja panna ne jälleen paikoilleen — keittää ruokaa ja pestä astiat huomaamattomasti, ikäänkuin emme itse tekisikään sitä, vaan meillä olisi palvelijoita, kuten muillakin.

Niin, siinäpä se on se pulma. Meillä ei ole kylläksi oman arvon tuntoa — emme tahdo tarkastaa asematamme sellaisena kuin se on, ja tämä on asian pahin ja vaarallisin puoli. Se on sitä samaa ylpeyttä, joka pani Smilaxin palkkaamaan itselleen valkohansikkaisen vahtimestarin ja puuhaamaan komeata päivällistä ulkomaiseen malliin englantilaisen ystävänsä kunniaksi. Matkiakseen ystävänsä elintapaa, koittaa Smilax sen päivän elää yhtä hienosti, hirmumyrskyn raivotessa hänen kotonaan; se muistuttaa muuttoa tai tulipaloa ja uhkaa näännyttää rouva Smilaxin. Kahta vieraanvaraisuuteen kuuluvaa seikkaa ihmiset harvoin ottavat huomionsa. Ensimmäinen on, että vieraat tahtovat olla kuin kotonaan, tahtovat tulla luottamuksella kohdelluiksi, ja toinen, että elämän pikkuseikat, joita he eivät tunne, aina huvittavat heitä. Englantilainen tuli Amerikkaan väsyneenä yksitoikkoiseen arkielämäänsä, kuten sinäkin välistä olet; hän haluaa nähdä jotain uutta auringon alla — jotain amerikkalaista, ja

paikalla kiiruhdat tarjoamaan hänelle jotain, joka on niin hyvä jäljennös kuin mahdollista siitä hänen omastaan, johon hän jo on väsynyt. Eihän kaupungin yleisö matkusta maalle istuakseen hienoissa huoneissa, jotka mikäli mahdollista jäljittelevät kaupunkilaishuoneita; ei, se tahtoo piehtaroida heinässä, keikkua ladossa ja seurustella porsaitten, kananpoikaisten ja ankkujen kanssa ja syödä paistikkaita juuri niitä uunista otettaessa — eikä, sivumennen sanoen, ole oikeata paistikasta maistanut se, joka ei juuri sillä hetkellä ole sitä syönyt.

Kuvailen teidät edessäni, te onnelliset naiset, joille tätä kirjoitan. Te olette niin hyvänvointisia, ettette kipuakaan tunne. Te nousette aikaisin aamulla, ja vaikka teillä olisi aikaakin, ette loikoisi toimitoinna vuoteissanne. Monivuotinen kokemus on opettanut teitä niin nopeasti, yksinkertaisesti ja sievästi suorittamaan eri talouden tehtävät, että syrjästä katsojasta tuntuu, kuin ei teillä päivällä olisikaan paljon mitään tehtävää.

Aamulla nousette laittamaan aamiaista miehellenne, isälleen tai veljellenne ennen heidän lähtöään ulkotöihinsä; juttelette iloisesti maitoa kuoriessanne, kirmutessanne tai juustoa paistaessanne. Aamupäivä on pitkä; lopetettuanne aamuaskareenne jää teille vielä tunnin verran aikaa lukemiseen tai ompelemiseen, ennenkuin on päivällispuuhiin ryhdyttävä. Kello kahden tienoilla olette talouden hommista vapaat ja koko pitkän iltapäivän saatte käyttää lukemiseen, käsitöihin ja piirustamiseen — sillä joku teistä lienee hieman kynätaitelijakin; yksi lukee ääneen toisten ommellessa, joten olette kirjallisuuteenkin hyvin perehtyneet. Keveämpien runokokoelmien ja novellien joukossa, näen hyllyllänne Prescottin, Macaulayn ja Irvingin teokset, ja ellen vallan erehdy, pilkoittaa sieltä minunkin aikakauskirjani tuttu kansilehti. Vieraitten saapuessa, kutsutte heidät kerallanne teetä juomaan; he eivät tuota teille mitään häiriötä; he tulevat hyvissä ajoin käsitöineen, katselevat, miten te siistissä uunissanne paistatte kuuluisia teekakkujanne, tai keskustelevat sisarenne kanssa, joka toisessa huoneessa asettaa teepöydälle hienot porsliinikupit. Teenjuonnin päätyttyä tarjoutuu koko joukko vapaaehtoisia auttamaan teitä kauniitten intialaisten teekuppienne pesussa. Näissä puuhissa ette lainkaan väsy, ettekä rasitu, vaikka otittekin esiin parhaat kuppinne ja asetitte ne jälleen paikoilleen, sillä teitte sen ilman huolta ja vaivaa ystävien kesken, jotka olisivat menettelleet aivan samoin, jos olisitte olleet heidän luonaan.

Mutta nyt ilmestyy komea rouva Simmons tyttärineen viettämään luonanne viikkokauden, ja nyt on rauhanne häiriytynyt. Nuorin tyttärenne Fanny vieraili heidän luonaan New-Yorkissa viime syksynä ja on kertonut heidän keittäjästään, sisäköstään ja valkeahansikkaisesta pöytäpassaristaan. Ja nytkö olette hämillänne.

"Mitä on meidän tekeminen; he eivät suostu elämään meidän tavallamme. Mikä meille tulee neuvoksi?" Ja nyt kaipaatte palvelijoita.

Mutta rouva Simmons on perin kyllästynyt komeaan huoneistoonsa ja väsynyt rauhanpitoon palvelijainsa kesken. Hän on luonteeltaan tyyni ja rauhaa rakastavainen ja pelkää kaikkea kinaa; mutta viime viikolla täytyi hänen sovittaa viisi riitaa verrattoman keittäjänsä ja muitten palvelijainsa välillä, sillä tämä verraton kyökkipalvelija, perehtyneenä keittotaidon kaikkiin salaisuuksiin, joissa hänen emäntänsä oli aivan ymmällä, tunsii olevansa talossa välttämätön ja käytti hemmoteltujen suosikkien tavallista oikeutta, halliten koko taloa rautaisella valtikalla. Uusi elämä, joka ei missään suhteessa muistuta hänen kotiolojaan, on siitä syystä paras virkistys ja huojennus rouva Simmonsille. Siisti, rauhaisa talonne, maukas ruokanne, hilpeät aamuaskareenne, joissa hän mielellään seuraa teitä, puhellen kanssanne — kaikki tuntuu hänestä miellyttävältä vastakohtalta hänen omalle elämälleen. Jos hän todellakin saisi vaihtaa kohtaloa kanssanne, ei hän tahtoisi; mutta hän *luulee* tahtovansa, huokailee ja valittaa osansa kovuutta, kadehtien onneanne, tyyntä ja hauskaa elämäänne, ja toivoo itseään yhtä vapaaksi ja itsenäiseksi. Ja oikeassa hän on; sillä avuttomassa tilassaan, kerrassaan taitamattomana talouden yksinkertaisimmassakin hoidossa, on hän täydellisesti alustalaistensa uhri ja orja.

Kuvaillkaamme mielessämme muutamia tavallisimpia perhekohtauksia. Monen vastuksen perästä on rouva Simmons vihdoinkin saanut mieleisensä sisäkön, oikean aarteen — sievän, siistin, sukkelan ja taitavan. Rouva on seitsemännessä taivaassa. Mutta kaikki on katoavaista maan päällä! Vastatullut ei voita armollisen keittäjän suosiota, ja pilviä kokoontuu kodin taivaalle. Ensimmäinen kuuluu kyökistä hiljainen humu kuin etäinen ukkosen jyrinä; sitä seuraa parin päivän juro äänettömyys, ilman ollessa painostava, kuin lähestyvän rajuilman edellä — ja lopullisesti puhkeaa pilvi. Ovi avautuu pauhulla perheen syödessä aamiaista. Sisäkö ryntää itkien sisään kyökki-tyrannin seuraamana, joka vavisten, kasvot vihasta hehkuvina, huutaa vapisevalla äänellä:

"Rouva on hyvä ja hankkii itselleen toisen palvelijan. Minä muutan ensi viikolla."

"Miksi niin, Briitta, mikä teitä vaivaa?"

"Mikäkö minua vaivaa. En koskaan ole kärsinyt tuollaisia suupalitteja talossa, enkä tee sitä vastakaan. Joka niitä suosii, pitääköön hyvänään, minä en rupea elämään heidän kanssaan, kyökissä on sellainen

sekamelska, se kun tuppautuu silitysrautoineen kaikkialle."

Nyt puhkee sisäkkö sanoihin, väittäen valheeksi kaikki syytökset, ja syntyy ankara ja raivokas riita, jonka kestäessä pieni, hento rouva Simmons parka on kuin kissanpoika keskellä ukkosilmaa.

Keittäjä on varma voitostaan. Hän tietää suurten päivällisten olevan tulossa keskiviikkona, tietää emäntänsä aivan kykenemättömäksi niitä toimittamaan, ja että, olkoot asiat miten tahansa, täytyy heidän hänet lepyttää.

Vavisten salaisesta harmista, eroittaa rouva Simmons parka kaiholla oivan sisäkkönsä. Emännälle oli hän mieleinen, mutta ei keittäjälle!

Jos rouva Simmons nuoruudessaan olisi saanut sitä kokemusta, joka *teillä* on, olisi hän nyt huoneensa haltija. Hän sanoisi tynesti: "Elleivät palkkaamani palvelijat teitä miellytä, voitte muuttaa pois. Päivällisen otan omille hoteilleni." Ja hän *kykenisi* siihen, rasittumatta tästä lisätyöstä. Taidollaan ja taloudentoihin perehtyneenä pystyisi hän pian kasvattamaan jonkun reippaan älykkään palvelijan keittäjäksi, ja ennen kaikkia hän olisi valtijana omassa talossaan. Se emäntä, joka aikaisin tottuneella kädellään voi ohjata taloudenkoneistoa, missä ja milloin vain tarvitaan, ei koskaan joudu karkean, raakamaisen kyökkipiian komennettavaksi.

Rouva Simmons ei lainkaan aavistanut mitä palvelijoilta saattaa vaatia määrääjän tehtäväksi, ja ruoka-aineitten menekin suhteen on hän peräti tietämätön. Olisipa hän vain kuusi kuukautta elämässään johtanut talouttaan ja itse hoitanut ruokakomeroitaan, eipä häntä, kuten nyt, vaivaisi alituinen pelko rajattomasta tuhlauksesta ja ruoka-aineitten katoamisesta salaisia kanavia myöten kyökkipiian sukulaisille ja tuttaville. Hänen ei olisi pakko sokeasti uskoa niin ja niin monen sokurikilon, maitolitran ja munatiuvin talon välttämättömäksi menoksi, puhumattakaan maustimista ja viineistä, joita kotityranni päivittäin vaatii laitoksiinsa. Emäntä saa ainoastaan epäillä ja aavistaa, mutta puhua hän ei uskalla. Hän ei voi sanoa: "kyllä minä olen valmistanut tämän ruuan, tiedän tarkoin, mitä aineita se vaatii. Olen itse suorittanut tämän tehtävän, tiedän varsin hyvin, miten paljon aikaa siihen kuluu."

Sanotaan, että siitä naisesta, joka on tottunut itse toimittamaan askareensa, tulee ankara emäntä. Hänellä on luja maa jalkainsa alla — häntä ei petetä helposti — hän puhuu ja toimii suuremmalla varmuudella kuin emäntä, joka luottaa ainoastaan valtaansa; hän vaatii ankarasti sitä, mikä on hänelle tuleva, sietämättä epärehellisyyttä ja nenäkkäisyyttä. Näitten emäntien pääasiallinen vika on se, että vaativat palvelijoiltaan saman, minkä itsekin tekevät; ja sivistymätön ihminen, näet, ei talouden toimissa eikä missään muussakaan työssä, voi saavuttaa sivistyneen ja älykkään henkilön taitavuutta ja täydellisyyttä.

Sotaretkillä on tehty huomio, että sivistyneet miehet, huolimatta hemmotellusta kasvatuksestaan, kestävät leirielämän vaikeuksia paremmin kuin karkeat työmiehet. Kehittynyt järki tietää miten on suojeltava ja varjeltava ruumista; miten työtä on tehtävä ja voimia säästettävä, mutta sitä ei kansan mies ymmärrä. Oppikoulua käynyt nuorukainen läpäisee niin muodoin terveenä vaivat, jotka tappavat ajattelemattoman työmiehen.

Samoin sivistyneet, älykkäät, kotityössä kasvatetut naiset ymmärtävät säästää voimiaan käyttämällä niitä viisaasti. Pää säästää jäniteitä, ja huolellisesti sekä viisaasti sovittelemalla suorittavat he ruumiillisen työnsä vähemmässä ajassa ja vähemmillä voimilla kuin muuten. Uusienglantilainen sananparsi sanoo: *Suorita työsi aamupäivällä*. Ja se työ, mihin tässä viitataan, veisi tavalliselta palvelijalta koko päivän aamunvalkenemisesta päivänlaskuun.

Syrjäisessä pikkukaupungissa, jossa ei palvelijoita ollut saatavissa, asui muuan nainen. Hänen onnistui vihdoon toisesta kaupungista hankkia karkea maalaistyttö, suuriluinen koljo, vahvajänteinen, mutta aivoiltaan raskas ja tylsä. Parissa viikossa oli talo niin ylösalasin, että emäntä, joka oli heikko nainen ja lapsien ympäröimänä, huomasi hänen tuottavan enemmän vaivaa kuin hyötyä, ja erotti hänet. Mikä nyt neuvoksi?

Naapurin tytär oli onneksi naimisiin menossa ja tarvitsi rahaa myötäjäisiinsä. Rouvallemme ilmoitettiin, että neiti Muutama olisi suostuvainen tulemaan hänen luokseen — ei palvelijana — vaan palkattuna "apulaisena". Rouva oli kovin mielissään; ja heti ilmestyi perheeseen hoikka, sievästi vaatetettu nuori nainen, vakava, arvokas, mutta ei ollenkaan vaativainen. Sekä ruokapöydässä että kaikissa muissakin suhteissa oli hänen käytöksensä hienon naisen. Neiti Muutama ryhtyi heti työhön tässä kymmenhenkisessä perheessä, jossa oli lapsiakin neljä tai viisi kappaletta. Hän teki heti työsuunnitelman, asetti määrääjat pesua, silitystä, leipomista ja siistimistä varten. Hän nousi aikasin, liikkui sukkelana askareissaan ja yhdessä päivässä oli likainen ja sekava keittiö saanut sen siistin ja soman leiman, joka on yleinen Uuden Englannin maataloissa.

Kaikki oli puhdasta, kiiltävää ja paikoillaan, ja työ suoritettiin ajallaan. Iltapäivisin nuori apulainen

aina istui somassa puvussa omassa huoneessaan, joko kirjoittamassa kirjeitä sulholleen, taikka ompelemassa myötäjaisiään. Näin näppärästi käy taloudenhoito, kun apuna on sivistynyt nainen, joka on tottunut itse askaroimaan. Tämä solakka, sievä rakenteinen nainen tulee vielä hienon talon rouvaksi, ja Briitta saa hänestä vaativan emännän; mutta *häntä* ei sisäkö eikä kyökkipiika uskallakkaan uhata, tehtyään kerran yrityksen siihen suuntaan.

* * * * *

Päästyäni näin pitkälle kirjoituksessani, panin sen syrjään illaksi, jolloin tyttäreni tapansa mukaan kysyivät minulta:

"Onko isä kirjoittanut mitään tänäpäivänä?" Ja sitten seurasi harras pyyntö, että lukisin kyhäelmäni; ja minä luin heille tämän saman, jonka sinä, lukijani, juuri olet lopettanut.

"No niin, isä", sanoi Jenny, "mutta mitä sinä oikeastaan tarkoitat. Luuletko tosiaankin, että olisi parasta meidän palata tähän vanhaan elintapaan, jonka olet meille selittänyt? Sinä osoitat meille pelkkiä varjopuolia toisaalla, ja näet vain valopuolia toisaalla. Eiväthän äidin palvelijat koskaan tuota sellaista puuhaa; kaikki sujuu niin hyvin meillä; ja ellemme olekkaan tuollaisia ihmeellisiä mallityttöjä, joita sinä kuvailit, tulee meistä kumminkin kelpo emäntiä uudemman ajan käsityksen mukaan."

"Etpä tiedä mitä vastuksia äidilläsi oli voitettavina sinun ijälläsi", sanoi vaimoni. "Olen usein eläessäni toivonut omaavani mummovainajani tarmoa ja kykyä taloudenhoidossa. Mutta pelkään, että nuo vanhanajan merkilliset naiset ovat kuin muinaiset lasimaalaukset — joita ei kukaan enää osaa luoda. Äitini oli huonompi äitiään, ja minä taas äitiäni."

"Ja Maria ja minä tulemme olemaan aivan takapajulla", sanoi Jenny nauraen. "Kumminkin pesen aina aamiaisastiat ja pyyhin joka päivä pölyt vierashuoneesta; olen aina pitänyt itseäni perin hyvänä emännän alkuna."

"Sitäpä juuri väitänkin", sanoin. "Ihmisluento on aina sama. Jokainen tekee vain sen, minkä olot pakoittavat häntä tekemään. Nuo vanhanajan esikuvalliset naiset olivat olojen kasvattamat. Yleensä vallitsi heidän piirissään palvelijain puute, ja siksi kasvatettiin lapset pienestä pitäen työhön ja toimiin, ja jokaisessa taloudenaskareessa säästettiin aikaa mikäli mahdollista. Joka askel punnittiin, joka liike laskettiin; ja se, joka yhden askeleen sijaan otti kymmenen, menetti tykkönään 'arvonsa'. Niin aikainen harjoitus oli tietysti omiaan karkaisemaan terveyttä ja kehittämään käytännöllisiä sielunvoimia. Taloudellinen puoli oli tarkoin järjestetty. Tottunut emäntä tiesi, kuinka monta puuta tarvittiin uunin kuumentamiseen, mikä ruokalaji vaatii vähimmin aineita, milloin leivokset olivat uuniin pantavat, milloin taas uunista otettavat. Hänellä oli kaikki niin selvillä, että hän saattoi omasta huoneestaan johtaa näitä toimiaan aivan matemaattillisella tarkkuudella. Ainoastaan aikainen harjaantuminen ja pitkälinen kokemus voi tuottaa sellaisia tuloksia. Jospa mummomme olisivat piirtäneet paperille kokemuksiaan lapsilleen ja lastensalapsilleen, olisi siinä meillä ollut perintö, joka olisi voittanut kaikki muut esi-isiemme perinnöt."

"Sen vain tiedän", sanoi Maria, — "että soisin saaneeni sellaisen kasvatuksen, soisin tietäväni kaikki, mitä taloudessa tarvitaan, ja olevani niin vahva ja taitava kuin nuo merkilliset naiset. Silloin ei minua niin peloittaisi aloittaa omaa taloutta. Olisin itsenäinen, ymmärtäisin johtaa palvelijoitani ja tietäisin mitä niiltä saa vaatia; ja, kuten itse sanoit, isä, en olisi riippuvainen heidän oikuistaan ja päähänpistoistaan."

Tuumien näitä tyttäreni huolestuneita sanoja, tartuin kynään lopettaakseni kirjoitukseni.

* * * * *

Tässä maassa on kansanvaltainen yhteiskunta-laitos poistanut sen masentavan painon, joka Vanhassa Maailmassa pakottaa palvelijat aina kulkemaan määrättyä uraa. He tulevat tänne kuvaillen maatumme jonkinmoiseksi vapauden maaksi, ja heidän käsityksensä vapaudesta ovat hyvin hämärät ja sekavat. He ovat suurimmaksi osaksi raakaa, oppimatonta irlantilaiskansaa; mutta peräti omituista on, että huolimatta tietämättömyydestään ja raakuudestaan he sittenkin ovat saavuttaneet kodissamme jonkinmoista menestystä. Mutta niin kauan kuin olemme heistä riippuvaiset, on joka kodissa alituisia palvelijain muutoksia ja vastuksia, alituisia väliaikoja, jolloin emännän täytyy itse tarttua ohjaksiin, olkoon hän siihen harjaantunut tai ei.

Nykyjään alkaa nuori emäntämme uransa perin vaikeissa olosuhteissa. Ruumiinvoimiltaan on hän tavallisesti heikko — eikä hänellä ole minkäänlaista kokemusta voimien säästämässä. Hänellä ei ole aavistustakaan perheen ravintoa ja vaatteita koskevasta asioista, ja hän ajattelee näitä töitä niin vastenmielisesti, että ne tulevat vain kahta vertaa ikävämmiksi. Hän ei voi niitä tykkönään välttää, sillä väliaikoina on hän pakoitettu niitä suorittamaan, mutta hän tekee ne laimeasti, huolimattomasti ja haluttomasti, enentäen siten työn raskautta.

Jos jokainen nuori nainen opettelisi taloudenhoitoa ja kehittäisi ajoissa käytännöllisiä lahjojaan, pystyisi hän paremmin hallitsemaan palvelijoita, ja, heidän muuttaessaan, pääsisi hän kaikesta siitä kuluttavasta hermojen kidutuksesta, jota alituiset vastoinkäymiset taloudessa matkaansaattavat ja joka niin turmiollisesti vaikuttaa perheen terveyteen ja mieleen. Tämä on puoli elämässämme, joka kaippaa erityistä huomiota. Miksi emme voi punnita asiaa järkevästi?

Meillä on tapana suurta maksua vastaan lähettää naisväkemme voimistelulaitoksiin harjoittamaan ja ojentelemaan toimettonia jäseniään. Tuntikausia voivat he loikoa pitkällään palkatun hierojan muokkaillessa heidän jalkojaan sekä taivutelllessa heidän velttoja ja hervottomia käsivarsiaan ja muita jäseniään.

Olisihan toki paljon miellyttävämpää ja huokeampaa, että nuoret tytöt lapsuudestaan alkaen kehittäisivät jänteitään lakaisemisella, tomuttamisella, silyyksellä ja muilla kotoisilla askareilla, joita isoäitimme niin suurella menestyksellä harjoittivat. Naisen, joka ei näitä töitä halveksi, vaan väliaikoina pyöräyttäisi vielä rukkiakin, ei koskaan tarvitsisi turvautua voimisteluun, joka nykyjään on niin muodissa. Tuhlaustahan on palkata palvelijoita, jotta jänteemme veltostuisivat, ja sitten kääntyä voimistelijain puoleen saadaksemme ne uudelleen voimistumaan. Uskallanpa väittää, että mummmomme viikossa harjoittivat kaikki liikkeet, jotka voimistelija suinkin saattaa keksiä, vieläpä he ne tekivät hyvillä tuloksillakin.

Tämä kirjoitus on saavuttanut tarkoituksensa, jos ne naiset, jotka ovat oppineet ja harjaantuneet itse hoitamaan askareensa, tulisivat oman onnensa ja arvonsa tuntemiseen, ja oikein ymmärtäisivät asemansa suuren edun, vaikka se olisikin olojen pakoittama.

VII.

Mitä Amerikka voi tuottaa.

Istuessani kirjoittamaan, ryntäsi ystävämme Rob Steffens sisään henkiahieverissä, sanomalehti kädessä. "Tytöt hoi, teidän aikanne on käsissä! Te, naikkoset, saarnaatte meille aina uljuutta ja uhrautumista — 'kuinka ihanata olisi kärsiä ja kuolla maansa edestä', — nyt, tytöt, nyt pannaan isänmaanrakkautenne koetukselle."

"Mitä kummaa nyt on tapahtunut?" sanoi Jenny, silmäillen uteliaana hänen olkapäänsä ylitse sanomalehteen.

"Hyvästi, ulkomaiset tavarat", huusi Rob heiluttaen lehteä ilmassa — "hyvästi, eurooppalaiset silkit, pitsit, jalokivet, hansikkaat ja kaikki muut. Näin tässä on luettavana: — 'On perustettu yhdistys, jota etupäässä senaattorien ja kenraalien vaimot kannattavat, kuten rouvat Butler, John P. Hale, Henry Wilson ynnä suuri joukko muita, yhdistys, jonka jäsenet sitoutuvat ostamaan ja käyttämään ainoastaan sisämaista tavaraa sodan kestäessä'."

"Mitenkä se on mahdollista", sanoi Jenny.

"Kuinka niin", sanoin, "pelkäätkö, ettet voi esiintyä kadulla kotimaan tuotteissa?"

"Mutta hyvä herra Crowfield", sanoi neiti Featherstone, soma tyttö, joka parhaillaan oli meillä vieraisilla, "onhan se amerikkalainen tavara, jota voimme ostaa ja käyttää, peräti vähäpätöistä, eikö totta? Ajatelkaappas vain, voisiko Maria sisustaa huoneensa ilman ranskalaisia seinäpapereita ja englantilaisia mattoja? Amerikkalaiset seinäpaperit ovat niin perin tavallisia, ja mitä kotimaisiin mattoihin tulee, tietää jokainen, että ne väriltään ovat perin huonot. Ja eikö hienon naisen tule käyttää hansikkaita? Mutta sen lapsikin tietää, ettei niitä meillä valmisteta."

"Muistelen usein kuulleeni", aloitin, "muutamien kaunottarien toivoneen olevansa miehiä, osoittaakseen millä innolla he uhraisivat kaikki isänmaansa alttarille; elämänsä ja terveytensä, kaiken uhraisivat he, ylvästellen haavoistaan ja mustelmistaan; riemulla kadottaisivat he oikean kätensä ja ontuisivat lopun ikäänsä raajarikkoisina. Niin, kaiken tämän he tekisivät, jos olisivat *Pekka tai Paavo*, ja voisivat palvella armasta isänmaataan."

"Niin", sanoi Rob, "tämä se on sitä naisellista isänmaanrakkautta! Tytöt eivät koskaan siekaile hypätä alas jyrkänteiltä tai heittäytyä kuiluihin, mutta käydä vanhanmuotisessa hatussa ja pumpulikäsineissä, siihen he eivät suostu — ei edes armaan isänmaansa hyväksi. Olkoonpa sotakassassa rahaa tai ei,

rakkaat sielut tarvitsevat kaksikymmentä kyynärää silkkiä pukuunsa — sen vaatii muoti, näet."

"Kylläpä sinä, Rob, osaat laverrella", sanoi Maria. "Onko meitä koskaan kehoitettu moisia uhrauksia tekemään ja olemmeko niistä kieltäytyneet? Ja löytyyhän esimerkkejä siitä, että naiset ovat suostuneet luopumaan puvuistaan, muodista ja monesta muustakin seikasta hyvän asian vuoksi."

"Löytyy kyllä", sanoin, "onhan historia kaikkina aikoina kertonut naisista, jotka vaaran hetkellä ovat uhranneet kaikkensa maansa eteen. Karthagon naiset eivät ainoastaan antaneet jalokivensä ja koristuksensa kaupungin piiritystilassa ollessa, vaan viime hädässä leikkasivat he vielä hiuksensakin joustenjanteiksi. Unkarin ja Puolan naiset möivät maansa ahdistustilan aikana jalokivensä ja hopeansa kantaen rauta- ja lyijykoristeita. Oman vapautussotamme aikana käyttivät naisemme karkeita kotikutoisia vaatteita sekä joivat apilateeta — ja kuitenkin on teekuppi naiselle niin rakas. Nyt tämänkin sodan aikana ['Pikku haltijain' amerikkalainen alkuteos painettiin vuonna 1864 pohjoisamerikan sisällisen sodan raivotessa] ovat eteläisten valtioiden naiset ratkoneet mattonsa sotilaille peitteiksi ja alistuneet nurkumatta kaikenmoisiin nöyryyttäviin kieltäytymyksiin."

"Niin he ovat tehneet", myönsi vaimoni, "ja pohjoisvaltioiden naiset eivät ole samoin menetelleet syystä, etteivät ole käsittäneet sitä tarpeen vaatimaksi. Pohjoisvaltiot ovat aina tehneet kukoistavan ja varakkaan vaikutuksen, rahaa on ollut niin viljalta, että meidän on ollut hyvin vaikea käsittää kauhean ja hävittävän sodan raivoavan. Ainoastaan silloin, kun suurten taistelujen jälestä luettelo kuolleista ja kaatuneista on ollut maata kiertämässä, olemme ymmärtäneet sodan rasittavan maata. Naiset, jotka ovat tuhlanneet summia pitseihin, jalokiviin ja silkkiin, eivät ole älynneet tekevänsä väärin. Heillä on ollut rahoja yllinkyllin ja kiusauksia silmänsä edessä."

"Olen aivan varma", sanoi Jenny, "että monet naiset, jotka ostavat ulkomaan tuotteita, olisivat jättäneet sen tekemättä, jos vain olisivat luulleet sillä auttavansa maataan. Mutta ostaessani hansikkaita, haluan tietysti paraimpia, kestävimpiä ja hienoimmannäköisiä, ja ne ovat aina ranskalaisia."

"Mutta", sanoi neiti Featherstone, "en koskaan ole ymmärtänyt, miksi ihmiset kohdistavat harrastuksensa ainoastaan oman maan tuotteisiin. Tiedän, että Englannin tehtailijat ovat osoittaneet suurta suosiota meidän maamme tuotteille, samoin ranskalaiset silkkitehtailijat ja käsityöläiset — niin olen ainakin kuullut; miksi emme mekin osoittaisi pitävämme arvossa heidän tavaroitaan, varsinkin, kuin he usein valmistavat tuotteita, joita täällä ei tehdä."

"Nuo ovat järkeviä mietteitä", arvelin minä, "ja ansaitsevat rehellisen vastauksen. Jospa maamme aineellinen tila olisi kukoistava ja hyvinvoipa, en suinkaan pitäisi pahana, että käyttäisimme rikkauttamme harrastamalla etevää teollisuushaaraa muissa maissa; tässä suhteessa meidän on pitäminen koko maailmaa isänmaanamme, ja ilolla katseleminen ja auttaminen sen toimeentulon ja varojen kasvamisesta. Mutta maamme on nykyjään samassa tilassa kuin perhe, jonka tuki on kuolemansairaana, ja joka tähän sairauteen on uhrannut kaikki varansa. Viisainta, minkä nyt taidamme tehdä, on pysyytyä yhdessä. Kaikki tulomme ovat käytettävät omiin tarpeisiimme, emme saata luovuttaa mitään toisille perheille, meidän on itsemme eläminen, on päästävä pälkähästä ja pysyminen pystyssä. Mutta voidaksemme niin tehdä ovat kaikki varat, mikäli mahdollista, pidätettävät rajain sisällä."

"Jos annamme oman kullan virtailla Eurooppaan, rohkaisemme sen kunnan käsityöläisiä, mutta aikaansaamme oman väkemme piirissä ahdinkoa ja kalliita hintoja, ja vähennämme siten varoja, joita tarvitsemme suureen taisteluun kansallisen olemuksemme puolesta. Jos sama summa, jonka uhraamme ulkomaisiin tuotteisiin, joutuisi omien tehtailijaimme käsiin, olisi kasvavien sotakulunkien peittämiseksi tarvittava summa saatavissa."

"Mutta isä", sanoi Jenny, "olen aina käsittänyt, että suuri osa valtiovaroistamme saadaan ulkomaan tuotteiden tullista, ja siksi luulin, että mitä enemmän ulkomaan tavaraa tuodaan maahan, sitä parempi."

"No niin", virkoin, "jokaisesta sadastatuhannesta dollarista, jonka lähetämme ulkomaille, suoritamme valtiolle kymmenentuhatta; siinä maamme voitto; — annamme kultamme valua laajana virtana muille maille ja kaivamme valtiolle vain pienen sivuojan."

"Olettepa kyllä oikeassa", lausui neiti Featherstone, "*mutta mitä Amerikka voi tuottaa?* Tuskin mitään muuta, kuin tavallista kattuunia."

"Pyydän tuhannesti anteeksi, pikku neitiseni", sanoin, "siinäpä juuri erehdytte, te ja monet muut. Teidän vanha rakkautenne ulkomaan tavaraan on sokaissut teidät niin, ettette enää tiedäkään mitä kotosalla on saatavissa. En ollenkaan soimaa ihastustanne ulkomaisiin tuotteisiin. Se ei suinkaan ole mikään erityisesti amerikkalainen ominaisuus; se on yhteinen kaikille kansoille. Luonteemme runollinen puoli suosii sitä, joka tulee luoksemme etäältä, muistuttaen niistä kaukaisista maista, joissa olot ovat toisenlaiset kuin meikäläisten olot. Englantilaiset kaunottaret himoitsevat ranskalaisia pitsejä ja

ranskattaret taas päinvastoin, ja ranskalainen keikailija ylvästelee englantilaisella räätäällään.

"Me amerikkalaiset matkustamme paljon, ja epäilen, nauttiiko mikään muu kansa matkoillaan kuten me. Verrattuna Vanhan Maailman koteihin, ovat meikäläisten yksinkertaisemmat; rahamme ovat helposti saatavissa, ja matkoillamme olemme hyvin runsaskätiset.

"Joka maassa vietämme niin hauskoja ja iloisia hetkiä, että kiinnymme seutuihin siellä. Tilatessamme Pariisista pukumme, jalkineemme ja hansikkaamme, emme tee sitä pelkästä turhamaisuudesta, vaan muistellaksemme mielessämme ihania, hauskoja hetkiä tässä suihkulähteitten ja bulevardien kaupungissa. Siksi ovat ihmiset niin innostuneet ulkomaan tuotteista, etteivät muistakaan kotimaan teollisuutta. Useimmat ovat siinä varmassa luulossa, ettei oivallista taskukelloa saa muualta kuin Genevestä tai Lontoosta, että hyvien mattojen tulee olla englantilaista ja aistikkaiden seinäpaperien ranskalaista työtä, sekä että flanellia ja hienoa verkkaa saadaan vain Ranskasta, Suur-Britanniasta tai Saksasta."

"Niin on tosiaankin asian laita", sanoi neiti Featherstone, "ainakin minä olen ollut siinä luulossa; en ole koskaan kuullut amerikkalaisista taskukelloista puhuttavan; se on ihan varma."

"Siis", virkoin, "ette ole lukenut ystävämme George W. Curtisin kirjoittamaa kirjoitusta Walthamin taskukelloista, viimevuotisen 'Atlantin' tammikuun numerossa. Vakuutan teille, että meillä Amerikassa valmistetaan taskukelloja, jotka työn hienouden ja täsmällisyytensä puolesta vievät voiton Sveitsin ja Englannin tehtaista. Teidän tulee lukea se kirjoitus ja joskus tehdä pieni matka Walthamiin, niin muutatte kokonaan ajatuksenne."

"Mitä taas miestenpukuihin tulee", sanoi Rob, "tiedän hienoimpien ja paraimpien pukujen usein olevan amerikkalaista työtä, vaikka käyvät ulkomaisista, että menekki olisi suurempi."

"Tämä todistaa", virkoin, "miten tärkeä yleinen kannatus on amerikkalaisille tuotteille. Tavarana menekki edistää teollisuutta. Muotikuninkaan alkaessa kysellä kotimaan tuotteita ranskalaisten ja englantilaisten sijaan, hämmästyy hän, nähdessään mikä kaunis varasto amerikkalaisia tuotteita jo on kaupassa. Oman käden työn ei enää tarvitse lymytä ulkomaisten nimien turviin, ja saamme nähdä, ettei amerikkalaisen *gentlemanin* tarvitse luoda silmänsä vieraaseen maahan pukeutuakseen arvonsa mukaisesti. Olen aivan vakuutettu, ettei meidän tarvitse tilata verkkaa eikä muitakaan hienoja villakankaita ulkomailta — ja että hattumme ja jalkineemme vievät voiton Euroopan tuotteista. Tekisipä mieleni lähettää johonkin maailmannäyttelyyn amerikkalaisen *gentlemanin* kiireestä kantapäähän oman maansa tuotteisiin puettuna ja taskussa amerikkalainen kello — silloin näkisimme eiköpä hän vain vetäisi vertoja mille muukalaiselle herrasmiehelle hyvänsä."

"Huoneiden sisustuksessa taas", puhui vaimoni, "alkavat amerikkalaiset matot kaikissa suhteissa olla englantilaisten veroiset."

"Niin", sanoin, "ja päälle päätteeksi kudotaan englantilaiset brysselimatot amerikkalaisilla kangaspuilla. Maamiehemme Bigelow matkusti Englantiin tutkimaan matonkutomistaitoa, otaksuen oppilaana saavansa vapaasti tutkia sen salaisuuksia. Mutta kun hänet pikkumaisesta kateudesta suljettiin tehtaista, otti hän kyynärän verran mattokangasta, purki sen kärsivällisesti lanka langalta, punnitsi, laski ja sovitteli, kunnes hän keksi ne kutomakoneet, joiden avulla parhaat matot koko maailmassa nykyään valmistetaan. Tehtailijamme eivät säästele vaivojaan pysyväksensä brittiläisten virkaveljiensä rinnalla; meidän on vain vapautuminen vanhoista ennakkoluuloista, yhdyttävä isänmaalliseen liikkeeseen ja opittava tuntemaan oma kykymme. Tehteamme edistyvät vuosi vuodelta. Käsityöläisemme ja tehtailijamme työskentelevät innolla, uutteruudella ja taidolla ja ovat tehneet äärettömiä edistyksiä näinä viimeisinä viitenä vuotena."

"Mutta ranskalaiset seinäpaperit", sanoi neiti Featherstone, "vievät voiton kaikista muista."

"Siihen en ollenkaan myönnä", sanoin varmasti, "kukkaismalleissa tosin ranskalainen piirustus ja työ vie voiton kaikista muista — kukkain muodot, köynnökset ja lehdet ovat hienon ja varman taiteen luomat ja tuloksia tarkoista kasvitieteellisistä tutkimuksista, emmekä me Amerikassa vielä semmoisiin pysty. Mutta mitä värien moninaisuuteen sekä vivahduksiin tulee, ovat meidän seinäpaperimme ainoat laatuaan, ja kultauksemme on sekä värinsä että kiiltonsa puolesta parempaa kuin ulkomaisissa papereissa; samoin ovat samettipaperimme loistavat. Tiedustelkoot vain ne, jotka kotiaan sisustavat, amerikkalaisia tuotteita ja heidän hämmästyksensä on oleva suuri. Aloittakaamme Cambridgen lasitehtaasta. Onhan meillä hienoja hiottuja laseja ja kristalleja, kaikenvärisiä ja -muotoisia, aivan yhtä hyviä kuin eurooppalaisetkin ja paljoa halpahasempia. Sekä Bostonissa että New-Yorkissa harjoitetaan porsliinimaalausta niin suurella menestyksellä, että tuskin voi eroittaa niitä hienoimmista ranskalaisista ja englantilaisista alkuteoksista; pistäytykää vain kunnan naapurimme Briggsin luo, täällä vastapäätä. Porsliinia ei tosin vielä valmisteta Amerikassa, mutta maalauksia tehdään Euroopasta tuotuihin tavariin. Pöytäastiamme tulevat vielä vuosikautia olemaan eurooppalaisia, mutta niitä

lukuunottamatta vaatii huoneittemme paperoiminen ja sisustaminen kotimaan tuotteilla hyvin vähän kieltäytymistä. Tässä täytyy minun vielä lausua sananen bostonilaisten taidenikkarien hyväksi. Parhaat bostonilaiset huonekalut ovat niin aistikkaat, niin puhdastyyliset, että ne tosiaankin ovat miltei taidetta. Käsityöläisemme ovat perinpohjaisesti tutkineet ulkomaisia malleja ja omistaneet niistä sen, mikä parhaiten soveltuu meikäläisiin oloihin. Emme siis ollenkaan tarvitse eurooppalaisia huonekaluja."

"Mutta", sanoi neiti Featherstone, "yksi asia on varma — ranskalaiset hansikkaat ovat ehdottomasti parhaat kaupassa, vai kuinka."

"En tahdo vahingoittaa asiאתani liiallisella innostuksella", sanoin, "olen seurustellut kyllin kauan siropukuisten naisten kanssa, puhuakseni asianomaisella kunnioituksella ranskalaisista hansikkaista — ja täytyy tunnustaa, että jos niistä luovutte, kannatte suuren ja todellisen uhrin isänmaan alttarille. Mutta Amerikassakin on jo kauan valmistettu hansikkaita ja myyty kaupassa ranskalaisina. Kuulin hiljakkoin hyvin kauniita glaseehansikkaita valmistettavan Watertownissa ja Filadelfiassa. Kasvava menekki laajentaisi ja kehittäisi pian tätäkin teollisuushaaraa. Jos amerikkalaiset naiset päättäisivät käyttää ainoastaan kotimaisia hansikkaita, alkaisi tehtaita nousta kuin sienä sateella. Miten syntyivät krinoliinitehtaat? Naiset tahtoivat krinoliineja — krinoliineja tai kuolemaa — ja tuota pikaa syntyi tehtaita, ja krinoliineja oli kuin hiekkaa meren rannalla."

"Niin", virkkoi neiti Featherstone, "ja jos totta puhun, ovat amerikkalaiset krinoliinit ainoat kunnolliset. Asuessamme Pariisissa, haimme pitkin ja poikki saadaksemme niiden kaltaisia, ja viimein kirjoitimme kotiin, että lähettäisivät meille muutamia."

"Niin, niin", sanoin, "annas kun jotain kauppatavaraa vain hyvin kysytään, kyllä sitä ilmestyy."

"Mutta nauhoja ei Amerikassa valmisteta", muistutti neiti Featherstone.

"Pyydän anteeksi, neiti kulta, Bostonissa on jo olemassa nauhatehdas, samoin New-Yorkissa. Sitäpaitsi valmistetaan Bostonin läheisyydessä roomalaisia silkkisaaleja. Siinä näette, ettei nauhateollisuus ole niinkään takapajulla Amerikassa; olisipa se kukoistavassakin tilassa, jos se vain yleisön puolelta saisi enemmän kannatusta.

"Tuhansittain pikkuisia naistarpeita voisivat omat tehtailijamme hankkia. Meidän valkoiset lankamme ovat yhtä hyvät kuin Englanninkin, ja värillinen parempi kuin ulkomaan. Nuppineuloja, nappeja ja hakasia on meillä viljalta. Amerikkalaisia olkihattuja on runsaasti kaupassa, ja ne ovat aivan yhtä kauniit, mutta halvemmat kuin ulkomailta tuodut.

"Sen kyllä myönnän, ettei kotimaisia silkkikankaita juuri vielä ole saatavissa. Mutta Connecticutissa valmistetaan sangen kaunista foulardisilkkiä ynnä silkkilankaa. Ei siis silkkiteollisuuskaan ole näyttäytynyt mahdottomaksi maassamme ja suotuisissa suhteissa kehittyisi sekin suuresti, vaikka emme vielä voisikaan lukea silkkiä eikä pitsejä oman maamme tuotteisiin.

"Mutta mitäpä siitä. Eihän se ole mikään elämänkysymys. Ja saattaahan naispuku olla aistikas, olematta silkkiä. Onhan meillä niin kosolta kauniita kotimaisia pukukankaita; kelpaisipa meidän muodin määrääjämme niitä käyttää. Ja ylevämpää tarkoitusta varten, kuin maataan auttaakseen sen suuressa hädässä, voi tuskin pukeutuakaan. Eihän naisten tarvitse sitoutua elinkautisiin lupauksiin — kysymys on vaan tilapäisestä hätäavusta pahimmassa pulassa. Soisimme naisten antavan etusijan kotimaan tavaroille, milloin niitä on saatavissa. Naiset, jotka sairaanhoito-toimessa ja monessa muussa tehtävässä ovat uhranneet niin paljon, eivät toki kieltäytyne niin pienestä uhrauksesta niin suurelle asialle.

"Tässä voi jokainen nainen olla avullisena. Mennessään myymälään kyselemään amerikkalaista tavaraa auttaa hän jo meidän asiamme menestystä. Hän tuo ilmi mielipiteensä ja isänmaalliset tunteensa, yhtyen täten siihen liikkeeseen, jonka silmämääränä on kehittää ja kohottaa oman maan varoja. Niin opimme tuntemaan omaa maatamme. Opimme antamaan arvoa omille voimillemme — ja jokainen hyödyllinen työ on kantava hedelmänsä ja kukoistava. Emmekä ole tässä suuressa taistelussa köyhtyneet, nolostuneet, emmekä rikkiraastetut, vaan kehittyneet ja vaurastuneet. Ilolla voimme sitten uudelleen aloittaa yhteyttä toisten kansojen kanssa ja tyydytämme aistiamme ulkomaisilla tuotteilla, voidessamme mekin vuorostamme lähettää heille omia tuotteitamme."

"Kunniani kautta", sanoi neiti Featherstone, "puhuttehan kuin olisi Heinäkuun neljäs päivä! [Yhdysvallat julistettiin itsenäiseksi Heinäk. 4 p. 1776.] Minä alistun. Olen kääntynyt oppiinne ja tästälähin olen liittolaisistanne ankarin".

"Oikein!" huudahdin.

Ja sinä, suloinen naislukijani, toivon sinunkin tähän yhtyvän. Voit hyödyttää maatasi — se on vallassasi. Mene myymälään varustamaan itseäsi ja perhettäsi kotimaisilla tarpeilla. Vaadi itsepintaisesti niitä, ja tiedustele kaiken alkuperää, mitä sinulle näytetään. Vallankumouksen aikana

Uuden Englannin johtavat naiset pitivät iltamia, joissa naiset esiintyivät kotikutoisissa vaatteissa ja joivat apilateetä. Muodikas on kaunista, ja sinä suloinen, viehkeä ystävänä, voit luoda jotain kaunista keksimällä uusia muoteja.

Miksi ovat kasimirisaalit niin suuressa arvossa? Eivätkö ne väriltään usein ole sekavia ja liaksi koreita? Ovat, mutta ne ovat viimeistä muotia. Suloinen lukijani, saata oman maasi tuotteet muodikkaiksi; määrää, että raha kädessäsi on käytettävä uljaitten veljiesi, amerikkalaistemme hyväksi, jännitä kaikki voimasi ylläpitääksesi ja kohottaaksesi kansaasi. Mitä olet sinä ilman maatasi? Amerikkalaisena on ainoa arvo, minkä saavutat, syntymämaasi arvo. Ainoa kunniamerkkisi on oleva sen loistava tähti. Tämä taistelu ratkaisee, tulevatko nämä tähdet olemaan kunniamerkkinä sinulle ja lapsillesi. Amerikan naiset, maamme toivoo kaikkein naisten täyttävän velvollisuutensa!

VIII.

Säästäväisyys.

"Meidän naisten", alkoi Jenny pyörittäessään kädessään pientä hattua, johon hän juuri oli kiinnittänyt kaikenmoisia nauharuusuja, sulkia, solmuja ja muita tarpeita, joita naiset nimittävät niin ihmeellisillä nimillä — "meidän naisten täytyy oppia säästäväisyyttä. Siinä ei kyllin, että tyydymme vaan oman maan tuotteisiin, meidän täytyy muutenkin olla säästäväisiä. Katsoppas tätä hattua — olen maksanut siitä vain kolme dollaria kaikkineen; ja Sofia Page osti tänä aamuna rouva Meyeriltä englantilaisen hatun viidellätoista dollarilla. Eikä se minusta ole rahtuakaan tätä hienompi. Tämän minä olen sommitellut kotona olevista aineista, nauhoista olen vain maksanut vähän, samoin muodon uudistamisesta, — mutta näettekö mitenkä tyylikäs hattu minulla on!"

"Ihastuttava! Suloinen!" huudahti neiti Featherstone. "Jenny kulta, sinun pitäisi mennä naimisiin köyhän pastorin kanssa; jos saisit rikkaan miehen, menisivät aivan hukkaan hyvät humalat."

"Annappas minun nähdä", virkoin. "Tahdon ihaella järkeni avulla. Eihän tämä ole sama, jota eilen käytit?"

"Eihän toki, isä! Tämä tuli juuri valmiiksi. Eilinen viheriäsulkainen oli baretti; tämä on kapottihattu."

"Mikä?"

"Kapotti. Isä, elä luulekkaan ymmärtäväsi näitä asioita."

"Entäs se pieni musta hattu, tulipunaisine pystyhöyhenineen."

"Se on ratsastushattuni sotilastöyhtöineen."

"Maksaako se mitään?"

"Se oli hyvin halpa, isä kulta. Neiti Featherstone muistaa kyllä, että sain baretin polkuhinnasta, ja sulka on viimevuotinen. Ratsastushattuni on vanha valkoiseni, jonka olen värjännyt. Tiedäthän, isä, että aina säästän tavaroitani vuodesta toiseen."

"Vakuutan teille, herra Crowfield", sanoi neiti Featherstone, "etten eläissäni ole nähnyt niin säästäväisiä tyttöjä kuin teidän tyttärenne; on ihan ihmeellistä, kuinka kekseliäitä he ovat puvussaan. Mitähän ihmettä he tekevätkään? Minä en ikinä tule toimeen niin vähällä."

"Niin", sanoi Jenny, "olen ostanut vain yhden uuden hatun. Isä, soisinpa sinun istuvan meidän paikallamme kirkossa, että näkisit Fieldersin neidet. Olemme laskeneet heillä olevan kuusi uutta hattua henkeä kohti — uusia, kuuletko, suoraapäätä muotikaupasta; ja viime sunnuntaina oli heillä viehättävät harsohatut! Eivätkö ne olleet viehättävät, Maria? Ensi sunnuntaina heillä ihan varmaan taas on toiset."

"Niin", sanoi neiti Featherstone, "heidän isänsä on hiljakkoin voittanut miljoonan pörssikeinotteluilla."

"Minusta", puheli Jenny, "minusta sellainen ylellisyys näinä aikoina on häpeällistä."

"Niinkö luulet", sanoin, "minä puolestani olen aivan varma siitä, että Fieldersin neidet pitävät itseään mallikelpoisen säästäväisinä."

"Isä kulta! siinä sinä taas olet paradoksinen! Kuinka voit semmoista sanoa?"

"Olisin valmis lyömään vetoa hansikkaparista", sanoin, "että Fieldersin neidet pitävät vaatevarastoansa varsin epäkuntoisena, syystä, että he ovat ostaneet ainoastaan kuusi hattua. Ellei isänmaa olisi hädässä, olisi heillä, kuten Sibthorpen neideillä kolmekymmentäkuusi varastossaan. Jos saisimme olla läsnä Fieldersien salaisissa keskusteluissa, voisimme epäilemättä todistaa, että heillä joka päivä on suuria kiusauksia voitettavina ja että heidän pukunsa heidän mielestään ovat ala-arvoiset ja kauheat, ja että he nykyhetken ahtaisten olojen pakosta elävät säästäväisesti. He moittivat neitejä Sibthorpea, jotka esiintyvät joka päivä uusissa hatuissa, käyttäen yhtä hattua vain pari kolme kertaa. He osoittavat mielestään suurtakin kieltäytymistä käyttäessään ainoastaan kahdeksantoista dollaria maksavia harsohattuja, vaikka muotikauppias houkutteli heitä noilla suloisilla neljäkymmenenviiden dollaria maksavilla. He käyskentelevät ylvästellin neitseellisestä vaatimattomuudestaan, lujasti päättäneinä pysyä erillään ylellisyyden pyörteestä, menetelköt muut ihmiset miten hyvänsä."

"Tiedätkö, Jenny", sanoi neiti Featherstone, "luulenpa isäsi olevan oikeassa. Olin vanhemman neiti Fieldersin luona tässä hiljakkoin, ja hän selitti minulle oikein häpeävänsä pukuaan, mutta sanoi tullessaan huomanneeksi, että säästäväisyys on välttämätöntä. 'Voisimme ehkä kyllä uhrata pukuumme enemmän kuin moni muu', hän sanoi, 'mutta annan ennemmin rahani sairaanhoito-yhdistykselle'."

"Sitäpaitsi", sanoin minä, "tuon esiin toisenkin epäväitteen; otaksun nim. ihan varmaan, että löytyy ihmisiä, jotka tyttärensä nähtyään päivittelevät heidän komeita hattujaan, vaikka ne ovat uudestaan muovaellut viimevuotisista."

"Silloin he eivät ymmärrä tuon taivaallista", sanoi Jenny päättävästi, "sillä muotiasioissa ei voi kukaan olla Mariaa ja minua kohtuullisempi."

"Minun nuorena ollessani", sanoi vaimoni, "sai hyvästi vaetetettu tyttö uuden hatun keväällä ja toisen syksyllä; — siinä hänen varastonsa. Arkipäivisin, vaihtelun vuoksi ja uuden säästämiseksi, käytettiin vanhoja hattuja. Isäni oli hyvissä varoissa, mutta minulla ei ollut enempää, enkä halunnutkaan. Keväällä ostin itselleni kaksi paria hansikkaita, tummat ja vaaleat ja käytin niitä kaiken kesää. Samoin oli minulla talvella kahdet, niihin vielä luettuna kaksi paria valkoisia glaseehansikkaita, jotka huolellisesti hoidettuina, kestivät kaikissa kutsujaisissa. Ei juolahtanut päähänikään vaatia kolmea hattua joka kevät, ja kumminkin pidettiin minua sirona tyttönä, joka pukeutui sievästi. Mutta nykyaikaan on nuorella naisella, vaikka hänellä onkin lieri-, kapotti- ja ratsastushattu, suuri huoli kevät-, kesä- ja talvipäähineistään. Hansikkaita ostetaan tusinoittain, ja mitä pukuihin tulee, ei niihin tuhlattavien kankaiden paljoudessa ja koristuksissa ole mittaa eikä määrää. Siihen aikaan pitivät vanhemmat seitsemänkymmentäviisi dollaria vuodessa reimana summana tyttäriensä pukuja varten. Minulla oli satanen, ja minut laskettiin rikkaaksi, autoinkin parasta ystävääni Saara Evansia, joka sai isältään vain viisikymmentä dollaria. Meistä kaikista tämä summa oli kovin vähäinen, mutta hän oli aina hyvin soman näköinen, hyvät ystävät kun häntä auttoivat."

"Kuinka voi tyttö pukeutua siististi viidelläkymmenellä dollarilla?" kysyi Maria.

"Hänellä oli kaksi valkoista hametta, toinen musliinia, toinen batistia, jotka erivärillisine nauhoineen käytettiin kaikissa juhlatilaisuuksissa. Silkkihame tehtiin siihen aikaan kymmenestä kyynärästä, ja musta silkkihame kohotti melkoisesti naisen vaatevaraston arvoa. Kun semmoinen kerran oli saatu, varottiin sitä tarkasti ja se kesti vuosikausia. Vielä kuului pukuvarastoon pari kattuunista aamupukua ja mirinokankainen talvihame. Kaulukset, peleriinit ja kalvostimet olivat kaikki omaa työtämme, useimmiten hyvin kaunista reikäompelua. Tytöt olivat yhtä sievät kuin nytkin, jolloin neljä- ja viisisataa dollaria vuosittain ei riitä heidän tarpeisiinsa."

"Mutta, äiti kulta, emmehän me kuluta läheskään niin paljoa —, meidän vaatetussummamme on jotenkin vaatimaton, ellei juuri niin pieni kuin sinun oli", sanoi Maria. "Mutta ymmärräthän, että seuraelämän vaatimukset ovat erilaiset. Luuletko tosiaankin meidän nykyaikana voivamme pukeutua niin huokeasti kuin sinä nuoruudessaasi."

"En, sitä en luule, ainakin tuottaisi se teille suurempia uhrauksia, kuin soisin teidän tekevän. Minusta muodin vaatimukset, ainakin mitä naisten pukuihin tulee, ovat tarpeettoman ylelliset, vaikka en tiedä, missä suhteessa niitä käy supistaminen. Ne kallistavat perheen ylläpitoa niin, että nuoret miehet karttavat naimista. Nuori mies, jolla on kohtuullisen hyvät sisääntulot voisi epäilemättä solmia ikuisen liiton naisen kanssa, joka pukeutuisi siistinnäköiseksi seitsemälläkymmenelläviidellä dollarilla vuodessa, mutta hänen lemmityllänsä on ainakin neljänsadan dollarin vuotuiset menot, eikä siis voi avioliitosta olla puhuttakaan. Naiset alkavat niin takertua koruihin ja elämän pikkutarpeisiin, ettei heidän ole ajattelemisenkaan naimista muiden kuin hyvin varakkaiden kanssa."

"Te laskette naisten pukuihin hyvin vähän rahaa", sanoi neiti Featherstone, "vakuutan, että monet naiset vuotuisesti kuluttavat tuhannen dollaria, olematta hienomman näköiset kuin teidän tyttärensä."

"Siitä olen ihan vakuutettu", sanoin. "Aseta itsellesi määrätty ohje, seuraa muodin vaatimuksia, siinä se on. Niinpä, tytöt, äitinne nuoruudessa puhuttiin hansikkaparista, nyt puhutaan tukuista — silloin puhuttiin kevät- ja syksypähineistä — nyt pitää olla yksi joka vuodenaikaa varten. — Heidän hattunsa ovat kuin kuukausruusut, jotka puhkeevat joka viikko uuteen nuppuun."

"Niin", sanoi vaimoni, "ja kaikki muotikeksinnöt omistetaan heti, muutetaan ja parannetaan, joten melkein joka kuukausi on jotain uudistettavaa. Kesäkuun nutut himmentävät toukokuun vaipan, kesäkuun napit ovat heinäkuussa aivan vanhankuosiset ja heinäkuun koristukset ja reunukset eivät enää syyskuussa käy päinsä. Kaikki etumukset, rimssut, nauhat ja tupsut ovat alituisessa nousussa ja laskussa, kaikki pikkuseikat naispuvussa pyrkivät kohti täydellisyyttä. Joka vähänkään tahtoo muotia seurata, saa minun luuloni mukaan tuhlata äärettömiä näihin jonninjoutaviin."

"Niin, isä", sanoi Jenny, "sillä kannalla ovat asiat olleet maailman alusta. Raamatussa sanotaan: 'Voiko neitsyt unhottaa kauneuksiaan?' Ei, sitä hän ei voi. Näethän, isä, että se on luonnon laki; ja muistatko tuon luvun raamatussa, jonka luimme kirkossa viime sunnuntaina, hiuskiharoista, hunnuista, kilisevistä koristuksista ja korvarenkaista, joita Zionin paatuneet tyttäret ennen maailmassa käyttivät. Naiset ovat aina ihailleet kauniita pukuja, eivätkä he niistä koskaan luovu."

"Mutta kuinka tietää nainen, esim. minä, missä kohtuus on?" sanoi Maria. "Äidin nuoruudessa taisi tyttö esiintyä seuraelämässä, vaikka hän oli perin säästäväinen ja käytti vain viisikymmentä dollaria pukuunsa. Äidistä oli sata dollaria reima summa. Minulla on enemmän, ja kuitenkin tulen töin tuskin toimeen. En tahdo elää pukuja varten, en uhrata kaikkea aikaani ja ajatuksiani niihin, enkä tahdo mennä liiallisuusiin, mutta tahdon olla hienon naisen näköinen; minua vaivaa ja olen onneton, ellen ole soma, siisti ja puhtonen; koreat rääsyvaatteet ovat minun kauhuni. En tiedä missä syy lienee. Voiko yksi henkilö nousta koko yhteiskuntaa vastaan?"

"Myönnän kyllä, ettemme oikeastaan tarvitsisi puoliakaan kaikesta, mitä meillä on, voisimme elää paljon vähemmällä, ja kuitenkin, kuten äiti sanoo, olla yhtä somannäköiset kuin tytöt entisaikoina, ennenkuin kaikki nämät turhuudet keksittiin. Tunnustaakseni totuuden, minä yleensä kuvailen olevani mallikelpoinen säästäväisyydessä ja rahan hoidossa, syystä, että tuhlaan pukuuni niin paljoa vähemmän kuin muut tyttötuttuni. Jospa olisitte nähneet esim. neiti Thornen syyspukuja, jotka hän viime vuonna minulle näytti meillä vieraillessaan. Hänellä oli kuusi pukua, joista jokainen oli maksanut ainakin seitsemänkymmentä tai kahdeksänkymmentä dollaria, mutta jotkut vielä sitäkin enemmän. Olen vakuutettu, että hän katsoo tarpeelliseksi tilata ensi syksynä uudelleen saman määrän. Hän hankaa ja hivuttaa näitä kalliita pukuja sametti- ja pitsikaunistuksineen kuin minä arkihameitani; ja syyskauden lopussa ovat ne mennyttä kalua — solkkuiset, kuluneet, kiiltävät, ja pitsit repaleina — ei mitään jäljellä korjaamista tai parantelemista varten. Nähdessäni tällaista tuhlaavaisuutta, tuntuu minusta, kun olisimme Jenny ja minä oikeita säästäväisyyden neroja. Mutta en ollenkaan käsitä mikä oikeastaan on säästäväisyys. Sanoppas mikä se on."

"Saman kysymyksen teen minäkin taloudenhoidossani", sanoi vaimoni. "Luulen olevani säästäväinen, ainakin koitan parastani. Kaikki menomme ovat hyvin vaatimattomat, ja kumminkin on semmoisiakin menoja, jotka eivät ole aivan välttämättömiä; mutta vertailllessani itseäni naapureihin, huomaan ansaitsevani suurta kunnioitusta. Kun säästäväisyys joutuu puheeksi, ovat ihmiset aina nopsat toisiaan soimaamaan. Kaikki pitävät naapuriaan asiassa tai toisessa perin runsaskätisenä, mutta itseään säästäväisenä."

"Niin, uskallanpa väittää", yhdyin minä, "ettei tuttavapiirissäni ole ainoatakaan naista, joka ei pitäisi itseään säästäväisenä."

"Isä asettuu aina meitä naisia vastaan, kuten miehet ainakin", sanoi Jenny. "Ikäänkuin eivät miehet olisi aivan samanlaisia tässä ja monessa muussakin asiassa."

"Niin juuri", sanoi Maria, "ikäänkuin kaikki tuhlaavaisuus maassa lähtisi vain naisista. Minunpa mielestäni ovat nuoret miehet aivan yhtä tuhlaavaisia. Ajatelkaapas, mitä summia he tuhlaavat sikaareihin ja merenvahapiippuihin — meno, joka tuottaa vain itsekästä, mitätöntä nautintoa eikä ole kellekään hyödyksi. Tytön kuluttaessa rahaa kaunistukseensa, enentää hän ainakin hauskuutta ympäristössään, mutta miesten piiput ja sikaarit eivät ole kauniita, eivätkä liioin hyödyllisiä."

"Puvuissaan ovat miehet aivan yhtä tarkat ja pikkumaiset kuin naisetkin, heillä on aivan yhtä paljon hienoja ja vaihtelevia muotivivahtuksia kuin naisillakin. Korukapineita on heillä myöskin aivan yhtä paljon. Katseleppas vain heidän paita- ja liivinnappejaan, kaulahuivejaan ja rintaneulojaan, kellonperiään, sinettejään ja sinettisormuksiaan ynnä kaikkia muita pikkutavaroitaan. Usein he tuhlaavat ja menettävät rahoja paljoa enemmän kuin naiset, sillä he eivät ymmärrä arvostella tavarata, eikä sen hintaa, eivätkä osaa pitää siitä huolta, eivätkä uudistaa eikä parannella vanhaa. Hatun ollessa hiukkasen ahdas, katkaisevat he hikihihnan kynäveitsellä tai iskevät reikiä uuteen paidan kaulukseen, ellei se ole ihan mielen mukainen. Minä ainakin luulen, että miehet luonnostaan ovat naisia paljoa

tuhlaavaisemmat. Kyllä kelpaa pulskasti syyttää meitä naisia kaikesta tuhlaavaisuudesta, mitä maassa harjoitetaan!"

"Olet oikeassa, lapseni", sanoin minä, "naiset ovat luonteeltaan, miehiin verrattuina, paljon huolellisemmat ja säästäväisemmät — he ovat säästäväisyyden luojat ja ylläpitäjät. Miehet ansaitsevat, mutta naiset säästävät ja sovittelevat, se on yleinen sääntö".

"Siihen en voi myöntyä", sanoi Rob Stefens.

"Katsoppas, säästäväisyys on suhteitten tiede. Tulot tavallisesti määräävät, onko osto tuhlausta vai ei. Otaksutaan, että vaimo saa pukuaan varten vuosittain sataviisikymmentä dollaria ja maksaa viisikymmentä dollaria hatusta, hän uhraa siis siihen kolmannen osan tuloistaan — eikö se ole ääretöntä tuhlausta? Mutta nainen, jolla on kymmentuhannen vuotuiset tulot voisi kylläkin ostaa niin kalliin hatun olematta tuhlaavainen. Köyhä papinrouva, joka maksaa viisi dollaria hattupahastaan, maksaa siitä tuloihinsa verraten saman hinnan kuin nainen, joka maksaa viisikymmentä. Paha epäkohta useampien naisten taloudellisessa asemassa on, että miehet, jotka ansaitsevat rahat, eivät anna heille mitään mittapuuta, jonka mukaan he voisivat laskea menojaan. Monet naiset ovat tämän johdosta täydellisesti tuuliajolla ilman merikarttaa ja kompassia. He eivät tiedä edes likimainkaan, kuinka paljon saavat kuluttaa. Miehet ja isät pitävät usein kunnianaan salata naisväeltä raha-asioitaan. He eivät tahdo, että nämä puuttuisivat niihin ja tekisivät niihin kuuluvia kysymyksiä ja huomautuksia. Herra Jones sanoo vaimolleen: 'Hanki itsellesi kaikki, mitä pidät välttämättömänä ja tarpeellisena, mutta elä tuhlaa.'

"Mutta ystäväni", sanoo rouva Jones, 'tulommehan määräävät, mikä meille on välttämätöntä ja tarpeellista, jospa myöntäisit minulle erityisen summan pukuja ja taloutta varten, voisin paremmin arvioida ostosteni määrää.'

"Joutavia, Susanna, se tuottaisi vain turhaa vaivaa, osta tarpeesi ja vältä liiallisia menoja, muuta en vaadi.'

"Sattuupa nyt rouva Jones saamaan laskuja ostoksistaan samaan aikaan, kun herralla on suuret vekselit lunastettavina, ja siitä syntyy ankara kotikahakka.

"Tällä lailla joudun häviöön, rouvaseni, minun ei mitenkään kannata uhrata sinun ja tyttöjen pukuihin tällaisia summia — silmäileppäs hieman tätä muotikauppalaskua.'

"Minä vakuutan", sanoo rouva Jones, 'emme ole ostaneet enemmän kuin Stebbinsitkään — emme niinkään paljon.'

"Tiedäthän, että Stebbinsin tulot ovat viisi kertaa niin suuret kuin minun.'

"Sitä ei rouva Jones tiennyt, ja miten olisikaan hän sen tiennyt, eihän hänen miehensä virkannut hänelle sanaakaan asioistaan, eikä rouvalla siis ollut aavistustakaan hänen tuloistaan.

"Lukuisat hyvät ja tunnolliset naiset ovat tuhlaavaisia pelkästä tietämättömyydestä. Isäntä sallii heidän tehdä ostoksia, mutta ei anna heille mitään rahamääräystä, jonka mukaan voisivat arvostella tuhlaavatko vai ovatko kohtuullisia, ja siksi seuraakin tavallisesti puolenvuodenlaskuja suuri hirmumyrsky.

"Tärkein säästäväisyyssehto on, että vaimo tuntee miehensä tulot, ja miehellä, joka ei suo perheelleen mitään osaa raha-asioissa, ei myöskään ole oikeutta syyttää omaisiaan tuhlaavaisuudesta, sillä hän. riistää itse heiltä sen mittapuun, joka on välttämätön edellytys säästäväisyyteen. Lapset olisivat jo aikaisin totutettavat edesvastuuseen omista menoistaan, etteivät he luottaisi vain vanhempiensa huolenpitoon. Annettakoon heille määrätty summa, jotta oppisivat arvostelemaan hintoja ja rahan merkitystä. Usein muuttuu ajattelematon, tuhlaavainen tyttö, saatuaan määrätyn rahasumman käytettäväkseen, pian huolelliseksi, tarkaksi pikku vaimoksi. Hänellä on omat tulonsa, hän alkaa suunnitella, hän laskee yhteen, vähentää, kertoo ja jakaa — ja hänen päässään pyörii lukemattomia lukuja ja summia. Hän ei enää osta kaikkea, mitä päähän pälkähtää; hän punnitsee, harkitsee ja vertailee. Hän oppii kieltäytymystä ja anteliaisuutta. Hän supistaa menojaan, korjailee vanhaa vaatepartta, että se kestää vielä jonkun aikaa, ja lahjoittaa siten säästämänsä rahat jollekin ystävälleen, joka on häntä köyhempi; ja lyönpä veikkaa, että tyttö, jonka menot viime vuonna kohosivat neljään ja viiteenkin sataan, tulee tänä vuonna mainiosti toimeen sadallaviidelläkymmenellä dollarilla. Tietysti täytyy hänen luopua paljosta, johon hän on tottunut, mutta tuntien varansa, huomaa hän sen mahdottomaksi, eikä kaipaakaan sitä enemmän kuin porsas pohjantähteä. Hänen aistinsa kehittyi itsenäiseksi ja valikoimisella välttää hän suuria menoja. Hän uudistaa hattunsa, parantelee pukuaan ja tuhansilla sukkelilla, näppärillä pikku keinoilla koettaa hän kykynsä mukaan saada pikku tulonsa riittämään.

"Niinpä vaimokin, jolle myönnetään määräraha taloudenhoitoon, pääsee sadasta päänvaivasta. Ennen ei hän käsittänyt, miksi ei hän voinut ostaa kaikkea, mitä hänen naapurinsakin. Mutta nyt sen hänelle sanoo suhteitten logiikka. Monta asiaa ei käy ajattelemiseenkaan, vaikka naapurimme voivat hankkia niitä; meidän tulee tyytyä kohtaloomme ja elää voimiemme mukaan."

"Kultaseni", sanoi vaimoni, "luulenpa, että meidän amerikkalainen yhteiskuntamme tarjoaa erityisiä kiusauksia. Meillä ei ole vakituksia säätyluokkia, joiden tulot olisivat samanvertaiset. Eri varallisuuden asteella olevat ihmiset yhtyvät seuroissa ja kutsuissa ja tapaavat toisensa jokapäiväisessä seurustelussa. Englantilaisilla on mainio sananparsi: 'ihmisten ei tule elää eikä pukeutua yli säätynsä'. Amerikassa ei kukaan myönnä kuuluvansa mihinkään säätyluokkaan, eikä elävänsä yli säätynsä. Kansanvaltaisen tasa-arvoisuuden periaate yhdistä seuraelämässä erilaisimmat asemat ja tulot."

"Katsokaamme esim. tohtori Seldensin vanhaa ja arvossa pidettyä perhettä, jonka tulot nousevat vain kahteen- tai kolmeentuhanteen dollariin, mutta joka seuraelämässä on suuresti suosittu ja seurustele vapaasti miljoonainomistajien kanssa. Heidän lapsensa käyvät yhteisissä kouluissa ja kutsuissa ja tapaavat toisiaan siten alituisesti yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden alueilla."

"Rikkaitten ystäviemme suuret menot eivät ole meille kiusaukseksi. Me emme himoitse kasvihuoneita, viinikellareja, ajoneuvoja, hevosia emmekä jalokiviä — tunnustamme suoraan, ettemme semmoisia voi ajatellakkaan. Mutta ellemme pidä varalla, lisääntyvät menomme päivä päivältä, nähdessämme tätä elämää läheltä. Me emme tietysti toivo itsellemme tuhannenviidensadan dollarin kasimirisaalia, kuten rouva Muutama, mutta me alamme himoita sadan dollarin maksavaa ja lankeamme paulaan. Emme haikaile timantti-kaulakoristetta, mutta timanttisormus, timanttiset korvarenkaat alkavat kangastaa nuorisollemme mahdollisuutena. Emme uskalla ajatella Axminstermattoa laattiamme peitoksi, eikä damastiverhoja ikkunoihimme, mutta meidän pitää ainakin ostaa brysselimattoa ja pumpulibrokaadia — *muu ei käy päinsä*. Siten ostamme paljon, jota emme tarvitse, ja jonka ainoa arvo on siinä, että se mairittelee itserakkauttamme. Näistä ala-arvoisista tavaroistamme maksamme suhteellisesti enemmän kuin rikkaat naapurimme omistaan. En tiedä mitään rumempaa kuin huokeahintainen kasimirisaali, ja kumminkin moni nuori mies ahtaissa oloissa uhraa kahdeksannen osan tuloistaan hankkiakseen vaimolleen sen. Mutta ostettuna se onkin vain alituisena riidankapulana. Sillä kun rajan yli on astuttu, kalvaa häntä kateuden musta henki nähdessään ystäviensä kalliit ja paljoa kauniimmat saalit. Samoin käy pitsien, samettipukujen ja monen muunkin, joka soveltuu vain rikkaille."

"Mutta, äiti kulta, kuulin täti Suruttoman vakuuttavan samettia, pitsejä ja kasimirisaaleja huokeimmiksi koroiksi, sillä ne kestävät ihmisijän."

"Hyvä on täti Suruttoman puhua, jolla on kymmentuhatta vuodessa! hänen oloissaan ovat ne huokeita — mutta meille eivät mitkään loihtunumerot voi todistaa, että on huokeampaa ostaa halpahintaisia kasimirisaaleja, timantteja ja pitsejä kuin olla niitä ilman. Minulla ei koskaan ole ollut timantteja, eikä hienoja pitsejä, en koskaan ole esiintynyt samettipuvussa, ja kumminkin olen aina ollut täydellisesti onnellinen ja arvossa pidetty. Onko minua kukaan koskaan moittinut yksinkertaisuudestani. Ei ainakaan minun tietääkseni."

"Eihän toki, äiti kulta", sanoi Maria.

"Olen aina, tyttäreni, koettanut istuttaa teihin, ettei ihmisen tule elää yli varojensa, eikä koettaa seurata rikkaitten elintapaa, astumalla heidän polkemataan tietä. Olemme kaiken ikämme viettäneet hiljaista, vanhanaikaista elämää pienessä, vanhassa talossamme."

"Niin kultaseni, ellemme ota lukuun vierashuoneen mattoa ja sen seurauksia", virkoin minä ilkkuen.

"Niin, lukuun ottamatta vierashuoneen mattoa", sanoi vaimoni, vaihtaen silmäyksen kanssani, "ja sen seurauksia, se oli lankeemus, mutta eihän aina saata olla järkevää."

"Me viettelimme äitiä tähän syntiin", sanoi Jenny.

"Mutta siitä olen varma", sanoi vaimoni, "että vaikka taloni ja sen sisustus ovat vanhanaikaiset ja yksinkertaiset, enkä ole edes koettanutkaan hankkia itselleni kaikkea, mitä rikkaat tuttavani omaavat, olen uhrannut enemmän rahaa kuin useat heistä kodin todelliseen mukavuuteen. Lasten pieninä ollessa oli minulla useampia ja parempia palvelijoita kuin monella kasimirisaalilla ja timanteilla ylpeilevällä naisella. Pidin viisaampana maksaa kunnon palkan hyvälle, luotettavalle palvelijalle, joka pysyi luonamme vuosikautia vapauttaen minua useasta raskaasta perhehuolestani, kuin sulloa lukitut laatikkoni täyteen hienoja pitsejä. Me olemme aina olleet tilaisuudessa viettää kesämme maalla sekä pitää hevosta ja ajoneuvoja — joten perheemme on perin vähän tarvinnut luottaa lääkärin apuun. Rakentaessamme taloamme panimme hyvin vähän huomiota moneen kalliiseen asiaan, jota toiset ihmiset olisivat pitäneet tuiki välttämättömänä, mutta varustimme sen sijaan asuntoomme runsaasti kylpyhuoneita, joita moni muu ei ajattelekkaan. Kun terveyden suojeleminen ja hoitaminen oli

kysymyksenä, riitti rahaa aina, sillä tähän tarkoitukseen otin varoja ylimääräisestä rahastosta, jonka vanhanaikainen taloudenhoitoni ja pukeutumiseni oli kasvattanut."

"Äidissänne, tytöt, on itsenäisyyttä, hän kulkee omaa tietään, seuraamatta toisten jälkiä, joka on harvinainen seikka meillä Amerikassa. Luulen, että amerikkalaiset enemmän kuin eurooppalaiset häpeävät ja arastelevat säästäväisyyttä. Hyvin harvoin kuulee meillä lausuttavan: 'minulla ei ole varaa siihen tai siihen.' Nuori mies, jolla on viiden- tai kahdeksansadan dollarin tulot, kuvailee hienoksi ja ylhäiseksi, erittäinkin naisseurassa, puhella välinpitämättömästi raha-asioista, siroitellessaan rahaa vapaasti ympärilleen ja pistää pikkurahat laskematta taskuihinsa. Hänen kellonvitjansa, keppinsä ja paitarinnuksensa kelpaisivat nuorelle miljoonain omistajalle. Hän käyttää vain kalliimpia räätäleitä, suutareita ja hatuntekijöitä. Sitten valittaa hän, että elämä tulee niin kalliiksi ja vakuuttaa, ettei hän palkallaan tule toimeen.

"Samoin on laita nuorten tyttöjen ja pariskuntien — kaikki häpeävät säästäväisyyttä. Ne huolet, jotka kuluttavat heidän terveyttään ja elämätään, eivät aina ole 'sallimuksen koettelemuksia' — ei jokapäiväisen leivän eikä vaatteitten huoli, vaan alituinen ponnistus näyttäytyä ihmisille varakkaampana kuin mitä ovat.

"Ahtaassa asunnossaan elelevä köyhä leski, jonka kuukausvuokra aina kummittelee hänen ajatuksissaan, ja jonka on puhtaassa rahassa maksettava leivät, lihat, kynttilät ja jauhot, löytää lohdutuksensa pyhässä kirjassa, jossa kerrotaan siitä toisesta leskestä, jonka öljytippa ja pivollinen jauhoja olivat Herralle niin suuriarvoiset, että hän lähetti profeettansa niitä kartuttamaan. Työn loppuessa ja palkkain alentuessa, saattaa hän astua huoneeseensa, sulkea ovensa ja uskoa itsensä taivaallisen isänsä huomaan, joka on luvannut ruokkia häntä, kuten lintuja taivaalla ja vaatetta häntä kuin kukkasia kedolla. Mutta onko sille naiselle luvattu mitään lohdutusta, joka ajattelee päänsä puhki saadakseen aikaan yhtä komeat osteri- ja samppanjakutsut kuin hänen rikas lähimmäisensä; tai joka miettii tilaisuutta, jolloin hän voisi hankkia itselleen likimain yhtä kauniin pitsikoristeen kuin rouva Croesuksella on, joka on kymmenen kertaa häntä rikkaampi."

"Mutta isä", sanoi Maria, joka tunnollisuudessa oli miltei lapsen kaltainen, "luulen kylläkin olevani säästäväinen ja seuraavani sinun ja äidin esimerkkiä, sovittamalla menoni tulojeni mukaisiksi — mutta se ei minua tyydytä, siinä ei ole kaikki — minua vaivaa kysymys: enkö voisi käyttää rahasummaani paremmin ja saada sillä enemmän kuin nyt?"

"Siinä", sanoin, "tulemme säästäväisyyden laajempaan ja syvempään merkitykseen, sen ytimeen, joka on *verrannollisen arvot* tiede. Korkeimmassa merkityksessään on säästäväisyys esineiden verrannollisen arvon oikea määrittäminen — raha on vain keino, joka tämän arvon ilmaisee. Siinä syy, miksi asiassa on paljon vaikeuksia — miksi jokainen niin mielellään arvostelee lähimmäistään tässä suhteessa. Ihmisolennot ovat erilaisia ja heidän tarpeensa monenlaisia; jokainen käsittää mukavuuden ja epämukavuuden omalla tavallaan, ja siksi miehistämme usein lähimmäisemme käyttävät tulojaan hullusti ja epäviisaasti."

"Mutta eikö arvoa määriteltäessä sitten ole mitään mittapuuta?" kysyi Maria.

"Löytyy asioita, joissa ihmiset melkein yleensä ovat samaa mieltä. Niinpä esim. olemme jokseenkin yksimieliset siinä, että *terveys* on välttämätön hyvä — ja että siihen uhratut rahat ovat hyvin käytetyt.

"Jos tämä on mittapuuna, tuhlataan paljon rahaa niissäkin perheissä, joissa muuten ei eletä yli varojen. Mies rakennuttaa talon ja maksaa kymmenen tuhatta enemmän kuin on tarpeellista saadakseen tontin hienossa kaupunginosassa, vaikka ilma ja terveysuhteet siellä ovat huonommat. Hän maksaa kolme- tai neljätuhatta dollaria kivifasaadista, italialaisista marmorikamiineista ja kaikkeneköisistä kaunistuksista, mutta varustaa koko perheelle yhden ainoan kylpyhuoneen, ja sijoittaa senkin ihan oman huoneittensa yhteyteen, joten ainoastaan hän vaimoineen saattaa sitä käyttää.

"Toinen mies taas ostaa tontin avonaisella, raittiilla paikalla, jonka hintaa ei hieno ympäristö kohota, ja rakentaa yksinkertaisen talon ilman kivifasaadia, marmorikamiineja ja peililasi-ikkunoita, mutta pannaan paljon huomiota ilmanvaihtoon ja kylpyhuoneisiin, joten sekä lapset että vieraat saavat mielin määrin nauttia yltäkyläisestä vedestä.

"Ensimmäinen maksoi hienoudesta ja ulkopuolisesta loistosta, toinen taas uhrasi roponsa saadakseen terveyden ja mukavuuden vaatimuksia tyydytetyiksi.

"Kolmas taas ostaa vaimolleen jalokivisen rannerenkaan ja pitsisaalin, matkustaen joka vuosi hänen kanssaan Washingtoniin näyttämään hänen ihanuuttaan tanssijaispuvuissa, mutta maksaa palvelijoilleen niin vähän, että saa tyytyä peräti kunnottomiin. Vaimo näantyy, hänen elämänsä on sortunut ja kuluu turhissa kokeissa viettää komeata elämää vähälukuisten palvelijain avustamina.

"Onpa semmoisiakin perheitä, jotka pitävät joka vuosi komeita pitoja Newportin hienoimmassa ravintolassa, mutta eivät raatsi lämmitellä huoneitaan keskitalvella, eivätkä suo palvelijoilleen riittävää ravintoa, joten he alituisen muuttelevat. Kosteaa, homeinen ja kolkko kyökki kellarikerroksessa, kylmä, autio ja tuulelle avoin ullakkokamari, jossa palvelijoiden täytyy viettää kaiken aikansa, todistavat kylläksi näitten perheitten säästäväisyyskäsitystä. Säästäväisyydellä käsittävät he huolimattomuutta ja siivottomuutta kotipiirissä, mutta seurassa koettavat he näyttäytyä sitä hienompina. Miten äärettömän itsekästä on pitää palvelijoiden ja alustalaisten jokaista pientäkin mukavuuden halua turhana tuhlaavaisuutena. Katolilaista kyökkipalvelijaa torutaan teekupista, jonka hän itselleen valmistaa perjantaina, paastopäivänä, kun ei lihansyöminen ole luvallista, ja emäntä napisee siitä, että palvelijat ovat anastaneet vanhan, haljenneen peilin huoneeseensa, ikäänkuin muka heidänkin tarvitsisi tietää, miltä näyttävät.

"Moni perhe käyttää huokeata lääkäriä muka säästäväisyydestä, katsomatta onko hän taitavampi parantamaan kuin tappamaan. Toiset turvautuvat ensi tilassa puoskariin ja toivovat siten pääsevänsä tohtorin palkkiota maksamasta. Muutamia tuntuu seuraavan paha haltija, joka viettelee heitä alituisiin maksuihin. He kauhistuvat hilloihin tarvittavaa sokurimäärää ja vähentävät siitä neljännen osan, joten koko keitos happanee ja pilaantuu. Heitä ei mikään mahti saa ostamaan tarpeeksi silkkiä pukuunsa, siksipä käykin puku ratkomisista ja korjailemisista huolimatta kelpaamattomaksi ahtautensa vuoksi. He ostavat huokeita silmäneuloja, rusinoita ja hiiliä sekä halpaa sokuria ja teetä. Ihmetellä täytyy nähdessään heidän mustuneita, kyteviä hiiloksiaan, jotka eivät suinkaan ketään lämmitä. Nämä ilottomat olennot herättävät tosiaankin sääliä. Säästäväisyys muodostuu siten sairaloiseksi kiihkoksi, joka nielaisee uhrinsa elämän ilon, ajaen hänet aina haudan partaalle.

"On myöskin olemassa ihmisiä, jotka eivät katso säästäväisyyttä ruoka-aineissa tarpeelliseksi. Jauhojen tulee olla parasta lajia, samoin lihan ja kaiken muunkin. Heidän ruokapöydällään nähdään vuodenajan herkut kalliimpinakin aikoina. 'Tämä on armottoman kallista, ystäväni, mutta pitäähän saada jotain hyvää suuhunsa.' Mutta näillä samoilla ihmisillä ei ole varaa ostaa kirjoja eikä piirroksia, se on heidän mielestään ajattelematonta tuhlausta.

"Smith, joka kantaa kotiin viidelläkymmenellä dollarilla ostamiaan herkkuja, tapaa Jonesin, joka riemusta säteilevänä kantaa toisessa kädessään pussillisen korppuja ja toisessa hienon, pienen öljymaalauksen, jonka hän sanoo saaneensa polkuhinnasta, viidestäkymmenestä dollarista. 'Minulla ei ole varaa ostaa tauluja', sanoo Smith vaimolleen, 'enkä ymmärrä kuinka Jonesin kannattaa sitä tehdä.' Mutta Jones vaimoineen suostuisi elämään leivällä ja maidolla, vaikka kuukauden päivät, ja rouva kääntäsi juhlahameensa vielä kolmannenkin kerran, vaan taulunsa he tahtovat pitää. Ja onnelliset he ovat. Jonesin taulu *pysyy*, mutta Smithin viidenkymmenen dollarin osterit ja kuivatut hedelmät ovat jo huomenna ainiaaksi kadonneet. Kaikista rahantuhlauksista jättävät kalliit herkut vähiten jälkiä, ja suorastaan alhaista on kuluttaa rahojaan terveydelle vahingollisiin herkkuihin ja ylellisyyksiin. Jos kaikki rahat, jotka kuluvat tupakkiin ja juomatavaroihin, käytettäisiin kirjojen ja piirroksien ostoon, olisivat kodit yleensä paljon miellyttävämmät, eikä kenenkään terveys siitä kärsisi. Polttamiseen, juominkeihin ja ylönsyömiseen uhrataan meillä niin paljon rahaa, että jos se summa käytettäisiin kotien sulostuttamiseksi, riittäisi se varustamaan joka perheen hyvällä kirjastolla, kasvihuoneella, jossa kukat koko talven ihanasti kukkisivat, ihanilla tauluilla, jotka vierashuoneen seinä kaunistaisivat, sekä kylpy- ja lämmityslaitoksilla; mutta tällä kannalla lienevät asiat vasta tuhatvuotisessa valtakunnassa, pelkään. Mitä supistuksia on meidän siis näinä hädän ja vaaran hetkinä tehtävä? Vastaukseni kuuluu: hylkää ensiksi kaikki tarpeettomat, turhat ja haitalliset menot, kuten väkijuomat, tupakki ja eriväriset merenvahapiiput. Toiseksi, vältä kaikkea syömistä, joka ei edistä terveyttä ja hyvinvointia. Ranskalainen perhe eläisi ylellisesti niistä jäännöksistä, jotka alituisesti jäävät keskinkertaisessa varallisuudessa olevan meikäläisen pöydältä. Meillä on paljon ennakkoluuloja, jotka olisivat poistettavat. Miksi sinulla aina pitää olla varalla hienoja leivoksia kaapissasi? Miksi olet aivan suunniltasi, ellet voi vieraillesi tarjota kaakua teepöydässä, ole ilman sitä vuoden päivät, ja kysele sitten lapsiltasi, itseltäsi tai muilta, oletteko siitä kärsineet.

"Mikä pakoittaa sinua valmistamaan kaksi tai kolme ruokalajia aterioiksi? Koeta tyytyä vain yhteen hyvään ja ravitsevaan, niin näet, seuraako siitä suuria kärsimyksiä. Miksi pitää seuraelämän niin suuressa määrässä kohdistua syömiseen? Pariisissa on hyvin hauska tapa. Joka perheellä on iltansa viikossa, jolloin ollaan kotona tuttavien varten. Ainoana virvokkeena tarjotaan teetä, voileipiä ja keksiä perin yksinkertaisesti. Huoneet ovat valoisat, eloiset ja väkeä täynnä — kaikki on yhtä iloista ja hauskaa kuin komean illallisen odottaessa mehuhyytelöineen ja herkullisine kaakkuineen vieraille painajaista tuottaakseen.

"Tällaisessa seurassa sanoi kerran nainen osoittaen erästä pariskuntaa: 'heidät toki tunnen — kahdenkymmenen vuoden kuluessa olemme tavanneet toisemme kerran viikossa.'

"Ystävien seurassa syöminen onkin kyllä suuri nautinto, eikä tämä siitä lainkaan vähene, että ateria on yksinkertainen, päivävastoin, luulisin."

"No isä kulta", sanoi Maria, "ottakaamme nyt pukeutuminen puheeksi — paljonko saa panna pukuihin, ettei eroaisi muista."

"Kerronpa teille tytöt, mitä toissa iltana näin erään ravintolamme vastaanottohuoneessa. Kaksi keski-ikäistä kveekarinaista kiiltävissä, harmaansinisissä silkipuvuissa astui hiljaa huoneeseen; heidän kasvonsa olivat tynnen ja ystävällisen näköiset. Heidän puheistaan päätin heidän kuuluvan sairaanhoitoliittoon, joka tykkönään uhrautuu hyväntekeväisyydelle. He olivat juuri lopettaneet kiertoretken kaikissa maan sairashuoneissa, joissa olivat lohduttaneet, tukeneet, hoitaneet ja lempeällä, hellällä olennollaan huojentaneet haavoittuneitten sotilaitten kärsimyksiä. Nyt oli heillä täytettävänä toinen tehtävä, joka koski heidän kadotettuja ja harhaanjoutuneita sisarparkojaan. Iltakaudet vaelsivat he poliisin vartioimina, tunkeutuen sydänyöllä tanssipaikkoihin, ja koettaen nuoria, kadotuksen partaalla olevia tyttöjä lempein sanoin ja äidillisillä neuvoilla johtaa pois synnin tieltä. — He ilmoittivat heille, missä huomispäivänä löytäisivät ystäviä, jotka ohjaisivat heitä satamaan, ja kokivat auttaa heitä parempaan elämään.

"Katsellessani näitä naisia siveän vaatimattomissa puvuissaan, muistui mieleeni apostolin sanat naisista, joiden *kaunistus* on lakeassa ja hiljaisessa hengessä, sillä tavaksi käynyt lempeys heidän puheessaan, heidän kasvojensa tyvenyys ja puhtaus, heidän pukunsa hienous ja yksinkertaisuus — kaikki vaikutti harvinaisen kauniisti. Eivät muodikkaat hatut, liehuvat pitsihiat eivätkä koreat vaatteet olisi heitä kaunistaneet. Heidän yksinkertainen vaatevarastonsa mahtui vain pieneen matkalaukkuun, joka ei haitannut heidän alituisia matkojaan eikä häirinnyt heidän hartaushetkiään eikä toimiaan.

"Eivät tosin kaikki naiset ole tähän toimeen kutsutut, mutta eivätköhän kumminkin voisi jossain määrin seurata heidän esimerkkiään? Esitän nöyrästi tämän kysymyksen. Moni nainen käy kuukausittain Herran ehtoollisella, vastaanottaa sen syvällä hartaudella, ja sydämen kyllyydestä kantaa kiitoksensa siitä, että tulee täten vastaanotetuksi 'Kristuksen pyhän ruumiin jäseneksi'. Mutta he eivät koskaan ole tulleet ajatelleeksi, että tämä jäsenyys velvoittaa heitä ottamaan osaa Kristuksen uhrautumiseen kadonneitten sielujen puolesta, luopumaan koristuksistaan sekä kärsimään vaivoja ja ikävyyksiä näitten eksyneitten lampaitten tähden, joiden edestä Hän kuoli. Löytyy korkeampi säästäväisyys, jota meidän tulee oppia — säästäväisyys, joka alistaa kaikki maalliset asiat henkisen ja kuolemattoman alle.

"Aika ajoin ovat hyvääharrastavat kristityt perustaneet kohtuuden seuroja, korkeat siveelliset periaatteet silmämääränään, seuroja, jotka eivät ole onnistuneet, syystä, ettei ole saatu selvitettyksi pulmallista kysymystä, mikä on tarpeellista ja mikä ylleistä. Nämä sanat vaihtelevat eri ihmisiin nähden merkitykseltään yhtä paljon kuin ihmistavat ja luonnonlaadut eriävät toisistaan. Se on ala, jota mitkään ulkonaiset säännöt eivät voi määrätä, mutta siitä huolimatta tulisi jokaisen ylevän kristityn laatia tässä suhteessa lakia itselleen. Siunatkoon aina kieltäytymisen taivaallinen henki kaikkia tuloja, niin suuria kuin pieniäkin. Uhratkaamme aina omistamme hitunen köyhille, sureville, nälkäisille, kärsiville ja heikoille, sillä muuten on henkinen tappiomme suurempi kuin se, minkä veljillemme toimitamme. Niinpä Herrammekin vaeltaessaan seurassamme maan päällä kätki aina pienistä varoistaan, jotka hän sai itseään ja muutamia valittujaan varten, osan vaivaisille. Moni voi kyllä tähän muistuttaa, että se on vain pisara meressä. Enhän minä voi estää kaikkea viheliäisyyttä maailmassa. Se vähä, minkä voin auttaa tai antaa, ei vaikuta mitään. Mutta ellei se vaikuta muuta, estää se ainakin omaa sieluasi kovettumasta itsekkäisyyteen ja tunnottomuuteen, sinä olet koettanut parastasi, olet riistänyt hituisen synnin ja viheliäisyyden paljoudesta ja johdattanut sen hyvää kohti.

"Laupeudensisaret kieltämyksen puvussa, ynnä moni muu ylevä nainen, joka on heidän hengenheimolaisensa, vaikei kuulukkaan mihinkään ulkonaiseen yhdistykseen, ovat näyttäneet naisille tietä ylevimpään kauneuteen ja jalouteen, joiden rinnalla kaikki sukupuolen sulot ja koristukset kalpenevat, kuten samea kynttilä himmenee puhtaitten, ijankaikkisten tähtien valossa."

IX.

Palvelijat.

Sen jälkeen kun näitä kyhäelmiäni aloin kirjoitella, on useita muutoksia tapahtunut kotipiirissämme. Niinpä on Maria mennyt luotamme, aloittaen uudella nimellä uutta elämää, ja vaatimaton pikku asunto täällä lähellämme pitää vaimoni sekä Jennyn toimeliaat aatokset yhtä paljon vireillä kuin emännänkin.

Maria, kuten aavistinkin, on tunnollinen, milteipä huolestunut emäntä. Hänen aistinsa on hyvin

tarkka, hän on itse täsmällisyys, pieninkin poikkeus tasaiselta polulta vie hänet pois tolaltaan. Maria oli kasvanut kodissa, jossa talous kävi tyyneesti ja järjestyksenmukaisesti äidin alituksen huolen ja valvonnan avulla. Hän ei ollut koskaan ottanut osaa talousaskareihin muuten kuin tomuttamalla vierashuoneen koristuksia, pesemällä porsliinia tai avustamalla sokurileivoksia ja suklaatikaramellejä valmistettaessa. Muutamat seikat elämässä ovat hänestä aina näyttäneet niin perin luonnollisilta, ettei hän voinut kuvaella taloutta olevankaan ilman niitä. Hän ei koskaan tullut ajatelleeksi, että sellaista leipää ja sellaisia korppuja, mitä hänen kotonaan tarjottiin, ei saisi joka talossa — ettei hopea aina ole niin kiiltävää, lasit niin kirkkaat, suola niin hienoa ja sileätä, sekä pöytäastiat niin aistikkaasti asetetut, kuten hän oli tottunut näkemään kotonaan, missä kaikki sujui kuin itsestään — sillä vaimoni on niitä emäntiä, jotka koskettavat kaikkia niin hellällä kädellä, ettei kukaan huomaakaan hänen kosketustaan. Hänen ei koskaan kuule toruvan eikä tiuskivan, hän ei koskaan vierailleen kerskaile keittotaidostaan eikä päivittele palvelijain huonoutta. Hän vaatii niin sanomattoman vähän tunnustusta omille persoonallisille ansioilleen ja hyvässä kunnossa olevalle taloudelleen, että hänen omat lapsensakaan eivät huomaa hänen tahtonsa kaikkea johtavan — koko järjestys tuntuu vain johtuvan kunnollisista palvelijoista.

Lapsemme esim. eivät koskaan ole panneet mitään huomiota siihen seikkaan, että alituisten palvelijain vaihtojen aikana, jotka niin usein sattuvat amerikkalaisissa perheissä, heidän silmiään olivat aina ilahuttaneet samat leivät ja korput, sama maukas ruoka ja siististi katettu pöytä. Tästä päättivät he vain sen, ettei hyviä palvelijoita ole ollenkaan niin vaikea hankkia kuin ihmiset yleensä luulevat. Heitä tosin vähän ihmetytti, että kaikki nämä ihmeet lähtivät vasta-alkajain käsistä, mutta he otaksuivat näiden käsien olevan hyvin sukkelat ja taipuvaiset oppimaan. Että mainio mehuhyttelö ja oivallinen jäätelö, kirkas liemi ja herkulliset korput olivat kömpelön irlantilaisytyön tekemät, joka juuri oli saapunut Erinistä [Irlannin runollinen nimitys], oli heistä vain todistus rodun lahjakkaisuudesta, ja vaimoni, joka ei koskaan välittänyt kiitoksesta, antoi heidän rauhassa jäädä siihen luuloon.

Siksipä saikin Maria taloutensa ensi aikoina tuta häiriötä kodissaan. Pöytään ilmestyi hapanta leipää, karvas, kitkerä kahvi oli riistää nahan suusta, lasit olivat huonosti pyyhityt ja lusikkain ensimmäistä kirkkautta himmensivät tummat viirut. Vuoteet olivat huolimattomasti valmistetut, kaikki vinossa ja väärin. Maria riensi harmista kuohuen äitinsä luo.

"Meidän kaltaisen pienen perheen pitäisi kahdella palvelijalla tulla hyvin toimeen, heillä on tuskin mitään tekemistä. Ajattele, koko suuri leipomus ihan pilalla, kaikki hapanta. Sitä en voinut käyttää, ja tänään on leipä taas samanlaista! Puhuessani siitä keittäjälle, sanoi hän palvelleensa jos jossakin ja kehui että leipäänsä on aina ylistetty ja verrattu leipurin leipomaan."

"Hän saattaa kylläkin olla oikeassa", sanoin. "Monessa perheessä syödään hyvällä maulla hapanta leipää vuodet umpeen. Heidän ostaessaan leipurilta leipää, on sekin hapanta, mutta he eivät sitä huomaa, leivän keveys kun heistä on sen paras ansio."

"Etkö voi neuvoa häntä leipomaan toisenlaista?" kysyi vaimoni.

"Olen tehnyt kaikki voitavani. Sanoin ettemme saata syödä sellaista leipää, että se on kauheata. Rob sanoo ruuansulatuksensa pilaantuvan siitä. Mutta sittenkin on leipä aivan samanlaista; luulin sitä vain kiusanteoksi."

"Mutta", sanoin, "noitten yleisten ohjeitten sijaan, tulisi sinun ottaa selvä hänen menettelytavastaan ja tarkastaa missä vika on — onko hiiva huonoa, vai antaako hän taikinan kohota liiaksi? Taikinan kohoaminen riippuu suuresti ilman lämpölämmästä."

"Tuosta kaikesta en tiedä paljon mitään", sanoi Maria. En ole koskaan ottanut siitä selvää, en koskaan leiponut kotona; se näytti minusta aina niin yksinkertaiselta toimelta, sekoitettiin hiivaa ja jauhoa ja vastattiin taikina. Meidän leipämme täällä kotona oli aina niin hyvää."

"Tuntuu, lapseni, kuin olisit astunut virkaasi, ottamatta selvää mitä siinä vaaditaan."

Vaimoni hymyili ja sanoi:

"Muistatko, Maria, että kehoitin sinua rupeamaan perheleipuriksemme vuotta ennen naimistasi."

"Muistan kyllä, äiti, mutta olin toisten tyttöjen kaltainen: minusta se oli turhaa. Minua eivät sellaiset toimet miellyttäneet, olisi ehkä kyllä ollut parempi siihen tottua."

"Niin olisi ollut", sanoin. "Amerikkalaisen emännän ensi tehtävä on opettaminen. Hänen ruokansa on hyvää vain silloin, kun hän itse on kyökkiasioittensa perillä ja osaa taitavasti neuvoa. Jos hänellä on kokemusta ja käytännöllisiä tietoja, keksii hänen silmänsä heti puutteen. Tarvitaan vain vähän taitavuutta, kärsivällisyyttä ja johdonmukaisuutta ohjeitten antamisessa ja kaikki käy hyvin. Katsos, äitisi taloudessa olisi leipä aina yhtä hyvää, vaikka meillä olisi sinun kyökkipalvelijasikin, sillä hän

keksisi paikalla vian ja selittäisi sen hänelle tarkasti."

"Etkö tiedä mitä hiivaa hän käyttää?" kysyi vaimoni.

"Luulen sen olevan hänen omaa valmistustaan", sanoi Maria. "Niinpä luulen hänen sanoneen. Hän pitää kovaa melua siitä ja ylvästelee taidostaan. Hän on nähtävästi tottunut saamaan kiitoksia leivästään ja on nyt vihainen ja loukkaantunut, enkä ymmärrä mitä hänelle tehdä."

"Niinpä niinkin", sanoin, "jos viet kellosi kellosepälle ja rupeat hänelle selittämään, miten hänen tulee korjata koneistoa, nauraa hän ja menettelee oman mielensä mukaan. Mutta jos joku virkaveli antaa hänelle neuvoja, kallistaa hän heti korvansa hänen puoleensa ja kuuntelee, mitä hänellä on sanottavana. Eivät myöskään naisten töissä oppimattoman naisen sanat tee toivottua vaikutusta, kun hän ottaa neuvoakseen toista taitavampaa, mutta toinen, jolla on kokemusta ja tietää toimensa juurtajaksain, herättää kunnioitusta ja luottamusta."

"Briittaasi kannattaa kylläkin opettaa", sanoi vaimoni. "Onhan hän rehellinen, siisti ja kunnollinen. Hänellä on mainiot todistukset monelta oivalta perheeltä, jotka tosin valmistavat leipäänsä toisin kuin me. Ole ystävällinen, kärsivällinen, neuvo häntä hyvällä tajulla, ja luulenpa hänen vielä muodostuvan mielesi mukaiseksi."

"Entäs kahvi, äiti kulta, et voisi uskoa sitä samanhintaiseksi, jota te täällä juotte, niin mustaa ja kitkerää se on, mikähän siihen on syy?"

"Syy on perin yksinkertainen", sanoi vaimoni. "Hän paahtaa pavut liian kauan ja polttaa ne. Monet ihmiset pitävät kahvista, joka on mustaa ja katkeranmakuista. Tämän pahan poistaminen on perin helppo."

"Maria", sanoin, "jos huolit neuvoistani, annan ne sinulle ilmaiseksi. Leivo leipäsi kuukauden ajan itse. Asia tuntuu niin perin yksinkertaiselta, mutta luulenpa paljon aikaa kuluvan, ennenkuin olet täysin perehtynyt kaikkiin pikkuseikkoihin. Mutta sittenpä et enää tarvitsekaan leipoa, jokaisen palvelijan voit saada leipomaan mieliksesi, sillä sinä olet valmis opettaja."

"En ole koskaan luullut niin yksinkertaista asiaa noin monimutkaiseksi."

"Yksinkertainenhan se on", sanoi vaimoni, "mutta se vaatii kumminkin tarkkaa huolta ja valppautta. Hyvää leipää voi monella tavalla pilata, lukemattomia tarkkaavaisuutta ja kokemusta vaativia pikkuseikkoja täytyy ottaa huomioon. Ellet ota lukuun ilmaa ja lämpösuhteita, voit esim. kylmällä säällä saada erinomaista leipää, mutta samalla menettelyllä saat lämpimällä säällä hapanta; niinkään vaativat eri jauholajit eri menettelytapaa, kuten hiivakin. Itse kypsentämisessä on vielä monta mutkaa, jotka vaativat tarkkaa huomiota."

"Minun on siis", sanoi Maria iloisesti, "yhdenlälätoista hetkellä opittava virkani salaisuudet."

"Parempi myöhään kuin ei milloinkaan", sanoin. "Mutta kehittynyt järkesi, joka on tottunut miettimään ja selvittämään asioita, vie pian voiton oppimattomilta, vaikkapa heidän kokemuksensa olisivat kuinkakin suuret. Yksinkertainen keittäjäsi on nyt askareissaan sinua viisaampi. Mutta vähällä ututteruudella ja harjoituksella perehdyt sinä niihin enemmän kuin hän, saatpa vielä hänet sen huomaamaankin, seikka, joka on aivan yhtä tärkeä."

"Samaten", sanoi vaimoni, "on sinun ohjaaminen sisäkköäsi hopean pesussa ja vuoteiden valmistamisessa. Hyviä palvelijoita emme usein osu saamaan; heitä pitää ohjaamalla *kasvattaa*. Jos tyttö on taipuvainen ja kätevä ja emäntä ymmärtää tehtävänsä, koituu huonostakin pian hyvä. Useat parhaat irlantilastyttöni olen saanut suoraan laivasta aivan oppimattomina. Jos olivat oppivaisia ja sukkelia, he kyllä menetteleisivät, sillä vasta-alkavat eivät ole niinkään vaarallisia. Pahemmat ovat nuo väärän opin saaneet ja itserakkaat, joiden tavat ovat sinulle vastenmieliset ja loukkaavat talon henkeä. Silloin tulee emännän olla ainakin niin selvillä talon asioista, että hän kykenee palvelijalle osoittamaan parempiakin keinoja löytyvän, kuin hänen ennen oppimansa."

"Etkö luule, äiti", sanoi Maria, "että nyt meidän aikanamme ovat käsitykset naisten töistä muuttuneet. Puhutaan niin paljon naisen korkeammasta vaikutusalasta ja koetetaan keksiä hänelle parempia tehtäviä, kunnes hän viimein tietämättään pitää hieman alentavana sivistyneelle naiselle sitoutua liiksi perhevelvollisuuksiin."

"Varsinkin siitä alkaen", sanoi vaimoni, "kun Naisyhdistyksen kokouksissa alettiin purkaa suuttumusta niitä kohtaan, jotka mielivät rajoittaa naisen käsityskykyä kyökin ja lastenkamarin piiriin."

"Kaikessa on järkeä", sanoin. "Naisyhdistys sotii monta järjetöntä ja tuhmaa käsitystä vastaan, paheksuen sitä aineellista käsitystä, että nainen kelpaisi muka vain putinkeja paistamaan ja

paidannappeja ompelemaan. Mennyt, raaempi aika on sälyttänyt heikomman sukupuolen raskailla taakoilla. Moni tähän naisasiaan liittynyt nainen on yhtä etevä varsinaisissa naistoimissa kuin henkisesti lahjakaskin.

"Ei ole epäilemistäkään, ettei naisen vaikutusala vielä ole laajentuva, ja varsinkin tasavaltaisessa valtiossa vältetään paljon mädännystä ja onnettomuutta lisäämällä ja laajentamalla naisen valtaa. Jokaisella naisella on ennen kaikkea inhimilliset oikeutensa, jotka ovat sukupuolesta riippumattomat ja ovat hänelle suotavat samoin kuin miehellekin. Elköön häneltä riistettävä tuota suurta oikeutta käyttää voimaansa juuri sillä alalla, jossa Jumala ja luonto ovat määränneet hänet vaikuttamaan. Elkööt mitkään ahtaat naissukua koskevat säännöt estäkö hänen lahjojensa vapaata kehitystä. Olkoonpa hän sitten luotu puhujaksi, kuten neiti Dickenson, tähtitutkijaksi, kuten rouva Somerville, tai laulajaksi, kuten Grisi. Enkä ymmärrä, miksi ei naisen ääntä valtioasioissa voisi kuunnella samalla kunnioituksella kuin kotona.

"Onhan valtio vain perheiden yhdistys, ja lait kohdistuvat niihin oikeuksiin ja vapauksiin, jotka koskettavat naisen syvimpiä ja sisäisimpiä tarpeita ja kalliimpia toiveita. Miksi olisivat siis sisar, vaimo ja äiti voimattomampia valtiossa kuin kotonaan. Ei olisi haitaksi naisellisuudelle, jos nainen ilmaisisi ajatustaan vaalilipulla samaten kuin keskusteluissakin. Asioissa, jotka koskevat kasvatusta, raittiusasiata ja uskontoa, valtio varmaankin suuresti hyötyisi kuulemalla naisen ääntä.

"Mutta kaiken tämän ohessa on minun lisättävä että, sen ohessa että näissä kokouksissa laverrellaan paljon kypsytöntä, mautonta lorua, itse tämän suunnan henki koettaa kääntää naisen kasvatusta uudelle tolalle, pois kotoisista velvollisuuksista. Tuntuu kuin maailma aina rientäisi eteenpäin vastatulessa kulkevan laivan lailla, jota aallot viskelevät sinne tänne. Yleiset koulumme hylkäävät tyttöjen kasvatuksesta ompelun, johon entinen sukupolvi syystäkin uhrasi monta tuntia päivästänsä. Työmiehen ja käsityöläisen tyttäret mättävät päähänsä algebraa, geometriaa, trigonometriaa ja korkeampaa matematiikkaa laiminlyöden kokonaan erikoisesti naiselle tarpeellista oppia. Tyttö ei saata seurata luokkalaisiaan auttaessaan äitiään kotoisissa toimissa, ja niinpä hän vapautetaan niistä koko kasvatusaikanaan. Perheen poika pannaan aikaisin kauppa- tai maanviljelystöihin, isä tarvitsee hänen apuaan ja vaatii häntä elättämään itseään. Täten keskeytetään hänen kasvatuksensa; opintoja jatketaan ainoastaan talvikuukausina ja töitten lomassa. Niinpä ovatkin maaseutukaupunkimme perheitten naiset tavallisesti miehiä etevämmät henkisessä valistuksessa. Mutta seurauksena tästä aivojen yksipuolisesta kehittämisestä ja jänteiden voimain laiminlyömisestä on suuri ruumiillinen arkuus ja kykenemättömyys käytännöllisissä kodin töissä. Nuo rivakkaat, vahvat, hilpeät maaseututyöt, jotka entisaikoina pitivät Uuden Englannin kyökkiä niin kiiltävinä ja puhtaina — tytöt, jotka ilomielin pesivät, silittivät, panivat sahtia, leipoivat, jopa valjastivat hevosenkin, elleivät palmikoinneet olkia, ommelleet koruompeluksia, piirustelleet, maalailleet tai lueskelleet — tuo naissuku, vanhan ajan kaunistus, vähenee päivä päivältä. Ja sensijaan on meillä tämä uuden ajan heikko, väsynyt ja hermostunut sukupolvi, joka on kirjallisesti viisas, mutta oppimaton kaikissa jokapäiväisen elämän pikkutoimissa. Tätä kasvatusta ja sen seurauksia väijyy se paha vaara, että yhteiskunta ennen pitkää kääntää aseensa tätä samaa sivistyttämistä vastaan."

"Asia on sitä laatua", sanoi vaimoni, "että palvelijakysymys on täällä Amerikassa muodostunut elämän suureksi pulmaksi. Perheiden onni, varallisuus, menestys ja mukavuus perustuvat suurimmaksi osaksi siihen. Yllämainitulla kasvatuksella eivät tyttäremme kykene toimittamaan omaan perheeseensä kuuluvia askareita, kuten ennen vanhaan. Ja mikä pahempi, heiltä puuttuu tykkönään käytännöllistä älyäkin, joka voisi johtaa raakoja ja oppimattomia palvelijoita. Mikä siis neuvoksi! Nykyisten kalliiden hintojen aikoina kohoaa palvelijan ruoka hänen palkkaansa kalliimmaksi, ja päälle päätteeksi tuhlailee hän talon varoja, saattaen suuria vajauksia taloudenkassaan. Entäs, jos aloittaisit, Kristo, tästä asiasta. Sopivampaa ainetta tuskin voinet löytää."

Niinpä istuin kirjoituspöytäni ääreen ja kirjoitin seuraavan kirjoituksen:

Palvelijat ja palvelus.

Monet kotoiset ikävyydet täällä Amerikassa johtuvat siitä, että ne uudet periaatteet, joiden mukaan yhteiskuntamme on järjestetty, ja jotka muodostavat yhteiskunnallisen elämämme aivan eriäväksi Vanhan Maailman elämästä, eivät ole niin harkitut ja sovitellut, että ne kykenisivät luomaan varmuutta ja yhteyttä jokapäiväisiin suhteisiimme. Amerikka on luonut valtiollisen suunnitelman, joka perustuu kaikkien ihmisten alkuperäiseen vapauteen ja yhdenvertaisuuteen.

Tämän suunnitelman mukaan on jokainen inhimillinen olento yhtäläisellä tasa-arvoisuuden asteella, ja hänellä on mahdollisuus kohota ja kehittyä kykynsä ja voimainsa mukaan. Yhteiskuntalaitoksemme silmämääränä on, mikäli mahdollista, säilyttää tätä tasa-arvoisuutta polvi polvelta. Meillä ei ole sukutiluksia, ei perinnöllisiä arvonimiä, ei yksinoikeuksia, eikä etuoikeuksia nauttivia luokkia — kaikki voivat Amerikan yhteiskunnassa yhtä vapaasti nousta ja laskeutua kuin aallot meressä. Palvelijain ja isäntien välisessä suhteessa tuntuu vielä ylimysvallan sekä orjuuden vaikutuksia. Englannin ja muunkin

maailman kirjallisuus kuvailee aina palvelijain asemaa ylimysvallan hengessä, joka lukee isännän etuoikeutettuun luokkaan ja palvelijan alempaan luokkaan. Kaikki näytelmäkappaleet, runot, romaanit ja historiakertomukset puhuvat tämän käsityskannan hengessä. Isännän oikeudet otaksutaan perustuvan, kuten kuninkaankin, hänen korkeampaan syntyperäänsä. Hyvä palvelija on se, joka lapsuudestaan alkaen on oppinut "nöyrästi alistumaan parempien ihmisten tahdon alle". Ensimmäisten siirtolaisten tuodessa maahan kansanvaltaisia oppeja, eivät he kumminkaan vielä olleet vapautuneet ylimyksellisen yhteiskunnan ajatus- ja toimintasuunnasta. Vanhempain siirtolaisten kertomuksista päättäen puolusti heidän aikuinen isäntäväki vielä etuoikeutta nauttivain luokkain "jumalallisia oikeuksia", vaikka he omasta puolestaan asettuivat ylivaltaa vastaan.

Seurauksena tästä asianlaidasta oli se, että kaikki kieltäytyivät palvelijantoimesta, eikä Amerikassa syntynyt mitään palvelijaluokkaa. Mutta muutaman sukupolven aikana harjoitettiin naapuriperheiden kesken jonkinlaista vaihtokauppaa, tarpeellisten työvoimain puuttuessa. Toisesta perheestä lainattiin toiseen poika tai tytär, jota aina pidettiin yhdenvertaisena perheen muitten jäsenien kanssa. Apulainen aterioitsi yhteisessä pöydässä nauttien talon omien lasten osaksi tulevia oikeuksia. Perheiden aikaa myöten sivistyessä ja hienontuessa alkoi tämä liian tuttavallinen suhde sivistymättömien naapurien kanssa tuntua vastenmieliseltä, mutta ei ollut valitsemisen varaa, täytyi joko suostua tähän tuttavallisuuteen taikka suorittaa askareensa itse. Ei mikään palkka voinut houkuttaa Uuden Englannin poikia ja tyttöjä rupeamaan varsinaisiksi palvelijoiksi, se toimi soveltui heidän mielestään orjalle, ei vapaalle. Palvelijain tuli saada käyttää paraatirappuja, olla läsnä perheen kutsuissa, ja hienoinkin viittaus aterioitsemaan eri pöydässä katsottiin persoonalliseksi loukkaukseksi.

Maanviljelijäin ravakkaat, itsetietoiset tyttäret, joiden apua suurimmassa arvossa pidettiin, alkoivat yhä enemmän karttaa tätä työalaa. He katsoivat kaikkia muita vaivaloisempiakin toimia paremmiksi sitä. Ovathan järjestetyn perheen askareet toki monin verroin terveellisemmät, hauskemmat ja iloisemmat tehtaan yksitoikkoista, koneellista työtä. Mutta Uuden Englannin tyttäret valitsivat yksimielisesti tehtaantyyön, jättäen kotoiset toimet muukalaisen väestön tehtäviksi. Tämän he tekevät pääasiallisesti syystä, etteivät tahdo olla ala-arvoisena työluokkana perheissä, joissa samanikäiset naiset nauttivat ja elävät työtönnä.

"En anna teille tyttäriäni työhön", sanoi navakka eukko naapurilleen, joka tiedusteli itselleen palvelijaa kesän ajaksi; "ehkäpä antaisin, ellei teillä olisi omia tyttäriä, mutta minun tyttäreni eivät tule teille työskentelemään, jotta omat tyttärenne saisivat laiskotella."

Turhaa oli tarjota rahaa. "Emme tarvitse rahojanne, rouva, kyllä tulemme toimeen ilman niitäkin; tyttäreni palmikoivat olkia, ja tekevät mitä työtä tahansa, mutta kenenkään orjaksi eivät rupea."

Irlantilaiset ja saksalaiset palvelijat, jotka tulivat maahan, olivat kyllä kotimaassaan tottuneet yläluokkia arvossa pitämään, mutta tähänkin vieraaseen väestöön tarttui jossain määrin tasavaltaisuuden henki. Heidän tullessaan Amerikkaan olivat heidän käsityksensä vapaudesta ja tasa-arvoisuudesta varsin hämärät, ja kun sivistymättömän ja tietämättömän ihmisen käsitykset ovat hämärät, ei niissä silloin myöskään ole paljon järkeä. He eivät tosin vaatineet sijaa itselleen perhepöydässä vierashuoneessa, mutta he hylkäsivät monta kunnioituksen ja arvon osoitusta, jotka heidän kotimaassaan olivat tarpeelliset, puolustuen röyhkeästi ja haikailematta omaa tahtoaan ja omia tapojaan, ollen mielestään tasavaltaisina kansalaisina siihen oikeutetut. Isäntäväen ja palvelijain väli kävi kireäksi. Isäntäväki myönsi salaisesti heikkoutensa, mutta koetti ulkonaisesti pitää yllä valtaansa, palvelija taas, joka tunsu ylivaltaansa, kiisteli oikeuksistaan. Senpävuoksi ei isäntäväen eikä palvelijain suhteessa Amerikassa ole sitä ystävällisyyden leimaa kuin Vanhassa Maailmassa. Väärinkäsityksiä syntyy alinomaa, ja molemmat riitapuolet ovat ainaisella sotakannalla keskenään.

Tämä yleinen orjasota, joka tavalla tai toisella raivoaa miltei joka perheessä, on ollut alituisena puheenaineena Amerikan naisseuroissa. Se on niin loppumaton ja ankara sota, kuin riitelisivät ylimykset ja työluokka keskenään epämääräisistä oikeuksistaan.

Englannissa ovat palvelijat varsinainen luokka ja palvelus on virka. Eroitus palvelijain ja isäntäväen välillä on niin tarkka ja määrätty, ja kaikki oikeudet ja velvollisuudet niin selvät, ettei isäntäväen tarvitse pelätä kadottavansa arvoaan tai kunnioitustaan osoittaessaan ystävällisyyttä alustalaisiaan kohtaan, eikä liioin todistaa valtaansa äänellään ja käytöksellään. Kuta korkeampi yhteiskunnallinen asema on, sitä ystävällisempi on isännän ja palvelijan suhde. Käskyt esitetään pyynnön muodossa, ja äänen sekä käytöksen lempeys peittää vallan, jota ei yksikään palvelija uskaltaisi loukata.

Mutta Amerikassa on kaikki epämääräistä. Ensinnäkin puuttuu meiltä luokka, joka pitäisi palvelemista varsinaisena toimenaan. Palveleminen on yleensä vain välikappaleena johonkin parempaan; parhaat palvelijat hautovat mielessään jotain tuumaa, johon aikovat ryhtyä saatuaan jonkun verran rahaa säästetyksi. Heidän silmänsä edessä kangastaa aina joku itsenäinen asema, joka suo heille oman kodin. Köyhä perhe haaveksii maatalon ostoa, ja sisarukset hajaantuvat ajaksi sinne tänne palvelemalla ansaitakseen yhteisesti siihen tarvittavan summan. Ompelijatyttösi aikoo perustaa

naisrätäliliikkeen, työkalupalvelija tuumaa naimista leipurin kanssa ja muuttaa vieraan uunin luota oman pesän ääreen. Nuoret naiset rientävät kiihkoisesti etsimään muita toimialoja, kunnes kaikki naisalaan kuuluvat naisammatit ovat ääriään myöten täyteen sulleet. Kuulemme surkeita kuvauksia kerrottavan näistä kärsivistä ja onnettomista naisista, ja niistä rasituksista, joiden alaisiksi nämä heikot olennot usein joutuvat eri työaloillaan. Ja sittenkin valitsevat naiset ennemmin kovia vaivoja ja kärsimyksiä, kuin säännöllisen palveluksen.

Mikä tekee palveluksen niin vaikeaksi? Luulisi tointa, joka tarjoaa vakavan kodin, oman lämpimän ja valaistun huoneen, hyvän ruuan ja säännöllisen hyvän palkan, houkuttelevammaksi kuin huonosti kannattava ompelutyö, joka tuskin tuottaa tarpeellisen ruuan ja suojan.

Luulenpa, että käsitykset palvelijan oikeasta asemasta tasavaltaisessa yhteiskunnassamme ovat perin epäselvät, ja siitä syystä palvelemista niin kammotaan Amerikassa, että nuori nainen siihen ryhtyy ainoastaan viimeisessä hädässä. Heitä peloittaa enemmän kunnioituksen puute palvelijan asemassa olevaa kohtaan, kuin palvelijan suoritettavat askareet. Moni suostuisi tekemään nämä työt, mutta pelkää asemaa, jossa hänen itsetuntoaan alituisesti *loukkaa halveksiminen, joka meidän maassa tulee perheaskareiden mutta ei muiden töiden osaksi.*

Isäntäväessä piilee tietymätön ylpeyden henki, jota tasavaltaisuuden hengen työväenpiirissä yllyttämä vastarinta kiihoittaa toimintaan. Monet perheet pitävät palvelijoita välttämättömänä pahana, heidän palkkaansa ikävänä menona, ja kaikkia heille myönnettyjä oikeuksia väärytenä perhettä kohtaan. He koettavat käyttää heidän työvoimaansa niin paljon kuin mahdollista ja suoda heille niin vähän oikeuksia kuin suinkin. Heidän huoneensa ovat vajanaiset, huonosti kalustetut ja epämukavat, ja keittiö ikävin ja synkin kolo koko talossa. On myöskin perheitä, jotka ovat hyvänluontoisemmat ja kohtelevat suosiollisemmin ja lempeämmin palvelijoitaan, mutta sisässään he kumminkin salaisesti halveksivat heidän asemaansa. Ja tämä heidän hyvänsuopaisuutensa on muka niin suuri ansio, että sen pitäisi palvelijoissa kasvattaa mitä nöyrympää kiitollisuutta. He ovat aivan pettyneet ja loukkaantuneet palvelijain laaduttomuudesta, nämät kun pitivät hauskoja huoneita, hyviä huonekaluja ja kunnollista ruokaa vain pelkkänä heille kuuluvana oikeutena.

Alituista ihmettelyä isäntäväessä näyttävät herättävän palvelijain vaatimukset samain inhimillisten tarpeiden suhteen, mitä sillä itsellään on. Rouva, joka haukottelee hienossa vierashuoneessa kirjojen ja piirroksien ympäröiminä, ellei hän iltaansa kuluta vieraitten seurassa kutsujaisissa tai teatterissa, kauhistuu ja suuttuu, jos keittäjä ja sisäkkö mieluummin pistäyvät jonkun tuttavan luona kahvilla, kuin istuvat kovilla puutuoleilla kyökissä, jossa ovat kaiken päivää askaroineet. Soma sisäkkö, seisossaan hetkisen pienen samean peilinsä ääressä pukuaan järjestämässä, saattaa joutua niitten sydämättömän ivan esineeksi, jotka viettävät tuntikausia itsensä soristamisessa. He eivät nähtävästi ole koskaan tulleet ajatelleeksikaan, että palvelustyttöä haluttaisi olla yhtä soma kuin emäntänsäkin. Onhan hän nainen, kuten hekin, nainen, jolla on kaikki sukupuolensa heikkoudet ja tarpeet, ja hänen pukunsa on yhtä tärkeä kuin heidänkin.

Paljon häiriötä palvelijakunnassa aikaansaa isäntäväen usein sopimaton ja pikkumainen sekaantuminen heidän asioihinsa. Isäntäväen valta ulettuu ainoastaan määräämään palvelijan töitä, ja sitä aikaa päivässä, jota palvelija on suostunut käyttämään talon palvelukseen. Muuten ei heillä ole suurempaa oikeutta sekaantua heidän eloonsa ja oloonsa kuin käsityöläisenkään, jonka apua he käyttävät. Onhan heillä oikeus määrätä työajan pituus taloudessaan, ja palvelija saattaa joko hyväksyä sen tai hyljätä paikan. Mutta vapaahetkinään sallittakoon heidän tulla ja mennä mielensä mukaan kenenkään siihen sekaantumatta.

Jos isäntäväkeä vaivaavat palvelijainsa tanssit, iltaseurustelut ja yöjuoksut, lienee parasta ottaa nämä asiat erittäin puheeksi ja tehdä niistä erityinen sopimus palvelijaa pestatessa. Kuta selvemmin ehtoja määrittellen alussa, sitä suurempi on mahdollisuus keskinäisestä rauhasta ja tyytyväisyydestä. Onhan emäntä oikeutettu sanomaan ja selittämään, minkälaiset talon tavat ovat, ja missä suhteessa palkkaamansa palvelija ei vastaa hänen vaatimuksiaan. Näistä asioista on paljon parempi tyyneesti sopia keskenään alusta pitäen, kuin sittemmin kiivailla kiistoilla ja alituisilla kotikahakoilla.

Isäntäväessä on yleensä se mielipide vallalla, että palvelijain tulee kunnioittaa heitä ja heidän perhettään enemmän, kuin he palvelijoita. Mutta niinköhän lienee asian oikea laita? Minkälaisen tulee palvelijan suhteen isäntäänsä olla kansanvaltaisessa yhteiskunnassa? Aivan saman kuin jonkun toisen henkilön, joka rahasta tekee sinulle jonkun työn. Nikkari tulee taloosi asettamaan hyllyä seinälle, — keittäjä tulee kyökkiisi valmistamaan päivällisesi. Sinä et milloinkaan vaadi, että nikkarin tulee osoittaa sinulle suurempaa kunnioitusta, kuin mitä itse hänelle osoitat, syystä, että hän talossasi sinun työtäsi toimittaa. Hän on kansalainen samassa yhteiskunnassa kuin sinäkin, sinä kohtelet häntä kunnioituksella, ja toivot hänen samaa tekevän. Sinä vaadit häntä suorittamaan työnsä sinun mielesi mukaan, muuta et häneltä pyydä. Nytpä luulen palvelijain asemaan ja oikeuksiin nähden vallalla olevan aivan toisen käsityskannan. Onhan aivan yleistä, että jokainen perheen jäsen pitää oikeutenaan

kohdella palvelijoita huolimattomasti, mutta palvelija ei suinkaan saa samoin tehdä. Heidän yksityisiä asioitaan urkitaan ja kysellään peittelemättä, heidän pukujaan ja ulkomuotoaan arvostellaan säälimättä, mutta jos palvelijat ryhtyisivät moisiin muistutuksiin, pidettäisiin sitä ilmeisenä hävyttömyytenä. Karkein ja kovin sanoin ilmaistaan tyytymättömyyttä heidän toimiinsa, usein nuhdellaan heitä vieraan läsnäollessa, mutta ehdottomasti vaaditaan palvelijoita ilmoittamaan tyytymättömyyttään ainoastaan kohteliaalla ja säädyllisellä tavalla. Nainen ei kohtele ompelijataan eikä muotikauppiasta samalla välinpitämättömällä tavalla kuin keittäjätään ja sisäkköään. Ja kumminkin molemmat tekevät hänelle palveluksia, jotka hän rahalla maksaa. Toinen ei siis ole huonompi toista. Kumpikin on yhtä oikeutettu hyvään kohteluun. Isäntä ja emäntä ovat oikeutetut vaatimaan kunnioitusta kaikilta, jotka taloon kuuluvat, niin lapsilta, palvelijoilta kuin vierailtakin, mutta heidänkin on osoittaminen samaa yhtä hyvin palvelijoilleen kuin vierailleen.

Siltä en tahdo väittää välttämättömäksi palvelijain seurassa aterioida yhteisessä pöydässä, kuten vanhoina patriarkkaalisina aikoina tehtiin. Puuseppäsi ei ollenkaan loukkaannu, vaikket pyydä häntä syömään päivällistä kanssasi, eikä ompelijasi tai muotikauppiasi vaadi kutsumusta iltakemuihisi. Suhteenne perustuu vain keskinäisiin asioihinne, sehän on selvä. He eivät lainkaan tuomitse sinua ylpeäksi, vaikket rupea heidän kanssaan läheisempään seurusteluun. Mutta teidän keskinäinen suhteenne perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen, kenties ystävyteenkin. Sama suhde voisi syntyä palvelijainkin kanssa. Eihän syy, joka estää sinua kutsumasta palvelijaa perheesi yksityiselämään, ole ylpeydessäsi, vaan jossain muussa. Vierashuonettasi ja ruokapöytäsi eivät Uuden Englannin tyttäret suinkaan haikailleet — ei, niihin pantiin arvoa vain kunnioituksen ja ystävällisyyden osoituksina, johon heitä katsottiin oikeutetuiksi — ja jos näitä etuja olisi heille vapaaehtoisesti tarjottu, olisivat niistä kieltäytyneet.

Anna palvelijasi tuntea isäntäväkensä kohtelusta ja koko perheen hengestä, että heidän asemansa pidetään kunniaissa, anna heidän tuta sitä viehätystä, jonka perheenemännän tasainen hyväntahtoisuus ja sivistynyt käytös suo. Varusta heidän huoneensa hauskoiksi ja mukaviksi, etteivät eroaisi liian paljon muiden perheenjäsenten suojista, ja näet, että palvelijatoimi käy heti paljoo yleisemmäksi. Löytyy perheitä, joissa asiat ovat tällä kannalla, ja niissä perheissä tapaamme yleensä kunnan palvelijoita, jotka viihtyvät kauan paikassaan.

Mainitkaamme tässä vielä eräs epäkohta tai liiallisuus, johon hyväntahtoiset ihmiset usein tekevät itseään syypäiksi palvelijain suhteen. He lellittelevät heitä. He antavat heille ylellisen palkan ja suunnattomia myönnytyksiä sallien suvaitsevaisuudessaan heidän laiminlyödä tehtäviään. Heidän kuulee sitten usein valittavan palvelijain kiittämättömyyttä. Kestävimmät ja sopusointuisimmat suhteet isännän ja palvelijain kesken ovat syntyneet tyynestä, yksinkertaisesta ja kristillisestä oikeudentunnosta ja ihmisrakkaudesta. Palvelijoita tulee tunnustaa lähimmäisiksi ja kristityiksi, ja tehdä heille sen, minkä tahtoisimme, että he meillekin tekisivät.

Amerikkalaisilla emännillä on suuri tehtävä sen luokan hyväksi, josta he palvelijansa ottavat. Suorittakoot tämän tehtävänsä ilomielin. Ohjatessaan taitamattoman palvelijansa karkeata, tottumatonta kättä ja opettaessaan hänelle hyvän talouden hoidon salaisuuksia, voivat he lohduttaa itseään sillä, että kasvattavat tasavallalle hyviä vaimoja ja äitejä.

Valitukset näistä irlantilaistytöistä ovat lukuisat ja äänekkäät; ja näitten taitamattomien tyttöjen puutteet ovatkin, sitä pahempi, suuret ja silmännähtävät. Mutta malttakaamme mieleemme ja kuvailkaamme omia tyttäriämme heidän ijässään, oppimattomina ja taloudentoimissa kokemattomina, etsiviksi vieraalla maalla palvelusta perheissä. Suoriutuisivatko he paremmin? Palveluksessamme olevat tytöt ovat usein omain tyttäriemme ikäiset, he ovat yksinään vieraalla maalla ilman äidin johtavaa kättä, mutta he ansaitsevat uljaasti oman leipänsä, lähettävätpä vielä joka laivassa rahaakin köyhille omaisilleen meren toisella puolella. Kuinka ylpeilisimmekään tyttäriemme mielenlujuudesta ja uljuudesta, jos he meidän hyväksemme tekisivät samaa.

Jos luomme katsauksen taloihimme, näemme siistejä, hyvin hoidettuja, vieläpä hienojakin koteja, jossa kaiken työn tekevät nämä Erinin tyttäret. Amerikkalaiset naiset ovat heitä opettaneet, työ on ollut vaivaloinen, mutta runsassatoinen ja sitä seuraa lopullisesti rauha.

Äsken mainitsemaani amerikkalaisten naisten elämän työhön ei kumminkaan kuulu palvelijaimme uskontoon sekaantuminen. Parempi kehoittaa heitä pysymään totisina kristittyinä omalla tavallaan, kuin järkähyttää heidän uskoaan huomauttamalla heille hairahduksia heidän lapsuutensa uskonnossa. Tuhansien turvattomien tyttöjen yleinen elämän puhtaus ja siveys, vaikkei heillä ollut muuta kotia kuin kirkko, eikä muuta kilpeä kuin uskontonsa, riittävät todistamaan tämän uskonnon vaikutuksen olevan sitä laatua, ettei se ansaitse tulla joutavan puhelun aineeksi. Kaikissa kristinuskon eri muodoissa on kumminkin sisällinen yhteys, ja katolilainen palvelija ja protestanttinen emäntä saattavat kumpikin olla Kristuksen hengen lapsia, joskin toinen menee messuun ja toinen raamatunselitykseen.

Suorastaan naurettavia ovat ne, jotka turhamaisessa ylpeydessään koettavat saada Amerikassa

käytäntöön livreijapukuisia palvelijoita. Palvelija meidän maassamme ei saata olla vain liitteenä toiselle miehelle, joka leimaa hänen kuin minkäkin lampaan omalla värillään. Ei, hän on kansalainen kuten isäntäkin, kansalainen, jolla on oma asemansa, joka on vapaa tekemään sopimuksia, vapaa tulemaan ja menemään ja vaatii omalla alallaan aivan yhtä suurta kunnioitusta ja kohtelijaisuutta kuin kuka tahansa muuhun ammattiin tai asemaan kuuluva henkilö.

Sitäpaitsi emme Amerikassa saata käyttää suuria palvelijaliutoja, vaikka olisimme kuinkakin rikkaat, sillä yhteiskunnan yleinen luonne tekee sen hankalaksi. Emäntä tuntee huolensa kasvavan jokaisen uuden palvelijan mukana. Kaksi palvelijaa elää sovussa keskenään ja isäntäväkensä kanssa, kolmella on jo riita lähellä, ja riidan mahdollisuus yhä suurenee nelihenkisessä palvelijakunnassa, mutta viides ja kuudes panevat jo varmasti kahakan toimeen. Vanhan Maailman tottuneet, monimutkaista taloutta johtavat emännöitsijät muodostavat luokan, jota meillä ei ole, ja jota meillä ei koskaan tule olemaankaan. Yleensä tulee amerikkalaisen talouden välttämättömästi olla pienen ja yksinkertaisen. Tässä maassa on niin monta ansaitsemisen mahdollisuutta, että kotipalveluksella ei voi olla sitä pysyväisyyttä, joka muodostaa sen niin miellyttäväksi Vanhassa Maailmassa.

Asian näin ollen, pitäisi amerikkalaisten poistaa perhetöistä kaikki se, minkä paremmalla tuloksella voi suorittaa yhteistyöllä.

Ennen muinoin valmistettiin Uudessa Englannissa joka talossa saippuata ja kynttilöitä omaksi tarpeeksi, mutta nykyjään verraten harvat ryhtyvät semmoiseen työhön. Saippua ostetaan saippuantekijältä ja kynttilät tehtaasta. Tämä suunta alkaa kehittyä ja levitä. Ranskassa ei kukaan leivo itse leipäänsä, eikä parempaa leipää saata syödä kuin hyvän leipurin. Kaikki perheet lähettävät liinavaatteensa ammattipesijättären luo, joka suorittaa työnsä sellaisella huolella ja siisteydellä, että harvoin kotona saadaan sellaista aikaan.

Mikä helpoitus amerikkalaisen emännän toimissa, jos hän voisi työluettelostaan pyyhkäistä pesu- ja silityspäivän! Talousjärjestelmän voisi saada paljon yksinkertaisemmaksi ja sukkelammaksi. Jos kaikki raha, minkä kukin perhe nyt uhraa pesu- ja silysmenoihin ja valmistuksiin, puihin, tärkkelykseen, saippuaan ynnä muihin, yhdistettäisiin, ja perustettaisiin pesulaitos kymmenkunnan perheen kesken, voisi pari kelpo naista mainiosti suorittaa kaiken sen pesun, mikä nyt hyvin huolimattomasti kotona tehdään, muun talouden sillä aikaa ollessa huiskin haiskin. Se, joka panee alkuun yhteiset vaatteiden pesut, selvittää amerikkalaisten emäntäin vaikeimman pulman.

Ei, amerikkalaisten naisten ei pidä yrittääkään kolmella palvelijalla viettää samaa elämää, joka Vanhassa Maailmassa vaatii kuusitoista — heidän tulee kauttaaltaan ymmärtää ja valmistua *opettamaan* jokaista talonhoidon haaraa, heidän tulee tehdä palveleminen houkuttelevammaksi, kohtelemalla palvelijoitaan niin, että he voivat kunnioittaa itseään ja tuntea itsensä kunnioitetuiksi. Ja siten selvenee aikaa myöten tämä taloudellinen pulma nykyisestä sekavuudestaan suuntaan, joka sovellutetaan kasvavan naispuolisen sukupolven elämään.

X.

Keittotaito.

Istuimme, vaimoni ja minä, työhuoneeni avonaisen ikkunan ääressä, katselemassa lempivaahteramme helakan punaisia lehtiä, jotka muistuttivat meille kesän jo paenneen. Virkistin itseäni, kuten kaikki ihmiset tähän aikaan, "Schönberg Cotta perheen elämänvaiheilla", vaimoni äänen yllättäessä korviini etäisyydestä, hajoittaen kauniin utukuvan, jonka olin eteeni loihtinut saksalaisesta maalaiselämästä.

"Kristo!"

"Mikä on, kultaseni?"

"Muistatko mikä päivä kuukaudessa tänään on?"

Vaimoni tietää varsin hyvin, etten sitä seikkaa koskaan tiedä, ja etten siitä koskaan voi pitää lukua, ja turhaahan olisikin siitä huolehtia, kun hän aina on siitä selvillä, vieläpä ilmoittaakin sen minulle hyvissä ajoissa. Sillä hänen kysymyksessään piili jotain muuta takana. Se oli hieno viittaus siihen, että olisi aika miettiä uutta kyhäelmää aikakauskirjaani. Siispä en vastannutkaan itse kysymykseen, mutta sen sisäiseen tarkoitukseen.

"Katsoppas, kultaseni, en ole vielä selvillä siitä, mistä aineesta kirjoitukseni laadin."

"Annappas kun minä keksin aineen."

"Lausu ilmi ajatuksesi, valtijatari! Orjasi kuuntelee!"

"Kirjoitappas *keittotaidosta*. Aine on jokapäiväinen, mutta olen varma, että onni ja terveys riippuvat siitä enemmän kuin mistään muusta. Tee kotisi viehättävän kauniiksi, sorista se tauluilla, pidä se siistinä, mukavana ja raittiina, mutta jos vatsa saa ravinnoksi hapanta leipää ja kitkerätä kahvia, nostaa se sellaisen mellakan, että silmä käy sokeaksi kaikelle kauneudelle. Pienellä kesämatkallamme panin merkille, kuinka runsas varasto oivallisia ruoka-aineita meillä täällä Amerikassa on, ja kuinka keittotaitomme on köyhä ruoka-aineiden paljouteen verrattuna. Usein istuimme pöytään, joka oli täyteensullottu oivallisista aineksista valmistettua ruokaa, mutta ruokaa, valmistettaessa niin täydellisesti pilattua, että oli miltei mahdoton sitä syödä! Pehmeitä korppuja, joissa oli alkaalipilkkuja, — hapanta hiivaleipää — rasvassa kiehunutta ja sitten hitaasti hyytynyttä lihaa — ja ennen kaikkea anteeksiantamaton synti, eltaantunutta voita! Kuinka usein toivoinkaan, nähdessäni kaikkea tätä kamaluutta, voivani näyttää ja opettaa ihmisille, mitä herkkuja olisi saattanut valmistaa näistä oivallisista aineksista!"

"Kultaseni", sanoin, "sinä ajat minut oudoille vesille. Soisitko miehesi esiintyvän julkisuudessa kotoisten raivottarien häpäisevin tunnusmerkki, pesurätti, takinliepeeseen kiinnitettynä? Ei, rouva Crowfield, nyt on se aika käsissä, jonka aina olen ennustanut tulevaksi: sinun pitää kirjoittaa itse. Olen aina sanonut, että sinä kirjoittaisit paljoa paremmin kuin minä, jos vain kerran koettaisit. Kirjoita samoin kuin välistä juttelet minulle, ja silloin lienee parasta minun paiskata kynäni loukkoon."

"Joutavia!" sanoi vaimoni. "Siitä ei tulisi mitään. Tiedän kyllä, mitä olisi sanottavaa, ja voisin *sanoa* sen kelle tahansa, mutta tarttuessani kynään hyytyvät kaikki ajatukseni, ja aivoni tuntuvat tyhjiltä ja raskailta. Olen hetken lapsi ja puhun mitä päähäni pälkähtää. Paras mitä joka alalla on sanottu ja kirjoitettu, ei ole käytännöllisen työntekijän, vaan tarkan vaarinottajan luomaa."

"Rouva Crowfield, tämä muistutus on niin hyvä, että se voisi olla minun tekemäni", sanoin. "Tosi on, että kaiken elinaikani olen ollut katsojana ja vaarinottajana kaikissa taloudenasioissa, varsinkin kun omassa kodissani olen päässyt niiden läheiseen yhteyteen. Kun siis nyt tässä kirjoituksessani käsittelen puhtaasti naisalaan kuuluvaa ainetta, olen vain sinun kynäsi ja puhutorvesi — ja annan näkyväisen muodon sinusta lähtevälle viisaudelle."

Niinpä istuuduin pöytäni ääreen ja aloin töhriä, valtijatareni kutoessa tyynesti sukkaansa vieressäni. Minun tulee ilmoittaa sinulle, lukijani, että tämä työ on minulle varsin vastahakoista — ja lisäksi vielä sen vakuutuksen, että jospa vaimollani olisi sama määrä itseluottamusta kuin minulla, kirjoittaisi hän niin hyvin, ettei kukaan enää kallistaisi korvaansa minun puoleeni.

Keittotaito.

Meillä on täällä Amerikassa runsaampi määrä ruoka-aineita kuin muissa maissa. Tuskin missään muualla niin vähällä vaivalla saa aikaan hyvän, ylellisen aterian, ja siksipä kenties ei muualla niin laiminlyödäkään sallimuksen antamia lahjoja kuin täällä. Tällä en suinkaan tarkoita ettei matkailija, joka samoaa maamme ristiin rastiin, löytäisi tarpeeksi ravintoa, mutta siihen katsoen, että ruokavaramme ovat suuremmat kuin minkään muun sivistyskansan, ovat tulokset verrattain paljo pienemmät.

Kun eräälle ranskalaiselle taiteilijalle kerran näytettiin luettelo niistä vihanneksista, joita tarjotaan New-Yorkin ravintoloissa, vakuutti hän moisen päivällisen nauttimisen kestävän puoliyöhön saakka. Muistan kuinka minut tämä yltäkyläisyys kerran valtasi palatessani lempeänä syyspäivänä eräältä Euroopan matkaltani ja mennessäni suoraa päätä laivasta ravintolaan. Kuukausiin en ollut nauttinut muuta kuin pieniä kyljyksiä ja linnunpaistia kukkakaalin tai perunoitten kera, jotka tuntuivat olevan ainoat saatavissa olevat vihannekset silpohernekauden päätyttyä. Täällä avautui eteeni oikea vihannesnäyttely: kypsiä, meheviä tomaatteja, sekä raakoja että keitettyjä, mureita kurkkuviipaleita, ihania, keltaisia bataatteja, kaikenmoisia papuja, viehättäviä, höyryäviä maissitähkiä ja kermanvalkoisia, meheviä kurpitsoja, olipa siinä vaihtelevainen rikkaus ruokahalua viettelemässä. Olen usein ajatellut, että ainakin Amerikassa kasviaineitten ihailijat ja harrastajat voisivat todistaa vihanneksista saattavan yksinomaan elää, ja elää herkullisestikin. Tässä yltäkyläisyydessä ei se pykälä pidä paikkaansa, jolla tavallisesti puolustetaan järjettömien eläimien surmaamista ja syömistä.

Eikä sittenkään amerikkalainen pöytä kokonaisuudessaan vedä vertoja englantilaiselle, eikä liioin ranskalaisellekkaan. Hyviä, oivallisia aineita käytetään huolimattomasti, enkä luule niitä missään muualla tuhlattavan enemmän kuin täällä. Kaikki todistaa yltäkyläisyyttä usein seuraavaa huolimattomuutta; varoja ja keinoja on runsaasti, mutta kykyä vähän.

Englannissa saisi matkailija hiljaisessa maalaisravintolassakin kunnan aterian, lammaskyljyksen, höyryävän pienen teekeittiön, jossa hän itse saa valmistaa teensä, herkullista hilloa, tai kylmää kinkkua, hyvää leipää ja oivallista voita. Ranskassa et koskaan turhaan kysele mainiota *café au lait*tä [maitoa ja kahvia] hyvän leivän ja voin kera, pientä omelettia tai pientä liha-annosta. Mutta mitä saa matkailija meidän amerikkalaisissa maakyliissämme? Minkälaista on kahvi? minkälaista tee? entäs liha? ja ennen kaikkea voi?

Luentoni keittotaidosta ja'an viiteen eri osastoon; ensimmäinen on: leipä, toinen: voi, kolmas: liha, neljäs: vihannekset, viides: tee — johon kuuluu kaikki teekupeista nautittavat lämpimät, hauskat juomat; olkoot ne sitten teetä, kahvia tai suklaata.

Se, joka nämä viisi osastoa hyvin hoitaa, onkin käsittänyt ruuanlaitoksen tarkoituksen ainakin elämän todellisiin tarpeisiin ja hyvinvointiin nähden. Tiedän varsin hyvin vielä yhden osaston olevan, jota herkkusuut pitävät hyvin tärkeänä keittotaidossa, osaston, joka käsittää kaikki makeiset, maustimet ja herkut, jotka eivät ole terveydeksi eivätkä ravinnoksi vaan pikemmin vahingoksi. Niitä suositaan vain siksi, että ne maistuvat makealle, niitä ei nautita hyödyn eikä ravinnon vuoksi. Tämä laaja osasto sisältää kaikki kaakut, pasteiijat, hillot, jäätelöt j.n.e. Mutta tähän aineeseen olen myöhemmin palaava. Huomaatan nyt vain, että matkoillani tunsin aina sappeni kiehuvan ajatellessani niitä turhia vaivoja, joita nämä herkut aikaansaiivat, sillä huomasin kyllä, että ne syrjäyttivät nuo viisi suurta osastoani. Monta kertaa oli pöydällä monenlaista kaakua ja muita herkuja, lihan ollessa sitkeätä ja rasvaista, leivän puolikypsää ja hapanta ja voin surkean huonoa. Silloin aina ajattelin, olisipa juhlapöydän emäntä näihin herkkuihin kuluttamansa ajan ja työn uhrannut leivän, voin ja lihan valmistamiseen, olisi matkustajan kohtalo ollut suotuisampi. Mutta varmaankaan ei hän koskaan ollut otaksunut hyvän aterian riippuvan näistä jokapäiväisistä asioista.

Niinkauan kuin hän taisi tarjota pasteijoja, kaakkuja, kirkasta hyytelöä ja hilloa, saattoivat hänestä niin vähäpätöiset asiat kuin leipä, voi ja liha jäädä oman onnensa nojaan. Tämä sama välinpitämättömyys jokapäiväisten tarpeitten suhteen, saattaa ihmisiä rakentamaan komeita kivifasaadisista taloja, joissa ikkunat ja ovet ovat kauniisti koristellut, mutta jotka sisäpuolisesti ovat epämukavat, ilman kylpyhuoneita, uuneja ja ilmareikiä.

Ne, jotka kesän ajaksi hakevat itselleen täysihoitoa maataloissamme, tietävät kyllä että talo, jossa tuoretta voita, maukasta kahvia ja teetä sekä hyvin valmistettua lihaa on saatavissa, on harvinaisuus, joka melkein kuuluu satujen maailmaan. On miltei mahdotonta saada ihmisiä oivaltamaan tavallisen, niin sanotun arkiruuan, hyvästi ja huolellisesti valmistettuna, olevan oivaa herkkua, joka aivan syrjäyttää kaikki monimutkaiset ylellisyydet.

Alkakaamme siis hyvän pöydän perustuksella — *leivällä*. Minkälaista tulee hyvän leivän olla? Keveän, tuoreen ja rapean.

Leivän keveys se juuri erottaa villikansojen leivän meidän leivästämme. Villi-ihminen sekoittaa vain veden ja jauhot taikinapalloiksi ja heittää ne sitten kiehuvaan veteen, jossa ne muodostuvat raskaiksi limaisiksi möhkäleiksi. Tarjotessaan niitä syötäväksi villi-ihminen lisääkin: "Syödä tätä, ei kuolla", jonka lauseen eräs leikkilinen matkailija pakoitettuna tätä leipää nauttimaan selitti omalla tavallaan: "Ellei tämä tapa, ei mikään". Sanalla sanoen tätä alkuperäistä leipää sulattamaan kykenee vain eläimen tai villi-ihmisen vatsa. Niinmuodoin koettavat kaikki sivistyneet leipää valmistaessaan saada sitä enemmän tai vähemmän keveäksi, s.o., että eri osasia erittää toisistaan pienet ilmasolut, ja kuohkeata leipää valmistettaessa aina tavalla tai toisella leivässä syntyikin näitä soluja.

Minun tietääkseni on olemassa neljä kuohkean leivän valmistuskeinoa, nim. joko hiivan tahi hapon ja alkaalin tahi vatkatun munanvalkuaisen sekoittaminen taikinaan, taikka viimein jonkin kaasumaisen aineen puristaminen siihen. Kaikilla on sama tarkoitus, toisistaan erittää jauhojen kypsyneet osat ilmasoluilla, jotka auttavat vatsan helposti sulattamaan niitä.

Hyvin tavallista Amerikassa on kohottaa leipää sekoittamalla jauhoihin happoa ja alkaalia. Tästä syntyy hiilihappoa, joka muodostaa pieniä soluja leipään, joka tulee kuohkeaksi, kuten keittäjä sanoo. Kun tämä toimitus tapahtuu kemiallisia lakeja noudattamalla, niin että suolat täydellisesti poistavat voiman toisistaan, on seuraus usein hyvä, ja leipä erinomaisen maukasta. Mutta tämä ei aina onnistu. Happona käytetään tavallisesti hapanta maitoa, mutta maidon happamuudessa on monta eri astetta, ja kun taikinaan käytetään määrätty mitta tätä happoa, ovat tietysti vaikutukset erilaisia eri aikoina. Tämä tapa kohottaa leipää on, ikävä kyllä, hyvin levinnyt maassamme. Missä sitä käytetään, on huomattu, että sen epäonnistuneesta käyttämisestä syntynyt tappio on suurempi kuin siitä saatu hyöty. On hyvin ikävä, että Uuden Englannin tyttäret eivät enää itse pane hiivaa, eivätkä kohota leipää tällä käytännöllisellä tavalla. Se raaka, sitkeä, karvas aine, jota sanotaan korpuksi, ja jota monen kunnan tasavaltalaisemme täytyy meidän päivinämme syödä, on kerrassaan liian huonoa ravintoa heille; parempaa he toki ansaitsevat.

Erikoistilaisuuksissa, kun taloudessa tuota pikaa tarvitaan leipää tai korppuja, on tämä hiilihappojärjestelmä hyvä olemassa, mutta minä rukoilen hartaasti amerikkalaisia emäntiä palaamaan takasin vanhoille jäljilleen ja valmistamaan mummovainajiansa hyvää hiivaleipää.

Keveätä ja kuohkeata leipää saadaan kumminkin paraiten käyttämällä vanhinta ja luotettavinta tapaa. Hiiva oli käytännössä jo Vapahtajankin aikana, sen tiedämme hänen vertauksestaan, että totuuden hiljainen, läpitukenvea voima on kuin leivän nouseminen vähäisen hapatuksen avulla.

On kumminkin olemassa hiivalaji, jota paljon käytetään maamme muutamilla seuduilla, ja jota en suinkaan suosittelen. Sitä sanotaan suolahivaksi tai maitohiivaksi ja valmistetaan jauhojen, maidon ja hitusen suolan sekoituksesta, ja tämän sekoituksen annetaan sitten kohota. Tuoreena tällä hiivalla kohotettu leipä on kylläkin kaunista, valkeata ja hyvänmakuista; ilmasolut siinä ovat hienot ja tasaiset. Mutta vanhempana muistuttaa se meille raamattumme sanoja mannasta, jota Israelin lapset kokosivat ja säilyttivät, ja jotka sanat ovat enemmän valaisevia kuin miellyttäviä, sillä ne kertovat, että manna: "haisi ja sikisi matoja".

Tavallisella, hyvinkäytetyllä panimohiivalla saadaan parasta ja terveellisintä leipää. Jos vain aineet ovat hyvät ja suurta tarkkuutta noudatetaan muutamissa pikkuseikoissa, on hyvä tulos varma. Kaupassa myydään halpoja, pilaantuneita jauholajeja, joista ei minkään taloudellisen kemian avulla voi leipoa hyvää leipää. Eihän ole koskaan säästöä ostaa kelvottomia jauhoja, vaikka niitä saadaankin puolesta hinnasta. Eikä tule leivän nimellä syöttää näistä jauhoista tehtyä tahmeata, limaista taikinaa heikkovatsaisille, jotka eivät moista ravintoa siedä.

Mutta jos jauhot ja hiiva ovatkin hyvää ja lämpö määrä sopiva, ei leipomus onnistu, ellei vastaavaa hiivamäärää tarkasti hämmennetä taikinaan ja ellei pidetä varalla, ettei taikina saa kohota liiaksi. Oikealle perheenemännälle on leipä pääasia. Sen vaatimuksia täytyy ennen kaikkia seurata ja leipoessa pitää kaiken muun olla toisessa sijassa. Jos puuhaat sitä ja tätä pitämättä taikinaa koko ajan silmällä, huomaat usein, etteivät luonnon voimat sinua odota. Ne tekevät tehtävänsä mistään huolimatta. Valkoinen, hyvin hämmennetty, huolella ja voimalla vastattu taikina kohoaa mainiosti, kunnes hetki on käsissä panna se paistumaan. Hukkaappas hetkenkin ja taikina kohoo liiaksi alkaen muodostaa etikkahappoa ja pilaten koko leipomuksen. Moni emäntä ei ota vaaria tästä pyhästä ja salaperäisestä hetkestä. Hänellä on pikkuleivoksia uunissa, hän kuorii mehuhyttelöä, tai harrastaa jotain muuta korkeimman keittotaidon haaraa, leivän alkaessa pikaisesti hapata. Kääntäessään viimeinkin huomionsa taikinaan näkee hän sen olevan mennyttä kalua — se on niin hapanta, että siitä tuntuvasti leviää kirpeä haju. Nyt turvaudutaan soodapulloon ja taikinaan lisätään suuret määrät liuvotettua alkaalia, hätävara, joka usein näkyy leivässä vihertävien juovien tai pienten karvaanmakuisten täplien muodossa. Niin menivät hukkaan hyvät humalat — leipä on mautonta, vieläpä hapantakin.

Moni katsoo leivän keveyttä sen ainoaksi huomioonotettavaksi ominaisuudeksi. Hyvästi vastatun ja oikealla ajalla leivotun leivän puhdas, hyvä maku on heistä vain sivuseikka. Siksipä heistä tuo soodapullon käytäntö hätätilassa onkin varsin oiva keksintö. Jos he panisivat leivän makuun suurempaa huomiota, eivät he voisi suvaita leipurin leipää semmoisenaan. Keveätä se tosin on ammoniakki- ja muine lisäyksineen, keveätä kuin olisi se pelkkää ilmaa, mutta myöskin yhtä mautonta kuin valkoinen pumpulikangas.

Toiset sekoittavat taikinan vain möhkäleeksi vastaamatta sitä lainkaan, kaatavat sen sitten pannuun ja antavat sen kohota uunissa. Semmoisessa leivässä ovat ilmasolut karkeat ja epätasaiset, ja mitä makuun ja kauneuteen tulee, on tämän ja hyvästi vastatun leivän ero yhtä suuri kuin raa'an irlantilaisen palvelijan ja sivistyneen, hienostuneen naisen välillä. Vastaamisesta tulevat vähäiset ilmasolut tasaisiksi, ja koko taikina hienoksi ja sulavaksi. Kunnollista vastaamista ei millään toisilla keinoilla saada korvatuksi.

Kauneuden ylevä periaate näyttäytyy leivässä samoin kuin kaikkialla muuallakin. Sillä on omat esteetilliset lakinsa silläkin, ja huolellisesti pytkylöiksi sotkettu ja vaivattu leipä onnistuu paraiten. Leivottuina olkoot pytkylät jonkun aikaa alallaan, jotta keskeytynyt kohoominen saisi jatkoa ja pienet ilmasolut avautuisivat samalle asteelle, jossa ne leipomaan ruvetessa olivat.

Mutta vaikka kaikki muu kävisikin hyvin ja sääntöjen mukaisesti, voi uuni vielä pilata kaiken. Leipämme suureksi vahingoksi ovat rautauunit melkein yleisesti syrjäyttäneet kunnan vanhat tiili-uunimme. Rautauunit ovat epäluotettavia ja oikullisia, eivätkä yleiset säännöt lämmöstä pidä niiden suhteen lainkaan paikkaansa. Leivän hyvyys, tasaisuus ja maku riippuu yllämainituista ilmasoluista, olkoot ne sitten hiivan, munan tai leivospulverin aikaansaamat. Kypsentämisen tulee hydyttää nämä ilmasolut, ja mitä pikemmin se tapahtuu, sitä parempi tulos. Liiallinen kypsentaminen tekee leivän raskaaksi syystä, että päällimmäinen kuori estää kosteutta haihtumasta pytkylän sisästä, pidättäen ilmasoluja hyytymästä. Kovettunut kuori painaa tahmeita ilmasoluja hävittäen ne tykkönään, ja täten syntyy emäntien kauhu — likilaskuinen leipä. Kypsentämisessä on siis pidettävä vaari, että suurin lämpö sattuu alhaalta leipään kuivaten ja hyydyttäen ilmasoluja. Jokaisen emännän tulee tuntea

uuninsa niin hyvin, että tietää millä hetkellä tämä tulos parhaiten saavutetaan.

Leipomista voi kehittää hyvin vaihtelevaksi ja laajaperäiseksi — ja kaikkien korppujen, pikkuleivosten, korvapuustien, rinkelöiden, joita taikinasta muodostamme, tulisi tyydyttää emännän kunnianhimoa aivan yhtä paljon kuin kalliit sokurileivokset ja hedelmähillokkeet. Onhan meillä niin erinomaisia aineita leipäämme panna. Seuloamattomat jauhot, jotka hyvin valmistettuina ovat valkoisia vehnäjauhoja maukkaammat, ruis- ja ohrajauhot, kaikki ovat perin oivallisia.

Aivan erityinen tapa meillä Amerikassa on kuuman leivän nauttiminen. Moni perhe Etelässä ja Lännessä ei koskaan syö kylmää leipää. Matkustajat usein muistuttavat tämän tavan epäterveellisyyttä, ja jotka pitemmän aikaa ovat sitä nauttineet, tietävät kyllä kuinka vahingollista se on.

Lähinnä leipää on *voi* tärkein. Verratessamme sivistysmaiden voita Amerikan tuotteeseen, on meidän ihmetteleminen sitä suvaitsevaisuutta, jota matkailijat osoittavat arvostellessaan tätä kansallista ominaisuuttamme.

Englannin, Ranskan ja Italian voi on hyytynyttä kermaa, joka säilyttää maussaan kerman makeuden. Sitä kirnutaan joka päivä, eikä väärennetä suolalla.

Amerikassakin valmistetaan tosin erästä suolansekaista voilajia, joka tavallaan pitää paikkansa Englannin ja Ranskan voin rinnalla. Moni pitää sitä parempanakin, eikä se suinkaan huonoa olekkaan. Se on keltaista ja kovaa, ja joka kirnupiimäpisara on siitä niin tarkkaan puristettu, että se voisi kiertää maailman ympäri pilaantumatta: Se on suolattua, mutta sellaisella huolella ja maulla, että luulen herkkämakuisen englantilaisenkin pitävän tätä kultaisenkeltaista, lujaa ainesta omaa valkoista, tuoretta kermanmakuista voitaa parempana. Minä en yleensä tahdo matkia ulkomaisia tapoja ja missä ikinä näen tätä voita hyvästi valmistettuna, sanon sitä Amerikan voiksi, enkä lainkaan häpeä sitä. Ikävä vain, että tämä tuote on poikkeus eikä yleensä aterioihimme kuuluva. Ajatellessani mitkä vaarat uhkaavat heikkoa vatsaa tässä suhteessa, ei minua ollenkaan ihmetytä, että kunnianarvoisan ystäväni, tohtori Musseyn, oli tapana lopettaa keskustelunsa sairaitten kanssa seuraavalla lauseella: "ja muistakaa: Ei rasvaa leipänne särpimeksi".

Amerikka tietääkseni valmistaa ja levittää kauppaan enemmän huonoa voita kuin koko muu maailma yhteensä. Siinä ilmaantuva paha haju ja maku sietäisivät joutua erityisen tutkimuksen alaisiksi. Se maistuu juustolle, homeelle, kaalille tai turnipsille, ja sillä on eläimen rasvan väkevä haju. Amerikkalaiset kirnuuvat harvoin ja pelkään tämän pahan hajun ja maun juuri koituvan siitä, että kerma sillä välillä säilytetään ummehtuneissa kellareissa ja maito huoneissa, joissa ei ole tarpeellista ilmanvaihtoa. Maito, kerma ja voi vetävät suuressa määrässä puoleensa ympärillä olevain esineitten hajua ja makua. Siitä johtuu voin erilainen, vaihteleva maku, jota syksyllä ihmettelimme, maistaessamme paristakymmenestä astiasta, ennenkuin löydämme talvivaraksemme välttävää.

Talossa, missä huonoa voita käytetään, joudut epätoivoon, sillä se ryöstää sinulta mahdollisuuden kaiken muunkin ruuan nauttimiseen. Sinä käännyt katkeramakuisesta voileivästäsi pihvisi puoleen, joka on saman myrkyin saastuttama; päätät turvautua vihanneksiin, mutta oi kauhua! turkinpavut ovat voissa valmistetut, sama saasta on myrkyttänyt aikaisten herneitten viattomuuttakin — se on levinnyt kaikkialle, maissiin, punajuuriin ja sipuliin. Nälkäisenä, allapäin, pahoilla mielin toivot jälkiruuasta saavasi korvausta — mutta tortuissa ja kaakuissa piilee sitä samaa maanvaivaa. Sinun tekisi mielesi ulvoa surusta, huutaa julki epätoivoasi, sillä onnettomuutesi painaa sinua raskaasti — varsinkin, jos tämä tapahtuu siinä perheessä, jossa heikon vaimosi ja kolmen, neljän pienen lapsesi kera olet saanut täysihoitoa kesän-ajaksi. Kohtalosi on kova — vieläpä toivotonkin, sillä pitkällinen tottumus on niin pimittänyt isäntäväkesi, etteivät he mitään huomaa.

"Ettekö pidä voista, herra? Kyllä siitä maksoin hyvän hinnan, se on parasta, mitä kaupassa on. Kävin valikoimassa tätä ainakin sadasta tarjolla olevasta pytystä."

Olin mykkä, mutta epätoivoni ei vähentynyt.

Ja kumminkin on voin valmistus niin perin yksinkertaista. Säilytä kerma puhtaassa, viileässä ilmassa, kirnuu ennenkuin se happanee, ja sotke siitä kirnupiimä perinpohjaisesti erilleen. Suolaa se sitten niin varovaisesti, ettei tuoreen kerman hieno, herkullinen maku tärväänny. Onhan tämä perin yksinkertaista, niin yksinkertaista, että oikein ihmeeltä tuntuu, miten vuosittain saatetaan valmistaa tuhansia ja miljoonia nauvoja ottamatta huomioon näitä varokeinoja.

Esitelmäni kolmas osa on *liha*. Amerikassa löytyy yllin kyllin tätä ruoka-ainetta, pöytämme olisi kuninkaallinen, jos vain tämä ruoka olisi hyvin ja huolella valmistettu. Käytämme yleensä lihaamme liian tuoreena. Pihvipaistia, jota pitäisi valmistaa vain kolmen tai neljän päivän vanhasta lihasta, tehdään meillä usein ihka tuoreesta lihasta. Kaukaisessa Lännessä ravintolaa lähestyvä matkailija kuulee vielä samain kananpoikasten kaakoitusta, jotka puolen tunnin kuluttua tarjotaan hänelle

paistettuina. Tuhlaajapojan isä menetteli kyllä kauniisti, mutta esimerkkiä on seurattava vain siinä suhteessa, että nuori ja murea vasikka niin joutusasti valmistettiin syötäväksi. Paimentolaiskansan tapoja aikana, jolloin eivät jääkaapit vielä olleet käytännössä, ei tarvinne meidän noudattaa niin tarkoin.

Sitäpaitsi pitelee teurastaja lihojaan varsin siivottomasti leikkellessään ja paloitellessaan niitä. Joka muistaa sievää, somasti koristeltua lampaankyljystä englantilaisessa ravintolassa, tai ranskalaista korppujauhoissa paistettua, aistikkaasti pinaatilla kaunistettua kyljystä, ei voisi huomata mitään yhtäläisyyttä näitten sievien valmistusten ja sen karkean, kömpelön, luun-, ruston- ja lihansekaisen möhkäleen välillä, jota Amerikassa tavallisesti sanotaan lampaankyljykseksi. Siinä on vain muutamia syötäviä suupaloja, loput on kuivaa, palanutta nahkaa, rasvaa ja luuta.

Olisipa toki jo aika, että sivistynyt kansa oppisi vaatimaan enemmän huolta ja siisteyttä ravinnoksemme käytettyjen ruoka-aineiden käsittelyssä. Olisipa syytä noudattaa Euroopan ruuanlaitoksessa vallitsevaa somuutta ja siisteyttä. Mutta emäntä, joka haluaa näitä siisteyden sääntöjä seurata ja koristaa pöytänsä tähän ulkomaiseen tapaan, ei mahda mitään, jos teurastaja on kömpelö ja siivoton. Ellen ota lukuun muutamia suurempia kaupunkejamme, joissa muukalaiset ovat vaikuttaneet muutoksia, on miltei mahdotonta saada mitään kunnollista tässä suhteessa.

Tiedän kyllä, että jos esteettiseltä kannalta kosketan tätä epäkohtaa saan paikalla vastaukseksi: "Täällä Amerikassa meillä ei ole aikaa matkia ranskalaisia oikkuja ja päähänpistoja!"

Mutta ranskalainen suorittaa kaikki käytännölliset toimensa sen viisaustieteellisen ja terveen järjen perustuksella, joka on tämän näennäisesti ajattelemattoman kansan tunnusmerkkinä. Ei missään ole käytännöllinen talouden hoito suuremman tutkimuksen alaisena kuin Ranskassa, ja heidän torikauppansa on taiteellisesti järjestetty, mikäli taloushoitoon tulee. He paloittelevat lihansa niin ettei erilaista valmistamistapaa varten määrättyä kappaletta seuraa turhia lisiä, jotka tässä valmistustavassa turmeltuvat. Ranskassa on liemikattila alituisen tulella ja sinne pistetään kaikki luut, säikeiset siekaleet sekä jänteiset ja rustoiset osat, jotka meillä seuraavat paistin mukana, täyttäen astiamme inhoittavilla ruuanjäännöksillä, joista maksamme saman hinnan teurastajalle kuin syötävistä osista. Eikö tämä ole silkkaa tuhlausta?

Meidän kömpelö, tuhlaava tapamme paloitella lihaa on kunnotonta. Esim. tällä vuodenajalla se lampaanosa, jota sanotaan reideksi tai takapuoleksi maksaa kolmekymmentä senttiä naula. Tähän nyt lasketaan paitsi puhdasta lihaa myöskin suuri joukko luita, jänteitä ja laihaa säikeistä lihaa, jotka painavat ainakin kolmannen osan koko painosta. Jos pistämme lihapalan kuten tavallisesti tehdään, kokonaisuena uuniin, paistuu ohut, huono liha liaksi, nahkaiset ja säikeiset osat kuivuvat peräti kovassa kuumuudessa, jota tarvitaan paksumpia lihaosia kypsyttämään. Otaksukaamme reisikappaleen painavan kuusi naulaa ja maksavan kolmekymmentä senttiä naula; kolmas osa siitä on ihan kelpaamatonta, niinmuodoin heitämme pois kuusikymmentä senttiä, häränpaistista taas, joka maksaa kaksikymmentäviisi senttiä naula, hukataan ainakin viisikymmentä senttiä luihin, rasvaan ja palaneeseen nahkaan. Tämä lihan paloittaminen ja valmistaminen suurissa annoksissa on tosin kotoisin Englannista, missä kaikki yhteiskunnan tavat johtuvat kansanluokasta, jonka ei erityisesti tarvitse säästellä. Tyysti ja tarkka lihan paloitteleminen on voimassa siinä maassa, joka tunnustaa säästäväisyyden tarpeellisuutta ja on tutkinut sitä. He paloittelevat lampaan niin, että neljäsosa lammasta myydään kolmessa sievässä osassa. Paistinpala myydään sinänsä, kylkiluut eroitetaan taitavasti, kaikki syötävä liha kaavitaan irti ja niistä syntyy maukkaita lampaankyljyjä, jotka paistettuina keltaisenruskeiksi korppujauhoissa ovat niin somaa ja oivallista väliruokaa. Jäännökset pistetään liemikattilaan tai muherinoskasariin. Ranskassa on joka kukkaron varalle pieni annos. Kuuluisia ja maukkaita liemiä ja muhennoksia, joita ranskalainen säästäväisyys on keksinyt, olisi meidänkin emäntien opittava. Ei hitustakaan ravintoainetta tuhjata ranskalaisten ruuanvalmistuksessa, sitkeät rustot ja jänteetkin valmistetaan tarkoituksen mukaisesti eikä polteta paistia paistatettaessa turhana lisänä, ei toki, niistä valmistetaan maukkaita liemiä tai hienoja, kirkkaita, hyvänmakuisia hyytelöitä.

Saaneekohan tämä käytännöllinen ja säästäväinen tapa milloinkaan syvempiä juuria meillä? Teurastajamme sitä vastustavat, palvelijamme pysyvät vanhassa tuhlauksessaan; se on heistä mukavampaa, sillä he ovat siihen tottuneet. Sellaista keittäjää, joka alituisesti pitäisi liemikattilaa varalla pistääkseen sinne kaiken liian lihan, minkä teurastajan runsaskätisyys pakoittaa häntä leikkaamaan lihakappaleesta irti, ja joka ymmärtäisi käyttää nämä jäännökset talon tarpeiksi, sellaista keittäjää tuskin voimme toivoa. Jotta nämä seikat saataisiin käytäntöön, täytyy alun lähteä sivistyneistä ja hienontuneista naisista, jotka eivät katso itseään liian hyväksi käyttämään sivistystään ja tietojan kotoisten pulmien selvittämiseksi.

Kun liha on saatu niin sopivasti paloitetuksi, että jokaista osaa voi omaan tarkoitukseensa käyttää, seuraa kysymys, miten se on valmistettava.

Lihan valmistaminen jakaantuu kahteen suureen yleiseen osastoon. Ensimmäisen osaston

silmämääränä on mehun säilyttäminen lihassa, kuten uunipaistissa, pariloidussa ja käristetyssä lihassa; toisen taas mehun ulospuristaminen ja säikeitten eroittaminen kuten liemiruoussa ja muhennoksissa. Edellisessä tapauksessa tulee toimituksen olla niin nopean kuin mahdollista. Siinä on sukkeluus paikallaan. Tulen tulee olla kovan ja huomion valppaan. Palvelijamme ovat tilaisuudessa paistinuunissa kuivattamaan lihaa ja riistämään siltä kaiken maku- ja ravintoarvon. Vanha, hyvä tapa paahtaa lihaa on miltei tykkönään hyljätty; nyt se kuivatetaan uunissa, joten lihan arvokkain ja kallein mehu haihtuu. Harva keittäjä kykenee omin päin pariloimaan pihviä tai kyljystä. Me saamme syödä ne kuivaneina tai päältäpäin palaneina ja sisältä raakoina. Englannissa *ei koskaan* tarjota huonosti valmistettua lihaa. Lihan mallikelpoinen valmistus on yhtä varma kuin auringon nousu.

Ei mitään lihanvalmistuskeinoa käytetä niin väärin kuin pannussa paistamista. Paistinpannalla on monta syntiä vastattavanaan. Mitä tuntemattomia vatsanvaivoja onkaan kohonnut sen mustasta syvyydestä kuin henkiä jättiläispadasta. Paistinpannun sihinä kuuluu monen korvaan varoituskellona, joka soi "elä kajoo, eläkä maista".

Paljon matkustaneet muistavat syöneensä hyvin keveätä, hyvänmakuista ja helpostisulavaa liharuokaa, joka oli pannussa valmistettua. Mutta vieraisissa maissa tämä valmistus tapahtuu aivan toisella lailla ja toisten käsien toimesta. Tuskinpa herkullisia ranskalaisia kyljyksiä pistetään puolisolaneeseen rasvaan, lämmitäkseen, liotakseen ja sihistäkseen siinä Briitan hoitaessa muita hommiaan, kunnes hän viimein päivällisajan lähestyessä äkkää lihan, lisää puita ja kohentaa tulen ankaraksi ja polttaa siten lihan pahanpäiväiseksi, verhoten kyökin ja sen ympäristön savupyörteeseen.

Tästä on se yleinen luulo saanut alkunsa, että padassa ja pannussa paistettu liha on vaikeasti sulavaa. Jos se on rasvaista, se kyllä onkin vaikeasti sulavaa, mutta ranskalaiset keittäjät ovat näyttäneet meille, ettei rasvasta nostetun lihan tarvitse olla rasvaista enemmän kuin Venuskaan oli suolainen noustessaan merestä.

Ranskalaiset paistavat lihaa kahdella eri tavalla. Ensimmäisen mukaan pistävät he lihan *kiehuvaan* rasvaan, jonka tarkoitus on heti ensi hetkellä käristää koko pinta ja suojella siten lihan sisäpuolta rasva-aineen sisääntunkeamiselta. Liha saa nyt kiehua kypsäksi rasvassa, imemättä enemmän rasvaa sisäänsä, kuin jos olisi suljettu munankuoreen. Toisen tavan mukaan voidellaan sileä rautainen pannu samaten rasva-aineella estääkseen lihaa pohjaantumasta, sitten paistetaan se kovassa kuumuudessa. Kummassakin tapauksessa tulee kuumuuden olla niin kovan kuin se suinkin polttamatta saattaa olla, ja tätä talouspulmaa ratkaisemaan vaaditaan keittäjältä suurta taitoa. Jos keittäjäsi on päässyt tämän salaisuuden perille, on pannussa paistettu liha mielestäsi helposti sulavaa ja paljon maukkaampaakin kuin mikään muu.

Keittäjämme ovat yleensä yhtä taitamattomia lihanvalmistuksen toisen osaston suhteen, jonka tarkoituksena on hitaalla, hiljaisella kuumentamisella pehmittää ja eroittaa lihasäikeitä ja tyhjentää niistä mehu. Mikä keittäjä ymmärtää valmistaa liemiä ja muhennoksia? Tässäpä ranskalainen keittotaito on kehittynyt oivalliselle kannalle. Liemikattila, joka pohjaantumisen välttämiseksi on kaksipohjainen, on välttämätön kapine joka keittiössä. Sitä käyttäessä tulee tarkata, että kuumuus on tasainen, mutta ei kovin vahva, sillä kattilan sisällys ei saa kiehua. Tästä hitaasta lämmöstä liukenevat kaikki ainekset, lujimmat säikeet pehmenyvät ja pienet ilmasolut, joihin luonto on kätkenyt ravintoaarteensa, avautuvat, pusertaen ulos sisällyksensä. Murskatut luut ja rustotkin käytetään makua ja voimaa antamaan.

Tämä huolellinen ja pitkällinen kuumentaminen sekä hyvä maustaminen ovat pääasiat niissä oivallisissa ruokalajeissa, joiden valmistamisessa ranskalaiset ovat niin kuuluja. Ne ovat toimituksia, joiden kautta yksinkertaisimmat ja halvimmat ruoka-aineet saavuttavat paremman maun kuin hienoimmat ainekset, jotka eivät ole saaneet samaa huolta osakseen.

Ranskalaisia liemiruokia ja muhennoksia kannattaa tutkia ja ne soveltuvat jokaisen käytettäväksi, joka tahtoo elää hyvin ja hauskasti vähillä tuloilla.

John Bull [englantilaisen kansallisuuden nimitys] jolla on kymmentuhannen vuotuiset tulot, ylenkatsoo ranskalaisten hupsutuksia. "Valmistettakoon minun ruokani niin, että tiedän mitä se on." Kokonainen härkä paistettuna on Johnin ihanne ja hänen kyökkilaitoksensa ovat jättiläissuuruisia. Mitkä uljaat härkäpaistit pyörivätäkään vartaissaan räiskyvällä tulella. Puhdas, väärentämätön liha ei missään ole niin erinomaista kuin Englannissa. Sillä John on rikas, mitäpä piittaa hän pöydälleen jäävistä jätteistä ja muruista. Onhan hänellä metsäriistaa yllin kyllin ja pulskaa karjaa käyskentelemässä tuhansilla kukkuloilla. Mitä huolii hän säästäväisyydestä?

Hänen veljellään Jeanilla ei ole kymmenen tuhatta puntaa vuodessa — ei sinne päinkään, mutta kukkaron laihuutta korvaa hänen suuri kekseliäisyytensä ja käytännöllisyytensä. John kyllä ivaa Jeanin liemiruokia ja muhennoksia, mutta hänen poikansa ja tyttärensä tilaavat Jeanin luota keittäjiään, Englannin härkäpaistit saavat tehdä syvän kumarruksen tälle Josefille, joka valkoisessa esiliinassaan on tullut heidän kyökkiään hallitsemaan.

Kaikki liha pehmenee pitkällisessä, alituisessa lämmössä. Mutta paha juttu on se, ettei työkaluvalveilla ole pienintäkään aavistusta lämmön oikeasta käyttämisestä. He voivat aivan tyytyväisinä selittää sinulle, että mitä kauemmin kiehutat muutamia lihalajeja, sitä sitkeämmiksi ne tulevat — hyvin ymmärrettävä seikka, josta hän varmaan on saanut kokemusta kiehuttaessaan lihaa hurjasti. Jos selität hänelle että sellaisen lihan tulee olla kuusi tuntia sillä lämpöasteella, joka on juuri kiehumisen rajalla, vastaa hän sinulle: "Niin kyllä, rouva", mutta seuraa kumminkin omaa päätään. Tai myöskin jättää hän sen pohjaantumaan, joka on hyvin tavallinen loppu kokeelle. Ainoa tapa selviytyä pulmasta on, joko hankkia itselleen ranskalainen liemikattila tai tavalliseen kattilaan varapohja, joka jättää pari tuumaa väliä lihan ja tulen välille. Sen kykenee mikä läkkiseppä tahansa tekemään. Tämän kattilan tulee aina olla saapuvilla, ja emännän tulee vaatia keittäjää panemaan siihen lihan kaikki säikeiset osat, kaikki rustot, jänteet ja luut, ensin ne nuijalla murskattuaan.

Tämän kattilan avulla aikaansaadaan kirkkaita, oivallisia liemiruokia ja muutakin hyvänmakuista ruokaa. Kirkas liemi syntyy lihan mehusta ja luitten hivenneestä liivakosta; liemen jäädyttyä poistetaan rasva ja säikeiset osat siivilöimisellä. Rasva, joka kylmänä kohoo nesteen pinnalle, on helposti poistettu. Mutta muhennosta valmistettaessa on liemen päinvastoin kiehuminen, kunnes se tunkee pitkällisen lämmön kautta pehmenneitten säikeitten läpi. Kun nämä kaikki toimet ovat suoritettut, maustetaan ruoka, ja erittäinkin tässä taidossa ovat ranskalaiset amerikkalaisia ja englantilaisia etevämmät.

Englantilaiset ja amerikkalaiset liemiruuat ovat usein vaikeasti sulavia ja kiihoittavia väkevien maustimiensa vuoksi. Ne oikein polttavat suulakeasi kajennipipurineen, mausteneilikoineen ja muine höysteineen. Mutta ranskalaiset liemet ovat meistä aina hyvänmakuiset, vaikka emme eroitakaan niissä mitään erityistä höystemakua. Heidän liemensä on taidokas yhdistys monesta eri aineesta. Samaa käy sanominen heidän muhennoksistaan ja muista laitoksistaan. Ei yksikään keittäjä rupea tätä salaisuutta tutkimaan, mutta ehkäpä monet emännät oppivat sen ja saavat siten säästämälläkin toimeen hyvää ia maukasta ruokaa.

Mitä niin kutsuttuun hakkeluslihaan tulee, jonka huolimattomat ja taitamattomat keittäjät räppivät kokoon eilispäivän jäännöksistä — elkäämme tutkiko sitä liian tarkasti — se on lihan, ruston, nahan ja rasvan pippurilla ja suolalla maustettua sekoitusta, johon vielä töhritään jauhoja, ja joka kiehuu hitaasti oman onnensa nojassa, keittäjän hyöriessä muissa toimissa.

Mutta taitavasti valmistettu hakkelus, olkoonpa vaikka eilispäivän räppiäisistä tehty, on hyvä ja maukas, jos se on oikean taloustaitelijan tekemä. Taitamaton keittäjä ei siihen kykene, ja kumminkin on talolla tästäkin ruokalajista suuri hyöty.

Neljäs osastoni ovat *vihannekset*, joita Amerikassa löytyy niin viljalta, että voisi aikaan saada hyvän aterian yksistään niistä. Vihanneksien valmistaminen on yleensä jotenkin helppoa, ja siksipä ovatkin usein huolellisemmin tehdyt kuin liharuuat. Ellei niitä vain pilata huonolla voilla, pyrkii niitten luonnollinen hyvä maku esiin, vaikka ne olisivat kuinkakin yksinkertaisessa muodossa.

Onpa kumminkin tässäkin poikkeus.

Vanha uskollinen ystävämme peruna on verrattuina muihin vihanneksiin saman arvoinen kuin leipä ateriasa. Kuten leipä, on sekin välttämätön, kuten leivän voi perunankin tehdä aina herkulliseksi uhraamalla vähän huolta muutamiin pikkuseikkoihin, joiden laiminlyömisestä se taas usein tulee sietämättömäksi.

Ravitsevainen ja viaton peruna kuuluu vaaralliseen lahkoon. Se on belladonnan ja monen muun vaarallisen kasvin sukua, ja on usein näyttänyt hyvinkin pahoja taipumuksia milloin perunaruton, milloin jonkun vähemmän huomatuksen sairauden muodossa. Siksipä varoitetaan meitä perunavedestä — johon se on tyhjentänyt aineensa — ja leikkaamasta raakoja perunaviipaleita muhennokseen, elleivät perunat ole lionneet tunnin aikaa suolavedessä. Nämä neuvot ovatkin huomioonotettavat.

Perunoita valmistetaan ateriaksi joko keittämällä tai paistamalla niitä. Nämä keinot ovat niin yksinkertaiset että tavallisesti otaksutaan jokaisen keittäjän voivan ne suorittaa ilman erityisiä ohjeita; mutta niin ei olekaan asian laita, tuskin löytynee ainoatakaan keittäjää, joka tarkkoja ohjeita saamatta kykenisi keittämään tai paistamaan perunoita.

Hyvästi paistetut perunat ovat herkkua, joka voittaa minkä keittotaidon keksinnön hyvänsä, Mutta minkälaiseen palaneeseen ryppyiseen pakuraan saammekaan usein täällä tyytyä! Briitta ryntää perunavasun luo, kaappaa siitä pari tusinaa erisuuruisia perunoita, toiset kolme vertaa toisia suuremmat. Huuhdottuaan ne, viskaa hän ne uuniin ja jättää ne sinne, kunnes aamiaista tarjotaan, olkoon se sitten millä hetkellä hyvänsä. Jos nyt suurimmat ovat kypsät, ovat pienet hiiltyneet ja keskimmäiset näivettyneet ja mauttomat. Liika kypsettäminen ei pilaa mitään ainetta niin tyystin kuin perunoita. Ne kun oikealla ajallaan syötyinä olisivat mehukkaita ja jauhoisia, kuivuvat ja vetistyvät jo

neljänneksen jälestä — ja siinä tilassa ne meillä tavallisesti tarjotaan.

Samoin tuodaan keitetytkin perunat oppimattoman keittäjän valmistamina pöydälle keltaisten vahamöhkäleitten kaltaisina — mutta seuraavana päivänä taitavan emännän itsensä avustaessa ilahuttaa silmää sama perunalaji lumivalkeisina, jauhoisina palloina.

Edellisessä tapauksessa viskataan perunat kuorineen veteen, jossa ne likoovat tai kiehuvat, mitenkä vain sattuu, ja usein tarpeeksi kiehuttuaankin annetaan niiden vielä olla vedessä, kunnes keittäjällä on aikaa kuoria niitä. Jälkimmäisessä taas kiehutetaan kuoritut perunat niin äkkinäisesti kuin mahdollista suolavedessä, joka perunain pehmitettyä heti kaadetaan pois. Senjälkeen liikutetaan niitä hetkisen hiljakseen tulen päällä, kunnes ne ovat aivan kuivat. Niin huonoa perunaa tuskin onkaan, ettei se tällä keinolla tulisi maukkaaksi.

Joka on syönyt ranskalaisia paistettuja perunoita, ei niitä hevin unhota. Kullanruskeat viipaleet ovat ohuet kuin vohveli ja keveät kuin lumihiede. Eipä luulisi paksujen, rasvaisten, vettyneiden ja puolipalaneiden perunapalasiin, joita Amerikassa sanotaan paistetuiksi perunoiksi, kuuluvan edes samaan kasvilajiin.

Lopuksi seuraa aineen viimeinen suuri osasto: *tee*, jolla tarkoitan kaikkia lämpimiä juotavia aineita, kuten kahvia, teetä ja suklaata.

En aio tässä ollenkaan ruveta selvittämään suurta kiistakysymystä näitten juomien terveellisyydestä tai vahingollisuudesta. Puhun vain niitten valmistamisesta.

Ranskalaista kahvia kehutaan maailman parhaimmaksi, ja alinomaa kuulee kysyttävän: mikä tekee ranskalaisen kahvin niin hyväksi? Ensinnäkin on ranskalainen kahvi kahvia, eikä sikuria, ruista, papuja tai herneitä. Toiseksi paahdetaan kahvi siellä juuri ennen keittämistä. Paahtaminen tapahtuu suurella huolella ja tasaisesti pienessä pyörivässä silinterissä, joka on olemassa joka kyökissä ja joka säilyttää kahvipavun sulotuoksua. Kahvipapuja ei koskaan Ranskassa paahteta liiaksi, ettei kahvin varsinainen maku haihtuisi, mutta meillä on se yleisenä tapana.

Jauhettuaan kahvit panee ranskalainen ne kahvikannussa olevaan siivilään, jonka läpi neste nyt tunkee kirkkaina pisaroina, kahvikannun seistessä kuumalla uunilla lämmön säilyttämistä varten. Kahvikannun nokka on tukittu estääkseen kahvihajua haihtumasta valmistuksen aikana.

Täten saatu kahvineste on ihan kirkasta ja mustaa, ja kutsutaan nimellä *café noir*, eli mustaa kahvia. Neste on mustaa vain väkevyyttänsä, sillä se on melkein vain varsinaista kahviöljyä. Ruokalusikallisesta tätä nestettä ja kupillisesta keitettyä maitoa syntyy tavallinen niin kutsuttu väkevä kahvi. Siihen käytetty keitetty maito valmistetaan yhtä huolellisesti. Sen tulee olla aivan nuorta ja hiljakseen kiehuskella, eikä vain lämmitä kiehuma-asteeseen. Kiehuskellessaan sakenee se paksuksi ja kermamaiseksi. Tähän maito- ja kahviseokseen lisätään nyt tuota kimaltelevaa valkojuurikassokeria, joka aina kaunistaa ranskalaisen pöytää, ja niin on meillä kuuluisaa, kautta maailman tunnettua *café-au-lait*tä.

Ranskassa saadaan parasta kahvia, mutta tee taas on Englannissa oivallisin. Samoin kuin ylimysvalta on tekeittiökin Englannista kotoisin. Joka haluaa tietää, miten hyvä tee on valmistettava, tiedustelkoon sitä seikkaa hienolta vanhalta englantilaiselta emännältä.

Hänen ensimmäinen määräyksensä kuuluu: Hanki sopiva vesi. Siinä ei kyllin, että vesi on kuumaa, tai että se *kiehui* hetkistä ennen, mutta sen tulee *kiehua* juuri sillä hetkellä, jolloin teelehdet siihen pannaan. Siksipä tätä salaperäistä toimitusta harvoin jätetäänkään palvelijain huostaan Englannissa, vaikka palvelijat siellä ovatkin monin kerroin harjaantuneemmat kuin meillä. Teetä valmistetaan salissa ja korkeasukuiset naiset vartioivat "poreilevaa ja sihisevää uurnaa", katsovat että kaikkia juhlallisuuksia tarkoin noudatetaan — että kupit ovat kuumat ja että vesi on imenyt itseensä tarpeellisen määrän teetä ennenkuin ryhdytään uhrijuoman jakamiseen.

Rakkaat, vanhat englantilaiset teepöydät, joiden ääressä ystävällisin vieraanvaraisuus majoilee, me säilytämme aina helliä muistoja teistä, vaikkemme ole lainkaan hyvissä kirjoissa siellä. Toivokaamme kumminkin, että aikaa myöten muuttuvat ajatukset Englannissa meistäkin ystävällisemmiksi.

Viime aikoina on englantilainen aamiaistee voittanut monta puoluelaista meikäläisten teenjuojain joukossa. Aamiaistee kiehutetaan. Se vaatii pitempää ja perusteellisempaa menettelyä pusertaakseen ulos kaiken voimansa, kuin entinen hienomakuinen tee, jonka suloisia ominaisuuksia esiinlohtiakseen tarvittiin vain muutama hetkinen, ja niin hyljätään kaikki vanhat tavat ja teenvalmistaminen jää keittäjän toimeksi.

Sellainen tee, mitä meillä nyt tarjotaan ravintoloissa ja täysihoitopaikoissa on hyvän teen täydellinen vastakohta; vesi on ehkä kuumaa, mutta ei kiehuva, teessä on väljähtänyt, hailea, savuinen maku ja

sitä tarjotaan tavallisesti sinisen maidon, eikä kerman kanssa. Kerma on yhtä välttämätön teen- kuin kahvin lisä. Suotavaa olisi että ravintoloissamme pääsisi vallalle tuo englantilainen tapa, että kukin matkustaja saa oman teekeittiön ja teerAsian, jotta hän voi itse valmistaa teensä. Hänen valmistamallaan teellä on ainakin yksi ansio, se on kuumaa, vaivatta saavutettu ansio, mutta sittenkin sangen harvinainen.

Suklaa on ranskalainen ja espanjalainen juoma, jota verrattain vähän käytetään Amerikassa. Täällä Amerikassa valmistetaan kumminkin erästä lajia, joka kaikissa suhteissa on aivan yhtä hyvää kuin milloinkaan Pariisista tuotu. Joka ostaa Bakerin parasta vaniljisuklaata, tulee kyllä siihen päätökseen, ettei missään vieraassa maassa valmisteta sitä parempaa. Sulatettaessa tätä hiljakseen kiehuvaan maitoon ranskalaiseen tapaan, syntyy siitä hyvin suloinen juoma.

Olen nyt esittänyt keittotaitoluentoni viisi suurta pääosastoa, ja uskallanpa väittää, että siinä pöydässä, jossa kaikkia näitä periaatteita huolellisesti noudatetaan, ei kaivata herkkuja. Halu makeisiin ja herkkuihin johtuu usein jokapäiväisen ruuan kehnoudesta. Hyvä leipä ja voi syrjäyttävät piankin kaikki tortut ja kaakut. Vieläkin on minulla sananen sanottavana *makeisten* suhteen, johon luen kaikki pasteijat, jäätelöt, hyytelöt, hillot j.n.e. Amerikassa on näitten herkkujen valmistustaito paljoo suurempi kuin tavallinen kotikeittotaito.

Suurempi osa naisistamme taitaa valmistaa hyviä torttuja kuin kunnan leipää — suurempi osa saattaa tarjota sinulle vaniljihyytelöä kuin hyvän lammaskyljyksen. Helpommin saat herkullisen luumuleivoksen kuin kupillisen oivallista kahvia, ja samassa perheessä, jossa turhaan haikaillet hyviä perunoita saat jälkiruuaksesi kirkasta meuhyytelöä.

Meidän kunnan naisemme saattaisivat heittää tämän korkeimman keittotaidon oman onnensa nojaan ja kohdistaa intonsa ja kekseliäisyytensä tarpeellisimpiin asioihin. Paljon suurempi syy on meidän pyrkiä jokapäiväisten askareittemme kunnollisesti suorittamiseen kuin puuhata turhia välttävästi.

Vielä on minulla sananen sanottavana siitä väärästä käsityksestä, joka on olemassa ranskalaisesta keittotaidosta. Meikäläiset ovat kuulleet siitä paljon puhuttavan, mutta olematta asioiden perillä ovat he joutuneet siihen käsitykseen, että ranskalaisen keittotaidon omituisuus on maustamisessa. Keittäjäamme, mättäessään laitoksiinsa mausteneilikoita, muskottia, meiramia ja kaneelia, kuvailevat olevansa aimo ranskalaisia. Mutta amerikkalaiset ja englantilaiset ovat paljoo kärkkäämmät maustimille kuin konsanaan ranskalaiset. Meidän ruokamme on kirpeä maustimista. Oltuani vuoden Ranskassa unohdin aivan muskotin, neilikan ja pippurin maun, jota Amerikassa alituisen saan kokea.

Onhan asia selvä. Englantilaiset ja amerikkalaiset pitävät ryydeistä, ranskalaiset panevat taas suuremman arvon itse ruuan makuun. Keittokirjaimme ruokaluettelot ovat enimmäkseen englantilaista juurta, hidasluntoisten esi-isiemme ajoilta. He elivät kylmässä sumuisessa ilmanalassa, tarvitsivat kiihoittavia maustimia ja taisivat sulattaa raskaita ja imeliä ruokia. Katsokaamme heidän rusinaputinkiansa.

Kokoa yhteen kaikki vaikeasti sulavat aineet, joita suinkin voit keksiä, keitä ne lujaksi kuin kanuunankuula ja tarjoa se leimuavassa konjakissa. Mutta meidän amerikkalaisten, jotka elämme kirkkaamman taivaan alla ja lämpimämmässä ilmanalassa tulisi seurata aran, hermollisen luonnonlaatumme tähden enemmän ranskalaisten kuin englantilaisten elintapaa.

Puolet keittokirjaimme määräyksistä ovat suorastaan murhayrityksiä meikäläisten vatsaa ja ruumiinrakennusta vastaan. Meidän sietää punnita näitä asioita ja tuumia, mitenkä meidän on eläminen ilmanalamme ja olojemme mukaisesti. Sen jos teemme, ei meitä saa syyttää ulkomaanmatkimisesta, vaikka matkoiltamme jääkin yhtä ja toista muistiin ulkomaalaisten tavoista.

Mutta jo on Kristoffer proosastanut tarpeeksi. Nyt luen tämän vaimolleni ja kuullaanpa mitä hänellä on sanomista.

XI.

Talomme.

Kunnan Rob Steffens, joka elämänpurteensa oli ottanut Mariamme, oli viime aikoina joutunut rakentamisvimmaan. Rob on jotenkin juonikas ja vaikeasti tyydytetty. Hänellä on omat kotitapansa ja

persoonalliset omituisuutensa; siksi hän ei koskaan oikein viihdykkään toisen rakentamassa talossa ja siksi ovatkin rakennushaaveet aina olleet hänen suurimpana henkisenä virkistyskseenään. Koko kihlusaikansa laati hän suunnitelmia tulevan talonsa rakennusta varten, ikäänkuin hänellä jo olisi rahat varattuna siihen. Kaikki Marian ompelumallien ja kirjeiden takasivut olivat täyteen töhrityt pohjapiirustuksia ja luonnoksia.

Mutta viime aikoina oli näistä tuulentuvista tullut täysi tosi, vanhan utteran tädin jätettyä heille joitakin tuhansia perinnöksi. Tädin päähän oli pälkähtänyt jättää koko omaisuutensa Robin huostaan, ja siihen kuului monen muun ohessa pieni maapalstakin puolen tunnin raitiotiematkan päässä Bostonista.

Nyt piirustukset laajenevat ja taajenevat ja he kyselevät vaimoni neuvoja aamulla, päivällä ja illalla. Tullessani heitä tervehtimään näen aina heidän päänsä yhdessä kumartuneina piirroksien yli ja kuulen Robin selittävän mieliaatettaan, kirjaston sisustamista. Katto tulisi siinä olemaan leikeltyä tammea, maalattuna keskiaikaiseen tapaan ultramariinisinisellä ja kultauksilla. Kirjahyllyt laadittaisiin gootilaiseen tyyliin, ja tottuneitten veistäjien käsissä sekä suuria rahasummia maksamalla tulisivat ne maailmaa hämmästyttämään.

Marian ajatukset taas ovat kiintyneet porsliinikaappiin, vaatekomeroihin ja ruokakomeroihin; hän haaveksii makuuhuonetta alakertaan, sillä kuten kaikki naiset meidän päivinä pelkää hän rappusia, eikä luule jaksavansa nousta yläkertaan kuin pari kertaa viikossa. Vaimoni, jolla on synnynnäinen taipumus tämänkaltaisiin toimiin ja on avustanut lukuisia tuttaviaan heidän talonsa sommittelussa ja järjestänyt heidän kotiaan, jossa he sitten ovat hyvin eläneet ja viihtyneet, puuhaava vaimoni tekee joka päivä lyijykynällä ja viivottimella muutoksia heidän piirustuksiinsa, aina sen mukaan mitenkä pariskunnan suunnitelmat muuttuvat ja vaihtuvat.

Robia kiusataan myönnyttämään kaksi jalkaa kirjastostaan makuuhuoneen vaatekammioiksi — mutta hän vastustaa kuin trojalainen. Pyyntöjen ja rukousten pehmittämänä antautuu hän seuraavana iltana ja vaimoni raaputtaa eilispäivän piirroksia, kirjasto pienennetään kaksi jalkaa, ja makuuhuone saa vaatesäiliön. Mutta nyt huomataankin vierashuone liian ahtaaksi — sen seinää täytyy muuttaa kaksi jalkaa eteiseen päin. Rob sanoo eteisen sopusuhtaisuuden siitä kärsivän, hän rakastaa laveata eteistä, ja on aina siitä haaveksinut. Ei mikään tee niin iloista vaikutusta tulijaan kuin vapaa, laaja ja tilava eteinen.

"Siinä tapauksessa", sanoi Maria, "laajentakaamme taloa kaksi jalkaa."

"Ei käy päinsä sekään, se kallistaa vain", sanoo Rob. "Katso, jokainen jalka lisää vaatii sen mukaan lisään tiiliä, laattialautoja ja kattotarpeita j.n.e."

Miettivän näköisenä tutkii vaimoni piirroksia, harkiten miten vierashuonetta saisi kaksi jalkaa suuremmaksi liikuttamatta seiniä.

"Minäpä tiedän", huudahti Rob, kumartuen hänen olkansa yli, "tässä saatte kaksi jalkaa vierashuoneeseen muuttamalla eteisen rappuja kaksi jalkaa oikealle", ja hän heilutti innoissaan lyijykynäänsä.

"Oi, Rob kulta!" puhkeaa Maria peljästyneenä puhumaan, "sehän on kyökkikomeroiden paikka! Ne menevät hukkaan, ja mihin saan kellarinraput soveltumaan!"

"Helkkarin komerot ja kellarin raput", sanoo Rob. "Äidin täytyy löytää niille paikka jostain muualta. Talon tulee olla tilava ja iloinen, pitääkööt komerot ja säiliöt huolta itsestään. Voihan niitä aina *jonnekin* sovittaa. Ei siinä hätää. Mitä ihmettä ne naiset aina tarvitsevat niin tavattomia kyökkilaitoksia."

"Eivät ne ollenkaan ole laajempia kuin tarpeellista on", virkkoi vaimoni tuumivana; "pienentämällä niitä et voita mitään".

"Entäs jos sijoittaisimme koko kyökkikomennon kellarikertaan", ehdottaa Rob, "siten saamme sen ihan näkyvistämme?"

"Ei ikipäivinä, jos vain voimme sitä välttää", sanoi vaimoni. "Kellarikyökki on suurkaupunkien välttämätön paha, kun ahdas tila ei myönnä suurempia mukavuuksia."

Keskustelua jatkuu, kunnes kolmikko päättää mennä levolle miettiäkseen asiaa huomisaamuksi. Aamulla anivarahin saa vaimoni sukkelan mielijohteen vielä vuoteella lojuessaan. Hän ryntää sijaltaan, tarttuu kynään ja paperiin, ja ennen kello kuutta on hän laajentanut vierashuonetta sukkelalla tavalla puhkaisemalla seinään kaari-ikkunan. Niin suurenee ja pienenee tuleva talo, revitään maahan ja rakennetaan kumin ja lyijykynän avulla. Tänäpäin hyljätään ovet, huomenna ne hyväksytään, ikkunat vaihtelevat, mikäli joku huomauttaa syvennyksiä liian suuriksi tai pieniksi.

Kaikki tuntui päätetyltä, mutta oi kauheata, mikä keksintö! Armollisen rouvan makuuhuoneessa ei ole tulisijaa, eikä uunintorvea, eikä niitä voida saada kylpyhuonetta muuttamatta. Lyijykynä ja kumi ovat taas toimessa ja yhteen aikaan uhkasi koko talo särkyä sirpaleiksi tämän muutoksen johdosta; kylpyhuone vaelsi kuin rauhaton sielu sinne tänne, milloin tunkeutuen vaatesäiliöön, milloin uhaten vierashuoneen rauhaa, kunnes se viimein vaimoni kekseliäisyydestä löysi levon niin hyvässä paikassa, että kaikki ihmettelivät, miten eivät ennen olleet sitä keksineet.

"Isä", sanoi Jenny, "minusta näyttää, etteivät ihmiset ole oikein selvillä tarpeistaan ruvetessaan rakentamaan, etköhän kirjoittaisi talonrakentamisesta?"

"Olen tosin miettinyt sitä", sanoin miehen tavalla, joka on kutsuttu suuria uudistuksia tekemään. "Syynä siihen, että äiti ja nuorikot ovat niin sotkeutuneet verkkoihin, etteivät enää pääse niistä ulos pujahtamaan, lienee varmaankin, ettei Kristoffer ole mitään siitä asiasta kirjoittanut."

"Näitkös isä", sanoi Jenny, "vaikka heillä on vain määrätty rahasumma käytettävänä, haluavat he kumminkin kaikkea mitä maan päällä voi saada. Rob syventyy vanhaan arkkitehtuuriin ja muihin kummallisuuksiin, piirustaen jos jonkinlaisia koukeroita. Marian ajatukset taas kiertelevät vierashuoneessa, budoaarissa, porsliinikaapissa ja makuuhuoneen komeroissa. Rob haaveksii oikeata aatelishovia. äiti taas puolustaa liinakaappia ja kylpyhuoneita ynnä muuta semmoista. Lopputuloksena on se, että jos kaikki saavat tahtonsa perille, velkaantuvat he korviaan myöten."

Tämä ei minustakaan tuntunut mahdottomalta.

"Enpä tiedä Jennyseni, mihinkä määrin kirjoitukseni kykenee sitä estämään, mutta koska aika taas on täytetty ja aikakauskirjani odottaa, saatampa kirjoittaa tästä seikasta, missä ajatukseni kumminkin hyöriivät, ja niin elvytän ensi illanviettoamme tämän aineen esittämisellä."

Vielä samana iltana, Robin ja Marian pistäytyessä meillä, kuten tavallisesti, ja piirustuksen ja raappimisen alkaessa äidin sohvassa, vedin esiin kyhäelmäni ja aloin seuraavasti:

Talomme.

Meidän talomme on paikka, jonka jokainen tuntee. Merimies uneksii siitä kyntäessään aaltoja. Haavoittunut soturi, kiemurrellessaan huonolla sairashuonevuoteellaan, kirkastuu sitä paikkaa muistaessaan, se on kuin pisara raikasta vettä erämaassa, kuin viileän käden kosketus palavalla otsalla. "Talomme", huokaa hän heikosti ja hänen himmeä silmänsä loistaa jälleen — sillä kaikki kotoinen lempi, hellät ajatukset ja puhtaus, kaikki mitä hän maan päällä rakastaa ja mitä taivaasta toivoo, kaikki astuu hänen eteensä tämän sanan kaikuessa.

Olkoon talomme mitä tyyliä tahansa, matala tai korkea, olkoon se laaja, valkoinen herraskartano viheriäisine ikkunaverhoineen ja satavuotisine tuulesa huojuvine jalavineen tai erämaan yksisuojainen hirsimökki, aina liittyy sen muistoon lumousvoima, joka näyttää sen meille toisenlaisena kuin kaikki muut talot maan päällä. Joka soppi, joka kivi ja kanto on meille rakas ja herättää meissä entisajan muistoja, muistoja kaikesta mikä on meille pyhää ja rakasta.

"Isä alkaa olla oikein senttimenttaali", kuiskasi Jenny niin ääneen, että minäkin sen kuulisin. Ravistin päätäni hänelle ja jatkoin pelkäämättä:

Ihmiselämään ei mikään tee suurempaa vaikutusta kuin se talo, jossa elämme — erittäinkin se paikka, jossa vietimme aikaisimmat, vaikutuksille alttiit ikävuotemme. Talo sisustuksineen vaikuttaa terveyteemme ja hauskuuteemme, siveellisyyteemme ja uskontoomme. On taloja, joissa asujanten parasta on niin vähän huomioon otettu, jotka ovat niin synkkiä, ilottomia ja aurinkoa vailla, että tuntuu mahdottomalta elää niissä hilpeätä, jaloa ja uskonnollista perhe-elämää.

Häpeäksemme on minun myöntäminen, että suurissa kaupungeissamme on taloja, joita sivistyneistä kristityistä käyvät ihmiset rakentavat ja antavat vuokralle, ja jotka ovat niin kurjia, että niitä saattaa sanoa pauloiksi tai loukoiksi, jotka ovat viritetyt sielua pahaan viettelemään. Tällaisissa asunnoissa lapset imevät itseensä saastaista henkeä, ja kodin perustaminen ynnä säädyllisen, kristillisen elämän viettäminen niissä vaatii melkein yliluonnollisia voimia.

Eräs kuuluisa englantilainen ihmisystävä, joka oli paljon tutkinut köyhälistön asuntoja, on antanut sen lausunnon, ettei raittiusliike voi vaikuttaa mitään, ennenkuin parannus saadaan toimeen työmiesten asunnoissa. Ne ovat niin likaisia, pimeitä, ikäviä ja lohduttomia että asujamet vain viinan ja opiumin avulla saavat surkeat päivänsä niissä kulumaan. Hän oli itse parantanut erään juopon pelastamalla hänet tällaisesta viheliäisestä luolasta. Hän hankki hänelle samasta vuokrasta asunnon hauskassa talossa. Tämä nuori mies oli ollut kivipiirustajana, hänellä oli heikko ruumiinrakennus, ja luonnonlaadultaan oli hän hermostunut sekä vaikutuksille altis. Vaimoineen ja pikku lapsineen oli hän teljetty kurjaan, ummehtuneeseen huoneeseen, juotavanaan vain saastaista, haisevaa vettä, ja

ympärillään toisten yhtä viheliäisten ihmisten melua, joka ohueitten seinien läpi tunki heidän kamariinsa. Mitä oli hänen tässä tilassa tekeminen, mikä saattoi hänet hetkeksi unohtamaan tämän surkeuden — kiihoitusjuomat, ne soivat hänelle hetkisen lepoa.

Hänellä oli nyt kolme hyvää huonetta sekä puhdasta vettä ja ilmaa; siunattu päivänpaiste tulvaili sisään kaikista ikkunoista, muuttaen hänet muutamissa viikoissa toiseksi ihmiseksi.

Tässä rauhassa ja järjestyksessä, tämän uuden kodin helmassa, virkistyi pian hänen entinen kykynsä, ja puhtaassa ilmassa, puhtaassa vedessä ja niissä puhtaissa ajatuksissa, jotka tästä ympäristöstä syntyivät, löysi hän voimaa vastustaakseen kiihoittavia ja tylsyyttäviä väkijoumia.

Asuinhuoneitten vaikutus hyvään tai pahaan — niitten vaikutus aivoihin, hermoihin, sydämmeeseen ja koko elämään — on tärkeä seikka, jota huoneitten rakentajain ja vuokraajain tulisi tarkoin huomioon ottaa.

Ihmisen ajatusten tulisi kohota vähän jalompiin pyrintöihin, eikä kiintyä rahainsa korkoihin. Ajatelkoon vuokratalojen rakentaja hieman tätäkin asiaa. Ajatelkoon hän, mitä tarkoitusta varten huoneita rakennetaan, ja mitä ne merkitsevät ihmisolennoille. Suurin osa kaupunkiemme taloista ei ole asukkaitensa rakentamia, vaan henkilöiden, jotka kiinnittävät rahansa tällä lailla, ajatellen ainoastaan koron kartuttamista, jonka tämä kiinnitys on heille hankkiva.

Rikkaat ihmiset tosin rakentavat itselleen palatsimaisia asuntoja, joissa kaikki rahalla saatavat mukavuudet sulostuttavat elämää. Mutta suuren enemmistön asunnot, joissa verraten vähäpalkkaiset nuoret miehet elämätä alkaessaan rakentavat pesänsä, ne asunnot sietäisivät paljon muutoksia, ennenkuin rahat ovat tarkoituksen mukaisesti käytetyt.

Katsellessamme tällaisia huoneistoja, tekee meidän mieli itse ruveta rakentamaan, sillä tiedämme niin monta tapaa, miten samalla summalla, joka tämän epämukavan ja ikävän asunnon rakentamiseen on uhrattu, voisi aikaansaada ihanan kodin.

"Niin juuri!" huudahti Rob pontevasti. "Muistatko Maria, kuinka monta rumaa, ikävää ja siivotonta huoneistoa näimme hakiessamme itsellemme asuntoa."

"Muistan kyllä", sanoi Maria. "Entäs noita ahtaita, pimeitä putkia, joihin nuo komeat rappuset johtivat, päältäpäin näytti kaikki niin uhkealta, mutta sisässä oli kaikki epämukavaa ja vaillinaista."

"Niin", sanoi Rob, "entäs nuo kummalliset koristukset kaikkialla. Ihmiset tuhlaavat usein rahoja rumentaakseen talojaan, se on varma."

"Kuinka mielellämme luopuisimmekaan noista kamalista fasaadikoristuksista, kattomaalauksista ja muista koristuksista, joista ei ole huvia eikä hyötyä, kun vaan saisimme vesijohtoja ja kunnollisia kylpyhuoneita. Ja mitenkä meillä ovet ja ikkunat asetetaan! Usein on meillä makuuhuoneissa vaikea löytää sopivaa paikkaa vuoteelle ja toalettipöydälle."

Tässä katsahti vaimoni ylös, tehtyään juuri viimeisen korjauksen piirustuksiin.

"Paras uudistus tänä uudistuksen aikakautena", huomautti hän, "olisi naisarkkitehtien kehittäminen. Vuokratalojemme varjopuoli on se, että ne yksinomaan ovat miesjärjen keksintöjä. Ei yksikään nainen tekisi semmoista makuuhuoneen piirustusta, ettei vuodetta varten olisi muuta paikkaa, kuin joko ikkunan tai oven luona, eikä tuhlaisi huoneen sisäänkäytäväksi alaa, joka soveltuisi säiliöiksi.

"En ymmärrä, miksi ei tämä uusi liike naissukupuolen vaikutusalan laajentamisesta ole ottanut ohjelmaansa naisarkkitehtien kasvattamista. Talojen suunnittelu, sisustus ja piirustus olisi naisen käsitykselle ja aistille hyvin sopiva toimi. Sehän kuuluu luonnon järjestykseen. Minkälainenhan olisikaan se pääskysenpesä, jonka herra Pääsky yksinään ilman eukon apua laatisi?"

"Kultaseni", sanoin, "sinun pitää kaikin mokomin kirjoittaa tästä asiasta ensi naisyhdistyksen kokoukseen."

"Olen samaa mieltä kuin naislehtemme", sanoi vaimoni, "että paras tapa kykyänsä näyttää on *ryhtyä toimeen*. Ihan varmaan saisi se nainen, joka uutterasti suorittaa tähän ammattiin tarvittavan tietomäärän ja sitten alkaa työskennellä tällä alalla, ennen pitkää tarpeeksi työtä."

"Varsinkin, jos hän suorittaisi tehtävänsä yhtä oivallisesti kuin sinä, kultaseni", sanoin minä. "Nuoret naiset korkeimmissa bostonilaisissa kouluissamme lukevat enemmän matematiikkaa kuin arkkitehdille on tarpeellista, ja piirustuskoulumme kyllä todistavat naisen taipumusta ja kätevyyttä sillä alalla. Sanalla sanoen, tämä ala tuntuu minusta sopivan naisille paremmin kuin moni muu ehdolla oleva."

"No isä", kysyi Jenny, "etkö aiokkaan jatkaa lukuasi?"

Jatkoin:

"Minkälaisen tulee meidän talomme olla? Mikä muu kysymys edellyttää useampia, erilaatuisempia vastauksia — vastauksia, jotka vaihtelevat varojen, luonteen ja eri asemien suhteen. Kullakin ihmisellä on muutamia suuria tarpeita, johon kaikki pienemmät kohdistuvat. On olemassa vaatimuksia, joita kaikkein, korkean sekä alhaisen, rikkaan ja köyhän aina halujensa mukaan tulee saada asunnossaan täytetyiksi. Luulen voivani jakaa nämä vaatimukset tai tarpeet samoin kuin vanhat filosofitkin jakoivat elementtejä, nimittäin: tuleen, ilmaan, maahan ja veteen. Nämä neljä elementtiä ovat välttämättä tarpeelliset jokaisessa asunnossa."

"Tuli, ilma, maa ja vesi! Nytpä en tosiaankaan ymmärrä tarkoitustasi", sanoi Jenny.

"Odotappas vähän, kunnes se selviää", sanoin. "Koetan saada tarkoitukseni selväksi."

"Talon pääasiallinen tarkoitus on suojata asujamiaan elementeiltä. Tätä tarkoitusta vastaa myöskin telta, joka suojelee tuulelta ja sateelta. Mutta teltan pahin haitta on, että se ilma, jota hengität keuhkoihisi ja josta veresi, aivosi ja sydämmesi puhtaus riippuu, on pilaantunutta. Siten imet teltassa itseesi joka hengenvedolla enemmän tai vähemmän vaikuttavaa myrkyä, aina olojen mukaan. Napoleon makuutti aina armeijaansa taivasalla. Hän sanoi kokemuksesta tullessaan siihen vakuutukseen, että se oli terveellisempää, ja kumma kyllä, todistaa moni esimerkki heikkojen ihmisten voimistuneen taivasalla nukkuessaan pitkällä jalkapatikoilla."

"Ensimmäinen pulma talonrakentamisessa on hankkia vankka suoja raittiin ulkoilman yhteydessä. En aio tässä pitää esitelmiä tuulottamisesta, mainitsen vain sivumennen, että rakentajan tärkeimpänä tehtävänä on terveellisen talon rakentaminen, ja terveellisen talon tärkeimpänä ehtona on puhdas, raitis ilma."

"Siksipä ovatkin minulle nuo talot niin mieleiset, joissa on keskellä laajat eteiset tai käytävät, joihin kaikki huoneet avautuvat, ja joissa on varalla raitista ilmaa niiden kaikkien tarpeeksi. Lämpimän ilmanalan maissa saadaan sitä keskuspihan kautta, jossa suihkulähde lirisee, kukat kukkivat, ja jonka pylväskäytävään kaikki ovet avautuvat. Mutta kun tilaa on niukalta eikä ole varaa uhrata talon keskustaa käytäviksi, voipi tämän keskustan muodostaa hauskaksi arkihuoneeksi. Siihen kun hauska asettaa tuoleja, kirjajhyllyjä ja sohvia, muodostuu tämä hauska huone monessa suhteessa talon miellyttävimmäksi lepopaikaksi."

"Monella ihmisellä on tapana nukkua ikkuna auki. Tämä on kumminkin hyvin puutteellinen ja vaarallinen tapa hankkia makuuhuoneeseen riittävää määrää raitista ilmaa. Mutta jos talo on rakennettu äsken ehdottamani suunnitelman mukaan, saattaa tämän suuren eteisen tai arkihuoneen ikkunat jättää yöksi selälleen, joten siellä on yhtämittäinen ilmanvaihto, ja kun sitten makuuhuoneitten ovia raotetaan ja ikkunoita hiukan aukaistaan, syntyy siitä vapaa ilmanvaihdos kaikissa huoneissa."

"Taloa suunniteltaessa olisi siis ikkunoitten asema visusti huomioon otettava, jotta ilma niitä avattaessa pääsisi vapaasti virtailemaan huoneisiin. Kuumina kesäpäivinä näemme usein kalpean äidin riutuvan lapsensa kera päivänpuoleisen ikkunan ääressä huohottavan ja läähättävän, virkistävän tuulenhengen hyödyttömästi puhaltaessa vasten ikkunatonta seinää. Tekisipä silloin mieli iskeä reikiä seiiniin, jotta raitis ulkoilma pääsisi vapaasti sisään tulvimaan."

"Sinä kallis Jumalan lahja, avaruuden raikas ilma, miten nurjasti ja halveksivasti sinua kuolevaiset kohtelevatkaan! Jos asiansa täysin ymmärtävä saarnamies pitäisi saarnan hapestaa, vaikuttaisi se varmaan paljon enemmän synnin tukahuttamiseksi kuin puhdasoppinen selitys siitä, milloin, miten ja miksi synti tuli maailmaan. Mutta nyt astuu pappi reunojaan myöten täyteen sullottuun kokoushuoneeseen, jossa saastainen ilma miltei panee kynttilän liekit sinisenä palamaan, ja päivittelee seurakunnan henkistä välinpitämättömyyttä, pilaantuneen ilman painostaessa torkahtavia sanankuulijoita, jotka samalla tuntevat itsensä perin syntisiksi tässä laimeudentilassaan."

"Pikku Jim, joka juoksenneltuaan kaiken päivää reippaana ulkoilmassa, luki kiltisti rukouksensa maata pannahansa ja nukkui hyvänä poikana, nousee tänä aamuna vuoteeltaan pörrötukkaisena, lyöpi hoitajaansa ja sanoo, ettei hän tahdo rukoilla, eikä välitä tulla hyväksi. Syy on vain siinä, että poikaruukka nukuttuaan ummehtuneessa ilmassa, joka koko yön on hänen aivojaan myrkyttänyt, on nyt jonkinlaisessa siveellisessä heikkomielisyyden tilassa."

"Heikot naiset vakuuttavat usein, että heidän voimansa palaavat vasta kello yhden- tai kahdentoista tienoissa päivällä. Kysytään: eivätköhän nukkune ikkunat ja ovet suljettuina ja raskaat uutimet vuoteensa edessä?"

"Esi-isiemme huoneet olivat ilmanvaihtoon nähden monessa suhteessa paremmin varustetut kuin meikäläiset huoneet kaikkine parannuksineen. Suuri henkitorvi keskellä sekä avonaiset tulisijat kaikissa huoneissa aikaansaivat alituista ilmapirtta, joka poisti huonon ja pilaantuneen ilman."

Nykyaikana on huoneissa vain savupiippu rautakamiinia varten.

"Kamiinit ehkä kyllä säästävät polttoaineita, mutta ne säästävät muutakin. Sillä tuhansia ihmisolentoja saattavat ne liian aikaiseen hautaan, hitaan myrkytyksensä vaikutuksesta.

"Kolkkoa on ajatella, että talvemme täällä Pohjolassa kestää kuusi kokonaista kuukautta, marraskuusta toukokuuhun, ja että sinä aikana monessa perheessä kaikki sulloutuvat yhteen huoneeseen, jossa kaikki aukot ja ikkunaraot huolellisesti tukitaan ilmaa vastaan, ja jossa koksikamiini kohottaa huoneen lämpö määrää 25 ja 30 pykälään Celsiusta. Ihmisparat hermostuvat sekä liiallisesta kuumuudesta että myrkytetystä ilmasta, joka ainoastaan silloin tällöin oven avautuessa vaihtuu hiukan.

"Eipä siis lainkaan kummaa, jos näitten ihmisparojen iho ja keuhkot käyvät niin aroiksi, ettei heidän näiden kuuden kuukauden aikana ole ajattelemineenkaan ulkoilmaan menemistä, sillä siitä seuraa paikalla vilustus. Ja useinpa joulukuun vilustus kehittyy maaliskuussa auttamattomaksi keuhkotaudiksi, ja kevät, jonka pitäisi tuottaa eloa ja terveyttä, saattaa sen sijaan niin monta uhria hautaan.

"Olemme kuulleet kuinka kurjassa tilassa karhuparat kömpivät ulos kuuskuukautisesta talvimajastamme, missä he miltei yksinomaan elivät edellisenä kesänä saavuttamastaan lihavuudesta. Samoin lukemattomat heikot olennot elävät pitkän talvemme kuluessa niitten päivittäin vähenevien voimien kustannuksella, jotka he saavuttivat ihanana kesäaikana, jolloin ikkunat ja ovet olivat avoinna ja raikasta ilmaa oli tuhlaamisen varallekin.

"Sitten kuulemme koko kevään puhuttavan sairaudesta, sappitaudista y.m. ja vertapuhdistavien lääkkeiden nauttimisesta. Se on kaikki vain pilaantuneen talvi-ilman myrkytystä. Monta vertaa paremmat olivat toki vanhan ajan talot, joissa suuret räiskyvät tulet paloivat avonaisessa takassa ja joiden makuuhuoneisiin pyrysi lunta talvivihurien viuhuessa. Tosin kylmä viima jäähdytti selkää, kasvojen miltei kärventyessä, vesi jäättyi astiassa, ja jota halutti, taisi kirjoittaa nimensä ikkunaruuuihin. Mutta sinä heräsit täynnä elämänhalua ja -voimaa — sinä katselit tupruavaa lumituiskua värisemättä ja kahlasit kouluun läpi miehenkorkeisten kinosten. Laskit mäkeä, olit lumipallosilla, piehtarointsit lumessa kuin lumisirkku, mutta suonissa virtasi puhdasta, elinvoimaista verta ja vahvat keuhkot hengittivät sisäänsä raikasta talvi-ilmaa."

"Armahda meitä, isä kulta!" huudahti Jenny, "toivon, ettei meidän tarvitse uudestaan ruveta asumaan moisissa taloissa!"

"Ei suinkaan, kultaseni", vastasin, "väitän vain, että ne olivat paremmat niitä taloja, joita suljetaan kaksinkertaisilla ikkunoilla ja lämmitetään rautakamiineilla.

"Hyvä talo on niin järjestetty, että huonolla ja pilaantuneella ilmalla aina on tilaisuutta poistua aukon kautta raikkaan ulkoilman tulviessa sisään toista tietä. Talvella tulee tätä raitista ilmaa jollain keinolla lämmittää.

"Otaksukaamme esim., että huoneen toisessa päässä olevasta aukosta virtaa sisään lämmitettyä ulkoilmaa. Lämpö määrän ei tarvitse kohota yli 18 Celsius-asteen. — Otaksukaamme vielä, että huoneen toisessa päässä on avonainen puu- tai hiilikamiini. Sopivampaa tapaa ilmavaihdon ja lämmön saavuttamista varten samalla kertaa saattaa tuskin ajatella.

"Otaksukaamme vielä talon keskessä löytyvän suuren eteisen, johon raikas, kohtuullisesti lämmin ilma alituisesti virtailee. Jokaisessa tähän eteiseen avautuvassa suojassa löytyy henkitorvi, josta käytetty ilma poistuu vetäen mukanaan kaikki huonot ja pilaantuneet kaasut. Siinä talossa on hyvä ilmanvaihto, eikä tästä synny mitään vaarallista vetoa. Makuuhuoneen eroittamiseksi on hyvä käyttää kaksinkertaisia ovia, joista toinen lastoista valmistettu vastaanottaa vapaata ilmaa huoneeseen, paljastamatta sitä jokaisen nähtäväksi.

"Puhuessamme raittiista ilmasta, tarkoitamme sitä sanan täydessä merkityksessä. Elköön sisääntulviva ulkoilma olko ummehtunut, pahaltalöyhkäävää kellari-ilmaa, vaan hyvää, puhdasta, raikasta ilmaa, joka kulkee torven kautta, mikä on niin asetettu, ettei ilma virtsa huoneeseen alhaaltapäin, missä epäterveellisiä kaasuja ja löyhkiä kokoontuu, vaan ylhäältä kirkkaista ja korkeista ilmakerroksista.

"Koko lorun loppu kuuluu, että koska nyt ihmisten tässä elämässä aivojensa kautta tulee vastaanottaa elämänsä henkinen puoli — ja koska musta, pilaantunut veri on myrkyä aivoille — ja tätä tummaa, pilaantunutta verta muodostuu keuhkoissa, jotka hengittävät huonoa ilmaa — on talon rakentajan ensimmäinen toimi huolehtia puhtaasta ja terveellisen ilman hankkimista.

"Olkoon siis talon suunnittelussa pysyvällisenä sääntönä: 'Talossamme' tulee olla raitista ilmaa — kaikkialla, kaikkina aikoina — talvella sekä kesällä. Vähät koristuksista ja marmorikamiineista. Olkoon kodin sisustus vaikka kuinkakin yksinkertainen, kun vain on raitista ilmaa. Yhtä vastenmielisesti kuin

käytämme lähimmäisemme hammas- ja hiusharjaa, hengitämme hänen keuhkoistaan lähtevää huonoa ilmaakin. Se on 'talomme' ensimmäinen välttämättömyys. Inhimillisen terveyden ja onnen ensimmäinen suuri elinehto on — *ilma*."

"Kuuleppas, Maria", sanoi Rob, "onkohan meillä tulisijoja huoneissamme?"

"Äiti on ottanut ne huoleksensa", sanoi Maria.

"Siitä ole varma", sanoin minä, "että jos anoppisi on ollut sinua avustamassa, on ilmanvaihdosta pidetty huolta."

Myöntää täytyy, että Robin käsitys talosta kohdistui pääasiallisesti gootilaiseen kirjastoon ja vanhanaikaisen herrastyylin soveltamiseen nykyajan vaatimuksien mukaan, eikä semmoisiin proosallisiin asioihin kuin ilmaan.

Siksipä hän nyt havahtuikin ikäänkuin unesta, veti pari syvää henkäystä ja tarttui piirroksiin, tarkastaakseen niitä uudella innolla. Minä jatkoin lukemistani.

"Toinen suuri elementti, joka meidän talossamme on huomioon otettava on *tuli*. Tällä nimityksellä en tarkoita yksin keinotekoista tulta, vaan tulta kaikissa eri muodoissaan — taivaallista tulta, jota Jumala joka päivä lähettää meille päivänsäteitten loistavilla siivillä, tulta, jolla lämmitämme huoneitamme, keitämme ruokamme ja valaisemme yöllistä pimeyttä.

"Alkakaamme taivaallisella tulella eli päivänpaisteella. Jumalan antamaa raitista ilmaa laiminlyödään, mutta hänen lahjaansa päivänpaistetta miltei vihataan. Monessa talossa ei uhrata senttiäkään ilmanvaihdon hyväksi, mutta maksetaan auliisti satoja dollareja päivänsäteitten karkoittamiseksi.

"Suojat näissä taloissa ovat tiiviit kuin laatikot, ilman tulisijaa henkitorvea tai ilmareikää; ja oi iloa ja riemua! ulkopuolella on markiisit ja sisäpuolella ikkunaluukut, jotta kirkkaimpanakin päivänä voimme pimeydessä vaeltaa. Näitä asuntoja katsellessa voisi luulla, että ne ovat varustetut kuumaa ilmavyöhykettä varten suojaamaan meitä tulikuumilta ilmavirroilta.

"Mutta silmäilkäämme almanakkaamme. Moniko kuukausi vaatii tulta takkaan? Lioittelematta saatan sanoa, että kaikki perheet lokakuusta kesäkuuhun tarvitsevat aamu- ja iltaroihunsa, olkoon heillä sitten varaa siihen tai ei. Vuoden kahdeksana kuukautena vaihtelee ilma viileän, kylmän ja pakkasen välillä, ja tokkopa tarvitsee neljänä muuna kuukautena sulkea huoneita niin tiiviisti. Tiedämmehän kokemuksesta, että paahtavat päivät ovat poikkeuksia meillä.

"Matkustakaa kuten minä viime vuonna Connecticutlaaksossa ja tarkastakaa taloja siellä. Kaikki ovat puhtaita, siistejä ja varakkaan näköisiä viheriäisten pihamaiden ja suurien jalavien ympäröiminä — mutta kaikki olivat kellarista kattoon suljetut, ikäänkuin olisivat asujamet myyneet kaikki kampsunsa ja matkustaneet Kiinaan. Kaikki rullakartiinit olivat alaslasketut. Onko siis talo autio? Ei; katsoppas, keveä, sinervä savupyörre kohoo kyökin savutorvesta ja tuolla talon takapihalla on kartiinia hieman kohotettu. Siellä elää kuin eläkin olentoja himmeässä varjossa, kalpeina kuin potaatin idut kellarissa."

"Minäpä tiedän, isä, miksi he niin tekevät", sanoi Jenny. "He pelkäävät kärpäsiä, jotka tosiaankin kuuluvat Egyptin maanvaihoihin. Minä puolestani en ainakaan moiti ihmisiä siitä, että sulkevat huoneensa ja pimittävät talonsa kärpäsaikana, — entäs sinä, äiti?"

"En minäkään, niitten ollessa hurjimmillaan, mutta luulen tämän olevan tarpeellista ainoastaan vähän aikaa; mutta täällä meillä suljetaan huoneet vuodet umpeensa ja siksipä ovatkin meidän kylämme niin kuolleen, hiljaisen, kylmän ja asumattoman näköiset."

"Ainoa seikka, joka matkustajalle käy selväksi kylissämme matkustaessaan", sanoin, "on, että näissä taloissa kumminkin asuu ihmisiä, ja että nämä olennot elävät pimeydessä. Harvoin näet ovet ja ikkunat avattuina, harvoin ihmisiä niitten luona istuvan, harvoin tuolia pihamaalla tai minkäänlaisia merkkejä siitä, että ihmiset eläisivät ulkoilmassa."

"Sanoinhan sinulle, isä, miksi kaikki on niin, olen ollut eno Petterin luona kesällä ja tiedän, että täti pitää kevätsiivoamisensa toukokuussa. Sen jälkeen laskee hän kaikki rullakartiinit ja uutimet alas ja niin pysyy talo puhtaana aina lokakuuhun. Siinä on koko juttu. Jos ikkunat olisivat selkoselällään, riittäisi siellä siivoamista joka viikko, ja kuka sitä kestäisi? Eikä minusta siinä ole vähääkään moitittavaa."

"Minä puolestani", vastasin, "vastustan elämistä pimeydessä, olkoonpa sen suurena päämääränä vaikka kärpästen karkoittaminen. Muistan tällä samalla matkallani pysähtyneeni muutamiksi päiviksi maalaisravintolaan, jossa vallitsi Egyptin pimeys kellarista ullakkoon asti: Pitkulainen, hämärä ja synkkä ruokahuone oli ulkoapäin luukuilla ja sisältäpäin paksuilla, paperisilla rullakartiineilla suljettu.

Mutta kaikesta tästä huolimatta suhisi siellä kärpäsiä, kuin olisi mehiläispesä ollut läheisyydessä. Surinasta, jonka käteni ojentaminen synnytti, saatoin aavistaa leivoslautasen paikkaa. Se oli jotensakin ilettävää, sillä tässä pimeydessä en aina voinut erottaa kärpäsiä mustikoista, ja ainakin minä puolestani olisin ollut tyytyväinen, jos tässä kärpästen kanssa otellessani olisin edes saattanut lohduttaa itseäni valolla ja ilmalla. Ihmisparat pimittävät huoneensa ja karkoittavat niistä ulkoilman ja päivänpaisteen kärpäsiä peläten, mutta kärpäset jäävät sittenkin heidän ainokaisikseen. Eipä siis kummaa, jos he käyvät miltei sairaloisiksi näin ollen."

"No niin, tietysti isä puhuu kuin miehet", sanoi Jenny. "Sinä et koskaan ole ollut vastuunalainen huoneiden puhtaudesta. Olsitpa vain itse talon emäntänä, niin kyllä saisimme nähdä, mitenkä menettelisit."

"Senpä kerron sinulle. Tekisin parastani. Sulkisin silmäni kärpäsenlialta ja avaisin ne luonnon ihanuudelle. Antaisin suloisen päivän paistaa huoneisiini kaiken päivää, paitsi niinä harvoina kesäpäivinä, jolloin viileys on tarpeen. Mutta nämä päivät eivät ole lukuisat. Keväällä laskisin, paljonko maksaisi pestata jokin akka pitämään ikkunoita ja muita tavaroita puhtaina, ja vaikkapa pitäisi uhrata uusi pukuni hänen palkkaamiseksi, tekisin sen mielelläni. Tehtyäni voitavani tässä suhteessa, paaduttaisin sydämeni, kääntäisin pois silmäni ja nauttisin päivänvälisistä, raikkaasta ilmasta ja näköalasta vapaista, avonaisista ikkunoistani ja antaisin kärpästen olla olojaan. Siinä kuult."

"Päivänpaiste, se se on isän keppihevonen", sanoi Maria.

"Ja miksikä ei? Erehtyikö Jumala luodessaan auringon? Tai loiko hän sen vihollisemmeksemme? Eikö tämä suuri luonnonvoima, joka kypsentää hedelmät ja saattaa kukat niin suloisesti tuoksumaan, ole meille muka hyödyksi? Katsele varjossa kasvavia kasveja, mitenkä nuutuneita ja surkeita ne ovat, ja kuinka ne rukoillen ojentavat heikot lehtensä valoa kohti. Onko siis ihmisolennoillakaan varaa hyljätä tätä elähyttävää voimaa. Eräässä vankilassa oli jono koppia päivänpuolella ja toinen varjonpuolella. Vaikka varjonpuoleisissa kopeissa vallitsi sama puhtaus, huoli ja hoito, olivat kumminkin sairaus ja kuolema monet kerrat suuremmat siellä kuin valoisessa päivänpuoleisessa jonossa. Ihmiset kärsivät kaikenmoisia kipuja ja huokailevat elinvoiman vähyyttä; äärettömiä määriä lääkkeitä nautitaan ja rahoja tuhlaataan, mutta kaiken ohessa tuhlaamme ja karkoitamme luotamme molemmin käsin päivänpaisteen, tämän Jumalan lahjan, siunatun terveellistä vaikutusta.

"Mitä raamattu kuvaa nousevaksi auringoksi, joka parantaa kaikki siivillänsä? Sama aurinko, joka on Jumalan rakkauden perikuva, on meitä virkistävä jokapäiväisessä elämässämme, se kuivaa kosteuden ja homeen, suojelee koista ja ruosteesta, haihduttaa pahat hajut, karkoittaa hermoista alakuloisuutta ja ilostuttaa elämätämme. Ellen palvelisi Häntä, kaikkein hyvän antajaa, palvelisin ja kumartaisin varmaan aurinkoa, hänen suurinta ja kauniinta näkyväistä ilmestystensä. Egyptin maalla vallitsi Herran vihan aikana pimeys, mutta Goosenin maassa oli valoista. Minä olen goosenilainen, mielin valkeudessa vaeltaa ja sadattelen pimeyden töitä. Mutta jatkakaamme.

"Talomme sijoitettakoon kaakkoiseen suuntaan, ettei siellä olisi päivätöntä suojaa, ja ikkunat asetettakoon niin, että taivaasta kotoisin olevat, kimaltavat säteet pääsevät tunkeutumaan poikki ja puhki.

"Elkäämme piirittkö taloamme ikkunain alapuolella olevalla kostealla pensastolla, joka estää valon ja ilman vaikutusta. Taloa tulee ympäröidä vapaa ala, jossa tuuli pääsee liehumaan ja päivänväliset valaisemaan, kuivamaan sekä elähyttämään.

"Siitä kiireestä päättäen, jolla ihmiset täällä meillä muuttavat ahtaan pihamaan synkäksi tiheiköksi, luulisi auringonpistosta meidän ilmanalamme suurimmaksi vaaraksi.

"Sateisina kuukausina, ja niitä meillä Jumala paratkoon on monta, eläessämme pimeissä, viileissä huoneissa kosteitten pensaitten sisässä, muuttuvat ajatuksemme synkiksi, sairaloisiksi ja ikäviksi. Lähimmäisemme viat suurenevat silmissämme — elämä tuntuu kolkolta ja ilottomalta — itse uskontokin kuolleelta ja ummehtuneelta.

"Minä soisin talon heti ensi silmänräpäyksellä tekevän avonaisen, raittiin ja iloisen vaikutuksen. Jokaisesta ikkunasta näkisimme aina edessämme päivänpaistetta, puita, pilviä ja viheriöitä nurmia. 'Talollemme' tulee hankkia varjoa mutta ei pimeyttä. 'Talossamme' on monta aurinkoista ja ilmakasta ikkunaa — ei puhdistamista ja sulkemista, vaan avaamista ja luonnon nauttimista varten. Olkoon talossa pitkät kuistikot sekä ylä- että alakerrassa siellä käyskenneläksemme raitista ilmaa nauttimassa sateisinakin ilmoina. Sanalla sanoen, koettaisin 'talossamme' mikäli mahdollista yhdistää metsien ja ketojen vapaata, reipasta, iloista elämää rauhaisan perhe-elämän hauskuuteen, sievyyteen ja mukavuuteen.

"Taivaallisesta tulesta puhuttuani, tahdon lausua sanasen myöskin maallisesta, keinotekoisesta

tulesta. Rautakamiinit, lämmetköööt sitten kuumalla vedellä, höyryllä tai lämpimällä ilmalla, ovat, jos vain ilmavaihtoa otetaan huomioon, terveellisiä ja hyviä lämmityslaitoksia niinä kahdeksana tai yhdeksänä kuukautena vuodessa, jolloin tarvitsemme keinotekoista lämpöä.

"Rautauunille kyökissä ja sen lämminvesisäiliölle kumarran nöyrästi. Se on suuri, sykkivä sydän, jonka puhdistavaa, virkistävää nestettä virtailee lämpimänä läpi koko talon. Toivottavaa olisi, että tämä nykyaikainen Molok olisi hieman kohtuullisempi ravintonsa suhteen, sillä myöntää täytyy, että se on armoton tuhlari — mutta onhan sillä suuri työkin. Hanaa kun vain käännät, saat joka vuorokauden hetkellä yllin kyllin lämmintä vettä, pesupäivät ovat leikintekoa ja viisaalla järjestämisellä sekä lämmön säästämisellä voit päälle päätteeksi lämmittää pari kolme suojaa talvisin.

"Rautauuni lämminvesisäiliöineen kuuluu siis 'talomme' välttämättömiin tarpeisiin. Iltavalaistuksena on minusta kaasua parasta, jos sitä vain on saatavissa [siihen aikaan ei vielä käytetty sähköä]. Talooni tahtoisin kaasua. Sen ainoa paha puoli on vaara, jonka kaasun vuotaminen saattaa tuottaa, jos kaasua vaillinaisen johdon kautta pääsee asuinhuoneitten ilmaan sekaantumaan. Mutta niin ei lainkaan tapahdu, jos vain varovaisuutta noudatetaan.

"Monet maalla asuvat perheet valmistavat itse kaasunsa hyvin yksinkertaisella tavalla. Ottakoot talon rakentajat tämänkin huomionsa. On jo olemassa koneita kaasun valmistamista varten talouden tarpeeksi, ja ne ovat täydellisesti luotettavia ja helpot hoitaa, sanotaanpa, että tämän kaasun valo on parempi kaupunkien kaasutehtaitten valo. Tämäkin asia sietää harkitsemista, jos talomme on maalla tai tulee maalle rakennettavaksi.

"Ja nyt lähestymme kolmatta suurta elementtiä, joka on 'talollemme' tarpeen nim. *vettä*.

"Vettä, vettä kaikkialla, vettä runsaasti, helposti saatavaa ja puhdasta.

"Esi-isämme olivat monessa suhteessa oivallisesti järjestäneet kotielämänsä ja talonrakentamisensa. Heidän talonsa olivat ylimalkaan järkevästi laaditut, tilavat, ilmakkaat ja mukavat, mutta veden hankkimisessa olivat he armottomia naissukupuolta kohtaan. Kaivo oli kaukana pihamaalla ja talvella saivat he lumessa kahlata ja hilata jäätynyttä sankoa huoneeseen, täyttääkseen teekeittiötä aamiaista varten. Tasavallan itsenäiselle tyttarelle ei näin ollen osoitettu tarpeeksi kunnioitusta. Meidän päivinämme ovat kaivot tosin siirtyneet lähemmäksi taloa, mutta suureen enemmistöön ei vielä ole juurtunut tuo sukkela keino hankkia itselleen alituinen varasto raikasta vettä vain pientä hanaa kiertämällä. Jospa saisimme rakentaa majamme aivan mieleemme mukaiseksi, olisi siellä kylpyhuone joka kolmea miestä kohti, ja joka suojaan johtaisi kylmä ja lämmin vesitorvi.

"Säästäkäämme runsas summa vesijohtotorviin ja jätettäköön talomme viimeisteleminen riippuvaksi niistä rahoista, jotka jäävät ylitse. Varustakaamme taloomme kylpyhuoneita niin voimme millä vuorokauden hetkellä tahansa tilata lämpimän kylvyn. Useimmissa lasten taudeissa lämmin kylpy on miltei aina tehokas parannuskeino. Pahat vilustumiset, alkavat kuumeet ja nivelkolotukset pestään pois vasta alussa ollessaan. Siis, niin paljon vettä taloomme kuin mahdollista. Ihmisten käsityksiä veden välttämättömyydestä tulisi laajentaa, jotta kaikki hankkisivat itselleen sitä runsain määrin. Sinulla ei ole mitään hyötyä kylpyhuoneesta, joka vaatii tunnin puuhaa ja tulensytyttämistä, ennenkuin se on järjestyksessä. Homma on liika suuri — et tule siihen ryhtyneeksi. Mutta kun suojassasi on sievä, pienoinen nurkka sitä varten, ja sinun on vain väännettävä hanaa saadaksesi valmiin kylvyn, on lääkkeesi aina käsillä, ja sinä käytät sitä alinomaan. Yöllä heräät huudosta ja näet pikku Tommin istuvan vuoteellaan kiihoitustilassa ja polttavan kuumeen vallassa. Kolmen minuutin kuluttua on hän kylvyssä, rauhallisena ja hyvillään; hän laskeutuu jälleen vuoteelle viileänä ja rauhoittuneena ja aamulla hän herää täysin terveenä.

"Tätä verratonta ja yksinkertaista lääkettä ja terveyden suojelukeinoa, tätä tyynnyttävää ja virkistävää ainetta tulisi pitää yhtä välttämättömänä talossa, kuin kyökin uuniakin. Ainakin yksi kylpyhuone tulisi joka talossa olla, ja sen pitäisi olla niin asetettu, että koko perhe voisi sitä käyttää, ellei ole varaa pitää useita. Taloa, jossa vettä on mukavasti saatavissa, on niin helppo hoitaa, että se melkein hoitaa itsensä. Enemmän olen ilman mattoja laattialla, ilman sohvia ja kiikkutuoleja, ja uhraan enemmän varoja tähän."

"Nyt isä kulta", sanoi Maria, "olet puhunut meille kolmesta elementistäsi, jäljellä on nyt vain *maa*. Mitenkähän sinä sen selität."

"Olen aina luullut", sanoi Jenny, "että mitä vähemmän tätä yhteistä emoamme suosimme talossamme, sitä parempia emäntiä olemme."

"Kultaseni", sanoin minä, "meidän filosoofien tulee silloin tällöin antaa asioille salaperäinen väritys ja väliin lausua ilmi luonnottomia ajatuksia, voidaksemme sitten selittää, ettemme tarkoittaneetkaan mitään erityistä niillä. Ihmiset luulevat meitä hyvinkin teräväjärkisiksi, huomattessaan kuinka sukkelasti

suoriudumme näennäisistä ristiriitaisuuksista. Siis kuulkaa.

"Ottaessani puheeksi neljännen elementin *maan*, tahdon vain viitata äitinne kaari-ikkunaan ja huomauttaa teille, että synkän, pitkän talven kuluessa emme päivääkään ole ilman kukkia. Täydellisessä talossa pitäisi minun mielestäni olla niin monta ulkoilman viehätystä kuin lämpö ja suoja vain sallivat — ja näihin kuuluvat kaikki kasvit. Kasvit ovat lähempänä ihmisen terveyttä ja elinvoimia kuin tavallisesti otaksutaan. Hyvin hoidetut kasvit levittävät hauskuutta ympäristöönsä viehättävällä ulkonäöllään, puhdistavat sitä paitsi ilmaa huoneessa, ja ovat ilman puhtauden ja elinvoiman mittajia. Kun kasvit lakastuvat ja näivettyvät, ei ilma ole puhdasta. Eräs rouva kertoi minulle, ettei hän koskaan saanut kasveja viihtymään vierashuoneessaan kaasulta ja antrakiittihiileltä. 'Eikö teitä arvelluta elää ja kasvattaa lapsianne huoneessa, jossa kasvinne kuolevat?' vastasin minä.

"Jos kaasujohdot ovat vaillinaiset ja punasenhoitava kamiini kuluttaa kaiken ilman huoneesta, jotta rehoittavat kasvit parissa päivässä alkavat näivettyä ja pudottaa lehtensä, on ymmärrettävää, että ilma silloin on huono ja myöskin ihmisille myrkyllinen sekä kaipaa parannusta. Jos kukkia ei saa huoneessa viihtymään, on sillä tuomio lausuttu huoneen ilmasta, ja varma on, että siinä silloin ei ole tarpeeksi elinvoimaa ihmisolennoillekkaan. Mutta huoneessa, jossa kasvit rehoittavat kuin ulkoilmassa ja lehdet säilyttävät tumman vihantansa, siinä huoneessa voimme otaksua ilman soveltuvan myöskin ihmiskeuhkoille.

"Hauskaa on nähdä, että kasvien viljeleminen on niin levinnyt maassamme. Monen mökin ikkunoissa näemme petunian ja intialaisen krassin kukkivan lumen pyryellessä ulkona. Kuinka paljon iloa tuottavatkaan nämä kasvit hoitajilleen! En luule löytyvän ihmisolentoa, joka ei mieltäisi kukkiin, jos olot vain ovat pakoittaneet häntä kasvattamaan ja hoitamaan niitä. Ruukkukasvien hoidossa on monta mutkaa matkassa ennenkuin ne hyvin saadaan viihtymään. Tomu tukkii pian viheriäisten keuhkojen pienet huokokset ja näitä pitää alituisesti valella raikkaalla vedellä. Moni katsoo liian vaivaloiseksi kantaa kasvinsa sitä varten kuistikoille tai rappusille ja niin valellaan niitä tuskin kerta kuukaudessakaan. Luontoemo on meille tässä hyvänä esimerkkinä, hän valelee jokaista lastansa öisin kastehelmillä, jotka vielä kimaltelevat aamusinkin niiden lehdissä ja kuvuissa."

"Siinäpä se on!" sanoi Jenny. "Hoitaisin mielelläni kasveja, ellen kammoisi tuota ijankaikkista pesemistä ja veden pirskoittamista, jota ne vaativat. Siitä sitä sitten räiskyy matolle ja huonekaluille, jotka eivät ole yhtä ihastuneet tähän ruiskuttamiseen."

"Senpä vuoksi", lausuin minä, "kaipaa talomme myöskin maaemomme apua, kuten saatte nähdä."

"Minun käsitykseni mukaan pitäisi täydelliseen taloon kuulua pieni kasviosasto, jossa kasveja vapaasti voisi hoitaa, kastaa ja tomulta suojella. Tämä pieni alue olisi tietysti päivänpuolella, ja siinä olisi kaikki edut, jotka kasvit viihtyäkseen tarvitsevat.

"Ylimalkaan katsotaan ansareita rikkaitten ylellisyydeksi, jota ei vähäarvoisten auta ajatellakkaau. Mutta niinköhän lienee. Onhan sinulla ulkoneva kaari-ikkuna, nosta laattiapalkit pois ja täytä ala hyvällä mullalla. Eroita se vierashuoneesta lasiovilla, ja silloin saat tarpeeksi tilaa kasveille ja kukille. Jos mainittu ala on etelänpuolella, päivänsäteille alttiina, ei tarvitse mitään erityistä lämmityslaitosta, vierashuoneen lämpö riittää siihen aivan hyvin. Tämän kasvihuoneen kotiisi levittämä huvi ja hyöty ovat arvaamattomat, ja sen kustannukset eivät kohoo paljon korkeammaksi tavallisen kaari-ikkunan kustannuksia. Suurissa taloissa saattaa tämä ala olla suurempi. Elkkäämme nimittäkö sitä ansariksi, sillä se nimi on liian suurenmoinen, se saattaa meidät ajattelemaan puutarhureita ja harvinaisia kasvilajeja, jotka vaativat suurta huolta ja tuntevia kustannuksia. Se on vain kasvihuone — huone, jonka laattia on multaa ja seinät lasia, jotta aurinko vapaasti saisi valaista ja lämmittää. Jätettäköön siinä myöskin ovet avoimeksi niin moneen suojaan kuin mahdollista.

"Täten olisi vieras- ja ruokahuone koko talon kukkien ja kasvien yhteydessä. Varjoisimmilla paikoilla kasvaisi sammalia, sananjalkoja ja muuta viheriäistä ja pitkin ikkunoita kiemurtelisi päivänpaisteessa petunioita ja muita yksinkertaisia kukkia. Jos vettä on saatavissa, tekisi suihkulähteen lorina hyvän vaikutuksen ja sen säde vilvoittaisi ilmaa, jonka uunin kuumuus niin usein kuivaa liiaksi."

"Ja luuletko tosiaankin isä, että näin rakennettu talo on käytännöllinen", sanoi Jenny. "Minusta se on kuin kuvaus Alhambrasta."

"Ja kuitenkin olen meidän aikanamme nähnyt juuri sellaisen talon", sanoin. "Voisin tällä hetkellä näyttää sinulle huvilan, joka tyyliiltään on mitä yksinkertaisin, mutta kuitenkin yhdistää hyvän talon parhaimmat ominaisuudet. Kultaseni, voitko tuota pikaa piirustaa pohjapiirroksen tuohon taloon, jonka näimme Brightonissa?"

"Tässä se on", sanoi vaimoni, tehtyään muutamia kynänvetoja — "se oli huokeahintainen, mutta hauskimpia, mitä koskaan olen nähnyt."

"Tämä talo, joka lienee maksanut viisi tuhatta dollaria, täyttää monta minun vaatimustani talon suhteen. Siinä on kaksi kerrosta ja useita hauskoja ullaikkohuoneita, kaksi kylpyhuonetta ja vesijohto joka huoneessa. Vieras- ja ruokahuoneessa on kummassakin ulkonevat kaari-ikkunat, joissa kukkaset viihtyvät vuoden umpeen, ja suihkulähde lirisee alituisesti pienessä marmori-altaassa. Pitkänä, synkkänä talviaikana on tämä asunto iloinen ja kodikas.

"Mutta yksi seikka on huomioon otettava näitten kasvihuoneitten suhteen. Maan tulee sen alla olla salaojitettu, estääkseen seisahtuneen veden höyryä ylöskohoomasta ja ilmaa pilaamasta. Myöskin on maahan sekoitettava runsas määrä puuhiiliä estääkseen kasviaineitten hajoomista. Samoin on tyystisti varottava, ettei lehtiä pääse putoamaan maahan ja märkänemään, ne kun myrkyttäisivät ilman. Jos nämä toimeenpiteet otetaan varteen, lauhduttaa ja puhdistaa tämä pieni tarha vain talon ilmaa.

"Elleivät varat myönnä edes tätä pientä kasvitarhaa, aseta ikkunankoloon syvä laatikko, jonka pohjassa on vetotorvi sekä paksu kerros murskattuja puuhiiliä ja soraa ja päällimmäisenä hienoa lehtimultaa ja hiekkaa. Tähän saattaa istuttaa murattia, joka kiemuroitsisi, kierteleisi ja kaarteleisi köynnöksiään sinne tänne, sekä eri krassilajeja, jotka ilahuttaisivat talon asujaimia talven aikana kukillaan. Niissä ikkunaraukoissa, joita eivät päivänväliset siunaa — voit kasvattaa sananjalkoja ja sammalia sekä sekoittaa niihin monenlaisia metsäkukkia.

"Aikaisin helmikuussa, jolloin talvi kovimmin pakastaa, alkavat jo orvokit, valkovuokot ja akileijat kukkia. Mutta rehoittaakseen vaativat kaikki nämä kasvit jokapäiväistä vedellä ruiskuttamista, ja niistä lähtevä kosteus lauhduttaa ja virkistää vain lämmitettyjen talvihuoneitten liian kuivaa ilmaa.

"Nyt olen siis esittänyt teille neljä pääelementtiäni, jotka ovat rakentamisessa tarpeelliset — ilman, tulen, veden ja maan. Tyydyttyäni nämä tarpeet, rauhoittaisin aistiani ja mielikuvitustani toisissakin suhteissa, mikäli mahdollista. Vihaan, kuten Rob, jokapäiväisiä taloja ja haluaisin tavoitella jotain kaunista rakennustaiteen alalla. Minua karmii, että kalleus ehkäisee kaikki pyrinnot siinä suhteessa. Suuresti himoitsen tyylikkää lukkoja ja saranoita sekä suuria, komeita yksiruutuisia ikkunoita. Kadehdin onnellisia lähimmäisiäni, joilla on varaa mokomiin talonkaunistuksiin. Varustettuani talooni kaikkia välttämättömiä tarpeita, koittaisin mikäli varani myöntäisivät, pitää kauneuttakin päämaalinani.

"Mutta vaikka kaikki puutyö talossani onkin korutonta ja sileää, vaikka uunit ovatkin yksinkertaisinta laatua ja ovet ja ikkunat tehdastyötä, on minun talossani kylpyhuoneita, kasvihuone, päivänpuolinen kaari-ikkuna ja tarkoituksen mukainen ilmanvaihto. Taloni muodostuu siten hauskaksi, ja jokainen asujain on niin hyvällä mielellä, kuin olisi katto sisältäpäin seeteripuulla vuorattu.

"Eri puulajeista on minulla vielä sananen sanottavana. Meillä on täällä Amerikassa runsas määrä kauniita ja arvokkaita rakennuspuita, joista emme tiedä mitään, syystä, että ne tuhmasti kyllä peitetään valkoisella värillä.

"Kuuluisa seebrapuukaan ei hienoudessa vedä vertoja maalaamattomalle kastanjalle. Meidän saksanpähkinäpuu on väriltään kullanuskea ja itsessään niin ihana, että sitä saattaa katsella kuin kaunista maalausta, puhumattakaan tammesta monine hienoine vivahduksineen. Tavallinen mäntykin, jota nykyään pidetään mahdollisena ainoastaan valkoiseksi maalattuna, muistuttaa öljyttynä ja vernissattuna atlaspuuta. Amerikkalaisten tehtaitten seinäpapereista kannattaa meidän ylpeillä, sillä ne tyydyttävät jo suurimpiakin vaatimuksia. Toisissa malleissa ranskalaiset tosin ovat meitä taitavammat, mutta joka taloa varustaa, silmäilköön ensin oman maansa tuotteita, ja hän on hämmästyvä.

"Yhtä näkökohtaa talon rakentamisessa tahtoisin vielä koskettaa. Koska Amerikassa on niin vaikea sekä hankkia että pitää palvelijoita — asia joka kauan tulee olemaan vaikeimpia kotikoettelemuksiamme — pitäisi meidän laatia kotimme niin, ettemme monia palvelijoita kaipaisi. Taloa voi rakentaa niin moneen eri tapaan, että työn paljouskin, jota tarvitaan sen järjestyksen ylläpitoa varten, vaihtelee suuresti. Muutamit talot tarvitsevat suurta palvelijaliutaa hankaamaan lukkoja kiiltäviksi, puhdistamaan toimitukset kaikista leikeltujen huonekalujen uurteista ja lokeroista sekä antamaan talolle sitä järjestyksen leimaa, jota siistiltä talolta vaaditaan. Yksinkertainen kiillotettu ja maalaton puu sekä veden runsaus asunnossa auttavat emäntää suuressakin talossa hyvin toimeen tulemaan parin palvelijan avulla.

"Jos kyökissä kaikki on hyvin ja mukavasti järjestetty, joten aikaa ja askelia säästetään, saattaa yksi palvelija mainiosti suorittaa kahden työn. Jos vain vettä, lämmintä sekä kylmää on helposti saatavissa, ei pesupäiväkään meitä enää kauhistuta. Käyttämällä vääntökonetta, joka säästää sekä vaatteita että pesijää, ja pientä mankeliä pääsemme puolta vähemmällä.

"Paljon olisi vielä 'talostamme' sanottavaa, ja ehkäpä Kristofer löytäkin vielä tilaisuutta siihen jonkun toisen kerran. Mutta nyt hänen kynänsä on väsähtänyt ja vaipuu lepoon."

XII.

Uskonto kodissamme.

Olipa sunnuntai-ilta, ja pieni piirimme oli keräytynyt takan ympärille, jossa räiskyvä pähkinäpuu ilmoitti vuoden loppua ja kylmän sään lähestymistä. Sunnuntai-iltasin naimisissa olevat lapseni mielellään kokoontuivat vanhan kotilieden ääreen ja "leikkivät" olevansa lapsia. Vanhat nuottivihot otettiin esiin, lauloimme vanhoja virsiä perin vanhanaikaisella nuotilla. Laulujen välillä vaimoni ja naimisissa olevat tyttäreni puhelivat pienoisista. Keskustelimme päivän saarnasta, kirkkoveisuusta ja muista sunnuntai-elämään kuuluvista aineista.

"Isä", sanoi Maria, "sinä olet jo lopettanut pikku haltijasi, etkö ole?"

"Olen kyllä, — olen lopettanut ainakin täksi vuodeksi."

"Kultaseni", sanoi vaimoni, "yhden aineen olet vielä jättänyt koskettamatta, ellös lopeta vuottasi puhumatta siitäkin pari sanaa. Ilman Jumalanpelkoa ei koti eikä talo ole täydellinen, kirjoitappas kodin uskonnosta."

Vaimoni, kuten ehkä jo näistä kirjoituksistani olet huomannut, on vanhanajan naisia, vieläpä entisellään olijakin. Minä taas olen edistyksen mies ja olen taipuvainen mietiskelyihin, mutta minusta tuntuu aina kuin olisi vyötäisilleni kiedottu nuora, josta vaimoni vakavasti palauttaa minut vanhalle uralle. Vaimoni on vakava, raamattua lukeva nainen, joka pitää sabbattia pyhänä; hän säilyttää vanhempiaan uskollisessa muistissa ja koettaa vaeltaa heidän jälkiään — sillä hän uskoo turvallisemmaksi astua vanhurskasten polkemia jälkiä, joskin ruoho ja kukkaset jo ovat niistä kuluneet.

Kuitenkin kallistaa hän mielellään korvansa kaikkeen, joka hänestä on parannukseksi, ja siksipä hän ei ankarasti tuomitsekkaan niitä uusia suuntia, jotka meidän eteenpäin pyrkivänä aikakautenamme kokevat täydellisentää vanhoja, hyviä aineksia.

"Kodissa täytyy vallita Jumalanpelko", sanoi vaimoni.

"Kunnioitan uskontoa", sanoi Rob Steffens, "mutta en rakasta ulkonaisia menoja. Paras uskonto on se, mikä piilee ihmissydämessä, vaikuttaen sieltä hiljaisesti kaikkiin hänen tekoihinsa, eikä se, joka ilmenee ulkonaisissa muodoissa ja juhlamenoissa. Luuletko että ruokarukous ja muut hartaushetket perheessä parantavat ihmisiä?"

"Ole varma siitä, Robert", sanoi vaimoni — hän kutsui vävyään aina sunnuntaisin Robertiksi — "ole varma siitä. Emme ole niin paljon viisaammat vanhempiamme, että meidän tarvitsee poiketa heidän tieltään. Tietysti pitää uskonnon asua sydämessä ja tunkeutua koko elämäämme, mutta estääkö tämä uskonnon ulkonaista jokapäiväistä kunnioitusta ja palvelemista, jota meidän tulee osoittaa kaiken Luojalle. Meidän aikanamme on tullut tavaksi moittia kaikkia muotoja ja kohottaa hengen täydellisyyttä vastapainoksi. Mutta sanoppas minulle, tyydyttääkö sinua ystävyys, jolla ei ole mitään ulkonaisia muotoja, tai rakkaus, joka ei tunteitaan osoita? Tyydyttääkö sinua vain pelkkä tunteen olemus, jolla ei ole mitään ulkonaista ilmettä. Vanhoilla pakanoillakin oli hartausmenonsa, he aloittivat aina juhlaansa uhraamalla jumalilleen, ja jokaisessa järjestetyssä talossa löytyi pyhäkkö kotijumalia varten."

"Vika on vain siinä", sanoi Rob, "että uskonnollisuus kutistuu pelkkiin menoihin. Ainakin useimmissa perheissä on laita niin."

"Kaikkein hyvien tunteitten ulkonainen ilme on taipuvainen hupenemaan ainoastaan pelkäksi muodoksi", muistutin minä. "Niinpä käy seurustelussa tuttaviemmekin kanssa. Mutta onko meidän siitä syystä kohtelemisen toisiamme härkien tavalla sanomatta 'hyvää päivää, tai hyvää iltaa tai hauska tavata teitä?' Onko meidän osoittaminen keskinäistä hyväntahtoisuutta ainoastaan todellisen liikituksen vallassa ollessamme. Minkälaiseksi seuraelämämme silloin muodostuisi? Muoto on, niin sanoakseni, paenneen hyvän tunteen kuva ja sen tarkoitus on säilyttää tunteen vaikutusta vielä jälestäpäinkin. Parhaimmat ja hartaimmat tunteemme tuodaan niissä näköksälle, ja kun henki, joka ne loi, katoaa, auttavat ne sitä palaamaan."

"Täytyyhän jokaisen myöntää, että ystävyys osoitukset seuraelämässä niitäkin kohtaan, jotka ovat meistä persoonallisesti epämiellyttäviä, lauhduttavat ennakkoluulojemme voimaa."

"Väsyttävän ikävä ihminen tulee luoksemme vieraisille, me kohtelemme häntä seuraelämän vaatimusten mukaisella kohteliaisuudella, ja tunteemme käyvät paljon lämpimämmiksi häntä kohtaan, kuin jos sulkisimme ovetme häneltä sanoen:

"Mene tiehesi, ikävä ihminen!"

"Miksi ei tätä yksinkertaista elämänviisautta voisi sovittaa korkeimpiin ja ylevimpiin tunteisiinkin? Uskonnon ulkonaiset muodot ovat samassa määrässä tärkeämmät kohteliaisuuden ja seuraelämän muotoja, kuin uskonto itse on yläpuolella kaikkia muita asioita maan päällä!"

"Sitäpaitsi", sanoi vaimoni, "kun Jumalanpalvelusta vuosi vuodelta harjoitetaan perheessä, kun vanhemmat ja lapset kokoontuvat, joka päivä lyhyelle hartaushetkelle — vaikkapa se usein rajoittuukin pelkäksi muodollisuudeksi — on se usein murheen hetkellä ja elämän käännekohdissa, jotka järkähtävät meidän sisimpäämme, meille pyhänä tukena ja turvana. Sairaudessa, surussa ja eron hetkellä on kotirukouksella virkistävä ja lohduttava voima. Silloin muistelemme erossa olevia, kaukana harhailevia rakkaitamme, ja he ajattelevat liikutuksella sitä hetkeä päivässä, jolloin tietävät olevansa muistissamme."

"Nuorena tyttönä otin usein huolettomasti ja keveästi osaa yhteisiin rukouksiin, mutta nyt kun vanhemmat ovat ainiaaksi poissa, muistuvat ne mieleeni useammin kuin muut kotitunnelmat. Muistelen vanhaa perheraamattua, virsikirjaa ja isän rakasta tuolia. Raamatun yli nojautuneena näen hänet elävämmän kuin missään muussa asennossa. Lauseita ja kohtia hänen rukouksissaan, jotka silloin menivät huomaamatta ohitseni on sittemmin palannut mieleeni kuin lohdun enkelit. Emme huomaa niitten tuottamaa vaikutusta, ennenkuin olemme jättäneet ne kauas taaksemme. Säilytettyämme niitä sisässämme vuosikausia ja sitten silmäillessämme niihin näin toisissa oloissa, havaitsemme niitten huomaamattamme painaneen merkkinsä meihin."

"Olen usein matkoillani Englannissa ihaellut", puutuin minä taas puheisiin, "kotihartauden arvokkaisuutta ja säännöllisyyttä vanhoissa kunnioitetuissa perheissä siellä. Palvelijat, vieraat, lapset ja kaikki kokoontuvat, talon isäntä tai emäntä lukee luvun raamatusta, ynnä tavanmukaiset rukoukset, lopuksi kaikki yhteisesti lukevat ääneen Isä meidän rukouksen."

"Sellaiset hartaushetket eivät meillä käy päinsä", sanoi Rob. "Palvelijamme ovat miltei kaikki roomalaiskatolilaisia, ja siis kieltää heidän uskontonsa heitä yhtymästä meidän rukouksiimme."

"Perin surullista on", sanoin minä, "etteivät kaikki kristityt, jotka kumminkin vakuutuksestaan saattavat yhdessä lausua uskonkappaleet ja Herran rukouksen, sitä saa tehdä. Se kasvattaisi sopusointua perheessä ja kehittäisi enemmän hyvää suhdetta isäntäväen ja palvelijain välillä kuin oivallisimmat saarnat keskinäisistä velvollisuuksista."

"Mutta asiain näin ollessa emme sille mitään mahda", sanoi Maria. "Palvelijamme eivät voi yhtyä hartaushetkiimme, joskin tahtoisivat. Se on heiltä kielletty."

"Meidän maassamme ei kotihartaudella ole samaa juhlallista leimaa, kuin niissä maissa, missä uskonto on valtion uskontoa ja kaikki kuuluvat samaan kirkkoon. Rukouksemme tulisi olla kuin läheinen keskustelu isän kanssa eikä kuin juhlallinen kunnioituksen osoitus kuninkaalle. Sen tulee olla paljon tuttavallisempaa. Kotihartaushetkemme olkoot lasten juhlahetkiä — kalliita hetkiä, jolloin heidän ahkera isänsä jättää työnsä ja toimensa ja ottaa heidät, kuten Jeesus muinoin, polvelleen siunatakseen heitä. Ja isän kuva painuisi tällaisina hetkinä lapsen mieleen niin valoisana ja hellänä."

"Uuden Englannin kotihartaudelta puuttui ennen aikaan tämä tuttavallinen ja läheinen luonne, — se oli arvokas ja muodollinen, kylmä ja juhlallinen; mutta mitä vikoja sillä lienee ollutkaan, en sittenkään puolusta sen hylkäämistä, kuten monet kunnan ihmiset meidän aikoinamme tekevät. Elämässä ilmaantuvaa uskontoa saattaa kyllä löytyä ilman jokapäiväisiä ulkonaisia menoja, sitä en kiellä, mutta se ei näitten menojen laiminlyömisestä suinkaan käy hartaammaksi. Ei kukaan rakasta *vähemmän* Jumalaa ja lähimmäistään, tai ole vähemmän kunniallinen ja hyvä sen vuoksi, että hän pitää hartaushetkiä kotonaan. Jos rakkauden henki on läsnä näissä kokouksissa, niistä varmaankin muodostuu perheen rauhan ja siunauksen lähde. Onhan vanhempien velvollisuus saattaa näkymätöntä Isää täten olevaisiksi lapsille, jotka voivat tämän käsityksen vastaanottaa ainoastaan ulkonaisten muotojen ja menojen kautta. Siten oppivat pienoiset ymmärtämään, että heidän isälläänkin on taivaassa isä ja että tämä maallinen elämä on vain vertauskuva ijankaikkisesta elämästä, joka ympäröi sitä."

"Pidettäköön rukouksia perheissämme joko lahkolaisten hiljaisella tavalla tai kirkollisessa hengessä — joka perheessä minun mielestäni tulee jäsenten kokoontua harjoittamaan näkyväistäkin jumalanpalvelusta."

"Olkoon niin", sanoi Rob, "tässä sunnuntain viettämisessä olemme Marian kanssa hyvin erimieltä. Minä aina satun tekemään jotain, joka ei ole hänestä sopivaa."

"Niin, näetkös, isä", sanoi Maria, "Rob aina ahdistaa vanhoja puritaani-isiämme ja sanoo niistä kaikenmoisia ilkeyksiä. Kaikki heidän toimensa olivat hänestä järjettömiä ja naurettavia. Minusta liika ankaruus ei meitä lainkaan haita. Minusta tuntuu, kuin täällä meidän maassamme oltaisiin hyvin

taipuvaisia heittämään kaikki vanhat muodot virtaan, mutta ei kukaan ole selvillä siitä, mitä sijaan asettaa."

"Asian laita on se", sanoin, "että näemme hyvin puutteet ja viat siinä elämän järjestelmässä, jota jo olemme koittaneet, mutta sen toisen järjestelmän vaikeudet, jota aiomme koettaa, eivät vielä ole tulleet päivän valoon. Puritaanien tavassa viettää sunnuntaita on monta varjopuolta. Väsyttävä pakko ja liiallinen ankuruus teki uskonnon synkäksi ja vastenmieliseksi ja manasi siten esiin ne ennakkoluulot itse sunnuntaita vastaan, jotka nyt uhkaavat poistaa koko pyhäpäivän.

"Mutta toiselta puolen oli sillä monta ansiotakin, ja sen vaikutukset yhteiskuntaan olivat hyvin suuret. Jo yksin sekin, että koko päivänä kiellettiin kaikki työt ja huvitukset, käänsi ihmisten ajatukset vakavimpiin asioihin, ja ellei kansa ole vakava, ei kansanvaltainen tasavaltakaan pystyissä.

"Maissa, joissa pyhäpäiviä vietetään yksinomaan huvituksilla, kohoavat ja kaatuvat tasavallat kuin lapsen korttitalo, sillä perustajain valtiollinen ja uskonnollinen kasvatusta ei ollut vakava eikä miehekäs, vaan lapsellinen ja huoleton. Euroopan hallitsijat valmistavat kansalleen kiihkoisesti huvituksia estääkseen sitä sekaantumasta vakaviin asioihin, heidän uskontonsa on tunteellinen ja aistillinen, ja heidän sunnuntainsa huolettomia vapaapäiviä.

"Uuden Englannin väestö taas on kasvatettu itse ajattelemaan, punnitsemaan ja tutkimaan kaikkia sekä valtiollisia että uskonnollisia kysymyksiä. Päivä, joka varta vasten omistetaan ajatuksille ja mietiskelyille, vahvistaa ja kehittää heidän sielunvoimiaan. Jos minun tulisi valita Ranskan iloisen ja meluavan sunnuntain ja vanhain puritaanien sabbatin välillä, ojentaisin kumpaisenkin käteni jälkimäistä kohti, kaikista sen puutteista ja vastenmielisistä puolista huolimatta."

"Emmekö voisi", sanoi vaimoni, "emmekö voisi käydä keskitietä koettamalla säilyttää kaikkea, mikä sunnuntain viettämisessä on todellakin arvokasta ja parantamalla sekä pois pyyhkäisemällä, mitä epämiellyttävää on?"

"Siinä onkin meidän aikamme pulma", minä sanoin. "Meidän ei tule matkia Euroopan sunnuntain viettoa, sillä se ei soveltuisi kansanvaltaiselle laitokselle. Ilman aseilla varustettua poliisia ei siellä sunnuntaipäivät pääty rauhassa eikä häiriöitä. Jos sunnuntai kehittyy meillä kuten ulkomaisten kansojen elämässä pelkäksi vetelehtimiseksi, huvittelemiseksi ja juhlimiseksi, tarvitsemme kuten Euroopassakin poliisia joka nurkkaan suojelemaan hedelmäpuitamme ja meloonejamme.

"Meidän hallitusjärjestelmämme tulee toimia siveellisten vaikutusten pakosta, samoin kuin myllyn käyntikin riippuu veden voimasta, ja sunnuntai oli se suuri päivä, joka yhdisti nämä voimat ja saattoi ne hedelmiä kantamaan.

"Yhtä suurella syyllä voisi aukaista kaikki myllynsulut ja kumminkin otaksua myllyn yhä pyörivän, kuin olettaa meidän lakiemme ja valtiolaitoksemme toimivan Euroopassa voimassa olevain uskonnollisten käsitysten mukaan.

"Kyllähän puritaanein sabbatissa on tympäisevät puolensa, mutta omia niitä itse luonnon laatimissa laeissakin. Ne ovat epämiellyttävien ankarat, jäykät ja taipumattomat, mutta emme kumminkaan tahtoisi niitä lakkauttaa tai saattaa niitä häilyviksi ja inhimillisestä mielivallasta riippuvaisiksi. Voimme alistua niihin monella tavalla, elää hyvin, ja viettää tyytyväistä elämää niiden vaikutusten alaisina."

"Mutta", Rob puuttui puheeseen, "sabbatin pyhittäminen muodostuu rautaiseksi valtikaksi, jota tekopyhät käyttävät hyväkseen. Se rajoittaa lopulta kaiken persoonallisen vapauden. Toinen väittää synniksi kirjeen kirjoittamista sunnuntaina, toinen ei salli sinun lukea muuta kirjaa kuin raamattua, ja kolmas on kauhuissaan pienestä kävelyretkestä, jonka teet kedoilla. Pistoksia vain satelee. Nuppineulalla sallitaan meidän kyllä kiinnittää jotain, joka on epäkunnossa, mutta varjele, jos tartut neulaan ja lankaan j.n.e.

"Jokainen pitää omaa sunnuntainviettoaan ainoana oikeana ja tuomitsee ankarasti lähimmäistään, jonka käsitys ja menettely on erilainen."

"Ja kuitenkin", sanoin minä, "mainitsee pyhä Paavali erittäin, että sunnuntain vieton suhteen ei ihmisten tule toisiaan tuomita. Minun mielestäni hairahtuivat puritaanit sabbatin suhteen siinä, että eivät käsittäneet sitä Jumalan lahjana ihmisille, vaan ihmisten uhrina Jumalalle. Siitä koituivat kaikki nuo ikävät vaatimukset ja järjettömät määräykset. Pyhä päivä punnittiin ja jaettiin tarkasti. Se alkoi täsmälleen kello kaksitoista edellisena yönä ja loppui samaan aikaan seuraavana yönä, ja alusta loppuun oli mieli pidettävä kovassa jännityksessä, etteivät ajatukset pääsisi pujahtamaan jokapäiväisiin asioihin ja töihin.

"Niinpä turhantarkkuus ja saivartaminen täällä meillä kohdistui tähän ainoaan kirkonmenopäivään, joka meille on jäänyt vanhan kirkon kaikista juhlista ja paastopäivistä, ja muodosti sen niin ankaraksi,

etteivät vanhat juutalaisetkaan olleet moista uneksineet.

"Vanhan juutalaisen sabbatin määräykset ulettuivat ainoastaan elämän aineelliselle alalle, kieltäen kaiken ruumiillisen raatamisen.

"Silloin ei sinun pidä mitään *työtä* tekemän.' Muuten vietettiin juutalaisten sabbattia iloisena juhlanä, kuten meidän joulunä. Se oli yleinen ilopäivä, ja juutalaisten laki kielsi jyrkästi kaikki surun ja murheen osoitukset juhlan aikana. Kansan käskettiin iloita ja riemuita kaikesta voimastaan Herran Jumalansa edessä. Emme otaksu, että pienet juutalaislapset pelkäsivät nauraa tai että iloiset äänet tukahutettiin pelosta herättää kiivaan Jumalan vihaa. Siihen aikaan, jolloin ei kirjoja painettu, oli juutalaisilla suuri tehtävä sabbattina pyhän kirjansa säilyttämisessä. Sabbattina, jolloin he olivat vapaat kaikista muista toimista, oli heillä tilaisuutta kanssakäymiseen ja seurusteluun — ja silloin perheen päät ja kansan vanhimmat opettivat nuorukaisille niitä uskonnollisia perintömuistoja, jotka ovat säilyneet meidän päiviimme asti.

"Kristittyjen sunnuntain tehtävä on täyttää samaa siveellisiä tarvetta kristinuskon kehittämässä parannetussa ja korkeammassa yhteiskunnan tilassa. Niinpä ei sitä enää vietetä luomisen muistoksi, vaan päivän muistoksi, jolloin hän, joka tuli kaikkia uudistamaan, nousi kuolleista. Juutalaisten sabbatti haudattiin Kristuksen kanssa, ja nousi jälleen hänen kanssaan kuolleista, mutta ei juutalaisena, vaan kristittynä juhlanä, säilyttäen kaikki ne vanhan asetuksen määräykset, jotka olivat ihmisille tarpeelliset, laajempaa ja jalompaa vapautta suoden. Sunnuntai oli kristitylle maailmalle levon-, virkistys-, toivon-, riemun- ja hartaudenpäivä. Mutta sunnuntain tarkoituksen sai itsekukin vapaasti toteuttaa olojensa ja luonteensa mukaan."

"Niinpä kyllä", virkkoi Rob, "mutta eikö sinusta sunnuntain vietossa ole paljon joutavaakin."

"Mutta kuinka saamme selville, mikä on joutavaa ja mikä ei?" kysäsi Maria.

"Käsittämällä päivän merkitystä", sanoin. "Minä käsitan sunnuntaita hyväksi, isälliseksi lahjaksi ihmisille, päiväksi, joka on erityisesti määrätty hänen siveellisen luontonsa kehittämiseksi. Sen tarkoituksena ei ole yksin ruumiillinen lepo, mutta myöskin siveellinen jalostuttaminen. Ruumiillinen lepo on juuri tämän tehtävän täyttäminen. Koko ihmiskunta tuntee kipeätä parantumisen tarvetta, puhdistumisen ja henkistemmäksi tuleminen tarvetta, koko ihmiskuntaa uhkaa vaara vaipua ainoastaan eläimelliseen elämään aineellisten ponnistusten ja kevytmielisten huvitusten sortamana. Sananparren, 'asioita, jota voi toimittaa milloin tahansa, ei toimiteta koskaan', voi hyvällä syyllä sovittaa koko ihmiskuntaan. Siksi pä taivaallinen isämme määräsikin yhden päivän korkeampien sielunvoimiemme kehitykseksi. Siksi pä pitäisikin meidän sunnuntaina välttää kaikkia toimia, jotka ovat ristiriidassa Jumalanpalvelukselle ja sielunkehitykselle pyhitetyn päivän kanssa. Kaikissa perhetoimissa pitäisi tätä ottaa huomioon."

"Ja tarjota esim. kylmää päivällistä sunnuntaina", Rob virkkoi. "Se on ensimmäinen pykälä Marian uskonnokappaleissa."

"On epäilemättä hyvin laupias ja hyvä työ vapauttaa keittäjäkin päiväksi kyökin kuumuudesta antamalla hänelle lepopäivän. Samasta syystä minua haluttaisi, mikäli mahdollista, supistaa sunnuntaina matkustamiset ja julkiset työt. Kuuluvathan näissä töissä tarvittavat lukuisat kädet ihmisolennoille, joiden oikeus sunnuntain laupiaasen lepoon on yhtä selvä kuin heidän ihmisyytensäkin. Olkoon heilläkin oma päivänsä, jolloin saattavat luoda silmänsä taivasta kohti."

Nyt puuttui vanhin naimisissa oleva tyttäreni, joka tähän asti oli ollut vaiti, puheesen.

"Mutta entäs pienokaisemme, niissä hän se vastus on. Mikä työ pitää niitä alallaan sunnuntaisin! Jos siihen rupean, ei minulla itselläni ole mitään pyhärauhaa. Jos minun pitää puhella heidän kanssaan tai pidättää heitä leikkimästä, on sunnuntai pahin työpäiväni."

"Anteeksi, missä kohdassa raamattua kielletään lapsia sunnuntaisin leikkimästä?" sanoin. "Meitä kielletään työtä tekemästä, ja tiedämme syyn siihen, mutta hyppiväthän karitsat ja laulavathan leivosetkin sunnuntaina; niinpä ei lapsiltakaan, jotka vielä ovat puoleksi pikkueläimiä, voi vaatia että he viettävät sunnuntaita samoin kuin me kehittyneimmillä sielunvoimillamme. Opettakaamme heille uskontoa miellyttävässä, iloisessa muodossa, niin paljon kuin he väsymättä jaksavat sulattaa, ja pidättäkäämme heitä sitten muita häiritsemästä. Sanottakoon heille näin: 'Tänäpäivänä on meillä isoilla ajateltavana paljon kaunista ja ylevää, joka on meille hyvin tärkeätä, mutta te olette lapsia, te ette osaa lukea, ajatella, ettekä nauttia sellaisista asioista vielä, leikkikää sievästi ja somasti, älkää meitä häiritkö'."

"Se ei estä meitä ottamasta lapsia mukaamme kirkkoon, sillä se on hyvä tapa. Ja jos saarna on pitkä ja heidän käsitykselleen vaikea, saatamme pistää heidän käsiinsä pieniä sunnuntaikouluvihkosia. Onhan

kohtuullista, että aikuisten tyydyttäessä sielunsa tarvetta, lapsetkin tekevät sitä omalla tavallaan, elleivät he ketään häiritse.

"Pyhäkoulu on lasten kirkko, ja onneksi näkyy se vuosi vuodelta kehittyvän hauskemmaksiksi. Minua suuresti miellyttää viime aikoina käytäntöön tullut tapa kaunistaa kouluhuonetta kasveilla, kukkasilla ja tauluilla lasten silmien viehätyskiksi. Mitä enemmän tätä tapaa harjoitetaan, sitä miellyttävämmäksi tulee vuosien kuluessa sunnuntaipäivän muisto.

"Toivottavaa olisi, että sunnuntai olisi lapsille ilonpäivä. Uudet vaatteet, päähineet ja jalkineetkin, jotka lapsia niin ilahuttavat sunnuntaisin, tekevät hyvän vaikutuksen. Ne merkitsevät päivän juhlaa, ja parempi on, että lapsi odottaa sunnuntaita pienten uusien kenkiensä vuoksi, kuin että hän vihaisi ja pelkäisi sitä sen väsyttävän pakon tähden. Antakaamme heille suurinta vapautta, samalla istuttaen heidän mieliinsä käsitystä päivän pyhydestä. Tahtoisin että sunnuntai olisi lapsille kiitosjuhla, eikä päivä, jolloin ovat kieltäytykseen ja jäykkään pakkoon tuomitut."

"Niinpä niin, tietysti", Rob sanoi, "mutta minä muserran aina Marian sydämen, lukemalla sunnuntaina mitä mieleeni juolahtaa. Minun käsitykseni mukaan se, mikä on vahingoksi sunnuntaina, ei maanantainakaan ole hyväksi ja päinvastoin."

"Emme saa sitoa toisten ihmisten vapautta", minä virkoin, "kristinuskon jalo henki ei velvoita meitä mihinkään rajoituksiin sunnuntain suhteen. Tämä päivä on annettu käytettäväksemme samoin kuin raha, jonka hyvä isä antaa lapselleen sanoen:

"'Tässä saat, ota tämä, ja käytä se hyvin.' Poika, joka tuntee isänsä, tietää mitä isä tarkoittaa tällä sanalla, mutta rahan käyttäminen on hänen oman arvostelunsa alainen.

"Jos ihminen luulee että se tai tämä kertomus on hänelle kehittävää, lukekoon sen ja elköön häntä siitä moittitako. Vaikea on ihmisten eri luonteisiin nähden päättää, mikä on heille uskonnollista lukemista, mikä ei. Muutamiin vaikuttaa historian ja tähtitieteen tutkiminen enemmän uskonnollisesti kuin saarnan lukeminen. Väliin ovat aivot ja hermot sellaisessa väsymyksen ja rasituksen tilassa, että ne tarvitsevat keveämmän kirjallisuuden suomaa lepoa ja vaihtelua. Asiain näin ollen seurattaamme tätä tarvetta. Tarvitseehan sielu kuten ruumiskin virkistystä."

Vanhin tyttäreni virkkoi tähän: "antaisitko lasten ja nuorison lukea romaaneja sunnuntaisin?"

"Yhtä hyvällä syyllä voisit kysyä: sallitteko heidän puhella muitten ihmisten kanssa sunnuntaisin? Mutta koska nyt ihmiset ovatkin sangen erilaisia, riippuu tämä siis siitä, minkälaisia he ovat. Toiset ovat kevytmielisiä ja pintapuolisia, toisilla on huonot periaatteet ja toisten vaikutus nuorisoon taas on kauttaaltaan hyvä. Niinpä romaanikirjatkin. Toiset ovat tyhjiä, toiset suorastaan vahingollisia ja vaarallisia, toiset taas siveelliseen ja uskonnolliseen henkeen kirjoitetut. Kun aine niissä on usein vilkkaasti ja hauskaasti esitetty, tekevät ne lapsiin paljon syvemmän uskonnollisen vaikutuksen kuin pitkävetiset saarnat ja esitelmät konsanaan. Kristuksen vertaukset ovat riittävänä todistuksena siitä, että runollisuus on usein paikallaan uskonnollisessa opetuksessa. Hyvä, uskonnolliseen henkeen kirjoitettu romaani tai runo, jonka miettimällä luemme, tuottaa aivan yhtä suurta hyötyä meille kuin mikään muu uskonnollinen kirja tahansa."

"Mutta" sanoi Maria, "etkö luule, isä, että liiallinen romaanin lukeminen saattaa olla vahingoksi?"

"Luulen kyllä", minä sanoin, "mutta kaiken tällaisen lukemisen suurin vaara on siinä, että se on niin pintapuolista, joten sielu tottuu huolettomuuteen ja laiskuuteen. Nuorisomme, lukee eniten vain huvikseen, ilman minkäänlaista todellista tarkoitusta silmämääränään. He antavat huolettomina virran huuhtoa ajatuksiaan, virran, joka ei jätä jälkeensä mitään hedelmiä tuottavaa ainetta, mutta alituisessa kuluttamisessa vie mukanaan ajatusten hyvän maaperän.

"Tällaisen lukemisen harjoittamista tekisi minun mieleni kieltää, eikä ainoastaan sunnuntaisin, vaan myös maanantaisin, tiistaisin ja kaikkina päivinä. Vastustamatta mitään erityistä kirjallisuutta sunnuntain luvuksi, esittäisin yleensä sääntönä että kaikki vain ajanvietoksi tapahtuva lukeminen, ilman minkäänlaista jalostuttavaa tarkoitusta, olisi vältettävä. Lukemista vastaan, joka ei synnytä mitään vakavia ajatuksia, mutta joka kuluttaa voimaamme ja intoamme, saattaen meidät pyhäpäivänämme turhia haaveilemaan, sitä lukemista vastaan tekisi minun mieleni sotia.

"Niinpä musiikissakin. En ymmärrä, miksi meidän sunnuntaina pitäisi rajoittua vain hengelliseen musiikkiin. Vakava, juhlallinen, syvä tai pateetillinen musiikki on yhteydessä ylevemmän henkisen luontomme kanssa, olkoon sitten hengellistä tai maallista musiikkia. Minuun esim. tekevät Beethovenin sonaatit paljon syvemmän uskonnollisen vaikutuksen kuin moni sävelteos, joka sanainsa ja nimensä mukaan on uskonnollista. Musiikkia tulee arvostella sen vaikutuksien mukaan."

"Jos sunnuntain tarkoituksena on meidän persoonallinen kehityksemme ja parannuksemme, en mene

koskaan kirkkoon. Paljon mieluummin jään kotiin lukemaan."

"Kirkonkäymisessä on kaksi asiaa otettava huomioon", virkoin. "Ensin velvollisuutemme yhteiskunnan jäsenenä edistää sunnuntain tarkoitusta ja saattaa se kunnioitetuksi, toiseksi aikamme oikein käyttäminen omaksi siveelliseksi vaurastumiseksemme.

"Yhteiskunnan jäsenenä tulisi meidän käydä kirkossa ja voimaimme takaa koettaa tukea uskonnon ulkonaisia muotoja ja menoja.

"Vaikka ihminen tuntisi itsensä sekä henkisesti että siveellisesti niin kehittyneeksi, että hänellä yksinäisyydestä olisi paljon enemmän hyötyä kuin seurakunnan yhteydestä, on hän kumminkin velvollinen vaikuttamaan seurakuntaan läsnäolollaan ja myötävaikutuksellaan. Mutta en luule kenenkään, kuinka rikaslahjainen hän lieneekin siveellisesti sekä henkisesti, ajan pitkään voittavan mitään laiminlyömällä julkista jumalanpalvelusta. Olen nähnyt monen, joka ylpeydessään on vetäytynyt pois kanssaveljistään ja heidän harrastuksistaan, heikontuvan siveellisesti ja silminnähtävästi taantuvan.

"Ne ihmiset taas, — ja niitä on paljon, — jotka pitävät sunnuntaita tavallisena työpäivänä sanoen että 'työ on rukous', ovat minusta harhaliella. Ensinnäkin ei työskenteleminen ole rukousta. Se saattaa usein olla yhtä hyvä, välistä parempikin, mutta se ei ole kumminkaan sama. Samoin voisi matkalla oleva mies olla kirjoittamatta vaimolleen ja puolustautua sillä, että työskennellessään vaimonsa puolesta kirjoittaa hän hänelle. Työskenteleminen hänen puolestaan saattaa tosin olla yhtä suuri rakkauden osoitus kuin kirjoittaminen, mutta useimmat vaimot pitäisivät näitä kumpaakin seikkaa parempina kuin vain yhtä. Sitäpaitsi on varmaa että hyvin käytetty lepopäivä virkistää ruumista sekä sielua ja karkaisee koko ihmisen luontoa. Joka suo itselleen tämän lepopäivän kerran viikossa, työskentelee elämänsä aikana enemmän, kuin jos hän olisi sitä ilman.

"Muuan oppilas eräässä Ranskan opistossa, jossa tutkinnot ovat perin ankarat, oli kokemuksesta tullut siihen huomioon, että hän käyttämällä edellistä päivää täydelliseen lepoon, läpäisi paremmin tutkintonsa. Hänen aivonsa ja hermonsensa jaksoivat täten piristyneinä toimia virkeämmin, kuin jos hän olisi viime hetkeen niitä jännittänyt. Ihmiset, jotka toimittavat laajoja monimutkaisia töitä, saattavat samoin todistaa sunnuntailevon vaikuttavan virkistävästi heihin.

"Luulen ihan varmaan, että ne kristityt, jotka tunnollisuudesta ja periaatteesta kääntävät ajatuksensa sunnuntaina pois maallisista huolista, seuraavat siten tietämättään terveyden tärkeimpiä ohjeita. Sillä vaikei heidän siveellinen luontonsa siitä kehittyisikään, työskentelevät heidän aivonsa kumminkin virkeämmin ja voimakkaammasti kaikilla eri aloilla. Sen vuoksi onkin määräys pyhäpäivän pyhittämisestä sovitettu käskysanoihin, jotka kaikki edustavat ihmiskunnan muuttumattomia tarpeita."

"Onpa vieläkin olemassa kohta uskonnossa, joka sietää miettimistä", sanoi vaimoni. "Tarkoitan vainajien suremista. Kristittyjen ja pakanain välillä olevan eron pitäisi, jos jossain, olla tuntuva näitten välttämättömien tapahtumain sattuessa, jotka aika ajoin katkaisevat perherenkaan. Minusta olisi kristinuskon erityinen tehtävä vuodattaa toivoa tällaisten tapahtumien aikana. Ja kuitenkin tuntuu minusta ikäänkuin monet voimassaolevat tavat, kuten suruharsoon verhoutuminen, huoneitten synkistyttäminen, ihmisseurasta luopuminen ja antautuminen katkeriin ajatuksiin ja valituksiin enentäisivät vain kymmenkertaisesti kuoleman synkyyttä ja kauhua. Mitenkä saattavat pienet lapset tätä nähdessään uskoa hitustakaan totuutta löytyvän niissä lohduttavissa ja iloisissa sanoissa, jotka raamatusta puhuvat kuolemasta."

"Tämä aine ei ole helposti ratkaistu", vastasin. "Luonto näyttää hyväksyvän ulkonaisen surun ilmaisu kadottaessamme ystävämme. Kaikki kansat yhtyvät näissä osoituksissa, sillä ne huojentavat jossain määrin surua, ulkonainen elämämme puhuu sisällisen elämämme kieltä. Surupuvulla on omat etunsa. Se suojelee kantajansa tunteita ja aikaansaa osanottavuutta ja sääliväisyyttä häntä kohtaan; se säilyttää häntä monesta loukkauksesta ja tuskallisesta selityksestä ja antaa anteeksi monen semmoisen tavan laiminlyömisen, joka ei sovellu surun kanssa. Sen vuoksi en yhdykkään siihen ristiretkeen surupukuja vastaan, jota monet käyvät. Eihän sitä tarvitse vuosikausia kantaa. Ensimmäisinä murhekuukausina on sen käyttäminen paikallaan, sillä se säästää surevaa tungettelevaisuudelta, suoden hänelle rauhaa ja lepoa. Mutta pitemmän aikaa surupuvussa käyminen ja toisten ihmisten seurasta luopuminen kalliinkin ystävän vuoksi, on minusta vain sairaloista surulle antautumista, joka ei sovellu kristitylle."

"Tämä tapa saattaa mennä äärimmäisiin liiallisuuksiin", lausui vaimoni nyt. "Olen tuntenut nuoria tyttöjä, jotka koko ikänsä ovat käyttäneet surupukua, eivätkä koskaan ole ottaneet osaa seuraelämään koko tyttö-ikänsä kuluessa. Ensinnä pakoitti isän kuolema heitä käymään kolme vuotta surupuvussa ja karttamaan seuraelämää, sitten lisäsi veljen kuolema vielä kaksi vuotta heidän suruaikaansa, ja ennenkuin tämä murhekausi oli loppunut, vaipui joku kolmas heidän laajassa suvussa kuolemaan, ja näin pitkitetiin tavanmukaista erakkoelämää. Mitähän se lapsi, joka on nähnyt elämää vain mustan

suruharson lävitse, mieltii kristittyjen opista elämän ja kuoleman suhteen. Sanomme uskovamme parempaan elämään, jonnekka rakkaat vainajamme kutsuttiin — sanomme uskovamme eroa lyhyeksi, jälleennäkemisen varmaksi, ja että ääretön rakkaus, joka on pannut meille tämän kuorman kannettavaksi, ei voi erehtyä. Mutta kristityt maahanpaniaiset tekevät usein sen vaikutuksen, ettei tämä koettelemus tulekkaan ylhäältä, vaan 'maan tomusta'."

"Mutta asia on nyt kerran niin", sanoi Rob, "että kuolema on jotain kamalaa, eikä se muuksi muutu. Sitä ei voi kiertää eikä kukkiin pukea, koko luonto sitä kammoo."

"Siksipä juuri", arvelin minä, "pitäisi kristittyjen välttää näitä liiallisia surun osoituksia, jotka vain enentävät ja syventävät tätä luonnollisen kauhun tunnetta. Miksi täytämme sielumme tuskallisilla ja synkillä kuolemankuvilla juuri sinä koettelemuksen hetkenä, jolloin sielu tarvitsee kaikki voimansa kohotakseen maan varjoista taivasta kohti ja vastaanottaakseen uskon taivaallisia sanomia. Miksi suljemme ystävällisen päivänpaisteen surevan huoneesta? Miksi verhoomme valkoisella harsolla jokaisen taulun, joka muistuttaa iloisia, kotoisia tunteitamme? Miksi annamme kodillemme jäykän, aavemaisen leiman ja teemme sen kylmäksi kuin ruumiin? Muutamissa suurissa kaupungeissamme on tapana, kuoleman vieraillessa talossa, sulkea kaikki ikkunat kadulle päin. Niihin solmitaan mustaa suruharsoa, ja ne jätetään sitten kuukausmääräksi tähän tilaan. Kuinka painostavalta mahtaakaan semmoinen talo tuntua, jossa kuoleman varjot noin yhäti liikkuvat! Se on hermojen ja aistimien kiihoittaminen uskontoa vastaan. Se tekee elämään ja sen velvollisuuksiin palaamisen vaikeaksi."

"Minä tahtoisin päivänpaistetta ja kukkia suruhuoneisiin, jotta ne olisivat vertauskuvina taivaallisista asunnoistamme, jonnekka rakkaamme ovat menneet. Olkoon kotimme iloinen ja uskonnollinen, olkoon se rakkauden, toivon ja kristillisen elämän elähtämä, jotta tuleva elämä sen kautta jo täälläkin jossain määrin toteutuisi. Olkoon kotielämämme esikuva korkeammasta elämästä. Olkoon kotimme meille niin pyhä ja sen ilot ja surut meille niin pyhitetyt, että pyhyiden loukkauksetta saatamme kuvailla taivasta tämän saman kodin ylevämmäksi muodoksi — isän huoneeksi paremmassa maassa, jossa asuntoja on monta, jossa rakkaus on täydellinen ja ilo ijankaikkinen."

End of Project Gutenberg's Pikku haltijoita, by Harriet Beecher Stowe

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PIKKU HALTIJOITA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you

have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic

works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to

the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.